

EKOIQ

OCAK - ŞUBAT 2021 SAYI: 92

www.ekoIQ.com

YEŞİL İŞ / YEŞİL YAŞAM

Dr. Nuran Talu Anlatıyor:
**Türkiye’de İklim
Uyum Eyleminin
Şifreleri**

Pandeminin Pençesinde,
Sürdürülebilirliğin İzinde
Bir Garip Yıl
Bir Çırpıda 2020

**Su Alarmı!
Acil Eylem Zamanı**

Prof. Dr. Murat Türkeş
**Türkiye’nin Su İklimi,
İklim Değişikliği ve
2019-2020 Kuraklığı**

Bir Kelebek Havalansa... Sivil Toplum ve Sürdürülebilirlik

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
DERNEĞİ TÜRKİYE TEMSİLCİLİĞİ

Bu çalışma, Heinrich Böll Stiftung Derneği desteği ile hazırlanmıştır.

ZAMAN, KAYNAKLARI VERİMLİ KULLANMA ZAMANI

Uluslararası Çevresel Ürün Beyanı ile hazır beton ürünlerimizin karbon ayak izini ve sorumlu kaynak tüketimimizi şeffaf şekilde paylaşan Türkiye'de ilk şirket olduk.
Düşük karbonlu ürünlerimiz ile doğal kaynaklarımızı koruyarak geleceğe hazırlanıyoruz.

gc
ca
Global Cement and Concrete
Association

HEIDELBERGCEMENT

SA

AKÇANSA

2021'de Yanıma Aldıklarım

Zorlu ve zorlayıcı bir 2020 yılı geçirdik. 2021'in de çok farkı olmayabilir. Gezegen, uygarlığımızın türlü türlü sorunlarıyla çalkalanıyor. Bunun bir çöküş işareti mi, yoksa bir uygarlığın bitip diğerinin doğuşu mu olacağını bilmiyoruz.

Ama bu her zaman tekrarladığımız gibi, biraz da bizim ellerimizde. Bugüne kadar yaptıklarımıza devam edersek veya değiştirmek için "aynı yolları" dener ve ezberlerimizi sürdürürsek işimiz hiç kolay değil. Ama yeni yollar bulmak ya da yeni yollar yapmak da imkansız değil...

••

Geçtiğimiz yılın son günlerinde "Esmiyor" podcast dizisinin yaratıcısı Derin Altan ve Utku Güven, yaptığımız sohbetle, iklim krizi ile mücadeleye yönelik üç tavsiye istediler benden, klasik "ıssız adaya düşsen yanıma hangi üç objeyi alırdım?" sorusuna göndermeyle...

Ben de 2021'e girerken yanıma neler alırdım gerçekten diye düşündüm. Podcast'te söylediklerimin de üzerine düşündüm ve yazımın başına oturunca aklıma ilkönce "işbirliği" geldi. Çok söylenen, durmadan tekrarlanan ama kimse alınmasın, gereği hiç doğru dürüst yerine getirilmeyen bir anahtar bence işbirliği. Bunun arkasında uzun bir tarih var elbette. Herkesin kendi

çıkarmı korumasının en iyisi olacağına; böylece toplumun da ilerleyeceğine olan güçlü bir önyargı, bilimsel ve toplumsal bir düşünce geleneği mevcut. "Rekabet" benim gençliğimde neredeyse sihirli bir kelimeydi. Bugün işbirliğine yakın bir sıklıkta kullanılır, toplumun ve bireylerin tüm sorunlarını çözeceğine iman edilirdi. İşin garip tarafı, buna en şiddetli itiraz eden çevreler ve düşünce akımları-hareketleri de acımasızca rekabet ederlerdi. Yani rekabet yaklaşımı hegemonikti. Bugün bu gelenek, önemli oranda lafzi olarak değişmiş olsa da, işbirliği kültürünün belirli bir olgunluğa eriştiğini söylemek bence hâlâ kolay değil. Aynı düşünsel hatta olanlar bile, ne yazık ki gerçek bir işbirliğinin mantığı ve gereklilikleri konusunda hâlâ çok gerideler...

İkinci olarak yanıma, biraz "sabır" ve "tevazu" alırdım. Evet çok zor şartlar altındayız; evet bir sürü şey çok acil ama "acelecilik" çoğu zaman işleri daha da içinden çıkılmaz hale getiriyor. Hemen yapabileceklerimiz, zaman içinde yapabileceklerimiz ve belki hiç yapamayacaklarımız var. Her şeyi tek başına veya hemen yapma hayali çoğu zaman yıpratıcı (hem kendimiz hem de çevremiz için) olabiliyor. Hepimiz kendi yapabileceklerimize odaklanırsak; yapamadıklarımıza kahrretmez ve kendimizi yıpratmazsak

Barış Doğru
baris@ekoIQ.com

çok daha iyi olacağımı düşünüyorum. Aksi derin bir karamsarlık ve nihilizm üretiyor. Ve inanım ne kendimize, ne doğaya, ne de diğer insanlara bir yarar sağlıyor...

Bu da bizi üçüncü tavsiyeye götürüyor: "Umut" ilkesine. Kimilerine göre boş ve soyut bir kavram. Olabilir. Ama umutsuz kişilerin, umutsuz toplumların başardığına hiç tanık olmadım. Tersine ise her zaman mümkün. Olasılıklar, fırsatlar her zaman yanı başımızdadır. Ama umutsuz kişilerin bunu görmesi imkansızdır. Yanımızdan kuyrukluyıldız misali geçip giderler... O yüzden illaki umut yanımızda olmalı. "Boşver bu boş umut söylemlerine" yanıtım ise, (çok yazdım ama bir kere daha) büyük düşünce adamı Antonio Gramsci'den: "Aklın karamsarlığı, iradenin iyimserliği".

••

2021'de biz de yeni bir yol açıyoruz. EKOIQ artık e-dergi formatında dijital olarak yayımlanacak ve ücretsiz olarak herkese ulaşabilecek. www.ekoIQ.com sitemizden günlükünüzce indirip, herkesle paylaşabilirsiniz. Yazı ve düşünsel katkılarımızı bu yıl daha çok bekliyoruz...

Herkes için çok daha iyi yıllar...

İÇİNDEKİLER

EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti. adına sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni (Sorumlu)
Barış Doğru baris@ekoIQ.com

Art Direktör
Özlem Sarar D. ozlem@ekoIQ.com

Editör
Bulut Bađatır bulut@ekoIQ.com
Burcu Genç burcu@ekoIQ.com

Yerel Yönetimler Editörü Sibel Bülay sibel@ekoIQ.com

Sürdürülebilirlik Projeleri Koordinatörü
Elif Gökçe Şahin gsahin@alumni.harvard.edu

Redaksiyon Şöhret Baltas

Katkıda Bulunanlar
S. Sena Akkoç, Gülce Demirer

Yayın ve Yönetim Adresi:
EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
Osmanağa Mahallesi, Kuşdili Caddesi No: 33/2 34714
Kadıköy, İstanbul
Tel: (90) 216 349 40 97-98

İki ayda bir yayınlanır. Yaygın Süreli Yayın ISSN 1309-441-6

04 Bir Çırpıda 2020: Pandeminin Pençesinde, Sürdürülebilirliğin İzinde Bir Garip Yıl

COVID-19 insanlığın şimdiye kadar yaşadığı en sarsalayıcı değişken olmaya aday. Dünya üzerinde tüm ülkelerin ve insanların statükolarını derinden sarsan bu kriz, birçok kişi tarafından çok hızlandırılmış bir iklim krizi provası olarak değerlendirildi. Ve pandeminin hemen her alanda farklı toplumsal, iktisadi ve kültürel sonuçları üzerine önemli tartışmalar ve araştırmalar da birbirini izledi.

09 Su Alarmı! Acil Eylem Zamanı

Dünyada yaşamın birinci kaynağı olan su kaynakları alarm veriyor. Küresel ölçekte sorun büyürken, Türkiye'nin dört bir yanından da son derece kaygı uyandırıcı haberler birbiri ardına geliyor. Özellikle yaz dönemlerinde yoğunlaşan su riski haberleri artık ne yazık ki, artık yağışların beklendiği sonbahar aylarına kadar ilerledi.

14 “Sosyal Girişimciler, Bizi Geleceğe Taşımaya Kanatlarımızdır”

Bu yıl dördüncü kez düzenlenen ve sonuçları 4 Aralık'ta açıklanan İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödülleri'yle ilgili konuştüğümüz Kale Grubu Zeynep Bodur Okyay, “Sosyal girişimcilik sorunlara bir müdahale yöntemidir, dolayısıyla dünyanın sorunlarına bir cevap olabilir” diyor.

21 Yatırıma Açık Olmayan Şirketlerden

İlk Entegre Rapor, Allianz Türkiye'den

Allianz Türkiye “2019 Entegre Raporu” ile yatırıma açık olmayan şirketler arasında entegre rapor yayımlayan ilk kurum oldu. Özel sektördeki 11. Entegre raporun sahibi olan Allianz Türkiye ayrıca sigorta sektörünün, bireysel emeklilik sektörünün ve Allianz Grubu'nun da ilk entegre raporunu çıkarmış oldu.

28 DOSYA: Bir Kelebek Havalansa...

Sivil Toplum ve Sürdürülebilirlik

Uygarlığın iklim krizinden yoksulluğa, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kamu sağlığına kadar ne kadar sorunu varsa, çözümlerinin arkasında güçlü bir halk katılımı ve güçlü bir sivil toplum organizasyonu ihtiyacı ortaya çıkıyor. Bu nedenle bu yılın ilk sayısında sayfalarımızı, Türkiye sivil toplumunun sürdürülebilirlik alanında çalışan temsilcilerine ayırdık. Söz, sivil toplumun ve sivil düşünce kurumlarının...

56 Kurumsal Raporlama: Sürdürülebilirlik mi? Entegre mi?

IIRC Entegre Raporlama Konferansı ve CSRWorks Asya Sürdürülebilirlik Raporlaması Zirvesi Aralık ayında online platformlarda gerçekleşti. Sercom Danışmanlık kurucusu Elif Özkul Gökmen her iki zirvenin öne çıkan konularını EKOIQ okuyucuları için yazdı.

68 MİNİ DOSYA: İklim Uyum

İklim krizinin etkilerini her alanda güçlü bir biçimde yaşamaya başlarken, “uyum”un önemi de giderek artıyor elbette. Mini Dosya'da, Küresel Denge Derneği Başkanı sevgili Dr. Nuran Talu'yla, “Türkiye'de İklim Uyum Eyleminin Şifreleri” anlattı; Ali Cem Deniz, “Uyum Eyleminin Ana Bilgi Kaynağı olan Ulusal Uyum Platformları”; Oğuz Tosun, “İklim Krizi ve Sanayiler: Katil mi Maktul mü?” yazılarını kaleme aldı.

90 Türkiye Su Zengini Bir Ülke midir? Türkiye'nin Su İklimi, İklim Değişikliği ve 2019-2020 Kuraklığı

Türkiye bir su krizine doğru koşar adım geliyor. Büyükşehirlerin barajlarının su seviyelerinin rekor oranlarda düştüğü haberlerinin arkasına, Edirne'den yeraltı sularının da önemli oranda azaldığı bilgisi ulaştı. Türkiye'nin iklim değişikliği konusundaki en önemli uzmanlarından sevgili Prof. Dr. Murat Türkeş'in yazısı tam da bu haberlerin arka planını anlatıyor.

HER SAYIDA

6 Bir Çırpıda Son İki Ay Demokratların Parlamento Çoğunluğu İklim Yarayabilir; Düşük Karbonlu Ekonomiye Geçişte Nerelerde Zorlanacağız? Kuraklık Endişesi Büyüyor; 2020 Türkiye SKA Öncüsü, Boğaç Şimşir Oldu; Temiz Hava Hakkı Platformu'ndan Hava Kirliliği İçin 10 Maddelik Yol Haritası...

10 Son Buzul Erimedenden Prof. M. Levent Kurnaz: Avrupa Yeşil Mutabakatı ve Karbon Vergisi: Belki Yarın, Belki Yarından da Yakın...

12 Organik Beslenmeye Doğru Organik Tarım 71.5 Milyon Hektarı Aştı; Tarım ve Orman Bakanlığı 25 Tarım Zehrinin Yasakladı; AB 2030'a Kadar Organik Tarımın Payını %25'e Çıkaracak...

18 Sürdürülebilir İşler Arzu Deniz Aksoy: Tüm Huzursuzluk ve Belirsizliğin Ortasındayken, 2020'de Yeniliği ve İlerlemeyi Nerelerde Gördük?

24 Yaşanabilir Kentler Şibel Bülay: İklim Acil Durumu Şehirler Konferansından Özetler: Cesur Kentler 2020

60 KAGİDER'DEN Emine Erdem: Tünelin Ucunda Işık Göründü: COVID-19 Sonrasına Hazır Olalım

64 Afetlerle Kalkınma Doç. Dr. Murad Tiryakiođlu: Ahlakî Bir Mesele Olarak Deprem

66 Global Compact Türkiye Demet İnkiler ve Mustafa Seçkin: Sürdürülebilir Gelecek İçin Sürdürülebilir Finans; Herkes için Daha Adil Bir Dünya Mümkün...

84 Sürdürülebilir Kalkınma Gülin Yücel: Sıfır Kıyafet Atığı Bir Ütopya mı?

86 Sürdürülebilirlik Akademisi'nden Sürdürülebilir Gıda Platformu Webinarları Başlıyor! Sürdürülebilir İş Ödülleri 2020 Sahiplerini Buldu

88 Sürdürülebilir Tüketim Doç. Dr. Ahu Ergen: Antroposen Çağında Sürdürülebilir Tüketim; Engeller ve Çözüm Önerileri

98 Gözümüzden Kaçmayanlar Gözde İvgin: Ella Kissi-Debrah hava kirliliğinden öldü; her bir balon balığı kuyruğu için 5 TL ödenecek; televizyon programlarını yüksek çözünürlükte (HD) izlemek, sekiz kat daha fazla karbon emisyonuna neden oluyor; Ekim ayı bitti, Laptov Denizi, donmaya başlamadı; Cengiz Holding şimdi de İkizdere'ye göz dikti...

102 Kitap Yaşanmaz Bir Dünya; Isınma Sonrasında Hayat; Hayvanların Duygusal Dünyası; Standing Up for a Sustainable World: Voices of Change (Sürdürülebilir Bir Dünya İçin Ayağa Kalkmak: Değişimin Sesleri)

Pandeminin Pençesinde, Sürdürülebilirliğin İzinde Bir Garip Yıl 2020

Barış DOĞRU, İklimhaber.org ve EK0IQ Yayın Yönetmeni

Bazen böyle olur, hiç tahmin edilemeyen bir değişken devreye girer ve bütün denklemler altüst olur. COVID-19 insanlığın şimdiye kadar yaşadığı en sarsılayıcı değişken olmaya aday. Dünya üzerinde tüm ülkelerin ve insanların statükolarını derinden sarsan bu kriz, birçok kişi tarafından çok hızlandırılmış bir iklim krizi provası olarak değerlendirildi. Ve pandeminin hemen her alanda farklı toplumsal, iktisadi ve kültürel sonuçları üzerine önemli tartışmalar ve araştırmalar da birbirini izledi.

Bu anlamda 2020 yılı, iklim ve enerji tartışmaları açısından da önemli sonuçlar doğurdu. Halen, günlük hayatımızı şekillendirmeye devam eden bu süreç, bir yandan toplumsal düzende var olan tüm eşitsizlikleri daha net bir biçimde gözler önüne sererken, diğer yandan iklim değişikliği gibi varoluşsal sorunların çözümünü için, dayanışma, toplumsal refah ve sürdürülebilir kalkınmayı önceliklendiren ekonomi politikalarının herkes için tek çıkış yolu olduğunu da gösterdi. Yıllardır iklim değişikliği uzmanlarının söylediklerinde ne kadar da haklı olduğunu ve sınır tanımayan iklim krizinin ancak ve ancak uluslararası bir işbirliği ve dayanışma ile toplum ve yaşam üzerindeki etkilerinin azaltılabileceği bu yıl daha da belirginleşti.

Dünyanın dört bir yanındaki karar vericilerin bu apaçık gerçeği fark etmesi halen yeterli seviyede değil ama, birçok dünya liderinin, tüm dünyanın yaşadığı ekonomik sorunların çözümünün iklim krizi gibi sorunlar ele alınmadan mümkün olmadığını görmeye başladığına dair bazı göstergeler var elimizde. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres'in defalarca yaptı-

ğı açıklamalarda vurguladığı üzere, pandemi, toplumsal eşitsizliklerin her türünün güçlenmesine yol açtı. Toplumsal izolasyon yüzünden artan ev içi şiddet ve ev emeği sömürüsü, toplumsal cinsiyet alanındaki sorunları katlarken, her tür ırkçılık ve nefret suçlarında da büyük artış yaşandı. Antisemitizmin yükselmesinin yanı sıra, özellikle Trump yönetimi altındaki ABD'de ırkçı saldırılar hız kazandı. Sağlık ve sosyal güvenceden yoksun milyonlarca kişinin dünyanın dört bir yanındaki ülkelerde açlık, yoksulluk, salgın ve toplumsal çatışmalar arasında çaresizce çirpındığına tanık olduk.

Pandemi Sonrası Ekonomi: Yeşil Dönüşüm

Ülkeler ve şehirler arası seyahatlerin, sokağa çıkmanın kısıtlanması ve birçok sektörün pandemi yüzünden üretime ara vermesi ile birlikte, tüm dünya kendini derin bir ekonomik krizde buldu. [Dünya Bankası](#) tarafından İkinci Dün-

ya Savaşından beri yaşanan en büyük ekonomik kriz, tüm liderlerin ve iş dünyasının önde gelenlerinin şapkayı masaya koyarak düşünmesine neden olurken, başta istihdam alanı olmak üzere her alanda yaşanan toplumsal sorunlar, pandemi sonrasındaki iyileşme döneminin, sadece büyümeyi değil sürdürülebilirliği de hedeflemesi gerektiğine dair seslerin çok daha güçlü çıkmasına neden oldu. [OECD](#), [IEA](#), Dünya Bankası, [BM](#) ve daha birçok uluslararası kuruluş böyle bir dönüşümün ancak ve ancak yeşil, doğa ile barışık yöntemlerle mümkün olduğunu yaptıkları çalışmalar ile kamuoyu ile paylaştı.

İklim krizinin Covid19'dan daha büyük ve uzun vadeli bir tehdit olduğunu ve tüm dünyadaki canlı varlıkların yaşamalarını yok etmeye ve toplumsal eşitsizlikleri derinleştirmeye başladığını da ifade eden bu çağrılar, 2020 yılında iklim eylemi konusunda hiç beklenmedik bir biçimde adımların atılmasına

önayak oldu. Geçtiğimiz aylarda açıklanan [Türkiye İklim Değişikliği ve Çevre Algı Araştırması](#)'nın, Türkiye halkının yarısından fazlasının (%51,5), pandemi koşulları altında bile, iklim krizinin, pandemiden daha büyük bir tehdit olarak gördüğünü ortaya koyması, bu konudaki farkındalığın yayıldığını gösteriyordu.

Düzenli olarak COVID19 ekonomi paketlerini inceleyen ve raporlayan [Green Stimulus Index'e](#) göre bu adımlar, halen yeterli seviyede olmasa da, küresel bir yeşil ekonomik düzenin habercisi. Çalışmaya göre, 2020 yılında ülkeler iklim dostu sektörel dönüşümler için toplamda 3.7 trilyon dolarlık bir kaynak ayırdı. Bu süreçte, Avrupa Birliği, Kanada ve Güney Kore gibi ülkeler yeşil olma yolunda önemli adımlar atarken, Türkiye, Suudi Arabistan'la beraber bu konuda geride kalan ülkeler arasında gösteriliyor.

Paris Anlaşması ve İklim Gündemi

Pandemi öncesinde, 2020 yılının iklim eylem yılı olması bekleniyor, ülkelerin yükselmiş hedefler ile Glasgow'da düzenlenecek COP26'ya katılması planlanıyordu. Ancak pandemi nedeni ile COP26'nın ertelenmesi ve pandeminin yarattığı panik havası ile uluslararası gündem yılın başında tamamen değişti.

Ancak bu gündem değişikliği, pandemi sonrası "yeni normal" tartışmaları ve giderek artan iklim felaketleri -Amazonlar, Avustralya ve Kaliforniya yangınları, Ortadoğu'da derinleşen su krizi- ile beraber iklim değişikliği konusunda gerekli olan uluslararası dayanışmanın önemini gözler önüne serdi. AB'deki [sınırdışı karbon emisyonlarına dair düzenlemeleri](#) de içeren Yeşil Düzen tartışmaları ile ABD seçim sürecindeki iklim değişikliği ve yeni yeşil düzen gündemi ile beraber, iklim meselesi pandemiye rağmen gündemde kalmaya devam etti.

AB, İngiltere, Çin, Güney Kore ve Japonya gibi dünyanın önde gelen ekonomileri, Paris Anlaşması çerçevesinde

iklim eylemi hedeflerini yükselttiklerini ve sıfır-emisyon hedef tarihlerini açıkladılar.

AB 2030'a kadar emisyonlarını yüzde 55 oranında azaltacak ve sınır dışı karbon emisyonlarına karşı sınırdışı karbon vergisi rejimini hayata geçirecek ve 2050 yılında da dünyanın ilk karbon nötr kıtası olacak. AB ile ticari partnerliği olan ülkeler ve özellikle AB ekonomik alanına ürtin ve hizmet tedarik eden şirketler, ya sıfır emisyonlu ürünler ve hizmetler üretecekler, ya da bu süreçlerden kaynaklanan emisyonları yüzünden ek vergilerle karşılaşacaklar. Dünyanın en çok karbon emisyonuna sahip ülkesi Çin de, iklim eylemi konusunda küresel liderliğe soyunduğumun net mesajını verdi. Çin, yeşil teknolojilerin ülke ekonomisinde giderek artan payını da hesaba katarak, [2060 yılında net-zero](#) emisyonu hedeflediğini açıkladı.

Japonya, Kore ve daha birçok büyük ekonomi benzer uzun vadeli planlarını açıklar, emisyonları sıfırlayacağı tarihin adımı koyarken aynı zamanda Paris Anlaşması çerçevesindeki ulusal niyet beyanlarını da 1.5 derece hedefine yaklaşılarak güncelledi.

2020 yılı Kasım ayı itibarı ile ABD artık Paris Anlaşması'na resmi olarak taraf değil ancak yeni seçilen başkan Biden ilk adım olarak, Trump'ın iklim meselesinde yarattığı olumsuz havayı dağıtacak. Biden'ın güçlenmiş, sıfır-karbon hedefli bir yeni iklim planı ile Ocak 2021'de ABD'yi anlaşmaya taraf yapması bekleniyor. COP26 ertelenince kısa bir iklim eylem zirvesi düzenleyen İngiltere'nin de 2021 yılında Brexit ile yaşanan uluslararası itibar kaybını tınılı İngiliz diplomasisini iklim mücadelesi için kullanarak Kasım 2021'de düzenlenecek COP26'dan güçlü ve yeşil dönüşümü derinleştiren bir sonuca [kana-lize edecek](#).

Yalnız Ülke Türkiye

Dünya çapında pandemi iklim değişikliği konusunda eyleme geçmeye dair istekliliği artırırken ve tüm dünya yeni bir ekonomik düzeni konuşurken, Türkiye'nin bu konudaki değersiz yalnızlığı giderek derinleşiyor.

Halen Paris Anlaşması'nın dışındaki tek G20 ülkesi olarak, giderek tüm ulusal ve uluslararası politikaların öncelikli unsuru olmaya başlayan, ekonomi politikalarına yön vermeye başlayan iklim eylemi tartışmasının tamamen dışında kalmaya devam ediyor. Meseleyi dar çerçeve ile değerlendiren ve Paris Anlaşması'nın başlattığı ve pandemi sürecinin hızlandırdığı küresel dönüşümü göremeyen Türkiye'deki karar vericiler, ülkeyi bu küresel dönüşümün dışında tutmaya ve gelecek yüzyıla damga vuracak tartışmaları kaçırmaya devam ediyor. Yeni yayınlanan [Paris Effect](#) raporunun da gösterdiği gibi, Paris Anlaşması yeni yeşil düzene ışık tutuyor, Türkiye ise bu ışığın dışında kalmayı tercih ederek, sürdürülebilir kalkınma trenini kaçırıyor. ○

Düşük Karbonlu Ekonomiye Geçişte Nerelerde Zorlanacağız?

Türkiye'nin 2050 yılında düşük karbonlu ekonomiye geçişine yönelik bir vizyonda, üstesinden gelinmesi gereken zorlukların genel görünümünü sunan, TEPAV, SEE Change Network ve CAN Europe ortaklığında yayımlanan "[Türkiye 2050 Hesaplayıcısı: İklim Politikası Diyalogunun Desteklenmesi](#)" adlı rapor yayımlandı. Çalışma, Türkiye'nin artan enerji talebini karşılamak için, ya fosil yakıtlara dayalı bir sistemi önceliklendirmeye devam edeceğini ya da önemli enerji verimliliği artışının yanı sıra sürdürülebilir ve yenilenebilir enerjiye dayalı bir enerji sistemi için kapsamlı bir dönüşümü gündeme alması gerektiğini belirtiyor.

2020 Türkiye SKA Öncüsü, Boğaç Şimşir Oldu

UN Global Compact üyesi şirketlerden, hayata geçirdikleri yenilikçi uygulamalarla küresel sorunların çözümüne katkı sunan çalışanların başvuruları Global Compact Türkiye Yönetim Kurulu, kamu, Birleşmiş Milletler, akademi ve sivil toplum temsilcilerinden oluşan jüri tarafından değerlendirildi. Eczacıbaşı Yapı Gereçleri İnovasyon Direktörü Boğaç Şimşir, kamusal alanlarda bulaş riskini azaltmak için geliştirilen hijyenik tuvalet projesi ile "[2020 Türkiye SKA Öncüsü](#)" seçildi.

Demokratların Parlamento Çoğunluğu İklim Yaratılabilir

Joe Biden'in ABD başkanlığına seçilmesinin, Paris İklim Anlaşması ve iklim eyleminin güçlenmesi için önemli bir etki yaratabileceği düşünülüyor. En son Georgia eyaletinde ikinci tur Senato seçimlerini de kazanmalarıyla Demokratlar, [Senato'da da çoğunluğu](#) elde ettiler. Bunun iklim krizi politikalarının güçlenmesi ve çevre yasalarının yapılabilmesi için hayati önemi olabilir.

Kuraklık Endişesi Büyüyor

Türkiye'nin büyük kentlerine su veren barajlardaki doluluk seviyelerindeki kritik düşüş endişeleri artıyor. Ülkenin hemen tüm bölgelerinde yaşanan kuraklık sadece büyük kentleri vurmakla da kalmayacak gibi. Konya Karatay Ziraat Odası Başkanı Rifat Kavuneker, önümüzdeki günlerde yağış olmazsa Aralık ayında çimlenen [ürünün çürümeye başlayacağını](#) söyledi.

Asya Ülkeleri Düşük Karbonlu Ekonomik Büyümeye Liderlik Edebilir

Dünyanın en büyük beş ekonomisi arasında yer alan [Çin ve Japonya ile Güney Kore](#), bu yüzyıl ortasında ekonomilerini karbonsuzlaştırma taahhütlerini yerini getirerek küresel çapta düşük karbonlu ekonomik büyümeye liderlik edebilir.

Pandemi Çöp Atma Alışkanlıklarımızı da Değiştirdi

Çöpüne Sahip Çık Vakfı ve Akademi Çevre'nin Türkiye genelinde gerçekleştirdiği [araştırma](#), yeni koronavirüs (COVID-19) salgınının çöp atma ve geridönüşüm alışkanlıklarımızda sebep olduğu değişime ayna tutuyor.

İzmir Kalkınma Ajansı'ndan "BEST for Energy" Projesi

İzmir Kalkınma Ajansı, [BEST for Energy](#) Projesi ile temiz enerji kümelenme çalışmalarını hızlandırarak İzmir ve çevresini üretim ve hizmet merkezi yapmayı planlıyor. Şirketler için kümelenme ve rekabet kapasitesi geliştirme imkanları, çocuklar için enerji atölyeleri, üniversiteler için üniversite-sanayi işbirliği projeleri arasında yer alıyor ve 25 milyar dolarlık ekipman pazarı potansiyeli olacağı ifade ediliyor.

Sürdürülebilir Finansman Özel Sayısı Yayınlandı

EKOIQ'nun [Aralık ayı özel sayısı](#) COVID-19 pandemisi sonrasında sürdürülebilir finansman üzerine yoğunlaştı. Finansın sürdürülebilirliği ve iklim finansmanı gibi konulara eğilen sayıda Avrupa Yeşil Anlaşması'ndan, Yeşil Yeni Düzen'e ve Türkiye'deki çalışmalara kadar önemli birçok konu masaya yatırılıyor.

Temiz Hava Hakkı Platformu'ndan Hava Kirliliği İçin 10 Maddelik Yol Haritası

Sağlık ve çevre alanında faaliyet gösteren 16 kurumun oluşturduğu Temiz Hava Hakkı Platformu, Türkiye'deki tüm kurum ve kuruluşlara hava kirliliğini azaltacak yapısal önlemler alınması için işbirliği çağrısında bulundu. Platform, 2021 yılında temiz hava solunmak için [10 maddelik yol haritasını](#) açıkladı.

IPCC Arazi Özel Raporu Artık Türkçe

Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin (IPCC) ülkemizin de içinde yer aldığı coğrafyayı yakından ilgilendiren "[Arazi Özel Raporu](#)", TEMA Vakfı tarafından Türkçeleştirildi. Doğal varlıkların her geçen gün artan insan baskısı ile karşı karşıya kaldığını ve iklim değişikliğinin bu baskıyı artırdığını ortaya koyan raporu, 52 ülkeden aralarında TEMA Vakfı Bilim Kurulu üyesi Prof. Dr. Murat Türkerş'in de yer aldığı 107 bilim insanı hazırladı.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Atlası 2020 Yayında

[Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Atlası 2020](#), 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı hakkında interaktif hikaye anlatımı ve veri görselleştirmeleriyle birlikte yayımlandı. Her hedef içinde seçilen hedeflere yönelik eğilimleri vurgulayan atlas, bazı SKA'ların nasıl ölçüldüğüyle ilgili bilgiler de sunuyor.

İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödülleri'ni Kazananlar Belli Oldu

Kale Grubu'nun, sosyal girişimcileri desteklemek amacıyla Ashoka Türkiye ortaklığında dördüncüsünü düzenlediği [İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödül Programı'nda](#) "Erken Aşama" kategorisinde Joon, "İleri Aşama" kategorisinde Tolvido, "İş Birliği" kategorisinde ise BlindLook girişimleri ödül kazandı. Bu yıl ilk kez verilen Pandemi Özel Ödülü'ne ise 3 Boyutlu Destek girişimi değer bulundu.

İklim Zirvesi'nde Guterres'ten İklim OHAL'i Çağrısı

12 Aralık Cumartesi günü gerçekleştirilen İklim Zirvesi'nde (Climate Ambition Summit 2020) dünya liderleri Paris Anlaşması'nın beşinci yılında çevrimiçi olarak bir araya geldi. Çin ve AB'nin yeni iklim hedeflerini açıkladığı, Biden'ın başkan seçilmesiyle ABD'nin yeniden iklim masasına dönme hazırlıkları yaptığı bir dönemde gerçekleştirilen Liderler Zirvesi'nde BM Genel Sekreteri António Guterres ülkelerin tümünü "[iklim için olağanüstü hal](#)" ilan etmeye davet etti.

İzmir'in UNESCO Adayı Gediz Deltası İçin Birliktelik

Doğa Derneği'nin, tüm Akdeniz Havzası'ndaki en önemli sulak alanlarından birisi olan Gediz Deltası'nın korunması amacıyla yürüttüğü çalışmalar kapsamında Avrupa Birliği Sivil Toplum Diyalogu desteğiyle gerçekleştirdiği "[Gediz Deltası Birlikteliği](#)" projesi, online olarak düzenlenen kapanış toplantısıyla sona erdi.

İkinci Avrupa Üreyen Kuş Atlası Yayımlandı

Yüzbinlerce kuş gözlemcisinin, 10 yıl boyunca yaptıkları gözlemlerle hazırlanan "[İkinci Avrupa Üreyen Kuş Atlası](#)" yayımlandı. Avrupa'da yuvalayan 596 kuş türünün yayılış ve bolluk haritalarını da içeren kapsamlı çalışma, Türkiye'nin de dahil olduğu 48 ülkenin katkıları ve Avrupa Kuş Sayım Komitesi'nin desteği ile hazırlandı. WWF-Türkiye'nin (Doğal Hayatı Koruma Vakfı) katkılarıyla hazırlanan Türkiye Üreyen Kuş Atlası da envanterin önemli bir parçasını oluşturuyor.

Sivil Toplumdan Paris Anlaşması'nın Onaylanması İçin Çağrı

12 Aralık 2015'te kabul edilen Paris iklim Anlaşması'nın 5. yıldönümünde Türkiye'de iklim alanında çabışan sivil toplum örgütleri Türkiye'nin [Paris Anlaşması'nı onaylamasını](#) ve ulusal katkı hedeflerini iyileştirmesini talep etti. Türkiye, Paris Anlaşması'nı 2016 yılında imzalamasına rağmen hâlâ onaylamayan 7 ülkeden biri.

TÜREB, Türkiye Rüzgar Veri Tabanı'nı Kullanıma Açtı

Türkiye Rüzgar Enerjisi Birliği (TÜREB), rüzgar enerjisi alanında Türkiye'nin kurulu gücünü ve inşa halinde olan projeleri tüm detayları ile gösteren veri tabanını www.tureb.com.tr adresinde kullanıma açtı. "Rüzgar sektörü dijitalleşmedeki öncü rolü sayesinde koronavirüs salgını sürecinde dayanıklılığını ispatladı; rüzgarı enerjiye çevirmeye hiç ara vermedik" diyen Hakan Yıldırım, veri tabanıyla, 2021'in ilk yarısında 10 GW'ı aşması beklenen Türkiye rüzgar kurulu gücünün tam bir resmini dijital ortama taşımayı amaçladıklarını söyledi.

Su Alarmı! Acil Eylem Zamanı

İstanbul, Ankara ve Edirne... Ardi ardına gelen haberler, gerçekten olağanüstü bir durumla karşı karşıya olduğumuzu gösteriyor: Türkiye'nin dört bir yanında, barajlardaki su oranları ve yeraltı su seviyeleri düşüyor. Hem kamu yönetimi, hem şirketler, hem de bireyler olarak bir acil eylem durumuyla karşı karşıyayız!

Dünyada yaşamın birinci kaynağı olan su kaynakları alarm veriyor. Küresel ölçekte sorun büyürken, Türkiye'nin dört bir yanından da son derece kaygı uyandırıcı haberler birbiri ardına geliyor. Özellikle yaz dönemlerinde yoğunlaşan su riski haberleri artık ne yazık ki, yağışların beklendiği sonbahar aylarına kadar ilerledi.

İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi'nin (İSKİ) paylaştığı verilere göre Aralık ayı itibarıyla İstanbul'da barajlardaki doluluk oranı son 10 yılın en düşük seviyesi olan %20,93 seviyesine kadar indi. Kente su sağlayan barajlardaki doluluk oranı %26,82 küçülmüş durumda ve barajların beşte dördü şu anda boş bulunuyor.

Ancak durum İstanbul'a özgü değil. Türkiye'nin ikinci büyük şehri olan başkent Ankara'daki barajlarda da durum benzer. Şehirde barajlardaki doluluk oranı sadece %23,45 oranında. Şehre verilen toplam su miktarı ise 1 milyon 286 bin 540 metreküp.

Son kötü haber ise haber ise, Edirne'den geldi. Trakya'da son 91 yılın en kurak dönemini yaşadıklarını ifade eden Edirne

Belediye Başkanı Recep Gürkan, Kayalıköy Barajı'ndaki su rezervinin %3'e kadar düştüğünü açıkladı: "Yeraltı sularımız da %85 oranında azaldı. Bir faciaya doğru gidiyoruz".

Greenpeace Akdeniz'in paylaştığı [verilere](#) göre dünyada da durum farklı değil. Her 10 insandan 3'ünün güvenli içme suyuna erişimi yok. Dünya nüfusunun %25'i su krizinin eşliğinde ve bu oranın 2025 senesinde %60 olması bekleniyor.

Su kaynaklarındaki bu korkutucu tablonun arkasında birincil faktör elbette iklim krizi ancak su yönetimi ve doğal alanların kaybı da durumu kontrol altına almayı güçleştiriyor. Uzmanlara göre, hızlı bir şekilde yeni iklim koşullarına uyum sağlamalı, tarımdan sanayiye ve evsel kullanıma kadar birçok alanda temel değişikliklere gitmeliyiz.

Önümüzdeki dönem için, Türkiye'nin "su stresi" yaşayan ülke konumundan "su fakiri" ülke düzeyine inme riski ortaya çıkmış durumda. Buna engel olmanın yolu kamu ve özel kurumların alacağı makro önlemler kadar, her bir yurttaşın alacağı bireysel çözümlerden de geçiyor. Hayatın kaynağı suyunuzu korumak için hep beraber harekete geçmenin tam zamanı.

Avrupa Yeşil Mutabakatı ve Karbon Vergisi

Belki Yarın, Belki Yarından da Yakın...

Küresel Kuzey gelişmesini tamamladıktan sonra çevre kontrollerine çok daha fazla önem vermeye başladı. 1972 yılı “nereye kadar büyüyeceğiz?” sorusunun ortaya atıldığı ilk seneydi. Buna verilen cevap çok da iç açıcı olmadı. Çevre konusundaki araştırmalar ve buna bağlı endişeler de zaman içerisinde arttı. 1992 yılında dünya devletleri Rio’da toplanarak önemli kabul ettikleri üç soruna; **biyoçeşitliliğin kaybı, çölleşme ve iklim değişikliği** sorunlarına çözüm olacak anlaşmalar imzaladılar ya da imzalama çalışmalarına başladılar. Ülkemiz de bu anlaşmaların tümüne taraf oldu.

Bu anlaşmaların tümü ve özellikle de Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ülkelerin dünyanın atmosferini korumak bakımından ciddi adımlar atmaları gerektiğini söylüyordu. Bu adımların ilk olarak gelişmiş ülkeler tarafından atılmasının öngörüldüğü Kyoto Protokolü ise 1997 yılında imzalandı. Özellikle Avrupa Birliği üyeleri bu protokol ile seragazi salımlarını ciddi ölçüde sınırlamayı kabul ettiler. İleri teknolojiler açısından rekabet içerisinde olabilecekleri ABD ve Japonya da bu protokol çerçevesinde yer aldıklarından bu AB için önemli bir sorun teşkil etmedi.

Dünyanın Ağırlık Merkezi Kayma 1997 yılından sonra dünya ekonomisi hızla değişti ve önce üretimin, sonra da bilim ve teknolojinin ağırlık merkezi hızla doğuya doğru kaymaya başladı. İklim açısından atılması gereken ikin-

ci adım da küresel kuzeydeki ülkeler, başta Çin olmak üzere doğuda gelişmekte olan tüm ekonomilerin de yeni bir iklim anlaşmasının parçası olmaları gerektiğini şart koşunca yeni bir anlaşmanın çıkması son derece güçleşti. Sonunda çıkan Paris Anlaşması da iklim hedeflerine ulaşma konusunda Avrupa Birliği’ne üye ülkeler dışında son derece yetersiz bir çaba içeriyordu.

Bugün biz hariç dünyadaki (neredeyse) tüm ülkeler Paris İklim Anlaşması’nın kapsadığı rejim içerisinde ekonomilerini çalıştırıyorlar. Ancak bu nokta da 2030 yılına kadar seragazi salımlarını %55 azaltmayı kabul eden Avrupa Birliği açısından önemli bir rekabet dezavantajı yaratıyor. AB bunun ötesinde tüm üretim yöntemlerinin çevresel etkilerini en aza indirmeyi hedefleyen politikalar yürürlüğe koyduğundan birlik ekonomisi çevresel sorunları azaltmak yolunda zorlanabilecek bir duruma geldi.

Avrupa Yeşil Mutabakatı bu bağlamda iki önemli temel üzerine oturuyor. Bunların ilki doğal olarak gerek seragazi salımı, gerekse de tüm çevresel etkilerin, birliğin etki alanında en aza indirilmesidir. Bir diğeri de, belki de en az bunun kadar önemli olacak şekilde, AB ile ticaret yapacak ülkelerin üretim standartlarını AB standartları ile uyumlu hale getirme yükümlülüğüdür.

“Ama biz ürünü ihraç etmeden zaten test ettiriyoruz, yoksa AB ürünü almıyor” geçmiş zamanın bir söylemidir. Artık ürettiğimiz malın içeriğinde ne olduğu kadar mali nasıl ürettiğimizle

Prof. M. Levent KURNAZ
Boğaziçi Üniv. İklim
Değişikliği ve Politikaları
Uyg. ve Araş. Merk.
mlkurnaz@gmail.com

de ilgileniyor AB. “Aman, bana ne?” demek de pek mümkün değil, çünkü ülkemiz ihracatının neredeyse yarısını Avrupa ülkelerine yapıyor. Bundan dolayı da oturup sakın kafayla olayları anlamamız ve kısa/orta vadede değerlendirmemizi yaparak sisteme uyum sağlamamız gerekiyor. Ayrıca, “biz de başka yere satarız” düşüncesi hem kolay değil, hem de standartlar bir kere oturtulduğunda diğer alıcılara da benzer yükümlülükler yüklenecek. Bu yükümlülükleri yerine getirmediğimizde de ya satacağımız malı daha ucuza satacağız, ya da gümrükte oluşan masraflardan dolayı fiyat ve yakınlık avantajımızı yitireceğiz.

Ürününüzden Beşikten Mezara Sorumlusunuz

Gelelim ne yapmamız gerektiğine: Öncelikle neyi, nasıl ürettiğimizi ciddi biçimde kayıt altına almalıyız. Mesela, bir sektörde analiz yaparken fabrikada şu soruyu sorduk: “Peki üretimde çıkan tozları ne yapıyorsunuz?” Cevap “dışarı süpürüyoruz” şeklinde geldi. Dışarı süpürülen bu tozlar rüzgarlı bir günde hava kirliliğine de, çevredeki toprakların zararlı kimyasallarla örtülmesine de neden olabiliyor. Hatta siz üretimi yaparken hiçbir tehlikeli kimyasal kullanmasanız bile hammaddeniz size ulaşana dek doğaya ciddi zarar verebili-

yor. Tüm bunları artık kayıt altına almak zorundasınız, çünkü ürünü sizden ithal edecek ülkeler bu kayıtları sizden isteyecekler, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bu bilgileri sağlamanın doğru yolu tüm üretiminiz için bir **yaşam döngüsü analizi** yapmaktır. Ürettiğiniz fındık da olabilir, yazılım da. Hatta bir hukuk firması bile olabilirsiniz. Ne olursa olsun hepimizin bir çevresel ayakizi var artık. Avrupa Birliği bu çevresel ayakizinin AB standartlarında olması gerektiğini ve aksi takdirde gümrükte bu ürünlerin ya da hizmetlerin uygun biçimde vergilendirileceğini söylüyor. AB bu vergilendirmenin nasıl yapılacağını daha kısa vadede belirleneceğine de şüpheleniz olmasın.

Yaşam döngü analizi, sizin kullandığımız hammaddenin ilk üretildiği noktadan son kullanıldığı noktaya ve hatta çöpe atılmasına ya da geri dönüştürülmesine kadar süren yaşam macerasında doğaya verdiği hasarı ölçen bir yöntemdir. Kullanmamıza göre bu analizi sadece üretim yaptığımız yerin etkisiyle sınırlayabilirsiniz veya işletmenin kapısından çıktıktan sonra ne olduğuyla ilgilenemeyebilirsiniz. Ancak gün geçtikçe “ürünün

beşikten mezara sorumluluğu” üreticinin tarafına yönelmekte olduğundan ürettiğimiz ürünlerin künyelerini tutmak da sorumluluğumuz haline geliyor. “Ama ben bu hammaddeyi başkalarından alıyorum, onların ne yaptığını bilemem” dersiniz, o zaman hammaddeniz için alışılmış üretim yöntemlerinin kullanıldığını kabul etmiş oluyorsunuz. Bu hammadde de sizin üretim ayakizinizi çok yükseltiyor ve fiyat avantajınızı düşürüyorsa tedarikçinize dönerek isteklerde bulunmaya başlıyorsunuz veya tedarikçinizi değiştiriyorsunuz. Sonuç olarak, ürettiğiniz ürünlerin veya hizmetlerin belirli standartlara uymasına mecbursanız, başlangıç noktamız tüm verilerinizi toplayarak çevresel ayakizinizi ölçmek olmalıdır.

Bu çevresel ayakizinin önemli bir bölümünü de **karbon ve su ayakizi** oluşturuyor. AB bugün için özellikle karbon ayakizine çok önem verip bunu **sınırdan vergilendirme** çalışmasına başlama noktasına geldi. Bu şu anlama geliyor: Siz ürettiğiniz ürünü üretirken atmosfere ne kadar karbondioksit saldığınızı ölçmek ve belgelendirmek zorundasınız. Siz yapmazsanız bunu AB sizin yerinize yaparak sınırda sizin için bir **karbon vergisi** belirleyecek ve ihracat

“Avrupa Yeşil Mutabakatı bu bağlamda iki önemli temel üzerine oturuyor. Bunların ilki doğal olarak gerek seragazi salımı, gerekse de tüm çevresel etkilerin, birliğin etki alanında en aza indirilmesidir. Bir diğeri de, belki de en az bunun kadar önemli olacak şekilde, AB ile ticaret yapacak ülkelerin üretim standartlarını AB standartları ile uyumlu hale getirme yükümlülüğüdür”

yapmak için o vergiyi AB’ye ödemek zorunda kalacaksınız. Bu sınırda karbon vergisi öncelikli olarak ağır sanayi ürünlerine uygulanacak ve zaman içerisinde diğer tüm ürünleri kapsar hale gelecek.

Bunu engellemenin hiçbir yolu veya yöntemi yok. Ancak etkisini azaltabilirsiniz. Bunun için de sadece ürününüzü değil üretiminizi de AB standartlarına uygun hale getirmeniz gerekecek. Yalnız iş bununla da bitmiyor, çünkü ülkemiz ne karbon salımlarını azaltmayı öngören Paris Anlaşması’nı onayladı ne de karbon salımları konusunda yaptırım uyguluyor. Bundan dolayı da en kısa vadede **Paris Anlaşması’nı** yürürlüğe koymamız gerekiyor; aksi takdirde sınırda karbon vergisi ödesek bile AB’ye ihracat yapamaz duruma gelebiliriz. Ama olay bununla da bitmeyecek. Eğer biz ülkemizde AB seviyesine uygun bir karbon vergisini kullanma geçirmeyecek olursak, bu vergi sınırda AB’ye verilecek.

Çoğu firma şimdiden bu sınırda vergilendirme sisteminin kendilerine getireceği yükü ve rekabet avantajı kaybını hesap etmeye başlamış durumda. Bunu az da olsa düzeltmemiz mümkün. İşe de üretimi yapış şeklimizle başlamamız gerekiyor. ○

Tarım ve Orman Bakanlığı 25 Tarım Zehrini Yasakladı

Tarım ve Orman Bakanlığı önce 10 Haziran tarihinde 16 pestisit (zehirli tarım ilacı) etken maddesinin, ardından 11 Ağustos'ta [dokuz tarım zehrini](#) daha yasaklanmasına, yedi pestisit etken maddesinin ise kısıtlanmasına karar verdi. Zehirsiz Sofralar Sivil Toplum Ağı, yasaklama ve kısıtlama kararlarını olumlu karşılarken, insan ve çevre için zararlı diğer tarım zehirlerinin de yasaklanması ve alternatif, zehirsiz yöntem ve tekniklerin geliştirilmesi için gereken adımların atılmasını belediklerini belirtti.

Zehirsiz Kampanya ile tarım zehirleri konusunda önemli bir farkındalık yarattıklarını belirten Zehirsiz Sofralar İletişim ve Kampanya Koordinatörü Turgay Özçelik, yasaklama kararının sevindirici ama toplum sağlığını ve ekosistemi korumak adına yetersiz olduğunu söyledi. Özçelik kararlarla ilgili şunları ekledi: "Zehirsiz Kampanya döneminde yasaklanan pestisit sayısı 25'e yükseldi. Ama hâlâ Dünya

Sağlık Örgütü tarafından 'son derece tehlikeli', 'yüksek seviyede tehlikeli' ve 'muhtemel kanserojen' olarak belirtilen dokuz etken madde kullanılmaya devam ediyor. Bunlardan sadece ethoprophos için kısıtlama kararı getirildi. Ethoprophos, Zehirsiz Sofralar Sivil Toplum Ağı'nın hazırladığı 'Ölümcül Tehlike' raporuna göre muhtemel kanserojen, bulunduğu ortamda ölümcül etkili ve üreme sistemi için zararlı. Bu etkilere sahip bir etken madde için kısıtlama değil, bir an önce yasaklama getirilmeli. Aynı şekilde diğer zararlı pestisitler için de. Elbette tarım zehirlerinin bir bölümünden kurtulduğumuz için seviniyoruz ama diğer pestisitler için de Tarım ve Orman Bakanlığı'ndan tatmin edici bir açıklama bekliyoruz. Geriye kalan tarım zehirleri de yasaklanacak mı? Bu konuda bir takvim var mı? Zehirsiz tarım yöntemlerinin geliştirilmesi ve uygulanması için nasıl bir yol izleyeceksiniz?"

AB 2030'a Kadar Organik Tarımın Payını %25'e Çıkaracak

Avrupa Komisyonu, AB'nin [organik tarım payının mevcut %8'den 2030'a kadar %25'e çıkmasını](#) istiyor. 2030 itibarıyla kimyasal ilaç kullanımının %50, gübre kullanımının ise %20 azaltılması hedefleniyor. Çiftçi grupları ise organik tarımın genellikle daha az ürün verdiğini ve doğal alanların korunmasının çiftçilerin artan talebe yetişmesini zorlaştıracağını söylüyorlar. Komisyon, Avrupa'nın gıda güvenliğinden taviz vermeyeceğini ve -blok ekonomik bir gerileme ile karşılaşırsa da- pandeminin tüketicileri yerel ve sürdürülebilir gıdaları tüketmeye teşvik edebileceğini söylüyor. Avrupa Birliği iklim yöneticisi Frans Timmermans da konuyla ilgili olarak, "Daha kısa tedarik zincirleriyle Avrupa'da daha çok üretim yapılacaktır" açıklamasını yaptı. Önlemlerle birlikte tarımın, AB'nin emisyonlarını 2050'ye kadar sıfırlanması hedefi ile aynı hizaya getirilmesi planlanıyor. AB'nin seragazi emisyonlarının %10'u tarım kaynaklı ve bunun %70'i hayvancılıktan kaynaklanıyor.

Dünya 3°C'yi Aşkın Bir Sıcaklık Artışı Rotasından Çıkamıyor

Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın (UNEP) [2020 Emisyon Açığı Raporu'na](#) göre, bu yıl karbondioksit emisyonlarında COVID-19 salgınının neden olduğu düşüşe rağmen dünya hâlâ 21. yüzyılda 3°C'yi aşkın bir sıcaklık artışına doğru ilerliyor. Öte yandan hükümetler, pandemi toparlanma sürecinin bir parçası olarak iklim eylemine yatırım yaparsa ve emisyon azaltım taahhütlerini Kasım 2021'de Glasgow'da (İskoçya) gerçekleşecek bir sonraki iklim toplantısına (COP26) kadar net sıfır emisyon açıklamalarıyla paralel olarak güçlendirirse, emisyonları küresel ısınmayı 2°C ile sınırlama hedefine uygun düzeye indirebilirler. Hükümetler, daha da iddialı bir hedef belirleyerek küresel ısınmayı 1.5°C ile sınırlamaya da katkıda bulunabilir. Paris Anlaşması uyarınca güncellenmiş Ulusal Katkı Be-

yanlarına (NDC), yeni net sıfır emisyon taahhütlerini bir an önce ekleyip bu taahhütleri pandemi sonrası yeşil bir toparlanma planı ile birlikte hızlı ve sağlam faaliyetlerle yürüten hükümetler, bu hedefe ulaşabilirler.

Emisyon Açığı Raporu her yıl, Paris Anlaşması'nın 21. yüzyıl boyunca küresel ısınmayı 2°C'nin altında tutma ve 1,5°C'ye yakın seviyelere düşürme hedefleri ile, öngörülen emisyon seviyeleri arasındaki farkı değerlendiriyor. Rapor, 2019 yılında arazi kullanımı da dahil olmak üzere toplam seragazi emisyonlarının 59,1 GtCO₂e (gigatonluk CO₂ eşdeğeri) ile yeni bir zirveye ulaştığını gösteriyor. Küresel seragazi emisyonları, 2010 yılından beri yılda ortalama %1,4, 2019 yılında ise orman yangınlarındaki büyük artış nedeniyle %2,6 arttı.

Organik Tarım 71.5 Milyon Hektarı Aştı

Organik üretim alanının dünyadaki en önemli araştırma kuruluşlarından FiBL (The Research Institute of Organic Agriculture) ve IFOAM'ın (Organics International) 2020 yılında yayınlanan son [araştırmasına](#) göre, organik tarım, 186 ülkede 71,5 milyon hektar alana yayılmış durumda. Organik Tarım Dünyası ismini taşıyan raporun 21. Edisyonuna göre, organik tarım yaklaşık 2.8 milyon çiftçinin ana uğraşı haline geldi. Rapor verilerine göre, organik tarım yapan çiftçi sayısında yine Hindistan başı çekiyor. Onu sırasıyla Uganda ve Etiyopya takip ediyor. Kıtalar bazında ise birincilik Okyanusya'da (36 milyon hektar). İkinci 15.6 milyon hektarla Avrupa ve 8 milyon hektarla Latin Amerika. Pazar araştırma şirketi Ecovia Intelligence'e göre de küresel organik gıda pazarı 100 milyar doları geçmiş durumda. En büyük pazar organik gıda pazarı ABD iken, onu Almanya ve Fransa izliyor.

Zeynep Bodur Okyay: “Sosyal girişimciler, Bizi Geleceğe Taşıyacak Kanatlarımızdır”

Bu yıl dördüncü kez düzenlenen ve sonuçları 4 Aralık'ta açıklanan İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödülleri'yle ilgili konuştuğumuz Kale Grubu Yönetim Kurulu Başkanı ve CEO'su Zeynep Bodur Okyay, “Sosyal girişimcilik sorunlara bir müdahale yöntemidir, dolayısıyla dünyanın sorunlarına bir cevap olabilir” diyor. Pandeminin en çok dezavantajlı grupları etkilediğini ve toplumsal eşitsizlikleri daha da artırdığını söyleyen Zeynep Bodur “Diğer taraftan, bu krizin yeni bir dünya inşa etmek için kaldıraç etkisi yapacağına inanıyorum” dedi.

Barış DOĞRU

Bu yıl, Ashoka Türkiye ortaklığında dördüncü kez düzenlediğimiz İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödül Programı'nın sonuçları kısa bir zaman önce belli oldu. Öncelikle neden bir sosyal girişimcilik programı düzenliyorsunuz? Sosyal girişimciliğin anlamı ne sizin için?

Kale Grubu olarak, küresel sorunların büyüklüğü karşısında kapsayıcı ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için yeni iş modellerine, sosyal faydaya odaklanan ve sorunlara alternatif çözümler sunabilen girişimlere ihtiyaç duyacağımızı bundan yıllar önce fark ettik.

Kale Grubu'nun kurucusu rahmetli babam İbrahim Bodur, bundan tam 63 yıl önce, altyapının olmadığı yıllarda, Türkiye'nin ilk seramik fabrikasını Çanakkale'de kurarak, Anadolu'ya sanayiye götürme cesaretini gösteren

vizyoner bir girişimciydi. Bugün biz bir yandan onun Çanakkale'de oluşturduğu özgün kalkınma modelini her alanda daha ileri taşımak için çalışırken, diğer yandan da insanı ve sosyal faydayı merkeze alan anlayışımı daima canlı tutmayı amaçlıyoruz.

İbrahim Bodur'un vefatının ardından, onun anısını ve değerlerini yaşatmak amacıyla İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödül Programı'nı hayata geçirdik. Bu yıl dördüncüsünü gerçekleştirdiğimiz programla fırsat verildiği takdirde kendi alanlarında çığır açabilecek potansiyele sahip olan sosyal girişimcileri desteklemeyi amaçlıyoruz. Bunu insanlığın yarını için bugünden yapılan bir yatırım olarak görüyorum.

Sosyal girişimcilik, dünyanın sorunlarına bir yanıt verebilir mi sizce?

Sosyal girişimciliğin sorunlara bir mü-

“Bu yıl dördüncüsünü gerçekleştirdiğimiz İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödül Programıyla, kendi alanlarında çığır açabilecek potansiyele sahip olan sosyal girişimcileri desteklemeyi amaçlıyoruz. Bunu insanlığın yarını için bugünden yapılan bir yatırım olarak görüyorum”

dahale yöntemi olduğunu düşünürsek eğer, elbette dünyanın sorunlarına da bir cevap olabilir. Tüm dünyayı ilgilendiren küresel ısınma, iklim değişikliği, göçler, savaşlar, salgınlar ve bunların getirdiği toplumsal eşitsizlikler gibi devasa sorunlarla başa çıkmak zorundayız.

Sosyal girişimciler, bizi geleceğe taşıyacak kanatlarımız. Eğitimden sağlığa, çevreden insan haklarına kadar kronik sorunlara yenilikçi, kalıcı ve ezber bozan çözümler getiriyorlar. Kök soruna müdahale ediyorlar. Sosyal girişimciler böyle bir ortamda umudu yeşertiyorlar. Ben son dört yıldır yoğun şekilde bu ekosistemle birlikte birçok ortamda buldum. Bu ödül nedeniyle de onları yakından tanıma fırsatı buldum. İtiraf etmem gerekirse bana küresel liderlerden çok daha fazla ilham veriyor sosyal girişimciler. Dünyanın ve tabii ki Türkiye'nin sosyal girişimcilerle daha adil, daha güçlü ve daha yaşanılır bir ülke olacağına da canı gönülden inanıyorum. Zaten buna inanmasam böyle bir ekosistemin yanında durmam.

Ekosistemin hem Türkiye'de hem de dünyada son beş yılda hızla geliştiğini söylemek mümkün. Kamu ve özel sektörün bu anlamda farkındalığının arttığını düşünüyorum. Birçok şirket sosyal girişimcilik ekosistemine girmeye başladı. Biz Kale Grubu olarak bu işe ilk gönül verenlerdeniz. Bu farkındalığa çok önceden erişmiş ve dört

yıl öncesinde aksiyon almış bir grubuz. Biz “geleceğin mimarları” olarak tanımladığımız sosyal girişimcilere ilişkin farkındalığı artırmak, yürüdüğü yolda ellerinden tutup cesaretlendirmek için var gücümüzle çalışıyoruz.

Bu yıl dördüncü yılı, programın. Bize biraz gelişiminden bahsedebilir misiniz? Bakınca, başvuruların sayısı ve niteliği açısından bir ilerleme görüyor musunuz?

Her yıl artan bir ilgiyle karşılaşan programımıza bu yıl tam 282 sosyal girişim projesi geldi. Her biri birbirinden değerli isimlerden oluşan seçici kurul üyelerimiz, onlarca dikkat çeken proje arasından değerlendirme yapmak için epey ciddi mesai harcadı.

Proje konularına baktığımızda, geçen yıllarda olduğu gibi eğitim ile kadınlar, mülteciler, çocuklar gibi dezavantajlı gruplar üzerinde yoğunlaşma olduğunu görüyoruz. Kız çocuklarını eğitim hayatında mentorlikle destekleyen projeden özel eğitim ihtiyacı olan çocuklarımıza evde eğitim vermeyi hedefleyen projeye, öğretmenlerin nitelikli eğitim materyallerine ulaşmasını amaçlayan projeden sosyoekonomik açıdan dezavantajlı gruplara düzenli gelir kaynağı sağlamayı öngören projeye kadar bu alanlarda pek çok dikkat çekici proje başvurusu geldi.

Bu yıl ödül programımıza gelen başvurular arasında gençlerin ve kadın girişimcilerin ağırlığı çok fazlaydı. Bir başka dikkat çeken nokta da başvuru-

Ödüller 4 Aralık'ta Sahiplerini Buldu

Bu yıl dördüncü kez düzenlenen İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödülleri'nin sonuçları 4 Aralık'ta açıklandı. Kale Grubu'nun, sosyal girişimcileri desteklemek amacıyla Ashoka Türkiye ortaklığında düzenlediği İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödül Programı'nda 'Erken Aşama' kategorisinde Joon, 'İleri Aşama' kategorisinde Tolkido, 'İş Birliği' kategorisinde ise BlindLook girişimleri ödül kazandı. Bu yıl ilk kez verilen Pandemi Özel Ödülü'ne ise 3 Boyutlu Destek girişimi değer bulundu.

Yoksulluğu Azaltmak için "Joon"

Geçim kaynağı sınırlı üreticilere tasarım ve satış desteği veren bir sosyal girişim olan Joon'un yaratıcısı Duygu Vatan, "Yarattığımız sosyal etki ile yoksulluğun azaltılması için çalışırken bir yandan adil ücretle insana yakışır işin savunuculuğunu yapıyoruz" diyor. Temel amacı, geçim kaynaklarına erişimi kısıtlı ya da düzensiz olan dezavantajlı grup mensubu üretici bireylere doğru pazarlara erişim ve doğru ürünü üretme noktasında ihtiyacı olan tasarım ve satış desteğini sağlayan Joon, bu sayede uygun hedef kitleye erişebilen üretici bireylerin geçim kaynağına erişimlerini artırıyor. Erken Aşama kategorisinde ödül kazanan Joon, halihazırda aktif olarak 180'e yakın faydalancıya doğrudan hizmet götürüyor.

Özel Çocuklar için "Tolkido"

İleri Aşama kategorisinde ödül kazanan Tolkido, özel çocukların dil ve konuşma, iletişim, ince motor becerileri, dinleme-anlama becerileri ve birçok alandaki eğitimlerinde kullanılan görsel eğitim kartlarını, aile-öğretmen tarafından kişiselleştirilebilir ve seslendirilebilir hale getiren bir eğitim materyali ve çocuklar için özel olarak geliştirilmiş sesli ve ekransız bir akıllı oyun arkadaşı olarak tanımlanıyor. Tolkido'nun yaratıcısı Can Yıldız, "On binlerce otizmlili çocuğu konuşurmayı başarinca Tolkido'nun normal gelişim gösteren çocukların yabancı dil öğrenimi ve çift dilli yetiştirilmesi konusunda da faydalı olduğunu görüp etki alanını genişlettik" diyor.

Sorundan Değil, Çözümde Beslenen "BlindLook"

Bu yıl İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödülleri'nin İşbirliği Kategorisi'nde ödül, BlindLook isimli projeye verildi. BlindLook'un görme engellilerin hayata

katılımında önemli bir katkı sağladığını ifade eden Projenin kurucuları Sadriye Görece ve Cihat Ersin Aydın, "Görme engellileri sosyal hayat ve dijital dünyada özgürleştirmek için teknoloji geliştiriyoruz. Umuyoruz ki bu ödül BlindLook'un ilerleme yolculuğunda güçlü bir yapıtaşı olacak. Yanımızda olup hayalimizi büyüttüğünüz için teşekkürler Ashoka Türkiye, teşekkürler Kale Grubu" diyor.

Pandemi Özel Ödülü "3 Boyutlu Destek"

Bu yıl İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödülleri'ne eklenen Pandemi Özel Ödülü'nün kazananı "3 Boyutlu Destek" isimli proje oldu. Projenin kurucuları Ramazan Subaşı ve İlker Vardarlı, pandeminin ortaya çıkmasıyla bir sosyal girişime dönüşen "3 Boyutlu Destek"le sağlık çalışanlarının sorunlarını çözmek için yola koyulmuşlar: "Tedarik zincirinin kırılması ile ilk acil ihtiyacın koruyucu ekipmanlar olduğunu gördük ve sağlık çalışanlarına 3 boyutlu yazıcılar ile koruyucu ekipmanlar üretmeye başladık". 3 Boyutlu Destek'in arkasında binlerce gönüllünün olduğu bir ekosistem bulunduğunu vurgulayan Subaşı ve Vardarlı, "Çalışmamızın gücü de oradan geliyor" diyor.

ruharın %59'unun İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlerden, geri kalan kısmının ise Çanakkale gibi Anadolu'daki illerden gelmiş olması... Bugün Türkiye'nin dört bir yanında, toplumsal sorunlara çözüm araştıran gencecik insanlar olduğunu bilmek bana çok iyi geliyor. Ayrıca bu girişimler önemli potansiyele sahip ve bu durum, yerel kalkınma adına da son derece önemli.

Türkiye'de sosyal girişimciliğin geleceğinin parlak olduğuna inanandanım. Eskiden çoğunlukla hali vakti yerinde, ailesinin durumu müsait, onların desteğiyle bir işi hayata geçirenler vardı. Bugünse gelir riskine takılsa da sosyal girişimci olmayı bir kariyer alternatifi olarak görenlerle sıkça karşılaşmaya başladık. Artık okuldan yeni mezun olmuş, hiç çalışmamış ve kariyerine sosyal girişimci olarak başlamak isteyen gençleri görüyoruz.

Bu yıl, tüm dünyayı derinden etkileyen ve hayatlarımızı alt üst eden pandemi özelinde de bir ödül kategorisi belirlendi. Bu minvalde pandeminin, dünyanın gidişatı, özellikle de iş dünyasının gidişatı üzerinde nasıl bir etki yaratacağını düşünüyorsunuz?

Bugünkü nesillerin daha önce deneyimmediği çok farklı bir yıl yaşadığımız muhakkak... Halihazırda küresel ısınma, iklim değişikliği, göçler, savaşlar, bunların getirdiği toplumsal eşitsizlikler gibi devasa sorunlarla başa çıkmaya çalışan dünyamız, bu yıl bir de küresel salgınla mücadele etmek zorunda kaldı.

Bu pandemi, en çok da dezavantajlı grupları etkiledi ve toplumsal eşitsizlikleri daha da artırdı. Diğer taraftan, bu krizin yeni bir dünya inşa etmek için kaldıraç etkisi yapacağına inanıyorum.

Bu pandemi dönemi, aslında bir uyanma çağrısı oldu. Kişiler arasında, zamanın ruhumun da getirdiği anlam arayışı, kendini, hayatını sorgulama vardı. Bunu, kurumsal düzleme ve ha-

"Bugün artık her alanda söylem birliği değil, eylem birliği önemli. Pandeminin tetiklediği küresel sorunlara karşı hiçbir kimse, hiçbir şirket tek başına yeterli mücadeleyi veremez. Ancak güç birliği, gönül birliği yaparsak başarıya ulaşabiliriz"

yatın her alanına taşıdı. Bugün, insanlık olarak yaşadığımız deneyimi, karşı karşıya kaldığımız riskleri ve fırsatları, ortak akıl ve empatiyle kavrayıp geleceği yeniden kurgulama zamanı.

Tüm dünya aslında pandemi öncesinde de, bir şeylerin temelden değişmesi gerektiğini bir şekilde konuşuyordu. 2015 yılında ilan edilen Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları da bunun bir işareti aslında. Bu noktadan hareketle, dünyanın çevresel ve toplumsal sorunlarının çözümünde, iş dünyasını ve kendinizi nerede görüyorsunuz?

Bu pandemi dönemi, aslında herkes için bir uyanma çağrısı oldu. Kişiler arasında, zamanın ruhumun da getirdiği anlam arayışı, kendini, hayatını sorgulama vardı. Bunu, kurumsal düzleme ve hayatın her alanına taşıdı. Bugün, insanlık olarak yaşadığımız deneyimi, karşı karşıya kaldığımız riskleri ve fırsatları, ortak akıl ve empatiyle

kavrayıp geleceği yeniden kurgulama zamanı.

Yıl içinde yaşadıklarımızdan bir çıkarım yapmamız gerekirse; bugün artık her alanda söylem birliği değil, eylem birliği önemli. Pandeminin tetiklediği küresel sorunlara karşı hiçbir kimse, hiçbir şirket tek başına yeterli mücadeleyi veremez. Ancak güç birliği, gönül birliği yaparsak başarıya ulaşabiliriz. Bunun için de her kademede, birlikte geleceği şekillendirirken, enerjimizi ve kaynaklarımızı seferber ederken, kendi etki alanımızda azami oranda katkı sağlamaya çalışmalıyız. Kale Grubu olarak, bu anlayışla kurguladığımız itibar projelerimizle birbirimize, işimize, kentimize, ülkemize değer katmayı ve etkimizi sürdürülebilir kılmayı hedefliyoruz.

Bir sanayi grubu olarak bu ülkede sadece işveren değil, değer veren olmaya devam edeceğiz. Sorumlu, duyarlı, insanı ve sosyal faydayı merkeze koyan girişimcileri sonuna kadar desteklemeyi sürdüreceğiz. ○

Tüm Huzursuzluk ve Belirsizliğin Ortasındayken, 2020'de Yeniliği ve İlerlemeyi Nerelerde Gördük?

Dünyanın neresinde olursak olalım, iyi ve kötü etkilerimizi değerlendirdiğimiz garip bir dönemden geçiyoruz. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın son 10 yılına girerken birçok amaçta ilerleme yaşıyoruz ancak eşitsizliklerin azaltılması ve iklim değişikliği ile mücadele alanlarında başlanan noktamız gerisine düştü.

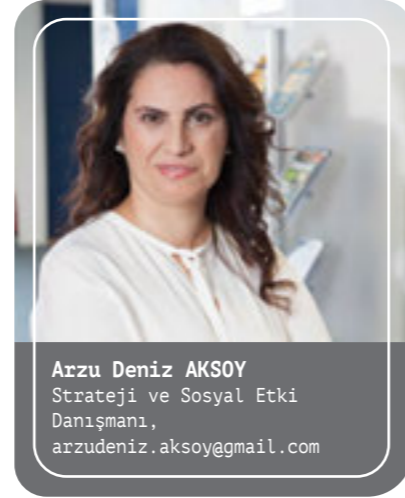
Son dönemde dünya birçok krize sahne olurken, pandemi yaşanan tüm eşitsizlikleri derinleştiriyor; kurumları, şirketleri ve bireyleri daha önce tecrübe etmedikleri bir süreçten geçiriyor. 2020 tartışmasız hepimiz için çok zor bir yıl oldu. İklim değişikliği sebebiyle pek çok farklı ülkede yaşanan doğal afetler, kısa süre sonra COVID-19 salgını tarafından gölgede bırakıldı. Bunu art arda gelen ekonomik belirsizlik, artan ırksal eşitsizlik ve huzursuzluk, siyasi bölünme ve dünya tarihindeki en aktif kasırga sezonu izledi. 2020, sosyal sorunların COVID-19'un baskısı

altında arttığı ve şiddetlendiği bir yıldır. Uzmanlar salgın ile iklim değişikliği arasındaki bağlantıyı kurdular; bir sonraki büyük krizin yaklaşmakta olduğunu zilini çaldılar. COVID-19 salgını devam ederken, hem bireyler hem de kurumlar işlerin eski haline geri dömediğini fark ettiler; bu nokta dirençli davranmak ve ileriye dönük daha iyi bir yolu yeniden düşünmek için bir fırsat olabilir.

Peki, kargaşa ve belirsizliğin ortasında, 2020'de inovasyonu, ilerlemeyi ve olasılığı nerelerde gördük? Amaç odaklı olmanın önemini ortaya çıktığı 2020 yılında, bugün ve yarın için önemli olan birkaç trendi sizlerle paylaşmak isterim.

1. İklim taahhütlerini yerine getirmek

■ Pandemi devam ederken, ABD'deki şirketlerin neredeyse üçte ikisinin (%63) sosyal ve çevresel konularda ta-

Arzu Deniz AKSOY
Strateji ve Sosyal Etki
Danışmanı,
arzudeniz.aksoy@gmail.com

ahhüt ettikleri ilerlemeyi sürdürmeleri bekliyor.

■ Bu yıl, birçok şirketin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaştığını gördük, tabii bazıları iklim taahhütlerinin ilerisinde. Eylül ayında Google, ömür boyu sıfır net karbon ayakzine ulaştığını duyurdu.

■ 2020, sürdürülebilirlik taahhütleri için kilometre taşı bir yıl oldu. Kriz karşısında bile amaç odaklı şirketler hedeflerini takip etti ve ulaştı.

2) Kurumların İnsan Hakları konusunda sorumlulukları

■ Pandemi büyük bir eşitsizliği de beraberinde getirdi. İş dünyası hızlı dijitalleşme, yapay zeka ve otomasyonu entegre edebildiği ölçüde işlerini devam ettirirken bir grup çalışanın yetkinliği ise geride kaldı. Dolayısıyla bu grup, işyerinde tutundurma ile ilgili olarak çok riskli hale geldi.

■ Burada iş dünyasının başka sorumlulukları da ortaya çıktı. Bu yetkinliklerin geliştirilmesi ve söz konusu çalışanların iş dünyasında kalabilmesini sağlayacak yatırımları sağlamak gibi... Ayrıca dezavantajlı gruplar için yeni fırsatlar yaratmak ve onları işgücü piyasalarına dahil edecek tedbirler almak, alım gücünün korunması için yeni işler yaratmak, kapsayıcı ekonominin bir parçası olmak da bu sorumlulukların arasına dahil oldu.

3) Rekabet işbirliğini seçti

■ Şirketler bu yıl, dünyanın en acil zorluklarının kendi başlarına çözülemeyecek kadar büyük olduğunu fark ettiler. Buradan yola çıkarak, markalar ve kurumlar çözümler üzerinde işbirliği yapmak için rekabet ile işbirliğine giriştiler.

■ COVID-19'un başlangıcında, Apple ve Google'ın uygulama tabanlı izleme programı oluşturmak için güçlerini birleştirdiğini gördük; General Mills, Nestlé ve Walmart CEO'larının hepsi gıda israfını sona erdirmek için CEO liderliğindeki bir çabayı imzaladılar. Son olarak, Adidas ve Allbirds, şimdiye kadarki en düşük karbon ayakzine sahip ayakkabıyı yaratma çabasıyla "birbirlerinin sürdürülebilir yenilikler süütünün kapılarını" açtı. Bu, Adidas'ın kendi portföyünün dışında bir ayakkabı markasıyla ilk kez işbirliği yapmasına güzel bir örnekti.

4) Şirketler karbon nötr stratejileri konusunda daha aktif

■ ABD'li tüketicilerin %62'si, şirketlerin, salgın nedeniyle, sürdürülebilirliği ileriye dönük iş modellerine nasıl dahil edecekleri konusunda daha düşünceli olma fırsatına sahip olduğunu düşünüyor. 2020'de birçok iklim taahhüdü yerine getirilmiş olmasına rağmen, diğer şirketler bu yılı daha agresif programlar için bir fırlatma rampası olarak kullandı.

■ Karbon nötrlüğünün ötesine geçen birçok şirket, -bunlara, önümüzdeki 10 yıl içinde karbon negatif hedefine ulaşmak için yeni bir yatırım fonuna 1 milyar dolar vermeyi taahhüt eden Microsoft de dahil- karbon negatif bir gelecek elde etme isteklerini duyurdu.

■ İngiliz bira üreticisi BrewDog ise, her çalışanın yıllık bazda ürettiği karbonun iki katı kadar karbonu ortadan kaldırmayı hedefleyerek karbon negatif bir işgücü yaratmayı taahhüt etti.

5) Markalar çeşitlilik konusunu gündemine aldı

■ Morgan Stanley Diversity & Inclusi-

Bu yıl çeşitlilik konusunu gündeme getiren büyük markalardan ikisi Tesco ve Mattel oldu. Özellikle Tesco'nun piyasaya sürdüğü çeşitli cilt tonlarındaki yara bantları ses getirdi: Marka elçisi şöyle diyordu: "Hayatımda ilk defa, kendi cilt tonumda bir yara bandı kullanmanın nasıl bir his olduğunu biliyorum."

on 2020 raporuna göre ankete katılanların yarısından fazlası (%56), pazarlama ve iletişimlerinde kendilerini temsil etmeyen bir markayı tercih etmeyeceklerini açıkça ifade ettiler.

■ Ürün ve hizmetlerde çeşitlilik ve kapsayıcılığın sağlanması, şirketlerin bu konuda aktif aksiyon alması gereken önemli bir adım oldu.

■ Bu yılın başlarında Tesco, çeşitli cilt tonlarında yara bantları piyasaya

sürerek bir müşterisini marka elçisi olarak konumlamaya teşvik eden bir uygulamaya imza attı: "Hayatımda ilk defa, kendi cilt tonumda bir yara bandı kullanmanın nasıl bir his olduğunu biliyorum".

■ Bu arada Mattel, "güzellik ve moda-yaya yönelik çok boyutlu bir bakış açısını" paylaşmak için saçsız, engelli ve kilolu bebekler de dahil olmak üzere yeni bir Barbie serisini piyasaya sundu.

6) Şirketler bu dönemde birincil önceliklerini çalışanlarına verdi

■ Pandeminin başlangıcında, tüm dünyada çoğumuz (%78) iş dünyasının birincil rolünün bu gibi zamanlarda çalışanlarını korumak olduğu konusunda hemfikir olduk. Şirketlerin çalışanların sağlığını, güvenliğini ve refahını korumada oynayabileceği önemli rolü kabul ederek, birçok kuruluşun çağrısını yanıtladığını gördük.

■ Starbucks, çalışanlara geçim kaynaklarını riske atmadan karantina önlemi alabilmeleri için çalışanlara felaket ödemesi sunan ilk şirketlerden biriydi. Benzer şekilde Apple, COVID-19 ile ilgili semptomlar yaşamışlarsa, perakende çalışanları da dahil olmak üzere saatlik çalışanlara sınırsız iyileşme izni vermeye başladı.

7) Büyük işletmeler küçük

işletmelere yardımcı olmaya başladı

■ COVID-19 krizi, küçük işletmeleri, özellikle azınlık ve kadınlara ait olanları orantısız bir şekilde etkiledi ve araştırmalar, salgının başlangıcından bu yana çok sayıda küçük işletmenin kalıcı olarak kapandığını gösteriyor. Yine de küçük işletmelerin içinde bulunduğu kötü durum, iş dünyasının birbirine ne kadar bağlı olduğunu da bir kez daha gösterdi, şimdi büyük markalar daha küçük işletmelere yardım etmek için adım atmaya başladı.

■ Mart ayında Unilever, finansal likiditeye yardımcı olmak için en savunmasız durumda olan küçük ve orta ölçekli tedarikçilerine erken ödeme sağlayacağını duyurdu. Bu arada Visa, siyahı kadın girişimcilerin fon sağlamasına yardımcı olmak için özel bir girişim de dahil olmak üzere dünya çapında 50 milyon küçük işletmeyi destekleme taahhüdü ile COVID sonrası iyileşmeye yardımcı olmayı amaçladı.

8) Sürdürülebilir ambalaj / paketleme markaların odağına geldi

■ Bir şirketin sürdürülebilirlik stratejisinin tüketiciye en çok yansıyan yönlerinden biri olan ambalaj, bu yıl bir-

Diageo ve Absolut, 2020'de kağıt şişe prototiplerinin lansmanını duyurdular; Absolut Kasım ayında piyasadaydı bile. Adidas ve Allbirds ise, şimdiki kadarki en düşük karbon ayakzine sahip ayakkabıyı yaratmak için el ele verdi.

çok marka için bir öncelik haline geldi. Konteyner ve ambalajların yılda 82,2 milyon ton evsel katı atık oluşturduğu düşünüldüğünde, bu çabalar önemli bir etki yaratmaya değer.

■ Diageo ve Absolut, 2020'de kağıt şişe prototiplerinin lansmanını duyurdu ve Absolut Kasım ayında kontrolü bir şekilde piyasaya sürüldü. Hızlı hizmet alanında, Taco Bell %100 geri dönüştürülebilir ambalajını duyurdu; Burger King ise ortağı TerraCycle ile yeniden kullanılabilir konteynerlere yatırım yaptı. Bu arada Henkel, 2021 yılına kadar tüm ağız sağlığı hattı için tamamen geri dönüştürülebilir dış macunu ambalajının lansmanını yaptı. 2020, çoğumuzun geçmişte bırakmak istediği bir yıl olsa da, pandemi döneminden öğrendiğimiz dersleri unutmamak kritik önem taşıyor. Gerçekten, tüketicilerin %71'i salgının

şirketleri uzun vadede daha sorumlu davranmaya zorlayacağına inanıyor; ve 10 kişiden 6'sı (%62) şirketlerin, salgın nedeniyle, sürdürülebilirliği ileriye dönük iş modellerine nasıl dahil edecekleri konusunda daha düşünceli olma fırsatına sahip olduğunu düşünüyor.

Amaç odaklı markaların, bu kritik dönemden daha iyi ve daha başarılı çıkabilmesi için geniş çaplı bir değişimi zorlamaya devam etmesi zorunlu.

Markalar ve kurumlar "hiç kimseyi geride veya dışarda bırakmadan" kapsayıcı gelişme, ilerleme ve refahın yollarını arayıp bulmak zorundalar.

Bu arayışta ezberleri bozacak, sıra dışı ve geçmişte hayal etmesi güç olan yeni çözümleri ve yöntemleri de hep birlikte bulmak ve hayata geçirmek sorumluluğu taşıyan markaların değişim için önce değişmeye hazır olmaları şart! ○

Yatırıma Açık Olmayan Şirketlerden İlk Entegre Rapor Allianz Türkiye'den

Allianz Türkiye "2019 Entegre Raporu" ile yatırıma açık olmayan şirketler arasında entegre rapor yayımlayan ilk kurum oldu. Özel sektördeki 11. Entegre raporun sahibi olan Allianz Türkiye ayrıca sigorta sektörünün, bireysel emeklilik sektörünün ve Allianz Grubu'nun da ilk entegre raporunu çıkarmış oldu.

2016 yılında çıktığı sürdürülebilirlik yolculuğunda, "Ölçülmeyen şey yönetilemez" anlayışıyla hayata geçirdiği tüm çalışmaları Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative - GRI) tabanlı sürdürülebilirlik raporuyla kamuoyuna açan Allianz Türkiye, bu yıl bir ilke daha imza attı. Sürdürülebilirlik çalışmalarını iş stratejilerine entegre etmeye odaklanan Allianz Türkiye, Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi Türkiye Ağı ERTA'nın yürütme kurulu üyelerinden biri olarak bu yılki raporunu, GRI'nin yanı sıra entegre düşünme biçimi ve raporlama standartları doğrultusunda hazırladı. Allianz Türkiye "2019 Entegre Raporu" ile yatırıma açık olmayan şirketler arasında, sigorta sektöründe, bireysel emeklilik sektöründe ve Allianz Grubu'nda entegre rapor yayımlayan ilk şirket oldu. Raporda faaliyet gösterdiği ortamı, faaliyetlerini etkileyen trendleri, risk ve fırsat yönetimini, ortak değer yaratmayı esas alan iş stratejisini ve öncelikli konuları kapsamında

yıllık performansını paylaştı. Sürdürülebilir Değer Yaratma Modeli'ni iş stratejisini de kapsayacak şekilde yenileyen şirket, varoluş amacı olan "Allianz Seninle"yi sürdürülebilirliğin çevresel, sosyal ve yönetimsel katmanlarına taşıdığı modelinin ayrıntılarına da yine rapor kapsamında yer verdi.

Konu hakkında bir açıklamada bulunan Allianz Türkiye İcra Kurulu Başkanı Tolga Gürkan, "Artık sadece geçmişimizi değil geleceğimizi de şeffaf ve iş stratejimizle entegre bir şekilde paylaşıyoruz. Sigorta sektöründe sürdürülebilirlik stratejisi çizen ve komitesi olan ilk, konuyu bu işe özel bir departmanla yöneten tek şirketiz. İşimizi sürdürülebilirlik prensiplerine uygun şekilde dönüştürme sürecinde tüm paydaşlarımızın görüş ve ihtiyaçlarını da göstererek önceliklendirme analizi yaptık ve ardından Sürdürülebilir Değer Yaratma Modeli'mizi iş stratejimiz, entegre düşünme biçimi ve paydaş beklentilerimizle uyumlu bir şekilde yeniledik" dedi. Modellerini, iş stratejilerine göre önceliklendirdikleri Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na direkt katkı vermesi üzerine vurgulayan Gürkan, sözlerine

şöyle devam etti: "Yeni modelimizde sürdürülebilirlik stratejimizin temelini oluşturan 'iyi çevre, iyi toplum, iyi kurum' yaratma yolundaki odak alanlarımızı genişleterek, iş stratejimizle daha entegre hale getirdik".

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Küresel İlkeler Sözleşmesi ve Kadının Güçlenmesi Prensipleri doğrultusunda çalışmaya devam edeceklerini ifade eden Tolga Gürkan son olarak şunları söyledi: "Sürdürülebilirliği Allianz Türkiye'de bir kurumsal sosyal sorumluluk projesinden öte, tüm iş süreçlerine entegre ettiğimiz, uzun vadeli bir iş stratejisi olarak ele alıyoruz. ESG prensiplerini kurumsal sorumluluk ve sürdürülebilirlik departmanımızın liderliğinde, ana iş birimlerimizin, poliçe üretimi, insan kaynakları, finans ve operasyonlar gibi birçok departmanımızın, sürdürülebilirlik komitemizin, çevre ve farklılıkları gözetme ekiplerimizin katılımıyla uyguluyoruz. İyi bir çevre için, toplumun iyiliği için, daha iyi bir kurum olmak için işimizi sürdürülebilirlik prensiplerine uygun şekilde dönüştürüyoruz".

Rapora [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

“Akçansa, Karbon Ayakizini Düşürmeye Devam Edecek”

Global Çimento ve Hazır Beton Birliği tarafından yürütülen çevresel ürün beyan sürecini tamamlayarak, Türkiye’deki bu belgeyi alan ilk hazır beton üreticisi olan Akçansa’nın Genel Müdürü M. Zeki Kanadıkırık, “Düşük karbonlu gelecek için üretim aşamalarında her geçen yıl daha fazla oranda alternatif yakıt, biyokütle kullanarak ve dijitalizasyon projelerinin de desteklediği enerji verimliliği uygulamaları ile karbon ayakizini düşürmeye devam edeceğiz” diyor.

Akçansa olarak, Global Cement and Concrete Association (Global Çimento ve Hazır Beton Birliği) tarafından yürütülen çevresel ürün beyan sürecini tamamlayan Türkiye’deki ilk şirket olduğunuzu duyurdu. Bize biraz bu konuda bilgi verir misiniz?

Sürdürülebilir dünya ve sorumlu iş modellerinin benimsenmesi konusunda sektöre öncülük eden bir şirket olarak hazır beton ürünlerimiz için, Global Cement and Concrete Association (Global Çimento ve Hazır Beton Birliği) tarafından yürütülen çevresel ürün beyan sürecini tamamlayarak, Türkiye’deki bu belgeyi alan ilk hazır beton üreticisi olduk.

Hazır beton ürünlerimiz için müşterilerimize sunduğumuz bu belgeyle ürünlerimizin çevresel etkilerini sorumlu ve şeffaf bir yaklaşımla ortaya koyuyoruz. Müşterilerimiz kullandıkları ürünün çevresel ayakizi hakkında bilgi sahibi oluyor ve kıyaslama imkanı bularak daha düşük çevresel etkili ürünleri tercih etme şansı buluyorlar. Bu sertifikalar aynı zamanda, düşük karbonlu gelecekte çevresel ayakizi düşük ürünlere yönelik çalışmalarımız için de temel oluşturuyor.

Akçansa, çimento gibi çevresel olarak önemli etkilere sahip bir ürünün üretiminde faaliyet gösteriyor ama etkisini azaltmak için yoğun bir çalışma sürdürüyor uzun yıllardır. Emisyon azaltıcı uygulamalarınız konusunda biraz bilgi verir misiniz?

Akçansa, düşük karbonlu gelecek için bir yandan üretim aşamalarında her geçen yıl daha fazla oranda alternatif yakıt, biyokütle kullanarak ve dijitalizasyon projelerinin de desteklediği enerji verimliliği uygulamaları ile karbon ayakizini düşürürken; diğer taraftan da düşük klinkerli çimento ve daha yüksek mineral katkı kullanımı ile betonda çevresel ayakizini azaltmaya devam ediyor.

Teknolojinin gücü sayesinde çevresel etkisi düşük, yenilikçi ürünler tasarlıyoruz. 1915 Çanakkale Köprüsü gibi iz bırakacak projelerde yer alıyoruz. Bu projede kullanmak üzere özel olarak geliştirdiğimiz 1803 Beton, standart betondan farklı olarak açık deniz dökmeleri için 6 saat gibi rekor sürelerde işlenebilirlik sağlayan, en zorlu çevresel etkilere karşı dayanıklı, geçirimsiz, ısı gelişimi ve çatlak riski kontrol edilebilen, yüksek performansa sahip özel bir üründür. Bu üründen Çanakkale fab-

rikamızda üretilen düşük alkali özel çimentomuzu da kullanıyoruz. 1915 Çanakkale Köprüsü için üretilen 1803 Beton, üstün performans özelliklerinin yanı sıra düşük karbon ayakiziyle de dikkat çekiyor. Çimento yerine, geri kazanılmış alternatif hammaddelerin kullanımı ile çevreye olan etkisi, standart ürüne kıyasla %55 oranında azaltılmıştır.

Çimento tesislerinin, dönüştürülmeyen atıkların bertarafı konusunda da önemli bir rolü bulunuyor. Tabii çok da hassas bir konu. Bu konularda çalışmalarınızın hangi aşamaya geldiği konusunda biraz bilgi verir misiniz?

Akçansa tüm faaliyetlerinde sürdürülebilir kalkınma hedefi ile kaynakların korunmasını, alternatif yakıt ve hammadde kullanımını ana sorumluluğu olarak belirlemiştir. Alternatif yakıt kullanımını artırmak suretiyle fosil yakıt ithalatını sınırlandırarak karbon ayakizimizi azaltıyor, kaynakların so-

runlu kullanımına öncülük ediyoruz. Kullandığımız enerjinin %13’ünü yenilenebilir kaynaklardan sağlıyoruz. 2017 yılına göre karbon salımmı birim ciro başına %24 azalttık. Bu iyileşmede alternatif yakıt ve özellikle de biyokütle kaynaklarının kullanımını artırmamızın büyük payı bulunuyor. Alternatif kaynak kullanımı ve enerjide verimlilik artışı ile bölgesel ve küresel ölçekte iklim değişikliği mücadelesine katkıda bulunuyoruz. Bu stratejimiz sayesinde Büyükçekmece fabrikamız CSC Kaynakların Sorumlu Kullanımı Altın Sertifikasına sahip olan Türkiye’de ilk, dünyada 6. fabrika oldu. Yeni yayınladığımız [sürdürülebilirlik raporumuzda](#) şeffaf bir şekilde tüm verilerimize ulaşabilirsiniz.

Sürdürülebilir bir gelecek için atıktan değer yaratma hedefimiz doğrultusunda aynı zamanda yerel yönetimlerin atık sorununa çözüm ortağı oluyoruz. İstanbul’da günlük kişi başına toplanan ortalama atık miktarı 1,30 kg iken, son beş yılda İstanbul’da üretilen bir yıllık atığın tamamını, yani tam 1 milyon ton atık yaktık. Optimizasyon ve modernizasyon çalışmalarımız ile alternatif yakıt tedarikçilerine ulaşarak, çevresel, sosyal ve finansal hedeflerimizi, sürdürülebilirlik yaklaşımı perspektifiyle dengelemek için çalışmaya devam ediyoruz

İstanbul Büyükçekmece fabrikamızda alternatif yakıt projemiz ile 2018 yılında alternatif yakıt kullanımı %13 iken, geri kazanımlarla alternatif yakıt oranımızı %20 seviyesine taşıdık. 2019 yılında Büyükçekmece fabrikamızda İstanbul Avrupa yakasının 65.000 ton arıtma çamurunu ve 25.000 ton atıktan türetilmiş yakıtı bertaraf ettik.

Yine İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin Boğaz’da gemilerden topladığı yıllık 14.500 ton gemi sıvı atıklarını Büyükçekmece fabrikamızda yakarak enerjiye dönüştürdük. Bu sayede İstanbul’un karada katı atıklarının ve denizde sıvı atıklarının bertarafını sağlayarak hem enerji maliyetini düşürüyor hem de İstanbul’un atık sorunu-

“Bir yandan karbon ayakizimizi düşürürken; diğer taraftan da düşük klinkerli çimento ve daha yüksek mineral katkı kullanımı ile betonda çevresel ayakizini azaltıyoruz”

na çözüm ortağı oluyoruz.

Kaynakların verimli kullanımı ve alternatif yakıt konularında kamu kurumları ile de ciddi işbirliklerimizle yakın bir çalışma içerisindeyiz, kendilerine de bu konuda tüm destekleri için teşekkür ederiz.

Maden alanlarının kullanım sonrası tekrar doğaya kazandırılması konusunda da çalışmalar yürüttüğünüzü biliyoruz. Bu konuda yaptığımız yeni çalışmalardan bahsedebilir misiniz? Maden sahalarımızdaki rehabilitasyon ve iyileştirme çalışmalarımızda paydaş katılımını esas alan, yenilikçi uygulamalar geliştiriyoruz. Maden sahalarında bitki ve hayvan çeşitliliğini korumak ve bu bölgelerdeki arazi yapılarını restore ederek ekolojik açıdan sağlıklı hale getirmek üzere projeler yaratmayı hedefleyerek 2013’ten bu yana **Biyoçeşitlilik Proje Yarışması**’nı düzenliyoruz. Bilimi esas alarak yeni fikirler

geliştirmeyi teşvik eden ve Türkiye’de ilk olan yarışmaya her yaşta öğrenci, mezun, akademisyen ve araştırmacı katılabiliyor. 2018 yılında üçüncü kez düzenlediğimiz yarışmaya katılan İzmir Çakabey Koleji’nin ortaokul ve lise öğrencilerinden oluşan proje grubu büyük bir başarıya imza atarak “**Maden Ocaklarında Dikey Bitkilendirme Projesi**” ile Uluslararası Jüri tarafından “**Öğrenci Kategorisi**”nde uluslararası arenada Türkiye’yi temsil etti ve yüzlerce proje arasından birinci seçildi. Yarışmanın dördüncüsünü 2021’de gerçekleştireceğiz.

Maden sahalarımızda doğaya yeniden kazandırma hedefiyle rehabilitasyon çalışmaları gerçekleştiriyoruz. 2019 sonu itibarıyla üretimin tamamlandığı toplam 25 hektar arazi düzenlenmesi yaptık ve yerel dokuya uygun ağaçlar ile arazi rehabilitasyonu gerçekleştirdik. Bu faaliyetimizi bölgelerdeki ilgili yerel kurumlar ile işbirliği içinde yürütüyoruz. Aynı zamanda 2020 yılı içinde maden sahalarımıza toplanda çalışanlarımızın aktif katılımıyla 10 bine yakın ağaç dikerek Türkiye genelinde yapılan ağaçlandırma çalışmalarına destek verdik ve gelecekte çok daha fazla sayıda ağaçlandırma gerçekleştirerek bu olumlu katkılarımızı sürdürmeyi bugünden taahhüt ediyoruz. ○

İklim Acil Durumu Şehirler Konferansından Özetler

Cesur Kentler 2020

İklim krizi bir gerçek ve dünyanın dört köşesinde bu krizle mücadele eden liderler var. Özellikle yerelde siyaset, sivil toplum, iş dünyası ve üniversitelerde iklim mücadelesini veren liderler var. Dünyanın her yerinde cesur, inovatif çözümler geliştiriliyor. ICLEI (Sürdürülebilir Kentler Birliği) ve Bonn Belediyesi'nin ortaklaşa düzenlediği Daring Cities 2020 konferansının amacı bu yürekli insanların cesur girişimlerini paylaşarak bu çözümlerin yaygınlaşmasını sağlamak; iklim kriziyle başarılı bir mücadelenin olası olduğunu göstermekti.

Bugüne dek iklim krizi konusunda düzenlenen en büyük toplantı 7-28 Ekim tarihleri arasında gerçekleşti. Konferansta 98 oturumda (200 saat) 475 konuşmacı (Türkiye'den Tunç Soyer de vardı) 150 ülkeden 4668 katılımcıyla buluştu. Bu kadar büyük bir toplantının çevrimiçi yapılmış olması da bir ilkti.

Konuşmacıların "Hepinize bulunduğumuz coğrafyaya göre günaydın, tünaydın, iyi akşamlar" diye söze başlamaları dünyanın dört bir yarımdan katılımcıların olduğunu vurgulayan ilginç bir gözlemdi.

Konferanstan çıkan sonuçlar şöyle özetlenebilir:

1. Şehirler iklim konusunda inisiyatif aldılar. Merkezi hükümetleri beklemiyorlar. Kendileri çözüm üretiyor, onları hayata geçiriyorlar.
2. Şehirlerin cesur yaklaşımı iklim acil durumu karşısında alınması gereken tedbirlere, çözümlere ivme kazandırıyor. Bu yaklaşımın temelinde bilgi, harekete geçmek ve birlikte çalışmak, deneyimleri paylaşmak var.

3. Yerel ve bölgesel yönetimler klasik konferans çerçevesi dışında bir araya gelmek istiyor, hatta buna gerek duyuyorlar. İklim konusuna alışılmışın dışındaki alanlardan bakmayı, onları iklim konusuna entegre etmeyi önemsiyorlar. Bütünsel bir diyalog çerçevesinde kesişen temalar üzerinde konuşmak istiyorlar. Bu toplantıda ele alınan konular arasında biyoçeşitlilik, doğa temelli çözümler, atık yönetimi, dögütsel ekonomi, sürdürülebilir kent içi ulaşım, kamuda sürdürülebilir satın alma, hava ve su kirliliği vardı.

BM Genel Sekreteri Antonio Guterres'in açılış konuşması çok kısa ve verdiği mesaj çok netti: "İnsanlık intihar ediyor. İklim krizi yaşıyoruz ve mücadelenin merkezi şehirlerimiz. Belediye başkanları ön saflarda yer alıyor. Yenilenebilir enerji ve temiz ulaşım ele alınması gereken en önemli konular".

Guterres'in iklim mücadelesine yönelik 6 önerisi ise şöyleydi:

1. Yeşil iş alanlarına yatırım yapın.
2. Kirlenmiş endüstrilerden çekilin (özellikle kömür).

Sibel BÜLAY
sibel.bulay@gmail.com

3. Fosil yakıt sübvansiyonlarını sonlandırın ve karbonu ticaretlendirin.
4. Politika geliştirme ve finansman kararlarımızda iklim riskini göz önünde bulundurun.
5. Birlikte çalışın.
6. Kimseyi geride bırakmayın. Son olarak da, 2030'a kadar salımlarımızı %45 azaltın. En geç 2050'de salımlarımız net sifıra düşmüş olmalı" dedi Genel Sekreter.

BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Yönetici Sekreteri Patricia Espinosa ise şöyle konuştu: "2019'da yangınlar ve sıcak hava dalgalarının maliyeti 150 milyar USD ve tarifi mümkün olmayan acılar ve üzüntü. Ve gelecekte durum daha da kötüleşecek. Petrolden vazgeçmek zor olacaktır. Yeşile dönüş zorlayacak. Yenilenebilir enerjinin ölçeklenmesi için enerji depolama, yeşil hidrojen gibi yeni teknolojiler gerek. Uygun altyapı geliştirilecek. İklim krizini çözmek için gereken finansı sağlamak zor. Çözümün teknolojisi pahalı ve zor. Ancak ulusal, bölgesel ve yerel siyasilerin iklim konusunda görüş birliğine varmasını sağlamak hepsinden zor. Ama yol haritamız belli: 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve Paris İklim Anlaşması".

Konferansın Ana Mesajlar ve Alt Başlıkları

- Konu artık iklim değişikliği değil, iklim krizi.
- Hedefler çok daha iddialı olmalı:
 - Ulusal olarak belirlenmiş katkıların 5 misli daha iddialı olması
 - 2035'e kadar salımların %45 azaltılmış olması
 - 2050'de karbon salımlarının net sıfır olması
- Yeterli iklim finansmanı sağlanmalı
- İklim krizinin kaynağı şehirler:
 - CO2 salımlarının %75'i kent kaynaklı; enerji tüketiminin %65'i kentlerde gerçekleşiyor.
 - Kentsel salımların en büyük kaynakları binalar (inşaat, ısıtma, soğutma) ve ulaşım.
 - Net sıfır salım hedefine ulaşmak ulaşım, inşaat ve enerji sektörlerinde kökten değişim gerektirecek.
 - Şehirler, çevrelerindeki bölgelerden 4-6 derece daha sıcak hale geliyor.
- İklim krizinin çözümleri de şehirlerde gelişecek.
- İklim krizi konusunda bilimsel kuşku kalmadı ve bilimsel bir mesele olmaktan çıktı. Bu artık siyasi liderlik meselesidir.
 - Yerel ve bölgesel yönetimler merkezi hükümetlerle işbirliği içinde olmalı.
 - Emisyonların %80'ini gidermek için siyasetin her seviyesinde işbirliği gerek.
- COVID-19 kurtarma paketlerine iklim çözümlerinin yerleştirilmesi gerekli.
 - COVID-19 sonrası hedef "normale dönmek" değil; geleceği yeniden düşünmek, yeniden tasarlamak olmalı.
- Doğa temelli çözümler dünya çapında uygulandığında karbon salımlarını yılda 11.3 milyar ton (toplam salımların %37'si) azaltmak mümkün.
- 15 Aralık 2020 itibarıyla iklim acil durumu ilan etmiş yönetim sayısı 1.858 (yerel, bölgesel ve ülke düzeyde)
- 70 kent 2050'de karbon salımlarını net sifıra indirme hedefini kabul etti. Toplam nüfusları 425 milyonu buluyor.
 - Dünyada 10.000 kent var.
 - 2020'de dünya nüfusu 7,8 milyar olacak.
- İklim krizinin etkileri eşitsizliği körüklüyor. Şehirlerimizde halkın bir kısmı 19. yüzyıl, bir kısmı 20. yüzyıl, bir kısmı da 21.yüzyıl şartlarında yaşıyor.
- Fosil yakıtın yeşil enerjiye geçiş adil olmalı.
- Şehirlerin öncülüğünde, gereken finansmanı sağlayarak, biz bu sorunu çözebiliriz.

Beethoven İklim Krizi'ne Karşı!

Sanat, insanları harekete geçiren bir ilham kaynağıdır. Kültür ve sanat iklim krizine duygularımızla yaklaşmamızı sağlıyor. Dünyayla, doğayla olan bağlarımızın güçlenmesini sağlıyor. İklim krizi zamanımızın en kritik sorunu ve fazla vaktimiz yok. Dünya insanları olarak el ele vermeliyiz. Müzik bizi bir araya getiren önemli bir unsur.

[Pathway to Paris](#) iklim konusunda tutkulu olan müzisyenleri bir araya getiren bir sivil toplum örgütü. Amacı iklim konusuna müzik, kültür ve sanatı entegre ederek farkındalığı artırmak, çözüm konusunda birbirimizden esinlenmemizi sağlamak. Pathway to Paris "1000 CITIES Initiative for Carbon Freedom" kampanyasını yürütüyor.

Beethoven da iklim krizi karşıtı mücadeleye katkıda bulunuyor: Beethoven Pastoral Project BM İklim Değişikliği ve BTHVN2020'nin ortak girişimi. Beethoven doğayı çok seven bir sanatçı ve 6. Senfonisi "Pastoral" insan ve doğanın arasındaki uyumlu birliği müzikle betimliyor. Beethoven Pastoral Project, Beethoven'ın doğumunun 250. yılında insanları iklim krizi konusunda eyleme teşvik etmeyi amaçlıyor.

Güneşle Dönüşen Orlando

2007'de [Green Works Orlando](#) girişimi başlatılmış ve Eylem Planı çerçevesinde yedi konuda hedefler belirlenmiş: Yerel Gıda Sistemleri, Yaşanabilirlik, Alternatif Ulaşım Sistemleri, Sıfır Atık, Temiz Su, Yeşil Binalar ve Temiz Enerji. Yılda ortalama 233 gün güneş alan Orlando, güneş enerjisine odaklanmış.

2030'a kadar hedef, belediyenin (binalar ve tüm operasyonları kapsıyor) enerji ihtiyacının %100'ünü güneş enerjisinden sağlamak. 2050 hedefi ise, şehrin ihtiyacının %100'ünün güneş enerjisinden sağlanması.

İlk etapta uygun olan kamu binalarının tümüne güneş paneli yerleştiriyor. İkinci etapta halkın kendi enerjisini üretmesi hedefleniyor. ABD'de 2007'de güneş enerjisinin halk tarafından benimsenmesini ve yaygınlaşmasını sağlamak amacıyla "Solar United Neighbors" (SUN) Kooperatifi kurulmuş. Orlando Belediyesi de güneş enerjisinin kullanımını yaygınlaştırmak amacıyla SUN'a "Orlando Solar Co-Op" adı altında ortak olmuş. Belediye güneş paneli kullanımıyla elektrik üretimi için gereken yasal, fiziksel ve mali altyapıyı oluşturuyor. Bugün yüzlerce Orlandolu evinin çatısına güneş paneli sistemini kurarak kendi enerji-

Google'un geliştirdiği "Environmental Insights Explorer: GOOGLE Project Sunroof Tool" kullanılarak Orlando'nun çatılarına güneş paneli yerleştirildiğinde enerji üretim potansiyelinin yılda 2.690.000 MWh AC olduğu hesaplanmış. Bu da yılda 1.460.000 ton CO₂ salımının önlenebileceği anlamına geliyor.

sini üretiyor, fazlasını da elektrik idaresine satıyor.

Orlando Belediyesi'nin temiz enerji konusunda üçüncü girişimi "Floating Voltaics" yani yüzen güneş panelleri. Güneşli günlerle beraber Orlando'ya çok yağmur da yağıyor. Belediye yağ-

mur sularını insan yapımı göletlerde biriktiriyor. Bunların üzerine yüzer güneş panelleri yerleştiriliyor ve bunlar enerji üretiminin yanı sıra suyun buharlaşmasını da engelliyor. Orlando, ICLEI'nin %100 Yenilenebilir Enerji Kentler ve Bölgeler Ağı üyesi.

Döngüsel Ekonomi: Växjö

Växjö, İsveç'in güney kuşağında, Göller Yöresinde bulunan 100.000 nüfusu olan bir kenttir. 1970'lerin petrol krizi sonrasında bu küçük kent petrolden vazgeçme kararı alıyor ve enerji konusunda yerel kaynaklara, ilk başta etraftaki geniş ormanlara, odaklanıyor. Växjö 1980'de merkezi ısıtma (district heating) sisteminde biyokütle enerjisi kullanmaya başlıyor ve bu İsveç'te bir ilk oluyor.

Bugün Växjö ısı, güç, yakıt... bütün enerji ihtiyacını döngüsel ekonomiden elde ediyor. Gıda atıkları, tarımsal atıklar, kanalizasyon, kent kırsalından kaynaklanan organik atıklar, hepsi biyokütle yakıtı dönüştürülüyor. Örneğin gıda artıklarından organik gübre ve biyogaz üretiliyor. Biyogaz kentin otobüslerinde, organik gübre ise tarımda kullanılıyor.

1.5 Derece Yaşam Tarzı

Seragazi salımlarının ulaşım ve enerji kullanımından kaynaklandığını biliyoruz. Ama bilmediğimiz veya önemsemediğimiz önemli bir kaynak yaşam tarzımız. Bu konuya açıklık getirmek amacıyla GHG Accounting metodolojisi geliştirilmiş. Bu metodoloji kullanılarak kişinin kullandığı her hizmetin, her eşyanın üretim, nakil, kullanım ve atık süreçlerinde salınan salımları hesaplanıyor. Yapılan hesaplama göre insanların seragazi salımlarının %55'i enerji kullanımından kaynaklanıyor. Diğer %45'i ise yaşam tarzından kaynaklanıyor: Gıda seçenekleri, ulaşım tercihleri, ürünlerin tedarik zincirleri, atık politikası vb.

Bu konuda büyük bir bilgi eksikliği var. Karbon ayakizi nedir? 1,5 Derece'nin önemi nedir? Halkın bu konuda eğitilmesi gerekiyor. Bunun için de sivil toplumun, iş dünyasının, akademisyenlerin işbirliği gerek.

Japonya'da yapılan bir araştırma kişinin karbon ayakizinin %60'ının ev hayatından kaynaklandığını gösteriyor. Victoria Belediye Başkanı Lisa Helps'e göre "Yeni evler yaparken kullandığınız malzeme Yağmur Ormanlarından getiriliyorsa bunun seragazi maliyetinin hesaplanması gerek. Yaşam tarzımızın çevreye maliyetini anlamak için seragazi salımlarının hesaplanması gerek. Hepimiz küresel bir enerji, mal ve hizmet akışı ağının parçasıyız". Japonya'da bu konuda halka yol göstermesi amacıyla "Düşük Karbon Yaşam Tarzı Seçenekleri" oluşturulmuş. Finlandiya'da seragazi salımlarını azaltmak amacıyla çevrimiçi [yaşam tarzı testi](#) geliştirmiş: "100 Smart Ways to Live Sustainably".

Turku, İklim, Döngüsel Ekonomi

Bir Finlandiya kenti olan Turku'nun hedefi 2029'da karbon nötr olmak. 2040'ta ise sıfır salım ve sıfır atık şehri olmak.

"Misionumuz 1,5 Derece Yaşam" ve "Yol haritamız Döngüsel Turku" adı altında oluşturulan döngüsel ekonomi eylem planıyla Turku, seragazi salımlarını azaltmak amacıyla iklim gündemini döngüsel ekonomiyle entegre eden ilk kent. İlk hedefleri 2021'e kadar 1990'daki seragazi salım miktarını %50 azaltmaktı. Turku bunu 2020'de başardı.

"Döngüsel Turku" eylem planı ve sıfır atık politikası 5 sektör üzerine kurulu:

- Gıda ve besin zinciri
- Enerji sistemleri
- Binalar ve inşaat sektörü
- Ulaşım ve lojistik
- Su

"Clean Turku" girişimi çerçevesin-

de, sanayi sitesinde farklı sektörlerin değer zincirleri incelenerek kaynak döngüleri yaratılıyor. Örneğin tekstil sektörünün atıkları Turku'da geliştirilen teknoloji sayesinde yalıtım sanayisinde kullanılıyor. Döngüsel ekonomi sayesinde deniz kirliliğine neden olan fosfor %83 azalmış. Su arıtma tesislerinden çıkartılan termal enerji, merkezi ısıtma altyapısına aktararak 15.000 ev ısıtılıyor.

Turku'nun 2040'ta sıfır salım sıfır atık şehri olabilmesi için döngüsel ekonominin yanı sıra halkın "1,5 Derece Yaşam" tarzına geçişi de gerekecek. Turkuluların hedefi karbon ayakizini %90 azaltmak.

Belediye Başkanı Minna Arve bunu başaracaklarından emin.

Daring Cities konferans kayıtlarını izlemek isteyenler için: <https://daring-cities.org>

GHG Accounting metodolojisiyle yapılan hesaplama göre insanların seragazi salımlarının %55'i enerji kullanımından kaynaklanıyor. Diğer %45'i ise yaşam tarzından kaynaklanıyor: Gıda seçenekleri, ulaşım tercihleri, ürünlerin tedarik zincirleri, atık politikası vb.

Bir Kelebek Havalansa...

Sivil Toplum ve Sürdürülebilirlik

Barış DOĞRU, Bulut BAGATIR, Burcu GENÇ

Toplumsal organizasyonların üç ayağı var bildiğimiz üzere ezberden sayılan: Devlet (ben kamu yönetimi demeyi tercih ediyorum ama zaten sorun da bu; devlet kamudan özerk bir alan haline geliyor büyük oranda), özel sektör ve sivil toplum. Dünyanın karşı karşıya olduğu devasa çevresel ve toplumsal sorunların bu üçü bir araya gelmeden, işbirliği yapmadan çözülmesi ise neredeyse imkansız. Ama hepsinin derininde yurttaşlar yok mu? Kamu ve özel sektör en nihayetinde üstyapısal ve temsili kurumlar ancak sivil toplum da arzularını, taleplerini ve birikimlerini doğrudan yansıtacak mekanizmalardan çoğunlukla yoksun...

Tam da bu yüzden 20. yüzyıl, sağlıktan toplumsal refaha kadar önemli gelişmelere rağmen, devlet elitlerinin ve sermayenin çıkarları doğrultusunda evrildi, biçimlendi. Ve bu durum da dar grup çıkarlarını ve

kısa vadeli kazanımları büyütürken, eşitlikçi ve uzun vadeli toplumsal ve çevresel kazanımların gelişmesi büyük oranda aksadı. Bu kamusal denetimi sınırlı olsa da yapabilen ülkeler ve ulus üstü organizasyonların (bunun başında Avrupa geliyor) hem toplumsal hem de çevresel eşitlikte daha ileride olduğu görüyoruz. Buradan çıkarılacak temel ders, 21. yüzyılda, sivil toplumun güçlendirilmesi ve katılım mekanizmalarının etkinleştirilmesi, yaygınlaştırılması olmalı. Bu noktada ihtiyaç duyduğumuz bilimsel ve teknolojik ilerleme ve yaklaşımlar bile, halkların baskı ve denetiminin yokluğunda, cılızlaşıyor, etkisizleşiyor.

Dolayısıyla uygarlığın iklim krizinden yoksulluğa, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kamu sağlığına kadar ne kadar sorunu varsa, çözümlerinin arkasında güçlü bir halk katılımı ve güçlü bir sivil toplum organizasyonu

ihtiyacı ortaya çıkıyor.

Bu tüm dünya ülkelerinin çeşitli oranda sorunu ancak Türkiye için durum daha da vahim ve acil. Özgün toplumsal ve siyasal nedenlerle sivil toplumu yeni yeni gelişen Türkiye, ne yazık ki bu gelişmeleri de bir süredir kaybediyor (bkz. 26 Aralık'ta TBMM'den geçen ve hükümete demekleri sorgusul sualsiz kapatmak için olağanüstü yetkiler veren yasa). Sivil toplum katılımı olmadan gideceğimiz bir yol olmadığını devleti yönetenlerin bir an önce anlaması hayati öneme sahip.

Bütün bu nedenlerle bu yılın ilk sayısında sayfalarımızı, Türkiye sivil toplumunun sürdürülebilirlik alanında çalışan temsilcilerine ayırdık. Söz, sivil toplumun ve sivil düşünce kurumlarının... Binlerce kelebeğin havalanması ve kanat çarpışlarının bu sene bir "sürdürülebilirlik fırtınası" yaratması dileğiyle...

“Bir Çok Güçlüdür, Her Şey Bir ile Başlar”

TEMA Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Deniz Ataç iklim değişikliğine ilişkin söylem üreten, politika süreçlerine dahil olmaya çalışan kuruluşların önemli ölçüde çevre, doğa koruma ve ekosistem sorunları ile ilgilenen sivil toplum kuruluşları olduğunu belirtiyor ve ekliyor:
“Bu alanda çalışan sivil toplum kuruluşlarının kısıtlı kaynaklarla hem kendi uzmanlık alanlarında; hem de iklim değişikliği sorununun gerektirdiği ekonomik, sosyal, siyasi dönüşümle alakalı çözüm üretmelerinin beklendiğini görüyoruz. Halbuki sorunun büyüklüğü, aciliyeti ve sebep olduğu tahribat; yalnızca çevre konusunda çalışan sivil toplum kuruluşlarının çözüm ve politika üretebileceği boyutu ne yazık ki çoktan aşmış durumda”.

2020 yılı boyunca herkesin planlarını altüst eden pandeminin, sizin çalışmalarınız ve sürdürülebilirlik açısından nasıl bir etkisi oldu?

2020 yılına damgasını vuran küresel salgın ne yazık ki hayatın her alanını etkiledi, yaşam şeklimizi önemli ölçüde değiştirdi. Ben bu konuya, salgının doğrudan ya da dolaylı olarak doğa üzerinde yarattığı etkiyi inceleyerek değinmek isterim. Öncelikle salgın ve salgın kapsamında alınan önlemler neticesinde doğanın üzerindeki baskı azaldı. Bunun sonucunda hava kirliliği azaldı ve dolayısıyla hava kalitesi iyileşti. Su kirliliği, gıda atığı, üretim ve inşaatlardan çıkan katı atık miktarı azaldı. Ancak bunlarla birlikte; maske, dezenfektan ve tıbbi eldiven kullanımının artması nedeniyle bu sefer medikal atıklar arttı. Bu medikal atıkların doğru yönetilememesi, atıkların ayrıştırılması sorununu da beraberinde getirdi.

Salgının doğa ile ilintili bir diğer önemli etkisi, insanların doğa ile uyumlu yaşamları gerektiği konusundaki bilinç ve farkındalıklarının artması oldu. Salgının çıkış nedeni tüm dünyada sorgulanırken, son yıllarda insanlığın karşılaştığı salgın hastalıkların %60'ının insan kay-

naklı olduğu bilgisi hatırlandı. Bir başka ifadeyle; insanlığın gezegenin %75'ini kullanıp, yaban hayata %25'lik bir alan bırakarak doğaya verdiği zararın; yaban hayat kaynaklı hastalık risklerini artırdığı bilgisi ile hepimiz tekrar yüzleştik. İnsan sağlığının, dünya üzerinde yaşayan tüm varlıkların sağlığına; hatta bir bütün olarak gezegenin sağlığına ve dengesine bağlı olduğu gerçeğini hatırladık. Bu süreçte doğayı korumanın en iyi yolunun aslında en başından doğaya zarar vermemek olduğuna ve imkân verildiğinde doğanın kendisini nasıl yenileyebileceğine bir kez daha şahit olduk. Bu anlamda salgın sonrası dünyada, doğayla daha uyumlu yaşamın yollarının bulunacağını umut ediyorum. Salgının çalışmalarımızı nasıl etkilediğine gelince, ağaçlandırma faaliyetlerimiz kapsamındaki arazi çalışmalarımızı salgın öncesi dönemde olduğu gibi sürdürebildik. Elbette gönüllülerimiz tarafından sahada gerçekleştirilen faaliyetlerimizin ya da normal koşullarda toplu olarak yapılması gereken etkinliklerimizin zamanlamalarını değiştirdik. Vakıf olarak faaliyetlerimizin önemli bir kısmını kapsayan eğitim çalışmalarımızda ise, sürece kısa zaman için-

de uyum sağladığımızı söyleyebilirim. Tüm eğitim programlarımızı çevrimiçi olarak uygulamaya devam ediyoruz. Buna ek olarak projelerimiz kapsamında hazırladığımız eğitim içeriklerinin tamamını ise, yine bu dönemde dijital platformlarımızda herkesin erişimine açık hale getirdik.

İkinci olarak, geçtiğimiz yıl hangi alanlarda çalışmalar yaptınız ve önümüzdeki yıl için neler planlıyorsunuz? TEMA Vakfı olarak temel odağımız toprak. Ancak biz toprakla birlikte dünya üzerinde ekosistemi oluşturan su, orman, biyolojik çeşitlilik gibi tüm doğal varlıkların korunması ve insan kaynaklı iklim değişikliğine dair politikaların ve toplumsal bilincin oluşturulması için çalışıyoruz. Vakıf olarak çalışma alanlarımızı beş başlıkta özetleyebiliriz. Bunlar: **Orman, Savunuculuk ve Çevre Politikaları, Kırsal Kalkınma, Eğitim ve Örgütlenme, Gönüllülük.** 2020 yılında da tüm faaliyetlerimizi bu beş ana başlık kapsamında sürdürdük. Ağaçlandırma çalışmalarımıza, eğitim program ve projelerimize, kırsal kalkınma projelerimize ve savunuculuk faaliyetlerimize hız kesmeden devam

ettik. Vakıf olarak 2020 yılında özellikle doğal alanlara zarar veren, toprak ve su varlıkları üzerindeki geri dönüşmez etkileri olan enerji ve maden projelerinin doğaya olumsuz etkilerini anlattığımız ve yetkililere çağrıda bulunduğumuz çalışmalar yapmayı önceliklendirdiğimizi de eklemeliyim. Ekolojik değerler açısından zengin, ekosistemlerin kırılgan olduğu bölgelerde planlanan ve başlayan maden arama ve madencilik faaliyetlerini takip ederek bu konularda farkındalık kampanyalarına, hukuki çalışmalara ve lobi çalışmalarına ağırlık verdik. Bu alanda özellikle kömür ve metalik madencilğe yöneldik. Örneğin; Kaz Dağları Yöresi'nde gerçekleştirilen madencilik faaliyetleri ile ilgili oldukça kapsamlı bir rapor hazırlayarak kamuoyuyla paylaştık. Tüm faaliyetlerimizi 81 ilde örgütlenmiş, bugün sayısı 900 bini aşkın gönüllülerimiz sayesinde gerçekleştirdik. 2021 yılı için, yine faaliyet alanlarımız çerçevesinde oldukça yoğun bir çalışma programı hazırladık. Mevcut çalışmalarımızı devam ettirirken, yeni projelerimizi de hayata geçirmeyi umuyoruz.

İklim değişikliği ve sürdürülebilirlik bağlamında, sizce sivil toplumun çalışmalarındaki en büyük sorun nedir? Sivil toplum ve STK'lar bu sorunun değişimi için neler yapabilir? Genel olarak yurttaşlara ve kurumlara neler önerirsiniz?

Sorunuzu sivil toplum kuruluşlarının genel anlamda karşılaştıkları sorunlara değinerek yanıtlamak isterim. Bu sorunları kısaca; **kaynak yetersizliği, kamusal bilgiye erişimde yaşanan aksaklıklar, karar alma ve politika oluşturma süreçlerine katılım mekanizmalarının yetersizliği** olarak özetlemek mümkün. Bu sorunların tamamı iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik konuları için de geçerli. Ancak iklim değişikliği özelinde konuya daha geniş bir açıdan bakılması gerektiğini düşünüyorum. Zira iklim değişikliği; nedenleri, etkileri, mücadele ve uyum yöntemleri ile oldukça geniş bir konu. Bu sebeple

“İklim değişikliği konusunda gerçekçi adımlar atılabilmesi için konunun; tarım sektöründen iş dünyasına, ekonomi ve finans kuruluşlarından siyasi partilere, üniversitelerden yerel yönetimlere, eğitim konusunda çalışan sivil toplum kuruluşlarından gençlik örgütlerine kadar, toplumun farklı alanlarında çalışan kişi ve kurumlarca da ele alınması ve politikaların birlikte üretilmesi gerekiyor.”

sorunun kendisine de sadece bir çevre ya da ekosistem sorunu gibi değil; aynı zamanda sosyal, ekonomik ve siyasi bir sorun olarak bakmak gerekmektedir. İklim değişikliği ile uyum ve mücadele; devletlerin, finans kuruluşlarının, şirketlerin, STK'ların ve bireylerin katılımı ve birlikte hareket etmeleri ile mümkün olabilir. Ne var ki bugün iklim değişikliğine ilişkin söylem üreten, politika süreçlerine dahil olmaya çalışan kuruluşlara baktığımızda; karşımıza önemli ölçüde çevre, doğa koruma ve ekosistem sorunları ile ilgilenen sivil toplum kuruluşları çıkıyor. Bu alanda çalışan sivil toplum kuruluşlarının kısıtlı kaynaklarla hem kendi uzmanlık alanlarında; hem de iklim değişikliği sorununun gerektirdiği ekonomik, sosyal, siyasi dönüşümle alakalı çözüm üretmelerinin beklendiğini görüyoruz. Halbuki sorunun büyüklüğü, aciliyeti ve sebep olduğu tahribat; yalnızca çevre konusunda çalışan sivil toplum kuruluşlarının çözümü ve politika üretebileceği boyutu ne yazık ki çoktan aşmış durumda. Dolayısıyla bu konuda gerçekçi adımlar atılabilmesi için konunun; tarım sektöründen iş dünyasına, ekonomi ve finans kuruluşlarından siyasi partilere, üniversitelerden yerel yönetimlere, eğitim konusunda çalışan sivil toplum kuruluşlarından gençlik örgütlerine kadar, toplumun farklı alanlarında çalışan kişi ve kurumlarca

da ele alınması ve politikaların birlikte üretilmesi gerekiyor. İklim değişikliği ile mücadele ve uyum; ancak ilgili kamu kurumlarının, özel sektörün ve bireylerin bir arada çalışması ile mümkün olacak.

Son olarak kamuoyuna yönelik mesajınızı veya çağrınızı almak isteriz.

Gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakmak için toprağa, havaya, suya ve doğal varlıklara hep birlikte sahip çıkmamız ve doğal varlıklara yapılan her müdahaleyi sorgulamamız gerekiyor. Biz bu motivasyonla; doğadaki tahribatları büyük ve geri dönüşmez olan kömür, altın ve bakır gibi metalik madenleri içeren dördüncü grup madencilğe karşı savunuculuk faaliyetleri gerçekleştiriyoruz. Ülkemizde yaşayan herkesi de, madencilik faaliyetlerini yakından takip etmeye ve doğal varlıklara hep birlikte sahip çıkmaya davet ediyoruz. Son olarak tüm bu faaliyetleri, gönüllülerimiz ile gerçekleştirebildiğimizi eklemek isterim. Bu sebeple, bu rapor-taj vesilesi ile ulaştığımız insanları da inandıkları alanda faaliyet gösteren bir sivil toplum kuruluşuna gönüllü olarak katılmaya davet etmek isterim. Çünkü rahmetle andığımız Kurucu Onursal Başkanlarımızdan Sayın Hayrettin Karaca'nın söylediği gibi; “Bir çok güçlüdür. Her şey bir ile başlar. Bir olmadan iki olmaz” ○

“COVID-19 Krizine, Bir Diğer Krizin İçinde Yakalandık: İklim Krizi”

Greenpeace Akdeniz ekibi, 2020 yılında neler yaptıklarını EKOIQ için anlattı. Plastik sorunundan, hava ölçümlerinin sıklığına birçok alanda çevre sorunlarına değinen ekip, COVID-19'un sonlanacağını ancak iklim krizi tehdidinin devam ettiğini söylüyor.

Öncelikle pandemiden konuşmadan söze girmek olmaz. 2020 yılı boyunca herkesin planlarını altüst eden pandeminin, sizin çalışmalarınız ve sürdürülebilirlik açısından nasıl bir etkisi oldu?

Pandeminin ilk dönemlerinde bizim de herkes gibi saha çalışmalarımız olumsuz yönde etkilendi. Ancak mevcut koşullara ayak uydurarak çalışmalarımızı bir şekilde sürdürdük, çünkü iklim krizi maalesef pandeminin sonlanmasını beklemiyor ve bu mücadelede kaybedecek zamanımız yok. Video çekimlerimizi ancak ve ancak pandemi koşulları altında hem çekim yapan hem de röportajı veren kişiler için güvenlik koşulları sağlandığı sürece gerçekleştirdik, sahadan ziyade araştırmaya yönelik çalışmalara ağırlık verdik ve birçok bilimsel rapor hazırladık. Youtube kanalımızda uzmanlarla çevrimiçi gerçekleştirdiğimiz röportajlara yer verdik. Pandeminin neden olduğu farklı şekillerde kapatmaya çalıştık. Şu anda gerekli tüm önlemleri alarak saha çalışmalarımızı yürütmeye çalışıyoruz.

İkinci olarak, geçtiğimiz yıl hangi alanlarda çalışmalar yaptınız ve önümüzdeki yıl için neler planlıyorsunuz? Geçtiğimiz yıl, şu çalışmalar yaptık: Plastikten kurtul: Avrupa Birliği, plastik pipet, plastik kulak çöpü, plastik tabak, plastik çatal-bıçak takımı, plastik içecek karıştırıcıları, plastik balon çubukları, okso-bozumur plastik ürünler, köpük gıda kapları ve içecek bardaklarını yasakladı. Alternatifi olan bu ürünler Türkiye’de de yasaklanmalı. Üç tarafı plastiklerle değil, denizlerle çevrili bir Türkiye için bunu yapmalıyız. Greenpeace Akdeniz’in imza kampanyasına bugüne kadar yarım milyon kişi imza verdi.

Türkiye çöplük olmasın: Greenpeace Akdeniz, “Türkiye Çöplük Olmasın” diyerek başlattığı projede plastiklerin çevreye, deniz canlılarına ve en nihayetinde insan sağlığına yönelik tehlikelerine karşı plastik atık ithalatının yasaklanmasını talep ediyor. Türkiye henüz kendi çöpüyle baş edemeyen bir ülke. Atık yönetimi ciddi bir konu, kapsamlı altyapı ve denetim me-

kanizmaları gerektiriyor. Çin’in plastik atık ithalatı yasağının ardından Türkiye birdenbire gelişmiş ülkelerin çöplerinin yeni adresi oldu. 2019’da Türkiye Avrupa Birliği ülkelerinden en çok plastik atık ithal eden ülke oldu. Kontrolsüz, denetimsiz, şeffaf olmayan çöp ithalatı Türkiye’nin kendi geridönüşüm sisteminde var olan sorunların daha da artmasına neden oluyor.

Kanal İstanbul’a hayır: İstanbul’u eşsiz kılan sadece tarihi değil, aynı zamanda etrafını çevreleyen ışıltılı kıyıları ve görkemli doğası. Dünyanın en önemli doğal su yollarından İstanbul Boğazı, Karadeniz ve Akdeniz’i birbirine bağlarken Marmara Denizi’ni de iki denizle buluşturuyor. Binlerce yılda oluşmuş bu çok hassas ekosistem dengesi Kanal İstanbul projesi ile altüst olacak. Üstelik İstanbul iklim krizinin etkilerine karşı daha da kırılgan hale gelecek. İstanbul’a geri dönüşü olmayacak şekilde zarar verecek bu projeye karşı herkesin söz hakkı olmalı. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı bu projeyi acilen iptal etmeli.

Okyanusları koru: Mavi gezegenimiz iklim değişikliğinden plastik kirliliğine, petrol sondaj çalışmalarından yıkıcı denizcilik faaliyetlerine ve derin deniz madenciliğine kadar birçok neden yüzünden tehlike altında ve onu korumak hepimizin görevi. 2030 yılı itibarıyla okyanuslarımızın en az üçte birinde 30%’unda koruma alanları oluşturmak için dünya liderlerine baskı yapmalıyız. Birleşmiş Milletler’de güçlü bir Küresel Okyanus Anlaşması imzalanması için devletlere çağrıda bulunuyoruz.

Kahramanmaraş Nefes Alsın: Kahramanmaraş, 36 yıldır kömürlü termik santrallerin getirdiği yıkımla boğuşuyor. Bölgede şu an aktif iki, yapılması planlanan da altı yeni santral var. 6 yeni santralin de devreye girmesi ile mevcut hava, su ve toprak kirliliği artacak. Maraş’ın temiz hava, su ve toprağa kavuşması adına Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’ndan kömürlü termik santral projelerini iptal etmesini ve yenilenebilir enerjiye yatırım yapmasını talep ediyoruz.

Havada Kalmamın: Hava kirliliğinin temel nedenlerinden biri PM2.5 (Partikül Madde 2.5). Hava kirliliği ile mücadele edebilmek için ülkemizde acil şekilde PM2.5 ölçümlerinin düzenli şekilde yapılması ve limit değerinin belirlenmesi gerekiyor. COVID-19 salgını, temiz hava hakkının halk sağlığı açısından ne kadar önemli olduğunu gösterdi. Kentsel hareketliliğin azalması ile belirli kirleticilerin havadaki yoğunluğu düşse de İstanbul gibi metropollerde ve kömürlü termik santrallara ev sahipliği yapan şehirlerde partikül madde kirliliği hep yüksek kaldı. Hava kirliliği ile mücadelede karar alıcıların söz konusu partiküllerle ilgili hızla bir sınır değer belirlemeleri ve havadaki partikül maddelerin söz konusu sınır değerlerin altında tutulabilmesi için hızla gerekli adımları atmaları gerekiyor.

Virüs, gıdamızı vurmasını: COVID-19 salgını Türkiye de dahil olmak üzere

Sivil toplum olarak, katılımcılık sorununu aşım, bürokrasi ile işbirliğini sağladığınızda bile mutabık olunan noktaların bürokrasinin üstünde bir yerlerde başka değişkenler tarafından tıkandığını görüyorsunuz.

hiçbir ülkenin uzun vadede tarım ve gıda erişimi konusunda stratejik bir plan olmadığını gözler önüne serdi. Salgın koşullarında aralarında Türkiye’nin komşularının da bulunduğu 34 ülkenin ciddi boyutta gıda krizleri yaşayabileceği öngörüldükçe Türkiye’de de belli ürünler erişimde sıkıntılar yaşanması olası. Tüm bu riskleri bertaraf etmek mümkün. Greenpeace Akdeniz, Tarım ve Orman Bakanlığı’na bir çağrıda bulunarak hızla bir “Kriz Dönemlerinde Tarım ve Gıda Planı” hazırlayarak, uygulamaya koymasını çağırıyor. Planla hedeflenen, Türkiye’nin kendine yeterli üretimi sağlayabilmesini sağlamak.

İklim değişikliği ve sürdürülebilirlik bağlamında, sizce sivil toplum çalışmalarındaki en büyük sorun nedir? Sivil toplum ve STK’lar bu sorunun değişimi için neler yapabilir? Genel olarak yurttaşlara ve kurumlara neler önerirsiniz?

İklim krizi ve bu krizin neden olduğu hava kirliliği ve diğer çevre sorunlarında kamu kurumları tarafından derlenen istatistik verilere ulaşmak önemli bir sorun olarak karşımıza çıkıyor. Veriye dayanan bir talep savunuculuğu, kamuoyunda yeni bir tartışma başlatmak ve karar vericileri ikna etmek için kilit bir öneme sahip. Mesela PM2.5’ün havadaki yoğunluğunu ölçecek yeterli sayıda ölçüm istasyonuna sahip değiliz; bu sebeple tehdidin boyutlarına dair bilgiye ulaşmak mümkün olmuyor. Keza benzer bir durum iklim

krizinin yakıcı etkilerini gözlemlemek istediğimizde de karşımıza çıkıyor. Artık doğal olmayan bu afetlerin neden olduğu can ve mal kaybını ortaya çıkarmak için başvurduğumuz Meteoroloji Genel Müdürlüğü aradığımız cevapları vermiyor. Öte yandan, katılımcılık ve şeffaflık politika yapım süreçlerindeki bir diğer engel. Karar vericiler düzenledikleri paydaş toplantılarını gerçekten sivil toplum ile işbirliği için mi yürütüyor, yoksa sadece vitrini süslemek için bir öge olarak mı kullanıyor? Bu da cevaplanması gereken önemli bir soru. Sivil toplum olarak, katılımcılık sorununu aşım, bürokrasi ile işbirliğini sağladığınızda bile mutabık olunan noktaların bürokrasinin üstünde bir yerlerde başka değişkenler tarafından tıkandığını görüyorsunuz. PM2.5 regülasyonunun yayılması ve hava kalitesi ölçüm kapasitemizi geliştirmemiz hususunda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile aynı sayfada olsak bile yönetmeliğin taslaktan öteye gitmediğini ve henüz yayımlanmadığını görüyoruz. Krizleri birlikte yönetmek, vatandaşlar ve paydaşlar tarafından alınan kolektif kararların kamu politikasındaki işlevselliğini artırmak konusunda yönetme erkine sahip olanları ikna etmemiz gerekiyor.

Son olarak kamuoyuna yönelik mesajınızı veya çağrınızı almak isteriz...

COVID-19 krizi, tüm dünyada devletlerin yıllardır uyguladıkları büyüme/kalkınma odaklı yaklaşımlarını yeniden tartışmaya açtı. Bu yaklaşımın, doğanın kaynaklarının sınırlı olduğu gerçeğini göz ardı ettiği, on yıllardır çevre mücadelesi veren toplumsal hareketler tarafından dile getiriliyor. Dünya yaşadığımız sağlık krizine, başka bir krizin içinde yakalandı; iklim krizi. Bugün sağlık krizi ile mücadele ederken, iklim krizinin de hâlâ devam eden küresel bir tehdit olduğunu unutmamak ve bugünden ders almak yakın gelecekte hem bireylerin hem de karar vericilerin en büyük sorumluluğu. ○

“Doğanın Felaketi Üzerine Saadet Kuramayız”

WWF-Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı) Doğa Koruma Direktörü Dr. Sedat Kalem, tüm dünya ile birlikte Türkiye'nin de önünde doğa kayıplarını önleme, iklim krizinin yarattığı kırılma ile baş etme ve sürdürülebilir gıdaya erişim sağlama konusunda tarihi bir fırsat bulunduğunu söylüyor.

Pandeminin, sizin çalışmalarınız ve sürdürülebilirlik açısından nasıl bir etkisi oldu?

Saha çalışmalarımızda rastladığımız en önemli kısıt pandemi sebebiyle almamız gereken önlemler oldu. Doğa koruma çalışmalarımızda bu yıl çekirdek ekiplerimizle ilerlemek durumunda kaldık. Tekrar gönüllülerimizle sahada olacağımız günleri umut ve heyecanla bekliyoruz.

COVID-19 salgını aşında bize artık hayatlarımızı eskiden olduğu gibi sürdürümeceğimizi gösterdi. Başta insan sağlığı olmak üzere sosyoekonomik yaşamımızı, insani ilişkilerimizi derinden etkiledi. COVID-19'la birlikte, bugüne kadar alışkın olduğumuz günlük yaşam pratiklerimiz, iletişim şekillerimiz, önceliklerimiz değişti. Bu yaşadıklarımızdan her birimizin çıkarması gereken dersler ve üzerimize düşen sorumluluklar var. Neden mi?

Bilim insanları ironik bir şekilde içinde yaşadığımız dönemi artık 'Antroposen', yani İnsan Çağı olarak adlandırıyor. Bu çağda iklim değişiyor, okyanuslar asitleniyor, canlı toplulukları hızla yok oluyor. Son 50 yılda dünya genelinde canlı popülasyonları %68 azaldı. Anadolu'daki sulak alanlarımız bir bir kuruyor. Dünya genelinde ortalama sıcaklık artışlarını 1,5 derecede durduramazsak iklim krizinin etkilerini aşırı hava olayları, deniz seviyesinin yükselmesi, gıda, suya erişimde zorluklar ve biyolojik çeşitlilik kaybı olarak yaşamaya devam edeceğiz. Üstelik bütün bu değişimler bir insanın yaşam süresi içerisinde öl-

çülebilecek bir hızla gerçekleşiyor. Bugün insanlığın sahip olduğu ekonomik, sosyal ve kültürel düzen, dünyamızın bize sunduğu ekolojik temel üzerine kurulu. Sağlığımız, esenliğimiz, refahımız için gerekli temiz havayı, suyu, gıdayı, tıbbi ürünleri ve daha birçok şeyi doğaya borçluyuz. Çok kayıplar verdiğimiz bu zorlu pandemi sürecinin de öğrettiği gibi, gezegenimizin sınırları içinde yaşamayı hızla öğrenmemiz gerekiyor. Adımlarımızı ekosistemleri koruyacak ve onların işleyişini sürdürecektir şekilde atmamız. Unutmayalım ki, dünyamız ne kadar sağlıklıysa biz de o kadar sağlıklıyız.

Geçtiğimiz yıl hangi alanlarda çalışmalar yaptınız ve önümüzdeki yıl için neler planlıyorsunuz?

COVID-19 pandemisinin yarattığı zor koşullara rağmen 2020'de çalışmalarımızı aksatmadan sürdürmek için daha fazla gayret gösterdik. Sahada yürütülen çeşitli projeleri sürdürürken, gezegenimizin geleceği ve bizleri bekleyen riskler konusunda topluma ve karar vericilere yol gösterici, uyarıcı raporlar yayımladık.

Öncelikle, insan sağlığı ile doğanın birbiriyle yakın ilişkisini ortaya koyan “[Doğanın Yok Oluşu ve Pandemilerin Yükselişi](#)” başlıklı raporumuzu kamuoyunun dikkatine sunduk.

Bu süreçte yayımladığımız bir diğer önemli rapor, Dünya Doğayı Koruma Vakfı (WWF) ile Londra Zooloji Derneği'nin (ZSL) iki yılda bir hazırladığı seri kapsamındaki “[Yaşayan Ge-](#)

[zeğin Raporu 2020](#)” oldu. Ne yazık ki, biyolojik çeşitlilik ve sağlığımız için zamanın *daraldığını gösteren verileri* içeren rapor, son 50 yılda omurgalı canlı popülasyonlarının ortalama %68 azaldığını ortaya koydu. Bu oran orman tahsisu ekosistemlerinde %80'i aşıyor. Ayrıca biyoçeşitlilik kaybına karşı sürdürdüğümüz çalışmalar kapsamında kara avcılığına son verilmesine yönelik çağrılarımızın yanı sıra alan bazlı tür koruma çalışmalarımız sürüyor. Bunların başında da denizkaplumbağaları geliyor. Öte yandan yardıma muhtaç yaban hayvanlarıyla karşılaşılarda müdahale konusunda danışmanlık veren “Yaban Hayat Yardım Hattı” da faaliyetine devam ediyor.

2020 yılında plastik kirliliğine yönelik çalışmalarımız da hız kesmeden sürdü. İzmir Büyükşehir Belediyesi ile imzaladığımız [Plastik Atıksız Şehirler Ağı](#) (Plastic Smart Cities) protokolü kapsamında Çeşme pilot ilçe oldu. Bu çerçevede WWF'in “Plastik Atıksız Şehirler Ağı”na katılma kararı alan İzmir Büyükşehir Belediyesi, plastik atıkların doğaya karışmadığı kentler arasında 2025-2030 arasında İzmir'in de katılacağı ilan etti.

Diğer yandan deniz tabanını kazıyan, denizaltındaki canlıların ölümüne neden olan terk edilmiş, kaybolmuş ya da atılmış balık ağları sorununa karşı başlattığımız “[Hayalet Ağlar](#)” kampan-

yanız sürüyor. Bu küresel sorunun çözümü için Küresel Plastik Sözleşmesi girişimini destekleyerek hükümetlere, av aracı tasarımcılara/teknoloji uzman ve üreticilerine, balıkçılara ve halka çağında bulunuyoruz.

Pandemi sonrası yeşil iyileşme döneminde dönüştürücü hedeflere sahip projelerimiz, üretim sektörüyle işbirliklerimizde en önemli önceliklerimiz arasında... Yani; kamuya, özel sektöre ve bireylere hem daha yeşil ve hem de kazançlı bir üretimin mümkün olduğunu örneklerle sergilemek. Türkiye'de bu alanda yürüttüğümüz projelerde temel yaklaşımımız kalıcı bir etki yaratmak ve farkındalık oluşturmakla kalmayıp gözlenebilir sonuçlar, yeni iş modelleri ortaya çıkarmak. Buna örnek olarak, *Büyük Menderes Havzası*'nda özel sektör, finans kuruluşları ve kamuyu bir araya getiren “[Tekstil Sektöründe Temiz Üretim Yayınlaması](#)” yönündeki çalışmalarımızı, tarımda girdileri azaltırken verimliliği artırmaya yönelik “[Akıllı Tarım](#)” ve “*İyi Pamuk*” projelerimizi gösterebiliriz. Ayrıca kurum çalışanlarımızın sıfır atık anlayışını sahiplenmesini ve hem ofis içinde hem de dışarda yaşam biçimi haline getirmesini hedefleyen “[Yeşil Ofis](#)” programımızı yaygınlaştırmaya 2020'de de devam ettik. Yeşil Ofis programımız bugün 100'den fazla işyerinde uygulanıyor ve 15 bin beyaz yakalı çalışan programa katılım sağlıyor. Son olarak, çocuklara ve gençlere yönelik Doğa Öncüleri eğitim programımızda Türkiye genelinde 240 okulda 12.110 öğrenciye ulaştık.

İklim değişikliği ve sürdürülebilirlik bağlamında, sizce sivil toplumun çalışmalarındaki en büyük sorun nedir? Sivil toplum kuruluşları kamu fonları ve özel sektör kuruluşları ile bireylerden aldığı maddi, manevi desteklerle topluma faydalı olacak çalışmalar yapıyor. Bu desteğin büyümesi ve güçlenmesi için dünyamıza bakış açısının değişmesi önem taşıyor.

2020'de her şeye rağmen gördük ki

doğa korumaya bireylerin ve kurumların ilgisi artıyor. Bugün 30 bini aşkın bireysel destekçimiz var. Gitgide daha fazla beyaz yakalı gönüllümüz farklı proje ve programlarımızda yer alıyor. Ancak özellikle AB ülkelerine baktığımızda doğa ve çevre hassasiyeti konusunda Türkiye'de daha gidecek çok yolumuz olduğunu görebiliyoruz. WWF-Türkiye olarak işbirliklerimizin temelinde bu dönüştürücü bakış açısı yatıyor. İklim krizi ve doğa kaybından kaynaklanan risklere karşı daha güçlü ve hazırlıklı olmak üzere “yeni bir başlangıç” için iş dünyasını da bu ilke doğrultusunda harekete geçmeye çağırıyoruz. Biliyoruz ki gezegenimizin felaketi üzerine bir saadet kuramayız. Artık, her zamankinden daha samimi, daha işbirlikçi, daha etkin çaba göstermeye ihtiyaç var. Doğamızı korurken istihdam yaratmak, yani “yeşil bir iyileşme”yi gerçekleştirmek imkansız değil. Bunun için kolektif hareket çok önemli bir gereksinim olarak ortaya çıkıyor. Karar alma süreçlerinin daha katılımcı ve sivil toplumun, akademinin görüşlerini kapsayıcı olması büyük önem taşıyor.

Sivil toplum ve STK'lar bu sorunun değişimi için neler yapabilir?

Bugün artık yurttaşların bireysel hassasiyetlerini göstermesi ve aktif vatandaş katılımını sergilemesi her zamankinden çok daha değerli ve önemli. Yeni nesil bu konuda çok daha duyarlı. Öte yandan kurumların palyatif çözümlerden, sosyal ve çevresel sorumluluk konusunda klasik yaklaşımlardan kurtulması şart. Bilimin ışığında hemen topyekün harekete geçmek zorundayız. Yoksa yaşadığımız pandeminin benzerlerini, kuraklıkları, selleri ve daha önce başımıza gelmemiş diğer çevre felaketlerini yaşamaya, risklerle karşılaşmaya devam edeceğiz.

Hiç şüphesiz, yakın gelecekte nasıl bir dünyada yaşayacağımızı bireylerin ve hükümetlerin çabaları kadar, iş dünyasının sergileyeceği paradigma değişimi belirleyecek. Bu noktada, kurumların

eski iş yapış biçimlerinden vazgeçmesi ve yatırımların doğa üzerindeki bütüncül etkisini gözeten bir bakış açısına geçmesi kritik önem taşıyor. Artık iş dünyası “Nasıl zarar vermeden üretebiliriz?” sorusunu sorarak işe başlamalı ve “Doğal kaynaklar üzerindeki etkimi, ekolojik ayak izimi nasıl azaltabiliriz?” sorusunun yanıtlarını arayarak sistemini tasarlamalı. Dolayısıyla her şirketin A'dan Z'ye bütün süreçlerini bu yaklaşımla yeniden sorgulaması gerekiyor. Öngörüler dünya genelinde 2030'a kadar yapılacak 2,7 trilyon dolar tutarındaki doğa dostu yatırım ve teşvik ile 10 trilyon dolar getiri ve 395 milyon istihdam yaratılabileceğini söylüyor. Yenilenebilir enerji yatırımları ve doğa dostu yatırımlar ile istihdam %35 oranında artırılabilir. Tüm dünya ile birlikte ülkemizin de önünde doğa kayıplarını önleme, iklim krizinin yarattığı kırılma ile baş etme ve sürdürülebilir gıdaya erişim sağlama konusunda tarihi bir fırsat bulunuyor. Bu fırsatı iyi değerlendirsek salgın ve benzeri büyük risklere karşı dayanıklılığımızı artırabilir, gıdamızı güvence altına alabilir, istihdam olanaklarını artırabilir, yeşil, adil ve sürdürülebilir bir ekonominin adımlarını atabiliriz.

Karar alıcılarımızdan yerel yöneticilerimize, iş dünyasından bireylere kadar toplumun her kesimine diyoruz ki: Doğanın felaketi üzerine saadet kuramayız. Gelin, **doğa ve insan için hep birlikte yeni bir başlangıç** yapalım.

Yeşil iyileşme ile bir yandan doğayı ve insan sağlığını korurken, daha sürdürülebilir, daha az maliyetli ve daha çok istihdam sağlayan yeni bir ekonomik kalkınma modeli mümkün. Ekonomik teşvik paketlerine, ulaşım, enerji, gıda gibi hayatın birçok alanında doğayla uyumlu seçenekleri içeren, doğayı koruyan, geliştiren ve onaran, yeşil iyileşme unsurlarını da kapsayan yeni bir yaklaşım getirmeliyiz. Bu yaklaşımı, pandeminin yol açtığı yıkımdan sonra ekonomileri tekrar inşa etme ve toparlama sürecinin temel parçalarından biri haline getirmeliyiz. ○

Çevre Hareketinde Yeni Bir Gençlik Deneyimi: Yeşil Gelecek Derneği

“Hayal ettiğimiz ekolojik, eşitlikçi, özgür ve adil gezegeni yerellerimizden başlayarak hep birlikte kurmak istiyoruz. Yeşil politika demek; ekoloji, toplumsal cinsiyet eşitliği, mülteci hakları, çocuk hakları, engelli hakları, hayvan hakları ve daha birçok konu demektir. Biz hayalini kurduğumuz gezegen için herkesle hep birlikte tatlı bir şekilde çalışmaya hazırız”

Öncelikle pandemiden konuşmadan söze girmek olmaz. 2020 yılı boyunca herkesin planlarını altüst eden pandeminin, sizin çalışmalarınız ve sürdürülebilirlik açısından nasıl bir etkisi oldu?

Pandeminin başlaması, bizlerde de herkes gibi bir şok etkisi yarattı. Sürecin belirsizliği devam eden çalışmalarımızı bir süre askıya almamıza neden oldu. Elbette bizler de dijital çözümlere adapte olmakta zorluklar yaşadık. Süreç hakkında bazı şeyler belirli olmaya başlayınca, çalışmalarımıza yeni normaller çerçevesinde yaptığımız değişikliklerle devam ettik. Bu süreçte Büyükşehirlerin Yeşil Belediye Karnesi adlı projemizi online devam ettirerek aralık ayı itibarıyla sonlandırdık. Tabii sahada gerçekleştirmeyi planladığımız bazı projelerimiz bu süreçte ertelendi. Ancak bu projeleri

koşullar oluşunca devam ettirmekte kararlıyız.

İkinci olarak, geçtiğimiz yıl hangi alanlarda çalışmalar yaptınız ve önümüzdeki yıl için neler planlıyorsunuz?

2019 yılında İstanbul'un 37 ilçesi için hazırlanan [Yeşil Belediye Karnesi](#) projemizi tamamlayıp lansmanını yapmıştık. 2020 yılında yayınladığımız bu raporu tüm dünyanın kullanımına sunmak üzere İngilizce'ye çevirdik. Yılbaşı ertesinde yayımlanacak ve umarız dünya literatüründe yerini alacak.

2020 yılında ise bu projenin devamı niteliğinde olan Türkiye'nin en yoğun nüfuslu ilk on büyükşehir belediyesini incelediğimiz Büyükşehirlerin Yeşil Belediye Karnesi adlı projemizi tamamladık. Bu projemiz için 393 soruluk bir Yeşil Büyükşehir Belediyesi Gösterge Seti oluşturduk. Danışma kurulumuzdaki çok değerli hocalarımızın özverili çalışması ve yönlendirmesiyle bu oluşturduğumuz seti 10 büyükşehir belediyesine uyguladık. Bu belediyeler: Ankara, Adana, Antalya, Bursa,

Yeşil Gelecek Derneği 2018 yılında yeşil politikalar üretmek, yerel yönetimlerde çevre ve iklim krizi konularında izleme yapmak üzere kuruldu. Genç kadınların kurduğu dernek gönüllü olarak çalışıyor ve hiyerarşiyi reddediyor. 2019 yılında İstanbul ilinin 37 ilçe belediyesinin 10 çevre başlığı altında izlemesini tamamlayan ve Yeşil Belediye Karnesi raporunu yayımlayan dernek, 2020 yılında Türkiye'nin en yoğun nüfuslu 10 büyükşehir belediyesinin 10 başlık altında durumlarını izledi. Derneğin aynı zamanda topluluk bahçesi, organik tarım, gençlik ve yeşil altyapı alanlarında yürüttüğü ve yürütmekte olduğu projeleri bulunmaktadır.

Gaziantep, İstanbul, İzmir, Konya, Kocaeli ve Şanlıurfa. Bu belediyelerde, Türkiye'nin toplam nüfusunun %48'i yaşıyor. Bu da bu belediyelerin yaptığı her çalışmanın Türkiye'nin tüm nüfusunu çevre açısından yakından ilgilendirdiği anlamına geliyor.

Gösterge setinde yer alan ve incelediğimiz ana başlıklar ise şu şekilde;

Çevre Yönetimi
İklim Krizi
Ulaşım
Enerji
Atık
Biyçeşitlilik
Arazi Kullanımı
Su
Hava
Gürültü-Görüntü-Işık-
Elektromanyetik

Büyükşehirlerin Yeşil Belediye Karnesi raporunun ardından 5-6 Aralık tarihlerinde danışma kurulu üyelerimiz ve ekoloji alanında farklı dallarında uzman olan kişilerin içerisinde olduğu, Yeşil Belediye Seminerlerini gerçekleştirdik.

Seminerlerden sonra birçok ortaklık talebi aldık. Şimdi bu ortaklıklar üzerinde çalışıyoruz. Yeşil Gelecek Derneği olarak özellikle çevre mücadelesinin farklı disiplinli yapısı sebebiyle birçok ortaklıkta bulunmanın yerelden STÖ'lerle görüşmelerin ve işbirliklerinin çok önemli olduğuna inanıyoruz. Karne çalışmamızda da bu sebeple farklı illerden gelen taleplere kendi yerellerini daha iyi bilmeleri sebebiyle mentorluk tarzında karnenin metodolojisini ve gösterge setlerini anlatarak kendi uygulamalarını yapmak üzere cesaretlendiriyoruz. Böylece yeni ortaklıklarla Yeşil Belediye Karnesi projelerini geliştirmeyi ve yaygınlaştırmayı hedefliyoruz. Belediyelerin yanı sıra inisiyatifler, girişimler ve üniversite öğrencilerine bu konuda yardımcı oluyoruz, böylece savunuculuk mekanizmasını daha geniş bir çerpe de işletmeye çalışıyoruz.

10 büyükşehir için hazırlanan Yeşil Belediye Karnesi projesinde belediyelerin yapmış olduğu iyi örneklerde yer verdik. Hazırladığımız karne projelerinin yerel yönetim organları olan farklı ölçeklerdeki belediyeler için bir kılavuz niteliği taşıması ve ya-

“2019 yılında İstanbul'un 37 ilçesi için hazırlanan Yeşil Belediye Karnesi projemizi tamamlayıp lansmanını yapmıştık. 2020 yılında yayınladığımız bu raporu tüm dünyanın kullanımına sunmak üzere İngilizce'ye çevirdik. Yılbaşı ertesinde yayımlanacak ve umarız dünya literatüründe yerini alacak”

pılacak çalışmalara yol gösterici olması en büyük temennimiz.

İklim değişikliği ve sürdürülebilirlik bağlamında, sizce sivil toplum çalışmalarındaki en büyük sorun nedir? Sivil toplum ve STK'lar bu sorunun değişimi için neler yapabilir? Genel olarak yurttaşlara ve kurumlara neler önerirsiniz?

İklim değişikliği ve sürdürülebilirlik alanında çalışan STK'lar gün geçtikçe artıyor. Bu alanda ne kadar farklı STK çalışırsa sivil alanı çeşitlilik sonucu daha da güçleneceğine inanıyoruz.

Bu alanda çalışan STK'ların birbirlerinden haberdar olması, koordineli olması ve belki bir ağ ile ortak işler de yapabilir hale gelmesi önemli olacaktır. İklim değişikliği ve sürdürülebilirlik alanı her konuda olduğu gibi sadece bu alanda çalışan STK'ların değil sivil alandaki her kurum ve kuruluşun konusudur. Sivil alanda yapılan her etkinliğin iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik gözetilerek yapılması çok önemli olacaktır.

Bu alandaki görünürlüğün ve farkındalığın artması hem kamuoyu oluşturmak hem de politika değişikliği yapabilmek adına önemli olacaktır. Yereller hepimizin ve yerellerdeki yaptığımız küçük değişimlerin ulusal ve uluslararası yansımalarını görmemiz mümkün. Yeşil ve sürdürülebilir bir gelecek için hayatımızın her alanında bu konuyu ele almalı ve görünür kılmalıyız.

Son olarak kamuoyuna yönelik mesajınızı veya çağrınızı almak isteriz...

İklim krizini yaşıyoruz ve bu kriz her kriz gibi dezavantajlı gruplar başta olmak üzere tüm canlıları etkiliyor. Hayal ettiğimiz ekolojik, eşitlikçi, özgür ve adil gezegeni yerellerimizden başlayarak hep birlikte kurmak istiyoruz. Yeşil politika demek; ekoloji, toplumsal cinsiyet eşitliği, mülteci hakları, çocuk hakları, engelli hakları, hayvan hakları ve daha birçok konu demektir. Biz hayalini kurduğumuz gezegen için herkesle hep birlikte tatlı bir şekilde çalışmaya hazırız. Biz bu alanda çalışan bir kurumuz ama bu demek değil ki ne bu alanda ne de başka bir alanda her şeyin en iyisini ve en doğrusunu biz biliyoruz. Eminiz ki birbirimizden öğrenecek çok şeyimiz ve paylaşacak nice deneyimlerimiz var. Bu paylaşımların olması için heyecan ve umutla bekliyoruz. Ekolojik, her canlının tanıdığı ve özne olarak var olabildiği, adil, eşit, özgür bir gezegende gökkuşağı tadında yaşamak umuduyula... ○

“Sürdürülebilir Kalkınma 40 Yıldır Patinaj Yapıyor”

Sürdürülebilir kalkınmanın iklim krizini gereğince ele almadan sürdürülebilirliğin hiçbir amacını gerçekleştiremeyeceğimizi belirten Küresel Denge Derneği Başkanı Dr. Nuran Talu, “Pandeminin toplumda yarattığı trajik endişe bir yana, beraberinde getirdiği algı ve farkındalığın artmasında, Türkiye’de iklim değişikliği ile mücadeleyi motive etmek açısından da önemli bir zemin ve zaman yakalandığını düşünüyoruz” diyor.

Öncelikle Pandemiden konuşmadan söze girmek olmaz. 2020 yılı boyunca herkesin planlarını altüst eden pandeminin, sizin çalışmalarınız ve sürdürülebilirlik açısından nasıl bir etkisi oldu?

Derneğimizin iş planlarının pandemi sürecinde altüst olduğunu söyleyemeyiz. Aksine iklim krizine odaklanarak çalıştığımız için bu süreç bize bu alanda daha da derinleşmemiz gerektiğini sorgulattı, küresel ve ulusal politikalarından daha çok konum odaklı yerel çalışmalara eğilmemiz gerektiğini gösterdi. Dolayısıyla müştereklerimizi ve ortaklıklarımızı daha dikkatli tanımlamamıza da fırsat verdi. Pandemi sürecinin toplumun farklı kesimlerinde yarattığı farklı etkileri dikkate alarak iklim değişikliği ile mücadeleye yönelik çalışmalarımızda en çok hak kaybı yaşayan grupları (ergen ve yaşlı hakları gibi) önemsedik. Çalışmalarımızda ele alacağımız hedef grupları seçmede daha kararlı bir yol izleyeceğimizi görüyoruz. Pandeminin toplumda yarattığı trajik endişe bir yana, beraberinde getirdiği algı ve farkındalığın artmasında, Türkiye’de iklim değişikliği ile mücadeleyi motive etmek açısından da önemli bir zemin ve zaman yakalandığını düşünüyoruz.

İkinci olarak, geçtiğimiz yıl hangi alanlarda çalışmalar yaptınız ve önümüzdeki yıl için neler planlıyorsunuz?

Biz bir sivil düşünce kuruluşuyuz, kitle

örgütü değiliz. 25 yıla yakın bir süredir Türkiye’de çevre sorunlarının çözümüne ve doğa haklarının korunmasına yönelik politikaların iyileştirilmesi için çalışıyoruz. Son yıllarda doğrudan iklim değişikliği ile mücadele politikalarına odaklandık. Bu alandaki uluslararası, uluslararası/bölgesel ve ulusal/yerel düzeylerdeki politikaları ve pratikleri ilgili kesimlere aktarmaya ve Türkiye’de karar verenlere etimizle, budumuzla yol göstermeye çalışıyoruz. 2020’nin başında Temiz Enerji Vakfı ile ortak çalışmaya başladığımız “Yerelden Ulusala İklim Ağı” (Climate Network from Local to National) başlıklı AB destekli bir projede ilerleme kaydetsek de malum sebeple faaliyetlerimizi planladığımız ölçüde yerine getiremedik. Projemizin hedef kitlesi kent konseyleri, tabii STK’lar da var. Esasen yasayla oluşturulmuş olan kent konseylerinin kurulma amacı; kentin paydaşlarının yerel karar alma mekanizmalarına katılımının ve yerel yatırımlarda söz sahibi olmasının sağlanması yoluyla, yerel yönetimin (özellikle belediyeler) güçlendirilmesidir.

İklim değişikliği ile mücadele alanında sorunların çok katmanlı olması çözümünde yer alacak yerel aktörlerden birinin de kent konseyleri olması gerektiğini gösteriyor. Yerel düzeyde kayda değer bir iklim eylem planlaması için kent konseylerinin bir dizi konuda ortak çabalar geliştirmek ve tüm yerel paydaşlarla sürekli bir diyalog

ortamı yaratmak gibi önemli katkıları olabilir. Çok farklı meslek disiplinlerinin ve bireyin/paydaşların rol alma fırsatı olan bu yapıların ve katılımcı mekanizmaların etkin bir şekilde işletilmesi halinde iklim krizi ile mücadelede kritik bir yeri var. Bu çalışmada kent konseylerinin iklim değişikliği ile mücadelede rollerinin önemini ve aktif konuma gelmelerini su yüzüne çıkarmaya çalışacağız. Proje yaklaşık iki yıl devam edecek.

Dernek olarak COVID 19 salgınının, Türkiye’de iklim değişikliği risklerinin halk sağlığı açısından yönetiminin geliştirilmesinde itici bir güç olabileceği yönünde bazı faaliyetlerin öncelik kazanması gerektiğini düşünüyoruz. Bu açıdan bu yıl pandeminin de etkisini saklı tutarak iklim değişikliğinin halk sağlığına olan etkilerine dair yerel politikaları mercek altına almayı planladık. Yerel yönetimlere bu alanda nasıl destek olabiliriz, uygulamada hangi pratik araçlarla fayda sağlanabilir, toplumun hangi katmanları daha öncelikli olmalı gibi soruların cevaplarını bulmaya çalışıyoruz. Çalışma sürecinde farklı disiplinlerin biraraya gelmesini gerekli kılan böyle bir alanda başta tıp camiası ve o camianın sivil toplum kuruluşları olmak üzere, yerel karar verenler, diğer

paydaşlar ve hedef gruplarla birlikte çeşitli faaliyetleri tasarlama aşamasındayız.

İklim değişikliği ve sürdürülebilirlik bağlamında, sizce sivil toplumun çalışmalarındaki en büyük sorun nedir? En başta iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik arasındaki bağı açıkça ortaya koyalım, sonrasında sivil toplumun duruşuna bakalım. Yaklaşık 40 yıldır, tabiri caizse patinaj yapan, yani tekerlekler dönmesine rağmen ilerleyemeyen, özü “gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılama yetenek ve olanaklarını kısıtlamak” bugünkü ihtiyaçların karşılanması” olan bilindik bir kavram sürdürülebilir kalkınma.

Kendimizi aldatmayalım, mevcut düzene ve uygulamalara baktığımızda sürdürülebilirlik, iktisadi büyümenin ekosistemleri parçalamasına dur diyemeyen ve dünyayı oyalayan bir “bla bla” paradigması değil mi aklımda. Üstelik sadece insan yönlü bir kavram olarak kabul gördü. Oysa diğer canlıların bu kâinata en az insan türü kadar, hatta daha fazla söz hakkı olduğunu pandemi hepimize sıkı bir tokat vurarak anlatmadı mı? Yaban hayvanlarının habitatına tecavüz edersek, onlar da bizim habitatımıza tecavüz eder, neden şaşırıyoruz ki? İklim krizini gereğince ele almadan sürdürülebilirliğin hiçbir amacını gerçekleştiremeyiz, bunu iyi anlamak lazım.

Gelinen noktada Birleşmiş Milletler’in 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı’nın, tek kurtarıcı gibi lanse edildiği bu süreçte Türkiye’de sivil toplum camiasının yaklaşımını sorguladığımızda da pek iç acıcı bir tablo göremiyoruz ne yazık ki. Bazı olumlu ilerlemeleri saklı tutmalı ve onlardan feyz almamız o ayrı. Ancak bu ülkede sivil toplumun önceliklerine genel olarak baktığımızda çoğu STK, sürdürülebilir kalkınma mevzuunu dünyanın -Türkiye dahil tüm sorunlarını çözecek sihirli değnek gibi görüyor ya da görmeyi yeğliyor. Üstelik projesi çok, uluslararası hibeler de gani! Ekmeğ kapısı burada, ne çok

“Ekonomi politikaları doğa düşmanı olan bir ülkede, sivil toplum kuruluşlarının söz gelimi iyilik hareketini (bu da tıpkı sürdürülebilir kalkınma gibi ithal!) yaymak için moda olan sosyal girişimcilik projeleri yapmaları ne ölçüde anlamlı, zamanlı ve yeterli olabilir?”

da konu alanı var, seç seç al, itibarı da var, Birleşmiş Milletler’in amaçlarının gerçekleşmesine destek oluyoruz, daha ne olsun!

İşte buradan bakıldığında, çoğu çalışmamızın bu ülkenin gerçek ihtiyaçlarına olan yararlarının sorgulanması gerektiğini görüyoruz. Çevik de olmak lazım, aksi halde rollerimizi biz değil başka aktörler tanımıyor ve sınırları da aşılıyorlar belki. Mesela, On Birinci Kalkınma Planı’nda yer alan “Kalkınma Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşları Özel İhtisas Raporu”na bakalım. Burada hangi tür kalkınmadan bahsediliyor acaba? Bizler sivil toplum tarafı olarak devlet yönetiminin bahse konu kalkınma sürecindeki konumumuzu kabulleniyor muyuz?

Yine aynı devlet raporu diyor ki: “2019-2023 yıllarını kapsayacak olan On Birinci Kalkınma Planı; güçlü, çeşitli, çoğulcu, sürdürülebilir bir sivil toplum için uygun ortamların oluşturulması ile sosyal ve ekonomik kalkınma süreçlerine toplumun tüm kesimlerinin daha etkin katılımının sağlanmasını hedeflemektedir.” Yani devlet büyüklerimiz, uygun ortamlar oluşturulursa hepsine değil bazı kalkınma süreçlerine etkin

katılmamızı sağlamayı lütfediyor ezetimle.

Bu Plan hedefleri yeterliyse ne âlâ, değilse biz ne zaman ki; “Sürdürülebilir sivil toplum ne demek, neyi sürdüreceğiz biz? Niye sadece bazı süreçlere etkin katılımımız isteniyor da tüm süreçlere değil? Diğer süreçler neler? Bahse konu bazı süreçlere etkin katılmayı beceremiyoruz da devlet mi mecburen durundan vazife çıkarıyor?” gibi sorulara hakkını veren cevaplar veririz, işte o zaman gerçek sivil toplum oluruz. Ve ancak o zaman bugünkü ve gelecek nesillere paylaşımcı bir karakter aşılayabiliriz.

Son olarak kamuoyuna yönelik mesajımızı veya çağrımızı almak isteriz...

Ekonomi politikaları doğa düşmanı olan bir ülkede, sivil toplum kuruluşlarının sözcüğünü iyilik hareketini (bu da tıpkı sürdürülebilir kalkınma gibi ithal!) yaymak için moda olan sosyal girişimcilik projeleri yapmaları ne ölçüde anlamlı, zamanlı ve yeterli olabilir? Para kazanmak için “girişimci” insan kazanmak için “sosyal girişimci” olunur deniyor ya, peki tabiat anayı kazanmak için nasıl etiketlenmeliyiz acaba? ○

“Başka Bir Dünya Talep Ederken Daha Cesur Olmalıyız”

YUVA Derneği Direktörü Erdem Vardar, kömürlü termik santrallerin artık miadını doldurmuş ve dünyayı felakete sürükleyen bir teknoloji olduğunu, özellikle bu santrallerin çevresinde yaşayanların büyük ölçüde anladığını ifade ederken, şimdi bunun daha geniş kesimlere ve özellikle de enerji yatırımları konusunda çalışan karar alıcılara anlatılması gerektiğini söylüyor.

Öncelikle pandemiden konuşmadan söze girmek olmaz. 2020 yılı boyunca herkesin planlarını altüst eden pandeminin, sizin çalışmalarınız ve sürdürülebilirlik açısından nasıl bir etkisi oldu?

YUVA olarak bildiğiniz gibi çevresel sürdürülebilirlik ve yoksulluğun azaltılması alanlarında bütüncül çözümler üretmeye çalışıyoruz. Pandeminin en büyük etkisi yoksulluk ve eğitime erişim alanlarında yaptığımız çalışmalarda büyük bir gerilemeye yol açması oldu. Aslında bu sadece bizi etkilemedi, tüm dünyada Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na ulaşmada büyük gerilemeler yaşanıyor. Çevre konusunda bile fosil yakıt kullanımı azalıyor, sokaklar vahşi yaşama kalıyor diye yaşanan sevinç gittikçe yerini her tarafı kaplayan tek kullanımlık plastikler ve artan özel ulaşım ile gelen kirliliğe bıraktı. En dezavantajlı kesimlerin gelirlerinin art-

ması için yaptığımız çalışmalarla elde ettiğimiz kazanımlar, kayıt dışı çalışanların işlerini kaybetmesiyle bu kesimlerin kendine yeterliliklerini önemli ölçüde etkiledi. Okulların kapanması hem bizim de çalıştığımız düşük gelirli aileleri hem de tüm çocukları etkilemiş durumda. Uzaktan eğitime erişimin zorluğu ve alman eğitimin kalitesinin düşmesi çocukların öğrenme motivasyonunu azaltıyor ve bu çocukların eğitime devamı konusunda bizi gelecek için de endişelendiriyor.

Genel anlamda çalışmalarımızın sürdürülebilirliği açısından tüm dünyada sivil topluma ayrılan maddi kaynaklarda bir azalma söz konusu. Türkiye’de ise maalesef karar alıcılar tarafından henüz bir ekonomik sektör olarak tanınmış değiliz, bu nedenle bu sektörde çalışan ve ekmeğini kazanan binlerce insan da göz ardı edilmekte. Oysa gelişmiş ülkelerde özel sektöre uygulanan sübvansiyonların ve maddi desteklerin benzeri sivil toplum için de sağlanıyor. Şu anda uzun vadeli projelerimiz sayesinde biz bu durumu bir kriz olarak

yaşamıyoruz, görece esnek yapımız da adapte olabilmemizi kolaylaştırdı, ancak bir iki yıl sonra yani pandemi sonrasında ne olacağını zaman gösterecek.

İkinci olarak, geçtiğimiz yıl hangi alanlarda çalışmalar yaptınız ve önümüzdeki yıl için neler planlıyorsunuz?

2020 yılında Avrupa Birliği’nden aldığımız fon sayesinde [Küresel Okuryazarlık Ağı](#) KOZA’yı kurduk. Bu ağda sürdürülebilir yaşam pratiklerinin yaygınlaşması için gençlere ve yetişkinlere yönelik ülke çapında eğitimler düzenliyoruz ve ağa üye sivil toplum kuruluşları ve belediyeler olarak birbirimizden öğrenerek küresel yurttaşlık eğitimleri verme konusundaki becerilerimizi artırıyoruz. KOZA’nın şu an 40 üyesi var ve bu sayı her geçen gün artıyor, bu da bizi çok ümitlendiriyor. Yüz yüze olarak planlanan eğitimler bu aşamada online eğitimlere evrildi, bu bir zorluk olarak karşımıza çıksa da daha büyük kitlelere ulaşmamızın da bir aracı olacak gibi duruyor. İklim

“Monolog yerine diyalogu tercih etmeliyiz. Bu çok daha uzun ve meşakkatli bir süreç. Öte yandan çevresel sorunların hepsi son derece acil ve bu bizi sabırsızlığa itiyor. Bu kısır döngüden çıkmalı ve eğitmek yerine karşılıklı öğrenmeye ve diyaloga odaklanmalıyız”

değişikliği konusunda sosyal medya araçlarını kullanarak farkındalığın artırılması ve insanların harekete geçmesi için yürüttüğümüz Termiksiz Gelecek isimli projemiz de tüm hızıyla sürüyor. Kömürlü termik santrallerin artık miadını doldurmuş ve dünyayı felakete sürükleyen bir teknoloji olduğunu, özellikle bu santrallerin çevresinde yaşayanlar büyük ölçüde anlamış durumda. Şimdi bunu daha geniş kesimlere ve özellikle de enerji yatırımları konusunda çalışan karar alıcılara anlatabilmemiz gerekiyor.

Yerel ve sürdürülebilir kalkınma amaçlı kurduğumuz Kırıkhan Toplum Merkezi (Türkiye’de çeşitli yönleriyle bir ilkti) projemiz bu yıl sona eriyor. Merkezimizi Ağustos sonunda kapattık. Bu bizim için yedi yıllık harika bir serüveni ve Kırıkhan’da yaşayan mülteciler ve yerel halk dahil binlerce insana dokundu. Bu çalışmamın sonuçlarını ve öğrendiklerimizi yakında kamuoyuyla paylaşacağız. Böylece benzer çalışmalara bir örnek ve kaynak teşkil etmesini umuyoruz. Yoksul kesimlerin eğitime erişimini artırmak için yürüttüğümüz akademik destek, kapsayıcı eğitim konusunda öğretmenlerin eğitimi, eğitim bursu gibi çalışmalarımız özellikle Ankara, İstanbul ve Hatay’da devam ediyor.

Gelecek yıl devam eden çalışmalarımıza ek olarak uluslararası işbirliklerimizi artırmaya ve hem çevrimiçi olarak hem

de yüz yüze yaptığımız eğitim faaliyetlerimizin etkisini yükseltmeye odaklanacağız. Döngüsel ekonomi, iklim değişikliği, kapsayıcı ve sürdürülebilir kalkınma ve eğitime erişimle yoksulluğun azaltılması gibi konularda önümüzdeki yıllar için yeni projeler geliştiriyoruz ve geliştirmek istiyoruz.

İklim değişikliği ve sürdürülebilirlik bağlamında, sizce sivil toplumun çalışmalarındaki en büyük sorun nedir? Sivil toplum ve STK’lar bu sorunun değişimi için neler yapabilir? Genel olarak yurttaşlara ve kurumlara neler önerirsiniz?

Yaşam tarzlarını değiştirmek, sivil ve/veya siyasi bir oluşumda örgütlenerek harekete geçmek veya bu tür politikaları benimseyen siyasileri seçmek konusunda farklı sosyal kesimleri ikna etmekte güçlük çekiyoruz. Bu farklı ihtiyaçları ve bağlarını olan kesimlerle beraber çalışmak yerine, zaman zaman onlara kendi gündemlerimizi

dayatarak, onları konuya ve kendimize yabancılaştırıyoruz. Monolog yerine diyalogu tercih etmeliyiz. Bu çok daha uzun ve meşakkatli bir süreç. Öte yandan çevresel sorunların hepsi son derece acil ve bu bizi sabırsızlığa itiyor. Bu kısır döngüden çıkmalı ve eğitmek yerine karşılıklı öğrenmeye ve diyaloga odaklanmalıyız. Yurttaşlar ve kurumlar olarak daha cesur olmalıyız, hem başka bir dünyayı talep etmek konusunda hem de buna ilişkin küçük veya büyük çözümleri ve girişimleri hayata geçirmek ve desteklemek konusunda.

Son olarak kamuoyuna yönelik mesajınızı veya çağrınızı almak isteriz...

Uzun vadeli bir değişim için sivil toplumun rolü çok büyük. Bu çalışmaların bir parçası olmamız veya destek vermemiz de çok önemli. Maddi, manevi veya emek anlamında desteklerden söz ediyorum. Hep beraber, tohumlar ekmeye ve yeşertmeye devam edelim. Bir bakmışız, orman olmuşuz. ○

“İklim Krizi, Artık İşleri Riske Atıyor”

İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği (SKD Türkiye) Yönetim Kurulu Başkanı Ebru Dildar Edin, “Dünyanın varlığını devam ettirebilmesi için gereken dönüşüm ancak ‘mükemmel üçlü’ dediğimiz kamu, özel sektör ve bireylerin aksiyonları ile oluşturulacak kolektif çabayla mümkün olacak” diyor.

Pandeminin, sizin çalışmalarınız ve sürdürülebilirlik açısından nasıl bir etkisi oldu?

COVID-19 pandemisi nedeniyle hem kurumlar hem de bireyler olarak, sınırlarımızı zorladığımız, hayatımızın içindeki pek çok ezberi bozduğumuz, olağanüstü bir yıl yaşadık. İş dünyası olarak uzun yıllardır üzerine konuştuğumuz dijital dönüşümü, hiç ummadığımız kadar hızlı bir şekilde içselleştirdik.

Bir taraftan salgının başlangıç sürecinde dünyamın ekolojik anlamda kendini toparlamasının ne kadar hızlı olabileceğini keşfederken, diğer tarafta sürdürülebilirlik ve dijitalleşme alanında kendini hazırlamış kurumlar bu süreci daha rahat atlattı diyebiliriz. Çünkü değişime açıklardı ve trendlere hızla cevap verdiler.

Biz de SKD Türkiye olarak bu dönüşümü büyük bir başarıyla uyguladık. Hızla “COVID-19 ve İş Dünyası Sohbetleri” adını verdiğimiz haftalık yayınlarımızı devreye aldık. Bu sohbet toplantılarında, iş dünyası için çok kritik olan ve bu süreçte önemi daha da artan konuları ele aldık ve bu konularda yapılan iyi uygulama örneklerini paylaştık.

SKD Türkiye olarak, bu dönemde yaptığımız tüm çalışmalarda, webinarlarımızda, duyurularımızda, konuşmacı olarak yer aldığımız tüm etkinliklerde, yeni dönemin sürdürülebilir kalkınma esaslarına göre kurgulanmasının ne kadar önemli olduğunu vurguladık.

Günümüzde, en az finansal tablolar kadar önemli iki konu daha var. İlki, çevresel etkinin farkında olmak, bunu minimize etmek, hatta çevresel değer

yaratmak. İkincisi ise sosyal konular. Artık şirketler, en büyük sermayenin insan sermayesi olduğunun farkında. Ekonomik ve çevresel fayda yaratırken, önce kendi şirketimizin çalışanları olmak üzere topluma sosyal bir fayda yaratmak da öncelik oldu.

Bugün, sürdürülebilirliği iş yapış biçimlerine bir şemsiye yaklaşım olarak entegre edemeyen şirketlerin çok uzun süre ve sağlıklı kalamayacağını öngörmek çok zor değil. İnsan hayatı doğal kaynaklara bağlı. Bu kaynaklar ise sınırlı. Dolayısıyla gelecek kuşakların varlığını tehlikeye atmayacak şekilde kaynak yönetimi yaparak kalkınma sağlanması çok kritik bir konu. Bu kavrama uzak kurumlar, uzun vadede kaynaklarının tamamen tükenmesi ve dolayısıyla varlıklarını devam ettirememesi riskiyle karşı karşıya kalacaklar. Biz SKD Türkiye olarak, 16 yıldır iş dünyasına bu yolda rehberlik ediyoruz, bu konuda her türlü işbirliğine açığız. Sürdürülebilirlik artık yarın değil, bugünün, bu anın meselesi.

Geçtiğimiz yıl hangi alanlarda çalışmalar yaptınız ve önümüzdeki yıl için neler planlıyorsunuz?

2020 yılında, zorlu pandemi koşullarına rağmen, SKD Türkiye olarak, hem iş dünyası için liderlik ettiğimiz hem de kamu için katkı sağlayacağına inandığımız pek çok projeyi hayata geçirdik.

Bu süreçte 6 yeni üye kazanarak üye sayımızı 68'e çıkardık. Üyelerimizin 19 farklı sektörde faaliyet gösterdiğini, Türkiye GSYH'nin %15'inden fazlasını temsil ettiğini ve 525 bin kişiye istihdam yarattığını özellikle belirtmek isterim.

2016'dan beri EBRD işbirliği ile yürüttüğümüz döngüsel ekonomi çalışmalarımızı Türkiye Döngüsel Ekonomi Platformu çatısı altında birleştirdik. Platform ile 2019'da 105 olan üye sayımızı, 2020'de 150'ye; tasarruf edilen malzeme miktarını 1.700 tondan 3.000 tona; 150 bin euro olan kazancı ise 750 bin euroya çıkarmayı başardık. Türkiye'nin döngüsel ekonomi potansiyelini hesaplamak ve yol haritasını çıkarmak için AFD hibesiyle başladığımız çalışmaları Mart 2021'de tamamlamayı hedefliyoruz.

Kasım 2019'da TÜSİAD ve Global Compact işbirliği ile hayata geçirdiğimiz İş Dünyası Plastik Girişimi'nde (İPG) imzacı şirket sayısı 50'ye ulaştı. Ağustos ayında SKD Türkiye olarak hazırladığımız “Plastik Taahhütleri Rehberi”ni imzacılarımız ile paylaştık. İPG imzacısı şirketlerin Mart 2021 sonuna kadar taahhüt vermelerini bekliyoruz.

TSKB ve AFD işbirliği ile hayata geçirdiğimiz, ülkemizde kadın istihdamının önemini artırmayı ve şirketleri eşit istihdam konusunda cesaretlendirmeyi hedefleyen “Eşit Adımlar Platformu” ile çalışmalarımıza ivme kazandırdık. Üç yılı aşkın süredir PwC işbirliği ile yürüttüğümüz Reporting Matters pro-

jemiz ile üyelerimizin sürdürülebilirlik ve entegre raporlama faaliyetlerine katkı sunmaya devam ediyoruz.

2020 yılı boyunca 21 çevrimiçi etkinlik ile 2500 kişiye eriştik. Görünürlüğümüzü hem dijital mecralarda hem de yazılı basında artırmayı başardık. Çeşitli platformlardan konuşmacı davetleri olarak sürdürülebilirlikle ilgili ana mesajlarımızı ve üyelerimizin iyi uygulama örneklerini çeşitli kitleler ile paylaşma imkânı bulduk.

SKD Türkiye olarak, 2021 yılı ana stratejimiz, “Yeşil Dönüşüm” prensipleri doğrultusunda yeni işbirlikleri ve yeni dijital araçlar ile öncü rolümüzü pekiştirecek çalışmalar yapmak olacak. Bu bağlamda tüm çalışma gruplarımızın daha aktif çalışmasını teşvik edici projeler ortaya koyacağız.

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları doğrultusunda oluşturduğumuz odak alanlarımız bazında ana hedeflerimizi şöyle sıralayabiliriz:

■ SKD Türkiye üyeleri ile “Net Sıfır Karbon Hareketi” başlatmak,

■ Döngüsel Ekonomi konusunda referans Platform olmayı sürdürmek,

■ Yeşil Dönüşüm Prensipleri doğrultusunda uluslararası risk yönetimi araçları ile ilgili farkındalığı artırmak,

■ Eşit Adımlar projesinin kadın istihdamı ve fırsat eşitliği konusunda referans alınacak bir platform haline getirmek ve,

■ Sürdürülebilir Tarım İlkelerinin yaygınlaşmasını sağlamak.

Bu doğrultuda 2021 yılı süresince, tüm projelerimizi çalışma gruplarımız ile şekillendireceğiz. Çatı örgütümüz Dünya Sürdürülebilir Kalkınma İş Konseyi ile işbirliğimizi geliştirmeye devam ederek yeni araçlar getireceğiz ve Türkiye'de geliştirilen iyi uygulamaları paylaşacağız.

Önümüzdeki günlerde daha fazla gündemde yer almaya başlayacağını öngördüğümüz Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamında üyelerimize kapasite artırıcı etkinlikler düzenleyeceğiz. Bu bağlamda ilk olarak, Ocak ayında VII. Sürdürülebilir Finans Forumu'nu “Yeşil

“Daha sürdürülebilir bir gelecek için ise üç çözüm önerisi göze çarpıyor; yenilenebilir enerji, şirketlerin büyük taahhütler altına girmeleri konusundaki gereklilik ve döngüsel ekonomi...”

Dönüşüm” teması ile düzenleyeceğiz. SKD Türkiye olarak, 2021'de de Türkiye Döngüsel Ekonomi Platformu, İş Dünyası Plastik Girişimi ve Eşit Adımlar başlıklarındaki çalışmalarımız başta olmak üzere, iş dünyasına fayda sağlayacak konularda liderlik etmeye hazır olduğumuz bir kere daha altını çizmek isterim.

İklim değişikliği ve sürdürülebilirlik bağlamında neler söyleyebilirsiniz?

Çatı örgütümüz WBCSD'nin yayınladığı raporda değindiği üzere, maalesef iklim değişikliği söz konusu olduğunda gerek şirketlerin gerekse ülkelerin bu pandemi ile mücadelede gösterdiği kolektif çabayı göremiyoruz.

2020 yılı ile beraber dünyamız son yüzyılda benzeri görülmemiş bir sürece girdi. Yaşamakta olan iklim krizi dünya için halihazırda var olan sorunların başında gelirken, pandeminin etkisiyle çok daha görünür hale geldi.

İklim krizi çok kritik ve acil aksiyon alınması gereken bir gerçek. Küresel ısınmayı 1,5 derecede sınırlandırmak için 2030'a kadar karbon emisyonlarını her yıl %7 düşürmeliyiz. Dünyamın yarısının evde kaldığı pandemi sırasında sadece %8 düşürebildiğimizi dikkate alınca bu hedefin ne kadar zor olduğunu anlıyoruz.

Çalışmalar net bir şekilde gösteriyor ki, iklim riski artık iş riski demektir. Dolayısıyla küresel pazarda rekabet edebilmek için çevresel, sosyal ve yönetim risklerini doğru yönetmemiz gerekiyor. Tüm dünyada, iş dünyası ve devletler geleceği sürdürülebilir şekilde yapılan-

dıracak çözümler üretme gayreti içinde çalışmalar yapıyorlar.

Diğer yandan, finansal sistemin paydaşları da uluslararası ortak taahhütlerinde bağlayıcılığı ile daha yeşil ve daha kapsayıcı bir ekosistem yaratılması amacıyla ilerlemede oldukça kararlılar.

Pandemi sonrasındaki yeni dönemin BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Paris İklim Antlaşması'nda yer alan hedeflere paralel bir şekilde kurgulanmasında ileri görüşlü kurumlar büyük bir role sahip olacaklar.

Oluşturulacak yeni düzenin her ne şekilde olacak olursa olsun, sürdürülebilirlik odağında olması gerektiği konusunda hiç şüphe yok. Daha sürdürülebilir bir gelecek için ise üç çözüm önerisi göze çarpıyor; yenilenebilir enerji, şirketlerin büyük taahhütler altına girmeleri konusundaki gereklilik ve döngüsel ekonomi...

Son olarak kamuoyuna yönelik mesajınızı veya çağrınızı almak isteriz...

Şunu söyleyebilirim ki, dünyamın varlığını devam ettirebilmesi için gereken dönüşüm ancak “mükemmel üçlü” dediğimiz kamu, özel sektör ve bireylerin aksiyonları ile oluşturulacak kolektif çabayla mümkün olacak.

Ülkemizde kamunun bu alanda atacağı adımlar, ilerleme kaydedebilmek için kritik bir öneme sahip. Dönüşüme hazır olan iş dünyası ve mevcutta sunulan mekanizmaların adaptasyonu için kamu tarafında gerekli teşviklerin hayata geçirilmesinin bu dönüşümü hızlandıracağına inanıyorum.

Ekim ayında Sermaye Piyasaları Kurumu tarafından oluşturulan “Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi” yayımlandı. Aralık ayında ise çevresel iyileşme, döngüsel ekonomi ve sıfır atık konularına odaklanmak amacıyla Türkiye Çevre Ajansı'nın kurulmasına dair kanun teklifi TBMM tarafından onaylandı. Bu gelişmelerin hem şirketlerin sürdürülebilirlik kültürünün gelişmesinde hem de ülkenin sürdürülebilir kalkınma yolculuğunda ivmelendirici bir etki yarattığını düşünüyorum. ○

“Artık Daha Güçlü ve Etkili Bir STK Ekosistemimiz Var”

Birleşmiş Milletler Global Compact Türkiye (UN Global Compact) Genel Sekreteri Melda Çele, “Pandemi sürecindeki bireysel ve kurumsal tecrübelerimiz ve süreçten çıkaracağımız derslerin bizi daha eşit, adil ve sürdürülebilir bir dünyaya doğru götürme potansiyeli taşıdığına inanıyorum” diyor.

Pandeminin, sizin çalışmalarınız ve sürdürülebilirlik açısından nasıl bir etkisi oldu?

Pandemi bize dünyanın herhangi bir yerinde gerçekleşen bir felaketin ne kadar çabuk tüm dünyanın sorunu hale gelebildiğini ve küresel ekonominin, zincirin en zayıf halkası kadar güçlü olduğunu bir kere daha gösterdi. Bu dönemde bir yandan kendini tazeleyen doğa görüntüleri ve taşıt kullanımının azalmasıyla düşen emisyon oranlarına şahit olurken diğer yandan karantina tedbirleri ile artan ev içi şiddet, ayrımcılık ve işsizliğe; iş güvencesinin tehlikeye girmesine, tek kullanımlık plastiklerin artmasına, yeniden toparlanma döneminde emisyonların katlanarak yükselmesi riskiyle karşı karşıya kaldık. Bugüne kadar edindiğimiz kazanımların bir kısmı tehdit altına girdi. Yeniden ama bu sefer daha iyisini inşa etmek için beraberce daha hızlı hareket etmemiz gerekiyor.

UN Global Compact olarak pandeminin sebep olduğu belirsizlik nedeniyle çalışmalarımızı yeniden gözden geçirdik ve zamanın ihtiyaçları ile hizalanmaya gayret ettik. İlk aşamada şirketlere kriz döneminde sorumluluklarını ve yükümlülüklerini hatırlattık, onlara bu süreçte yol gösterdik ve yıl içinde iyi uygulamaların yayılmasını sağlayarak birbirinden öğrenmeyi hızlandırdık.

Yıl sonuna geldiğimizde sürdürülebilirliği içselleştirmiş, sorumlu kurum uygulamaları kuvvetli olan şirketlerin bu belirsizliği daha iyi yönettiğini gözlemledik. İhtiyaçları ve önceliklerini daha iyi tarif ettiler, bir yandan işin de-

vamlılığını sağlarken diğer yanda insan odağına alan çözümler üzerinde çalıştılar. İyi uygulamalar yaygınlaştıkça diğer şirketlerin de ilgisi, uygulamaların derinliği ve yaygınlığı arttı. Bunu çalışmalarımıza olan katılım seviyesinden, hazırladığımız araçlara ve kaynaklara yönelen talepten görebiliyoruz.

Geçtiğimiz yıl hangi alanlarda çalışmalar yaptınız ve önümüzdeki yıl için neler planlıyorsunuz?

UN Global Compact, pandeminin başlangıcında en hızlı aksiyon alan uluslararası kurumlardan biri oldu. İlk olarak 10 Ülke'nin kriz yönetiminde ve krizden çıkışta iş dünyasına rehber olma amacıyla uygulama örneklerini de içeren bir çerçeve doküman hazırladı. CEO'ları kriz zamanlarında da taahhütlerine sahip çıkmaya ve sorumlu davranmaya davet etti.

Biz de tüm bu içerikleri Türkçeye çevirerek tükelerimize aktardık. Eşzamanlı olarak sene başında planladığımız çevre, çeşitlilik ve kapsayıcılık, sürdürülebilir finans ve toplumsal cinsiyet eşitliği ile inovasyon alanlarındaki tüm çalışmalara pandemi boyutunu dahil ederek içeriğimizi güncelledik. Pandemi özelinde oturumlar, kaynaklar ve tartışmalar ekledik.

Çevre Çalışma Grubu faaliyetleri kapsamında TÜSİAD ve İş Dünyası Sürdürülebilir Kalkınma Derneği ile 2019 Kasım ayında başlattığımız İş Dünyası Plastik Girişimi'ne katılan şirketlere yönelik pandemi gündemi özelinde taahhüt vereceğini açıklayan webinarlar düzenledik. Şirketlerin

Girişim kapsamında tek kullanımlık, problemlili, gereksiz plastik ürün ve ambalajları analiz etmek, plastik ayakızinizi hesaplamak ve azaltım stratejisini belirlemek için hazırlanan Plastik Taahhütleri Rehberi'ni tanıttık. Çevre Çalışma Grubu önümüzdeki yıl İş Dünyası Plastik Girişimi'nin yanı sıra iklim değişikliği konusuna eğilerek Bilim Temelli Hedefler İnisyatifi çerçevesinde çalışmalar yapacak.

Çeşitlilik ve Kapsayıcılık Çalışma Grubu faaliyetleri kapsamında UNDP Türkiye, ILO Türkiye ve Hedefler için İş Dünyası Platformu işbirliğiyle şirketlerin pandemi ile ilgili uygulamalarını insan hakları perspektifinden değerlendirebilmeleri için “COVID-19 Hızlı Öz Değerlendirme” aracını Türkiye şartlarına uyarlayarak Türkçeye çevirdik. Çalışma Grubu bu yıl ayrıca “İş Dünyası Çeşitlilik ve Kapsayıcılık Rehberi”ni yayınladı. Rehber, tüm çalışanları için daha adil ve eşit çalışma ortamları sunarak çalışanların tam potansiyelini ortaya çıkarmalarına imkân vermek isteyen tüm şirketlere yön göstermeyi amaçlıyor. İlk olarak Birleşmiş Milletler İş Dünyası ve İnsan Hakları Forumu'nda tanıttığımız Rehber, ulusal ve uluslararası mecralarda oldukça büyük bir ilgiyle karşılandı. Çalışma Grubu 2021'de İş Dünyası Çeşitlilik ve Kapsayıcılık Rehberi'nin

şirketlere nasıl yol göstereceğine dair etkinlikler düzenleyecek. İnsan Hakları COVID-19 Hızlı Öz Değerlendirme aracının yaygınlaşması ve sonuçların analizi üzerine çalışacak.

Sürdürülebilir Finans Çalışma Grubumuz bu yıl CFO'ları sürdürülebilirlik gündemiyle bir araya getirdi. Başlattığı CFO Yuvarlak Masa Toplantısı serisinin ilkinde yatırım kararlarında sürdürülebilirliğin önemini ve şirketlere sunduğu fırsatları, ikincisinde ise AB Yeşil Mutabakatı ve pandemi döneminde yeniden toparlanma sürecinde sürdürülebilirliğin sağladığı yol haritası tartışıldı. UN Global Compact'in oluşturduğu CFO Taskforce hakkında da bilgilendirici bir webinar düzenledik. Bu yıl ayrıca Sürdürülebilir Finans Bildirgesi imzacısı bankalar sürdürülebilirlik taahhütlerini bir adım daha ileriye taşıdı. Bildirgeye imza atan bankaların çevresel ve sosyal etkisini değerlendirecekleri yatırım tutarı limiti 20 milyon dolardan 10 milyon dolara indirildi.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çalışma Grubu, pandeminin ilk günlerinde pandeminin iş dünyasında toplumsal cinsiyet eşitliğine etkisini değerlendirmek üzere bir atölye çalışması düzenledi. Çalışmanın çıktılarını bir rapor olarak hem katılımcılarla hem de UN Global Compact ile paylaştık. Ayrıca UN Global Compact'in, şirketlerin bu dönemdeki uygulamalarını toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden değerlendirmeleri için hazırladığı Öz Değerlendirme Aracı'nı Türkçeye çevirerek yayınladık. Çalışma Grubu bu yıl ayrıca yönetim kademelerinde kadın sayısını artırmayı amaçlayan ve 16 ülkede uygulanmaya başlayan Target Gender Equality programını Türkiye'de hayata geçirmeye başladı. Katılımcı şirketler, üst yönetimde kadınların sayısını artırmaya yönelik eylem planı hazırlamaya başladı. Program sonunda bunları üst yönetimlerine sunacaklar. Çalışma Grubu, 2021 yılında da bu programı uygulamaya ve farkındalık çalışmalarına devam edecek.

“Bu yıl yayınladığımız ‘İş Dünyası Çeşitlilik ve Kapsayıcılık Rehberi’ tüm çalışanları için daha adil ve eşit çalışma ortamları sunarak çalışanlarının tam potansiyelini ortaya çıkarmalarına imkân vermek isteyen tüm şirketlere yön göstermeyi amaçlıyor”

Bu yıl şirketlerin yeni ürün ve hizmetler geliştirirken Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını (SKA) itici bir güç olarak kullanmaları ve buradaki iş fırsatlarını ortaya çıkarmaları için genç profesyonelleri harekete geçirmeyi hedefleyen Young SDG Innovators Programının ilk yılını tamamlayarak ikinci dönemini başlattık. Geçtiğimiz yıl 18 şirketle çıktığımız yolda bu yıl 20 şirket ile devam ediyoruz.

Küresel seviyedeki çalışmalarımızın çerçevesini ise bu yıl UN Global Compact'in iki önemli etkinliği belirledi. 2020 yılı, UN Global Compact'in 20. yıldönümüydü. Dünyanın her yerinden sürdürülebilirlik liderleri, BM Genel Sekreteri António Guterres, Almanya Federal Cumhuriyeti Şansölyesi Angela Merkel, Eski ABD Başkan Yardımcısı Al Gore gibi liderlerle “Recover Better, Recover Stronger and Recover Together” başlığıyla 15-16 Haziran'da Liderler Zirvesi'nde bir araya geldi. Global Compact Türkiye olarak düzenlediğimiz oturumlarda pandeminin tedarik zincirleri ve sürdürülebilirlik çalışmaları üzerindeki etkisini tartıştık. Bu yılın ikinci büyük etkinliği 75. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu kapsamında 21-23 Eylül'de #UnitingBusiness LIVE mottosuyla düzenlenen Private Sector Forum, Global Impact Forum ve SDG Business Forum serisi oldu. İş Dünyası Plastik Girişimi iyi örnekler arasında yer aldı.

Bu yılın son etkileyici haberi ise UN Global Compact'in Küresel Amaçlara ulaşmak için dönüşümü harekete geçiren SKA Öncülerini belirlemesi oldu. Bu yıl Türkiye'de, Eczacıbaşı Yapı Gereçleri İnovasyon Direktörü Boğaç Şimşir, kamusal alanlarda bulaş riskini azaltmak için geliştirilen hijyenik tu-

valet projesi ile “2020 Türkiye SKA Öncüsü” seçildi. Şimşir, Türkiye'den değerlendirmeye alınan tek kişi olarak küresel seviyede belirlenecek SKA Öncüleri arasında yer almak üzere elemelere katılacak.

İklim değişikliği ve sürdürülebilirlik bağlamında, sizce sivil toplumun çalışmalarındaki en büyük sorun nedir? Geçmiş yıllarla karşılaştığımızda daha güçlü ve etkili bir STK ekosistemimiz olduğunu düşünüyorum; ancak Türkiye'de birçok alanda olduğu gibi iklim değişikliği ve çevre konusunda da daha fazla işbirliğine ihtiyacımız var.

Bu bağlamda TÜSİAD ve SKD Türkiye ile kurduğumuz İş Dünyası Plastik Girişimi'nin gerek kuruluş amacı gerekse işbirliği ruhu açısından çok kıymetli olduğuna ve örnek teşkil ettiğine inanıyorum. Platformu kurarken Hedefler için İş Dünyası kurucularından UNDP ile de yakın çalıştık. Şu anda 40'tan fazla şirket plastiğe ilişkin taahhütlerini hazırlıyor. Ancak bunun yeterli olmadığını, plastik meselesinin oldukça karmaşık olduğunun ve çözümün çok paydaşlı bir yaklaşım gerektirdiğinin farkındayız. Amacın hasıl olması için önümüzdeki dönemde ilgili paydaşlar ile gerekli adımları atmaya devam edeceğiz.

Genel olarak önerim benzer konularda birbirinden bağımsız faaliyetler yerine, kurumların etki yaratacak işbirlikleri kurması; uzmanlıklarını ve networklerini birleştirmeleri olacaktır. Burada sivil toplum kuruluşları olarak etkinimizi daha da kuvvetlendirmek için kamu, akademi ve diğer paydaşlarla da işbirliklerimizi güçlendirmeliyiz. Ancak bu sayede girişimlerimizi ve etkimizi kalıcı kılabiliriz. ○

“En Acil Görevimiz, 2050’ye Kadar Karbon Nötr Olmak”

Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim Derneği Başkanı İstanbul Teknik Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Filiz Karaosmanoğlu, “STK’lar olarak girişim gücümüzü sürdürülebilirlik yönetimi için tam ortaya koymada, yurttaş ve politika yapıcılara ulaşmada daha da iyi, daha da verimli olmalıyız. STK’lar arası işbirliği de daha güçlü olmalı” diyor.

2020 yılı boyunca herkesin planlarını altüst eden pandeminin, sizin çalışmalarınız ve sürdürülebilirlik açısından nasıl bir etkisi oldu?

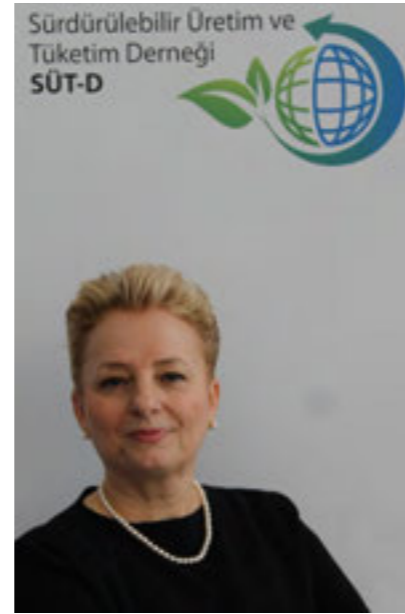
SÜT-D olarak 2020 yılına enerjimizi toplamış ve eylem planımız hazır başlamıştık. Bizim topluma açılan yüzümüzde, üç yönlü görünürlük ve etkinimiz var. Yıl boyu misyon ve vizyonumuza uygun önemli gün ve haftalarda basın bülteni ile yazılı, işitsel ve görsel medyada yaygın etki hedefliyoruz. Gelen etkinlik destekleme ve konuşma davetlerini gerçekleştiriyoruz. 2014 yılından beri her yıl [İstanbul Karbon Zirvesi](#)’ni yapıyoruz. Pandemi nedeniyle Zirvemizi yapmadık. Çevrimiçi yapmayı da istemedik, çünkü konusunun lider etkinliğinde, biz paydaşlarımızı İTÜ’nün tescilli yeşil yerleşkesinde, baharın güzelliğinde kahve tadı ve kokusu ile güller yüzleriyle ağırlamaktan, fayda yaratmaktan onur duyuyoruz. Medya yönetimimizi aksatmadan sürdürdük. Çevrimiçi etkinlik davetlerine katıldık. COVID-19 küresel salgını biyolojik bir afet olarak yaşamımızı sarstı. Evde kapalı kalınca, bu güzelim gezegene neler yaptığımızı, dışarıda ne kadar harika bir doğal yaşam olduğunu ve de doğamızı nasıl da bozduğumuzu birden daha çok düşünmeye başladık. İnsanın sağlığına, doğanın sağlığına, çevre ve iklim değişimine etkisinin boyutları, tartışılmayacak ciddi sorunlar olarak ortaya çıktı. Takip

edildiği üzere Aralık 2019’da başlayan Avrupa Birliği (AB) yeni mevzuatı ve Birleşmiş Milletler (BM) eylem planları, 2020 ve sonrasında yaşamda başta iklim değişimiyle mücadele olmak üzere sürdürülebilir günlük ve endüstriyel yaşam, diğer deyişle doğamız için gündemimizde. SÜT-D bu gündem için, sürdürülebilirlik yönetimi için uğraşlarımızın kıymetini bilerek, tetikleyici etkisini güçlendirmeye karar verdi.

Geçtiğimiz yıl hangi alanlarda çalışmalar yaptınız ve önümüzdeki yıl için neler planlıyorsunuz?

SÜT-D basın bülteni başlıklarıyla 2020 yılının sürdürülebilirlik ajandasını özetlemek istiyorum. 2019 yılında, ilk kez ülkemizde SÜT-D’nin gündeme getirdiği 18 Mart Geri Dönüşüm Günü’nde, 7. doğal kaynak olarak “Geri Dönüştürülebilirler” kelimesini, kapsadığı atıkların hava, su, kömür, petrol, doğalgaz, mineraller yanında hammadde olarak önemini bildirmiştik. 2020’de geridönüşüm sektörünün ulusal katkısını vurgulayarak topluma açıldık.

Teması biyoçeşitlilik olan 5 Haziran Dünya Çevre Günü’nde “Bitki, hayvan, mikroorganizma olarak tanımlanan yerküredeki 13 milyon çeşitliliğin, yaşamımızı benzersiz kılan zenginliğimizin 1 milyon türü giderek yok oluyor. Doğamızı hep beraber onarmalı, yenilemeli ve korumalıyız. Sağlıklı yaşam,

sağlıklı gezegende mümkün” dedik. Soğutma enerji yoğun bir teknoloji. 26 Haziran Dünya Soğutma Günü açıklamamızda, soğutmanın günlük yaşam ve endüstride vazgeçilemez yerine, tarladan sofraya gıda ile ilaç, aşı, kan, organ taşınması ve depolanmasındaki mühim konumuna dikkat çekerek, sağlık, çevre ve iklim değişimine etkilerini, dünyanın sürekli ısınan kocaman bir akvaryum olduğunu sağlık ve gıda güvenliği için vurguladık. 4 Temmuz Uluslararası Kooperatif Günü’nde sürdürülebilir üretim ile karbon ayakizini düşürecek kooperatiflerin iklim değişimi mücadelemizde küresel ısınmaya dur demek için ve de yaygın bilgi oluşturmak için önemli yerini gündeme taşıdık. SÜT-D, 2020’de “Görünmez Atık” tanımını iki kez duyurdu. 19 Eylül Dünya Temizlik Günü’nde dijital yaşamı temizleme çağrısı yaparak, dijital karbon ayakizini düşürerek, enerji tüketiminin kesemize ve iklim değişimine maliyetini azaltmaya dikkat çektik. “Görünmez Atık” başlığıyla yürütülen 21-29 Kasım 2020 tarihlerindeki Avrupa Atık Azaltım Haftası’nda da “Görünmez atıklar üretimlerde tonlarca oluşarak, küresel ısınmaya neden olan seragazı emisyonlarına sebep olarak iklim değişimine, iklim maliyeti-

ne etki ediyor” diyerek, “Ürünlerimiz hafif olsa da gerçek ağırlıkları büyük. Bir dizüstü bilgisayar üretilirken 1200 kilo atık çıkıyor. Bir akıllı telefon üretilirken 86 kilo atık çıkıyor” gibi çarpıcı sayısal değerlerle farkındalığı artırarak, “Görünmez atıklarımızı azaltalım, cebimize de katkı yapalım” çağrısı yaptık. 5 Ekim Dünya Habitat Günü’nde “Herkes İçin Konut: Daha İyi Bir Kentsel Gelecek” teması için nüfusun yüzde 20’sinden fazlasının, yaklaşık 1,8 milyar insanın yeterli konuttan yoksun olduğunu, bu sayının 2030 yılında 3 milyara yükselmesinin öngörüldüğünü, barınma-sağlık ilişkisinin önemini duyurduk. Basın duyurularımız yazılı basında yer alırken, SÜT-D web sitemizde radyo ve TV kayıtlarımızı paylaşıyoruz. Sosyal medyamızı etkin kullanıyoruz. 2020 yılındaki çevrimiçi etkinliklerde de sesimizi duyurduk. 24-26 Aralık 2020 tarihlerinde yapılan Uluslararası Sürdürülebilir Yaşam Konferansı’nı destekleyerek “Sürdürülebilir Yaşam Yönetimi” başlıklı sunumumuzu delegelerle paylaşarak yılımızı bereketle bitirdik. SÜT-D Gençlik Kurulu bizim için mühim. Ardışık çevrimiçi atölye çalışmalarımızı yıl boyu yaparak, karbon ayakizi, su ayakizi, atık yönetimi ve yaşam döngüsü değerlendirilmesi, sürdürülebilirlik yönetimi-sağlık ve yeni AB Mevzuatına odaklandık.

İklim değişikliği ve sürdürülebilirlik bağlamında, sizce sivil toplum çalışmalarındaki en büyük sorun nedir? Sivil Toplum Kuruluşu (STK) çalışmalarında etkin olmak önemli. STK’lar olarak girişim gücümüzü sürdürülebilirlik yönetimi için tam ortaya koymada, yurttaş ve politika yapıcılara ulaşmada daha da iyi, daha da verimli olmalıyız. STK’lar arası işbirliği de daha güçlü olmalı. Çünkü yerküremiz sürdürülebilir yaşam gereği için çığlığını yükseltti. En bencil canlı, insan, sürdürülebilir yaşamalı ve üretmeli, tüketmeli. Evde, işte, okulda, yolda, tarlada, ormanda, her yerde, çevre

“SÜT-D, 2020’de ‘Görünmez Atık’ tanımını kamuoyuna duyurdu. 19 Eylül Dünya Temizlik Günü’nde dijital yaşamı temizleme çağrısı yaparak, dijital karbon ayakizini düşürerek, enerji tüketiminin kesemize ve iklim değişimine maliyetini azaltmaya dikkat çektik”

kirliliği önleme ve iklim değişimine dur deme vakti. COVID-19 pandemisi biyolojik bir afet. Yeni pandemiler olabilir. İklim değişimi sonucu meteorolojik afetler de yaşanıyor. 2021 çok sıcak bir yıl olacak. Ülkemizde kuraklık olabilir. Kaynakları verimli yönetilmeli, en iyi atık-su-enerji yönetimini mevcut en temiz teknolojilerle gerçekleştirerek, sürdürülebilir üretim-tüketim-hizmet ile ilerlemeliyiz. Kentlerimiz için yerel iklim planlamaları, iklim değişimine dirençli olmak mühim. AB, kendi sınırları içinde karbon kaçağına dur deme kararı aldı. Bu karar endüstrimiz, ihracatımız için önemli. AB Emisyon Ticaret Sistemi’nde (Sınırla-Al ve Sat İlkesi) değer kazandı. Bizim mevzuatımız da geliyor. BM Genel Sekreteri António Guterres’in son açıklamasında olduğu gibi “Dünyanın en acil görevi: 2050 yılına kadar karbon nötr olma hedefine ulaşmak”. Bunun için karbonu, seragazı salımlarını iyi yönet-

meliyiz. Kuruluşlarımız sürdürülebilirlik yönetimiyle ürünlerinin karbon ayakizini düşürmeli. STK’lar yurttaş ve endüstride karbon yönetimi kapasitesinin artması için uğraşmalı. Yok sayılamayacak, göz ardı edilemeyecek bir durumdayız. Seferberlik gerek.

Son olarak kamuoyuna yönelik mesajınızı veya çağrınızı almak isteriz... Kara ve su ekosistemleri bozuldu. Hep beraber doğamızı onaralım ve koruyalım. Yeşil ve mavi adil toparlanalım. Hepimizin yurttaş ve çalışan olarak günlük ve endüstriyel yaşamda seçimlerimiz, kararlarımız, uygulamalarımız mühim. Sürdürülebilirlik yaşam, kültürümüzün itici gücü olmalı. Az tüketim, yeniden kullanım, paylaşmak hayatımızda olmalı. Düşük karbon ayakizli yaşayalım. Sürdürülebilir yaşam olmazsa sağlık da olmaz. Güzelim ülkemizin iklim direnci yüksek olmalı. Kıymetli EKOIQ okuyucularımızı 28 Eylül 2021 günü, İTÜ’ye, VII. İstanbul Karbon Zirve’imize bekliyoruz. “İklim Esnek Türkiye İçin Yeşil Toparlama” diyerek tüm paydaşlar bir araya geleceğiz. İklim finansmanı, Karbon Piyasası, AB ve Türkiye Mevzuatı, Pandemi Sonrası Ekonomi ve Karbon Yönetimi başlıklarına odaklanacağız. EKOIQ dergimizin de desteklediği Zirvemizde “SÜT-D Düşük Karbon Kahramanı Ödülleri” takdim törenimiz olacak. Kişi ve kuruluşların sosyal ve teknik karbon yönetimi başarılarını taltif ettiğimiz bu ödül için web sitemizden başvuru yapılabilir. Bekliyoruz... ○

“Daha İyi Bir Gelecek için, Herkes Elini Taşın Altına Koymalı”

Salgının ilk gününden itibaren çok fazla konuşulmayan ve göz ardı edilen hak temelli çalışan STK'ların risk altında olduğunu düşünerek; STK'lar için Dijital Dönüşüm projesini hayata geçirdiklerini belirten Sürdürülebilirlik Adımları Derneği sözcüleri Doğa Tamer ve Emrah Kurum, “Dönüşüm, bardağın dolu tarafını görenler tarafından gerçekleştiriliyor” diyorlar.

Öncelikle pandemiden konuşmadan söze girmek olmaz. 2020 yılı boyunca herkesin planlarını altüst eden pandeminin, sizin çalışmalarınız ve sürdürülebilirlik açısından nasıl bir etkisi oldu?

Dünya Sağlık Örgütü'nün koronavirüsü küresel bir salgın olarak açıkladığı 11 Mart 2020'nin hemen ardından çalışma düzenimizi değiştirdik ve uzaktan çalışma sistemine geçtik. İlk günlerde uyum sağlamakta zorlandık, ancak dernek olarak soruna odaklanmak yerine çözümü arayan bir bakış açısına sahip olduğumuz için hızlıca kısa ve orta vadeli planlar yapmaya başladık. Proje, etkinlik, eğitim ve atölyelerimizi hızlıca dijitalle taşımak için gece-gündüz çalıştık. Eğitim ve atölye çalışmalarımız için onlarca prova yaptık, etkileşimi artırmak için çevrimiçi araçları aradık, bulduk. Salgına kadar sahada fiziksel olarak uyguladığımız çalışmalarımızın büyük bir kısmını dijitalle adapte ettik. Yeni projeler tasarlayıp yürüttük.

Salgın, hepimizin çalışma ve yaşama biçimlerini değiştirdi. Bu dönemde üretim ve tüketim alışkanlıklarımızı

sorgulamaya başladık. Eşitsizliklerin derinleşmesine, işgücü piyasasının olumsuz etkilenmesine, gelir kayıplarına ve sağlık hizmetlerinin üzerindeki yükün artmasına neden oldu. Bu, 21. yüzyılın ne ilk krizi ne de son krizi olacak. Ancak biliyoruz ki krizler, her zaman kişisel ve yapısal değişimleri beraberinde getirir.

Salgınla birlikte Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam, Yoksulluğa Son, Nitelikli Eğitim, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar ile Amaçlar için Ortaklıklar gibi bir Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının önemi çok daha ön plana çıktı. Bugün, bazı ülkeler şehirlerini yeniden tasarlamayı konuşuyor. Salgının şehir planlamasını kökünden değiştirebileceği, şehirlerin daha sürdürülebilir, kapsayıcı ve dengesiz hale gelebileceği öngörülüyor. Topluların teknolojiyi daha etkin kullanmak üzere harekete geçtiği görülmüyor. Şirketler, tedarik zinciri sürdürülebilirliğini ve sorunlu iş uygulamalarını yeniden gözden geçiriyor. Belki de en önemlisi, salgın herkese tek başına hareket etmesi durumunda başarılı olmayacağını gösterdi.

İkinci olarak, geçtiğimiz yıl hangi alanlarda çalışmalar yaptınız ve önümüzdeki yıl için neler planlıyorsunuz?

2018 yılından bu yana Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları özelinde iyi uygulama örneklerinin görünür olması ve paydaşlar arasında işbirliklerinin güçlenmesi için yürüttüğümüz Sorunlara Çözümler Buluşmalarımıza devam ettik. 2020'de UNDP Türkiye çözüm ortaklığı ve Zorlu Holding desteğiyle altı etkinlik gerçekleştirdik.

Nisan 2020'de derneğimizin Youtube kanalından Sürdürülebilirlik Gündemi adlı canlı yayımlara başladık. İki haftada bir yaptığımız yayımlarda özellikle bu dönemde sürdürülebilirlik alanında yaşanan gelişmeleri konuşmak, çözüm önerilerini sunmak ve iyi uygulamaları paylaşmak üzere birbirinden değerli uzmanları ağırlıyoruz. Bugüne kadar 19 yayın yaptık. Takip etmek isteyenler, <http://bit.ly/surdurulebilirlikgundemi> adresinden yayımlarımıza ulaşabilirler.

Salgının ilk gününden itibaren çok fazla konuşulmayan ve göz ardı edilen hak temelli çalışan STK'ların risk altında olduğunu düşünerek; STK'lar için Dijital Dönüşüm projesini hayata geçirdik. Kısıtlamalar sebebiyle sahaya inemeyen, farkındalık ve savunma çalışmalarını kamuoyuyla paylaşamayan STK'larla kendi deneyimlerimizi paylaşmak istedik. Çevrimiçi toplantı, etkinlik ve topluluk yönetimi araçlarının kullanımı, canlı

yayımlar, etkili sosyal medya yönetimi, kampanya oluşturma ve yönetme gibi konularda 40 STK temsilcisine eğitim verdik. Yaptıkları çalışmalarını daha geniş kitlelere duyurabilmeleri için sekiz STK'nın tanıtım filmlerini hazırladık. Çözümler Atölyelerimizi lise öğretmenleri, üniversite öğrencileri, STK çalışan ve gönüllüleriyle gerçekleştirdik. Üniversiteden yeni mezun gençlerin toplumdaki ve iş hayatındaki yerlerini kuvvetlendirmek ve sürdürülebilirliğin yaygınlaştırılmasında öncü olmalarını sağlamak üzere Kariyer Etkisi projesini yürüttük. Önümüzdeki yıl tüm bu çalışmalara devam ederken, yeni projeler de hazırladık. İletişim fakültesinde okuyan öğrenciler arasında bağımsız haberciliği teşvik etmek, sürdürülebilirlik odağında yaşanan sorunlara üretilen çözümleri görünür kılmak, doğru bilgiye erişebilmek için iletişim ağlarını kurmak için Amaçlar için İletişim projesini yürüteceğiz.

İklim değişikliği ve sürdürülebilirlik bağlamında, sizce sivil toplumun çalışmalarındaki en büyük sorun nedir? Sivil toplum ve STK'lar bu sorunun değişimi için neler yapabilir? Genel olarak yurttaşlara ve kurumlara neler önerirsiniz?

Sürdürülebilirlik kavramı bize birtakım idealler sunuyor. Ekonomik ilerlemenin eşitçe paylaşıldığı, aşırı yoksulluğun giderildiği, politikalar yoluyla güvenin tesis edildiği, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlandığı, çevremizin insan kaynaklı bozulmalardan kurtulduğu bir dünya çağrısında bulunuyor. Birbirine bağlantılı sorunların çözümü için bizlere bütüncül bir yaklaşım sağlıyor.

Sivil toplum kuruluşlarının da çevresel ve toplumsal sorunlar karşısında farkındalık yaratma, değişimi tetikleme, evrensel değerleri, şeffaflığı ve hesap verebilirliği teşvik etme, yurttaşların haklarını savunma ve yurttaş katılımını sağlama, politika oluşturma ve toplumsal ihtiyaçları karşılamaya yönelik kapasite geliştirme çalışmaları yapma-

“Sadece sorunları dile getirmenin çözüme bir katkısı olduğunu düşünmüyoruz. Evet, sorunlar var ve dile getirilmeli, ancak yapıcı eleştiriler yapılmalı ve iyi uygulama örnekleri ön plana çıkarılmalıdır. Dönüşüm, bardağın dolu tarafını görenler tarafından gerçekleştiriliyor”

ları gerekiyor. Bugün de yarı da marjinalleştirilmiş grupların, tahrip edilen doğanın, hakların savunucuları olarak hareket edecek bireylere ve bağımsız kuruluşlara ihtiyaç duyulacak. Bu noktada işbirlikleri öne çıkmalı, sivil toplum kamu yararını güçlendirecek şekilde özel ve kamusal faaliyetleri birbirine bağlayan bir köprü olmalı.

Hepimiz eleştirdiğimiz sistemin birer parçasıyız. Betonarme evlerde yaşıyoruz. Fosil yakıtlardan enerjimizi sağlıyoruz. Adil olmayan üretimin çıktılarını tüketiyoruz. Kıyafetlerimizin hangi koşullarda kimler tarafından üretildiğine bakmıyoruz. Çok çeşitli elektronik eşyalar kullanıyoruz. Bireyler kurumların en küçük parçaları. Bu yüzden kurumları değiştirecek olanlar da yine bireyler. Bunu, farkındalıkları, düşünceleri ve davranışlarıyla yapacaklar. İklimle uyumlu yerel ve ekolojik üretimin desteklenmesi için satın alma tercihlerimizi değiştirmemiz gerekiyor. Bireysel farkındalık ve harekete geçme bağımsız düşünüldüğünde küçük gibi görünebilir, ama bireyin bulunduğu kurumu harekete geçirme noktasında çok kıymetli.

Salgın da bize net bir şekilde gösterdi ki bugüne kadarki hayat tarzlarımızla küresel ısınma veya karbon emisyonu arasında yakın bir ilişki var. Kapitalizmin tipik işleyiş mantığında kârı maksimize etmek var. Küreselleşme ve teknoloji gücü dengelerini değiştirdi. Sermaye sahipleri teknolojiyle, servetleriyle,

dünyaya yayılmalarıyla ağırlık kazanmaya başladı. Bugünkü konu, dengeyi bulma meselesi.

2019'un ortalarından itibaren ülkeler iklim acil durumu ilan ediyor. Avrupa Yeşil Mutabakatı ile yeni dönemde kurumlar; ulaşım, enerji, tarım gibi konularda çok daha hızlı adım atacaklar. Çevresel sürdürülebilirlik, iş dünyasında da çok önemli bir yere oturdu. “Biz de elimizi taşın altına koyalım” sesleri yükselmeye başladı. İş dünyasının dönüşmesi yasal zorunluluklara bağlı olduğu kadar tüketici davranışlarıyla da ilişkili. Artık tüm kurumlar, ortak eyleme katılmalı. Salgının ekonomik büyüme, kamu borcu, istihdam ve insan refahı üzerinde çok ciddi uzun vadeli sonuçları olacak. Bu yüzden eğitimden çalışma koşullarına kadar toplumları ve ekonomileri yenilemeliyiz. Gençlerin eğitimine ayrılan kaynağın ciddi oranda artırılması gerekiyor. Artık kişi ve kurumları sadece eleştirmek yerine kendi ilgi ve uzmanlık alanlarımızda dönüşümün yaşanması için adımlar atmalyız.

Son olarak kamuoyuna yönelik mesajınızı veya çağrınızı almak isteriz...

Sadece sorunları dile getirmenin çözüme bir katkısı olduğunu düşünmüyoruz. Evet, sorunlar var ve dile getirilmeli, ancak yapıcı eleştiriler yapılmalı ve iyi uygulama örnekleri ön plana çıkarılmalıdır. Dönüşüm, bardağın dolu tarafını görenler tarafından gerçekleştiriliyor. Bunu başaran sürdürülebilirlik liderleri; sorunun farkında olan, “çözüm için ben ne yapabilirim” diye soran ve dönüşüm için kararlılıkla adımlar atan bireylerdir. Dönüşüm, atılan bireysel adımların çoğalmasıyla gerçekleşiyor. Daha iyi bir gelecek için, herkesin elini taşın altına koyması gerekiyor. Hepimizin bu gidişte bir payı varsa, yine hep beraber mücadele etmeliyiz. Sürdürülebilirlik Adımları Derneği olarak bizler; bu mücadelede tüm paydaşlarla birlikte adım atmaya hazırız. Dileyen herkes bize sosyal medya hesaplarımızdan ve info@surdurulebilirlikadimlari.org adresinden ulaşabilir. ○

“Pandemiyle Birlikte, Kalkınmanın Küresel Bağlamı Temelden Değişti”

Türkiye’de STK’ların iklim alanındaki çalışmalarının temel sorunlarından birinin kuramsal pratik olduğunu söyleyen Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye Mukim Temsilci Yardımcısı Seher Alacacı, “17. Sürdürülebilir Kalkınma Amacı olan ‘Amaçlar için Ortaklıklar’ krizlere yanıt ve toparlanma çabalarımızın mihenk taşı olmalı” diyor.

Öncelikle pandemiden konuşmadan söze girmek olmaz. 2020 yılı boyunca herkesin planlarını altüst eden pandeminin, sizin çalışmalarınız ve sürdürülebilirlik açısından nasıl bir etkisi oldu?

Covid-19 yalnızca bir sağlık krizi olarak değil, aynı zamanda insani kriz ve kalkınma krizi olarak da ortaya çıktı. 2020 yılını SKA Eylem Onyılı olarak belirlemiştik, çünkü Küresel Amaçlara ulaşmamız için son 10 yılımız kalmıştı. Ancak Covid-19 salgını ile kalkınmanın küresel bağlamı temelden değişti. Hepimizin şahit olduğu üzere küresel pandemi her birimizi farklı etkiliyor.

Ancak bu süreç; köklü eşitsizlikler, sosyal normlar ve orantısız güç dengeleri sebebiyle kadınlar ve kız çocukları için ilave riskler teşkil ediyor. Ayrıca ne eğitimde ne istihdamda olan gençler, engelliler, aşırı yoksullar, göçmen ve mülteciler gibi dışlanmış veya hassasiyet arz eden gruplara karşı ayrımcılığı da ne yazık ki pekiştiriyor.

Bizler de UNDP olarak krizin sosyo-ekonomik açıdan etkilerini, özellikle sıraladığımız gruplar açısından en aza indirmek için kamu ve özel sektör, yerel yönetimler ve sivil toplum başta olmak üzere birçok aktörle çalışıyoruz. Özellikle, hazırlık, yanıt ve düze çıkma hedefleri etrafında, UNDP’nin küresel olarak belirlediği üç acil öncelik alanında çalışmaya başladık: Sağlık sis-

temlerinin desteklenmesi; kapsayıcı ve bütünlük kriz yönetimi ve yanıt; sosyal ve ekonomik etki, ihtiyaç değerlendirme ve yanıt.

Zaman geçtikçe kriz yönetiminde yanıt aşamasından, düze çıkma aşamasına geçmekteyiz. İşte bu noktada İkinci Dünya Savaşından bu yana insani gelişmenin önündeki en büyük tehdit olarak tanımlanan Covid-19 krizini, halihazırda var olan yoksulluk, iklim değişikliği, eşitsizlikler gibi kalkınma sorunlarını aşmak ve uzun vadeli stratejiler geliştirmekte bir fırsat olarak değerlendiriyoruz.

Bu çerçevede Ağustos ayında yenilenen UNDP COVID-19 stratejisi düze çıkışın ötesinde, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları pusulasıyla bizleri 2030’a götürecektir bir rota çiziyor. Bu rota şu dört ana başlıktan geçiyor: **Yönetişim; sosyal koruma; yeşil ekonomi ve dijital yıkım.**

İkinci olarak, geçtiğimiz yıl hangi alanlarda çalışmalar yaptınız ve önümüzdeki yıl için neler planlıyorsunuz?

2020 yılı, UNDP açısından Covid-19 ile gelen yeni kontekste hızlıca adapte olup krize yönelik hızlı çözümler üretip uygulama yılı oldu. Bunlara 2021’de de devam edeceğiz. 2020 bizim için aynı zamanda bu yeni ortamda Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına katkıda bulunan başarılar ve stratejik ortaklık-

lar yoluyla karmaşık ve çok boyutlu sorunlara uygun tasarlanmış çözümler ile dolu bir yenilik ve hızlanma yılı oldu. Türkiye’de, 2018-2021 Stratejik Planımızda ortaya konulan yeni nesil UNDP yaklaşımı çerçevesinde kapsayıcı ve sürdürülebilir büyüme, etkili, kapsayıcı ve hesap verebilir yönetimi güçlendirme, dayanıklı toplumlar için ulusal koruma ve düze çıkma kapasitelerini geliştirme, sürdürülebilir bir gezegen için doğa temelli çözümleri teşvik etme, enerji açığını kapatma ve toplumsal cinsiyet eşitliğini güçlendirme gibi geniş bir yelpazede çalışmalarımızı hayata geçirdik.

Özel sektör işbirliği ile kurulan **Hedefler İçin İş Dünyası Platformu** UNDP teknik desteğiyle 2019’da faaliyete geçmişti ve özellikle COVID-19 sonrası dönemde krizin özel sektör üzerindeki etkisini ölçmek ve nabzını tutmak anlamında hem Türkiye hem de küresel düzeyde ilklerimize imza attı.

Suriye Krizine Yanıt ve dayanıklılık çalışmalarını ile UNDP, 2020 yılı içinde de

Suriyeli ve ev sahibi nüfus için ihtiyaca dayalı çözümler üretti ve kamu, özel sektör, odalar, belediyeler, sivil toplum gibi geniş yelpazede kurduğunu ortaklıklar ile bunları hayata geçirdi. Pek çok mevcut çalışmamızı pandemi ile beraber dijital ortama taşıdık, mevcut dijital çözümlerimizin değeri de çok daha iyi anlaşıldı.

UNDP’nin ekonomik büyümede verimlilik odaklı politika önerileri 11. Kalkınma Planında yer buldu.

İklim değişikliği ve giderek artan eşitsizlikler gibi küresel düzeydeki sorunlara yeni çözümler bulmak amacıyla UNDP Türkiye de **Hızlandırma Laboratuvarını** geçen yıl kurmuştu. 60 ülkeyi içeren küresel öğrenme ağının bir parçası olan Laboratuvar önümüzdeki yıllarda yürüteceğimiz tüm faaliyetlerin merkezinde yer almaya devam edecek.

Kalıcı Organik Kirlenmelerin bertaraf edilmesinde Kocaeli’deki İZAYDAŞ tesisleri ile yürüttüğümüz çalışmalarda kritik başarılar elde ettik. Son dört yılda bertaraf ettiğimiz KOK ve zararlı atık miktarı dünya çapında anlattığımız bir başarı hikayesine dönüştü.

Barolar ile beraber yedi pilot şehirde hassas gruplara yönelik adli yardım desteğine aracı olduk. Ulaştığımız dört bine yakın kişinin büyük çoğunluğunu kadınlar oluşturdu.

2020 yılının en önemli gelişmeleri arasında insan ve gezegen dengesine odaklanan **2020 İnsani Gelişme Raporu** vardı. Rapor, pandemi sonrası dünyada ve Antroposen Çağında insan ve gezegen dengesini yeniden kurmanın yollarını inceledi ve Türkiye de rapor ile birlikte yayımlanan İnsani Gelişme Endeksi’nde üst üste ikinci kez “çok yüksek insani gelişme” kategorisine girdi. UNDP Türkiye olarak Rapor bulgularını ve Türkiye açısından çıkarımları tartıştığımız platformlar oluşturduk. 2021’de de bu bulguları anlatmaya devam edeceğiz.

Yeni dönemde, Eylül 2020’de BM Genel Kurulu’nda onaylanan 2021-2025 Ülke Program Dokümanında belirtti-

“Ağustos ayında yenilenen UNDP COVID-19 stratejisi düze çıkışın ötesinde, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları pusulasıyla bizleri 2030’a götürecektir bir rota çiziyor. Bu rota şu dört ana başlıktan geçiyor: **Yönetişim; sosyal koruma; yeşil ekonomi ve dijital yıkım**”

len ve Türkiye’nin 11. Kalkınma Planında da değinilen öncelikli hedefler doğrultusunda faaliyetlerimizi planlıyor ve uyguluyor olacağız. COVID-19 bağlamında kalkınmanın değişen önceliklerine yoğunlaşacak ve özellikle risk-bilinçli sürdürülebilir ekonomi ve çevre, yönetim ve yerinden edilme sorunlarına kalıcı çözümler, odaklanacağımız konular arasında yer alacak.

İklim değişikliği ve sürdürülebilirlik bağlamında, sizce sivil toplum çalışmalarındaki en büyük sorun nedir? Sivil toplum ve STK’lar bu sorunun değişimi için neler yapabilir? Genel olarak yurttaşlara ve kurumlara neler önerirsiniz?

Türkiye’de STK’ların iklim alanındaki çalışmalarının temel sorunlarından birini kuramsal bir pratik olarak değerlendirebiliriz.

İklim alanı tüm dünyada multidisipliner eğitim ve çalışma biçiminin gerekliliğini en çok vurgulayan ve bu anlayışın uzman yetiştirirken ve kurumlarımızı oluştururken kaçınılmaz olduğunu gösteren bir alan. Biyoçeşitlilik iklim değişikliğiyle karşılaştırıldığında daha açık; türler ve yaşam alanları üzerinden algılanabilen bir kavram.

Gerçekte aynı çok disiplinli bakış iltiyacı bu alanda da şart olmakla birlikte doğanın yok olduğunda hemfikir olanların sayısı çok daha fazla.

Kurumlar ve STK’ların çatı hedefler altında toplanamaması, net hedef ve göstergelere ve zaman planına dayalı bir tür seferberlik biçiminde organize edilememesi pek çok ülke açısından ciddi bir eksiklik. Bu alandaki çabaların artması gerekli.

Eğitim ve bilgi paylaşımının tüm mecralarında bu konunun öncelikli olarak işlenmesi, kısa vadede erişilebilir hedefleri olan stratejiler etrafında örnek yerel yönetimlerin bilimsel göstergeleri kullandığı çalışmalar yapması gibi girişimler, bu alandaki manzarayı ciddi oranda olumlu etkileyecektir.

Son olarak kamuoyuna yönelik mesajınızı veya çağrınızı almak isteriz.

“Hiç kimseyi geride bırakma” sözünü hep birlikte ele aldığımız takdirde hedeflediğimiz tüm Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları en etkili şekilde hayata geçecek.

Pandeminin yol açtığı krizleri yönetebilmek amacıyla el ele verip bu amaçlar doğrultusunda çalışmalıyız. 17’nci Sürdürülebilir Kalkınma Amacı olan “Amaçlar için Ortaklıklar” krizlere yanıt ve toparlanma çabalarımızın mihenk taşı olmalı. İlerisi için daha iyiyi inşa etmek ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının tamamına ulaşabilmek için güçlerimizi birleştirmeliyiz.

Şu anda karşı karşıya olduğumuz krizlerden ders çıkararak, her birimizin kararlılığı ve özverisiyle düze çıkışın ötesine bakmaya başlayabiliriz. ○

“Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları İçin Sadece Dokuz Yılımız Kaldı”

Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı (Sustainable Development Solutions Networks – SDSN) Türkiye Koordinatörü Bahar Özay, 2020’yi ve Sivil Toplum Kuruluşlarının önümüzdeki dönemde nelere odaklanması gerektiğini EKOIQ için anlattı.

Öncelikle pandemiden konuşmadan söze girmek olmaz. 2020 yılı boyunca herkesin planlarını altüst eden pandeminin, sizin çalışmalarınız ve sürdürülebilirlik açısından nasıl bir etkisi oldu?

Tüm dünyayı etkisi altına alan, sosyal ve ekonomik hayatı durma noktasına getiren COVID-19 salgını, yaşam tarzımızı, iş yapış şekillerimizi ve alışkanlıklarımızı önemli ölçüde değiştirdi. Bu değişim, bazı sektörleri çok olumsuz etkilerken, bazı sektörlerde de önemli bir ivme kazandırdı. Virüsün yayılımını durdurmak için alınan önlemler sonrasında eğitim ve çalışma hayatının eve kaymasıyla beraber uzaktan eğitim ve uzaktan çalışma yeni normalimiz haline geldi. Pandemi ile birlikte gelen sosyal izolasyon döneminde çalışanların uzaktan eğitime olan talebi patladı. Skype, Zoom, GotoMeeting, Microsoft Teams gibi video konferans ve eğitim sistemlerinde 15 katlık bir büyüme meydana geldi. Uzaktan eğitim bilinen, aslında uzun süredir uygulanan ancak çok benimsenen bir eğitim yöntemi değildi. Pandeminin yarattığı sağlık krizi nedeniyle eğitime ve çalışma hayatına uzaktan devam zorunluluğu, uzaktan eğitimin sağladığı faydanın daha iyi anlaşılmasını ve benimsenmesini sağladı. Birleşmiş Milletler (BM) Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’nın (SKA) toplumdaki farkındalığının artırılması ve uygulanması konusunda çalışmalar yürüten SDSN Türkiye olarak, Boğaziçi Üniversitesi Yaşamboyu Eğitim Merkezi (BÜYEM) işbirliği ile biz de krizdeki bu fırsata odaklandık.

SKA’lara yönelik tüm eğitimlerimizi dijital ortama taşıyarak çok hızlı bir çalışma temposuna geçtik. Yüz yüze eğitimler etkin ve çok keyifli olmakla birlikte, zaman ve mekân kısıtlamaları nedeniyle daha önce eğitimlerimize katılmayan Türkiye’nin dört bir yanından katılımcılara hitap etmeyi ve onları sürdürülebilirlik gündemi ile tanıştırmayı başardık.

Bugün karşı karşıya olduğumuz pandemi; iklim değişikliği, yetersiz sağlık hizmeti, açlık, yoksulluk gibi birçok küresel sorunu yeniden gündeme getirerek, odağında sürdürülebilirlik olan yeni bir düzene dünyanın ihtiyacı olduğunu bir kez daha gözler önüne serdi.

İkinci olarak, geçtiğimiz yıl hangi alanlarda çalışmalar yaptınız ve önümüzdeki yıl için neler planlıyorsunuz?

SDSN dünyanın çeşitli ülkelerinde BM SKA’ları konusunda çalışan üniversiteleri, akademisyenleri, araştırmacıları bir araya getirerek küresel, bölgesel, ulusal ve yerel ölçeklerde sürdürülebilir kalkınma politikasının gelişme ve ilerlemesine destek vermektedir. SDSN Türkiye olarak biz de, Türkiye’nin dört bir yanından üniversiteler, araştırma merkezleri, düşünce kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve iş dünyası gibi paydaşlarımızı harekete geçirerek, Türkiye’de ve bölgemizde sürdürülebilir kalkınmaya yönelik yerel problemlere odaklanarak, çözümlerin üretilmesi için çalışıyoruz.

Mevcut üretim teknolojileri ve tüketim alışkanlıkları ile dünyanın kaynaklarını

alıştığımız şekilde kullanmaya devam edersek, COVID-19 benzeri salgın hastalıklar veya aşırı hava olayları gibi doğanın yıkıcı etkilerini önümüzdeki yıllarda daha sık yaşayacağız. Bilim insanları yıllardır dünyanın bu sorunları konusunda bizleri uyarmakta. Eğer hemen şimdi hep birlikte önlem almazsak son 10 bin yıldır medeniyetimizin devamını sağlayan sıcaklık ve doğal şartları sürdürmek mümkün olmayacak. Bu nedenle, öncelikli amacımız verdiğimiz eğitimler ile toplumun çeşitli kesimlerinin dünyaya sürdürülebilirlik penceresinden bakmalarını sağlayarak, çözümler konusunda düşüncelerini ve harekete geçmelerini sağlamak. Bu çerçevede, BM SKA’larının ülkemizde yediden yetmişe herkese aktarılması ve halkta farkındalık yaratılması için öncelikle eğitim konusuna eğilmiş bulunmaktayız. Dünyadaki SDSN çalışmalarına katkı sağlamanın yanı sıra, özellikle çocuklara ve gençlere yönelik sürdürülebilirlik eğitimleri gerçekleştirmekteyiz. Yaşam boyu eğitim felsefesine olan inancımızla örgün eğitim dışında da her yaşta bireye yönelik sunduğumuz farklı eğitimlerimiz ile SDSN Türkiye olarak, ülkemizin ihtiyacı olan sürdürülebilir gelişmeyi sağlayacak insan kaynağı oluşturulmasına destek vermekteyiz.

Bu yıl BÜYEM ve Bölgesel Çevre Merkezi (REC) Türkiye işbirliğinde Mayıs-Haziran ve Kasım-Aralık dö-

nemleri olmak üzere iki kez çevrimiçi Kurumsal Sürdürülebilirlik Sertifika Programı (KSSP) gerçekleştirdik. 13 yıldır kesintisiz devam ederek sürdürülebilirlik konusunda önemli bir örnek olan bu sürdürülebilir eğitim programını, ilk kez bu yıl çevrimiçi olarak gerçekleştirmenin ve coğrafi sınırlar olmaksızın daha fazla katılımcıya ulaşabilmenin mutluluğunu yaşadık. KSSP’nin uzun zamandır ilgi görmesinin en önemli nedeni, programın, kurumsal sürdürülebilirlik konusunda özel sektörün ihtiyacına yönelik küresel, bölgesel, yerel ve güncel bilgilerin ve tecrübelerin paylaşıldığı bir platformu hayata geçirmesi ve katılımcıların profesyonel ve kişisel gelişimine odaklanması olarak özetlenebilir. Yine bu yıl içinde Marmara Belediyeler Birliği (MBB) ile çok önemli çalışmalara imza attık. Mayıs-Haziran döneminde MBB Yerel Yönetim Akademisi, BÜYEM, Yerel-İZ ve 350 Türkiye işbirliğiyle “Sürdürülebilir Şehirler ve İklim Değişikliği” online eğitim programını gerçekleştirdik. Bu online sertifikalı eğitim programı ile büyükşehir, il ve ilçe belediyelerinde çalışanların, iklim değişikliğine yönelik kapsamlı ve güncel bilgileri edinmelerini sağladık. Ekim-Kasım boyunca yine MBB işbirliğinde gerçekleştirdiğimiz “Şehirler 2030: Yerelde Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Eğitimi” ile belediyeler ve kamu kuruluşları gibi,

11 numaralı Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Amacı’nın gerçekleşmesinden doğrudan sorumlu aktörlere, BM SKA’larının, şehre özgün şartlara göre planlanması, amaçlara ulaşılması konusunda ölçütlerin belirlenmesi, veri toplanması, sorunların giderilmesine yönelik hedeflerin konulması, raporlama yapılması ve tüm süreçlere şehir halkının dahil edilmesi konularında bilgi ve deneyim aktarımı yaptık. Halen devam eden, BÜYEM ve Boğaziçi Üniversitesi İklim Değişikliği ve Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi işbirliğinde hazırladığımız “İklim 2030: Çocuklar ve Gençler ile İklim Değişikliği Eğitimi”ne Türkiye’nin çeşitli ortaokul, lise ve üniversitelerinden çok yoğun bir talep aldık. Bu programda amacımız Boğaziçi Üniversitesi’nin lisans ve lisansüstü öğrencilerinin iklim ve sürdürülebilirlik konularında öğrendikleri bilgileri, üniversitenin dışına da taşıyarak daha geniş kitlelerin bu konulardan haberdar olmasını ve ortak sorunularımıza çözümler üretmek üzere harekete geçmesini sağlamaktır. Önümüzdeki yıl öğretmenlerimize ve öğrencilere yönelik BM SKA’larının her biri için derinlemesine eğitimlere ve atölye çalışmalarına devam ediyor olacağız.

SDSN Türkiye olarak çok paydaşlı çalışmaların gücüne ve etkisine inanmaktayız. Yukarıda belirttiğimiz bu çalışmaların yanı sıra UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Türkiye

Belediyeler Birliği (TBB), Danimarka Yeşil Büyüme Ağı (DGCN) ve İstanbul Blozincir Kadınları Derneği vb. kurum ve kuruluşlara çeşitli etkinlikler kapsamında katkı sunduk. Örneğin TBB ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı işbirliğinde düzenlenen “Sıfır Atık ve Belediyeler Kongresi ve Ödül Töreni” etkinlikleri kapsamında düzenlediğimiz “BM SKA’ları Bağlamında Dönüştürülebilir Ekonomi ve Sıfır Atık Paneli”nde Türkiye’nin Sıfır Atık ve Mavi Atık Politikalarını kapsamlı bir şekilde değerlendirme fırsatı bulduk.

BÜYEM tarafından düzenlenen Boğaziçi Üniversitesi Kurumsal Sosyal Sorumluluk Zirvesi’ne destek vererek SDSN kurucu Başkanımız Prof. Dr. Jeffrey Sachs’ı ve birçok değerli kurum yöneticisini “Dayanışmanın Gücü”, “Sürdürülebilirlik: Başka Bir Dünya Mümkün mü?”, “Bir Tık’la Dijital Dönüşüm” ve “Endüstrinin Yol Haritası: Dijitalleşme” oturumlarında ağırladık.

Paydaşlarımız ile işbirliklerimize ve çalışmalarımıza 2021 yılında da devam ediyor olacağız. Özellikle UNESCO ve “Ban Ki-moon Centre” işbirliğinde yürüttüğümüz “Mission 4.7” ve “Global Schools” programımız kapsamında k12 okulları öğrenci ve öğretmenlerine yönelik sürdürülebilir kalkınma ve BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları eğitimleri düzenliyor olacağız.

İklim değişikliği ve sürdürülebilirlik bağlamında, sizce sivil toplumun çalışmalarındaki en büyük sorun nedir? Sivil toplum iyi niyetli çalışmakta, ancak genellikle çalışmalar proje bazlı gerçekleşmekte. Projelerden temin edilen gelir sona erdiğinde, çalışmak için bir araya gelen uzman gücü dağılmakta. Gönüllü katkılar ise, sınırlı kalmakta zira emeğinin karşılığını bulamayanlar zamanla geri çekilmekte. Bu durum çalışmaların sürdürülebilirliğine olumsuz etki etmekte. Diğer taraftan sivil toplumun tüm kesimleri iklim değişikliğinin yaratacağı tehditler konusunda henüz yeterli bilgi sahibi değil. Bilgi

sahibi olsa da önemli bir kısım temel olarak günlük kaygılarının derdinde ve bu tip sorunlar doğal olarak öncelikleri değil. Doğa, iklim, sürdürülebilirlik gibi konular, maalesef gündemin en arka sıralarına itilmekte. Bir diğer konu insanların alabilecekleri basit önlemleri bilmiyor olmaları. Eğitim seviyelerindeki farklılıklar sorunlarımızla çözüm arasında köprü kurmayı zorlaştırıyor ve bazen da imkansızlaştırıyor.

Sivil toplum ve STK'lar bu sorunun değişimi için neler yapabilir?

Yeni yayımlanan bir IPCC raporu küresel ısınmanın 1,5 dereceye ulaşmasını engellemek için sadece 12 yılımız kaldığını belirtmekte. BM SKA'ları

SDSN Türkiye

UN SDSN'in küresel hedeflerine uyumlu olarak Haziran 2014'te kurulan SDSN Türkiye Ağı'nın amacı, sürdürülebilir kalkınma kavramı çerçevesinde sürdürülebilir enerji yönetimi, doğal kaynakların verimli ve sürdürülebilir yönetimi, bireylerin ve toplumların sağlık ve eğitim hizmetlerine eşit ve sürdürülebilir erişimi gibi öncelikli ve gelişime açık alanları, kamuoyunun ve tüm karar alıcıların gündeminde tutmak üzere veri temelli, güvenilir bilgi, araştırma, politika ve yerel çözüm önerileri geliştirmektedir. SDSN Türkiye Ağı'nın Yönetim Kurulu Başkanlığını Boğaziçi Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmed Özkan (son sürece kadar e.n.) ve Direktörlüğünü Dr. Tamer Atabarut yürütüyor. SDSN Türkiye, BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları eğitimleri, sürdürülebilir şehirler, sürdürülebilir tarım, sürdürülebilir turizm, su yönetimi, iklim değişikliği, toplumsal cinsiyet eşitliği, karbondan uzaklaşma yöntemleri, SDG Academy kitlesel çevrimiçi açık dersler (MOOCs), Global Schools k12 okulları, gençlik ve yeşil kampüsler tematik başlıklarında faaliyetlerine devam ediyor.

için belirlenen hedeflere ulaşmak için de dokuz yılımız kaldı. Gezegenin sağlıklı yaşam sınırlarına geri döndürülmesi için vaktimiz oldukça daralmış durumda. Sivil toplumun değişim için yapabileceği en önemli katkı eğitimi ve farkındalığı tüm topluma yaymak. İklim değişikliği gibi BM SKA'larının kendine konu edindiği temel öğretiler, sivil toplum ve STK'lar tarafından yoğun bir şekilde ele alınmalı ve eğitim sisteminin ilk basamaklarından, hatta okul öncesinden itibaren tüm çocuklara verilmeli. Burada sivil topluma ve STK'lara büyük bir görev düşmekte. Sivil toplum iklim değişikliği gibi yakın geleceğimizi ve yaşamımızı tehdit eden böylesine büyük bir risk karşısında toplumun her kesimine yönelik farkındalık ve çözüm becerilerini artırıcı faaliyetler yürütmeli. Çünkü değişim ve dönüşüm için öncelikle bilinçlenmek, sorumluluk hakkında nasıl çözüm üreteceğini düşünmek ve problemlere karşı durabilmek için de harekete geçmek gerekir. Sadece bir kesimin gerçekleştirdiği kısıtlı sosyal sorumluluk çalışmaları ile bilişsel değişimi sağlamak mümkün görünmüyor. Bu bağlamda sivil toplum ve STK'lar, eğitim konusuna eğilmeli, insanlara ulaşabilecekleri yolları iyi düşünmeli ve kullanmalı.

Genel olarak yurttaşlara ve kurumlara neler önerirsiniz?

Toplumun meydana getiren tüm paydaşlar, kamu, yerel yönetimler, özel sektör, akademi, sivil toplum, sağlık ve iklim krizlerine karşı acil önlemlerin hayata geçirilmesi için dayanışmalı ve etkin ortaklıklar kurmalı, adeta bir seferberlik yürütülmeli. Kurumlar ve bireyler, güçlü sosyal koruma sistemlerinin kurulması, sağlık ve eğitim gibi temel hizmetlerde reformlar yapılması, temiz ekonomiye geçilmesi ve düşük karbonlu bir geleceğin düzenlenmesi için gerekli politikaları talep etmeli. Bireyler tüketim alışkanlıklarını gözden geçirmeli. COVID-19 sonrasında daha çok toplu taşıma kullanımı ya da bisikletli yaşam tercihi, daha az et tüketimi, daha çok kaynak tasarrufu, doğa ve iklim konularında toplumsal bilimin yükseltilmesi için sivil topluma katılım, bireysel çözümlere örnekler. Özetle, birbirimize muhtaç olduğumuzu umutmadan, daha insancıl, merhametli, sürdürülebilir bir dünya inşa etmek için acilen harekete geçmeliyiz.

Son olarak kamuoyuna yönelik mesajınızı veya çağrınızı almak isteriz...

Çin'in Vuhan kentinde geçtiğimiz yılın Aralık ayında başlayan COVID-19 pandemisi, sadece bir yıl önce uzaklarda bir ülkenin, bir avuç insanın sorunuyken bugün artık yaşamımızda. Başımıza gelen bu olağanüstü kriz ile mücadele ederken, yaşadıklarımızı gözden geçirmek ve gelecekte neler yapmamız gerektiğini düşünmek zorundayız. Sürdürülebilir bir gelecek için, hepimize düşen görev, yaşam biçimlerimizi, düşüncelerimizi ve faaliyetlerimizi gözden geçirerek; iklim değişikliği ve karşı karşıya olduğumuz diğer küresel zorluklar karşısında daha dirençli, daha eşit, daha adil, daha kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomiler ve toplumlar inşa etmeye odaklanmak. Bu küresel krizden ancak insan odaklı düşünerek, bilim ve insan haklarına dayanarak ve güçlerimizi birleştirerek çıkabiliriz. İklim krizi zaten gezegenimiz için normal olmayı yapmaya devam etmemiz yüzünden büyük bir baskı yaratmaktaydı. Artık kaybedecek vaktimizin olmadığını görerek, bilinçsiz tüketimi bırakmalı, planlı ekonomik büyüme gibi alternatif modelleri de düşünmeliyiz. İklim krizi konusunda sadece bilgilennemiz yeterli değil, bu krize karşı "ben nasıl bir önlem alabilirim?" diye düşünmeli, konuşarak, konuşturarak bu konuyu sürekli gündemde tutmalı ve birlikte çözümler bulabileceğimize dair umutlar oluşturmamız. Yaşanabilir bir gelecek ve sürdürülebilir bir dünya için yeni bir anlayışa ihtiyacımız var. Sürdürülebilir ve dirençli bir gelecek için dayanışma çağrı olarak adlandırabileceğimiz bu dönemde yeni bir küresel medeniyeti hep birlikte inşa etmeliyiz. ○

“Tek Sağlık Kavramının Ne Kadar Önemli Olduğu Daha İyi Anlaşıldı”

Temiz Hava Hakkı Platformu Koordinatörü Buket Atlı, “Hem COVID-19 ile mücadele için hem de pandemi sonrasında iklim krizinin artan etkileri sebebiyle benzer sorunları yaşamamak için, Türkiye ve dünyadaki 40 milyondan fazla sağlık çalışanının dediği gibi ‘Sağlıklı Toparlanma’ politikalarının belirlenmesi gerekiyor” diyor.

Pandeminin, çalışmalarınız üzerinde nasıl bir etkisi oldu?

Doğa koruma ve sağlık alanında faaliyet gösteren 16 kurumun oluşturduğu Temiz Hava Hakkı Platformu, Türkiye'nin hava kirliliğinin sağlık etkisi alanında çalışan ve temiz hava hakkını savunmak için faaliyetler yürüten ilk çatı kuruluşu. 2015 yılından beri Türkiye'nin hava kalitesi ve hava kirliliğinin sağlık etkileri ile ilgili veri üretmek ve politikaların geliştirilmesi amacıyla kamuoyu oluşturmak üzere çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Platform üyelerimiz arasında halk sağlığı uzmanları ağırlıklı olmak üzere sağlık profesyonelleri olduğu için pandeminin ilk ortaya çıktığı zamanlardan beri, kirli hava solumanın hem kronik hastalıklara neden olduğunu hem de var olan kronik hastalıkları alevlendirerek COVID-19 virüsünün etkilerinin daha ölümcül seyretmesine neden olduğunu dikkat çekmeye çalışıyoruz. Pandemi, temiz hava solumanın ne kadar önemli olduğunu bir kere daha hepimize hatırlatmış oldu. Bu açıdan çevre ve sağlık alanının aslında birbirinden farklı olmadığı; bizlerin bir süredir yaptığı gibi yerel, ulusal ve küresel düzeyde insanlar, hayvanlar ve çevre bakımından ideal sağlık elde etmek için farklı disiplinlerin işbirlikçi çalışması anlamına gelen “tek sağlık” kavramının ne kadar önemli olduğu daha iyi anlaşıldı. Karantina sürecinde trafik azaldığında veya 2020'nin ilk altı ayında çevre izni olmayan altı kömürlü santral kapan-

dığında hava kalitesinde (NO₂ ve SO₂) iyileşme olduğunu gördük ama bunlar kalıcı olmadı. Yapısal değişiklikler yapılmadığı için hava kirliliği karantina sonrası tekrar eski seviyesine döndü. Hem COVID-19 ile mücadele için hem de COVID-19 sonrasında iklim krizinin artan etkileri sebebiyle benzer sorunları yaşamamak için, Türkiye ve dünyadaki 40 milyondan fazla sağlık çalışanının dediği gibi “Sağlıklı Toparlanma” politikalarının belirlenmesi gerekiyor.

2020 yılında pandeminin de etkisi ile hava kirliliğinin sağlık etkisini daha çok gündeme getirebilmek için, planlanmakta olan projelerin sadece çevre etkilerine bakılarak izin verilmesinin doğru olmadığı ve artık Türkiye'de de izin süreçlerinde Sağlık Etki Değerlendirmesi (SED) yapılması gerektiğini anlatan çalışmalar yaptık. Ekim ayında yayımladığımız Türkiye'nin büyük ölçekli bir sanayi tesisi için yapılmış olan ilk SED raporu; hem akademisyenler ve kamu yetkilileri hem de konuyla ilgili çalışan uzmanlara bir örnek teşkil ediyor. [Eskişehir Alpu Termik Santrali Sağlık Etki Değerlendirmesi Raporu](#), planlanan santral hayata geçerse ortaya çıkacak olan hava kirliliğinden dolayı 24 ilde 11 milyon kişinin etkileneceğini ortaya koyuyor. Ayrıca her yıl yaptığımız [Kara Rapor](#) çalışması, 2017 yılından beri her yıl trafik kazalarının en az altı katı kadar kişinin hava kirliliğinden dolayı öldüğünü gösteriyor. Türkiye'nin özellikle İçdir, Düzce, Manisa, Bursa, Kahramanmaraş ve Afyon gibi illerin-

de ve kömürlü termik santral, demir çelik fabrikası gibi sanayi tesislerinin yakınında yaşayan vatandaşların maruz kaldıkları kirleticiler nedeniyle kronikleşen bir hava kirliliği sorunu var. Ötümümüzdeki yıl, kanserojen olduğu DSÖ tarafından 2013 yılında ilan edilen ve saç telinin 1/30'u kadar küçük olduğu için direkt solunduğunda kana karışan **ince partikül madde (PM2.5)** için ölçüm istasyonu sayısının artırılması ve bir yasal limit değer belirlemesi için çalışmalarımıza devam edeceğiz. Ayrıca özellikle sanayi tesislerinin izin süreçlerinde sağlık etkilerinin de dahil edilmesi için ilgili kurum ve kuruluşlarla, akademi ve sivil toplum kuruluşlarını bir araya getirmeyi planlıyoruz. 2020'de Türk Tabipleri Birliği'nin önerisi ile Dünya Tabipler Birliği “Gelecek Kuşakların Sağlıklı Bir Ortamda Yaşama Hakkı”na ilişkin tutum belgesini kabul etti. Hava kirliliği ve iklim krizi ikisi de fosil yakıt kullanımından kaynaklandığı için 2019 yılında Dünya Sağlık Örgütü (WHO), BM Çevre Programı (UNEP) ve İklim ve Temiz Hava Koalisyonu (CCAC), hükümetlere iklim ve hava kirliliği krizlerinin birlikte ele alınması çağrısında bulundu. Bu nedenle hava kirliliği ve iklim alanındaki çalışmaların daha fazla ortaklaşması, hepsini kesen eksen olan sağlık etkisinin de öne çıkarılarak toplumun daha geniş bir bölümüne duyurulması, farklı alanlarda çalışma yürüten kişilerin gündemine dahil edilmesi için herkesle işbirliği yapmaya hazırız. ○

Kurumsal Raporlama: Sürdürülebilirlik mi? Entegre mi?

IIRC Entegre Raporlama Konferansı ve CSRWorks Asya Sürdürülebilirlik Raporlaması Zirvesi Aralık ayında online platformlarda gerçekleşti. Sercom Danışmanlık kurucusu Elif Özkul Gökmen her iki zirvenin öne çıkan konularını EKOIQ okuyucuları için yazdı.

2008 yılımın ilk aylarında başladığım sürdürülebilirlik yönetimi danışmanlığı yolculuğuma keyifle devam ediyorum. Konuyla ilgili yurt dışında gerçekleşen birçok konferansa katıldım ve hemen hepsi ile ilgili gözlemlerimi EKOIQ okuyucuları ile paylaştım. Bu yıl konferanslara çalışma odamdan katılmak biraz tuhaf olsa da yazma geleneğimi bozmadım.

Tekrara düşmemek için geçmişte neler yazmıştım diye baktım. Fakat fark ettim ki, 2013'ten bu yana aynı şeyleri yazıp duruyorum; her seferinde sürdürülebilirlik raporunun entegre rapordan farkını anlatma ihtiyacı duyuyorum. Bunun sebebi de hangi paydaş için hangi standarda uygun raporlama yapılması gerektiği ile ilgili tartışmaların tüm dünyada, hemen her coğrafyada hâlâ devam ediyor olması.

Geçmiş IIRC Konferansları

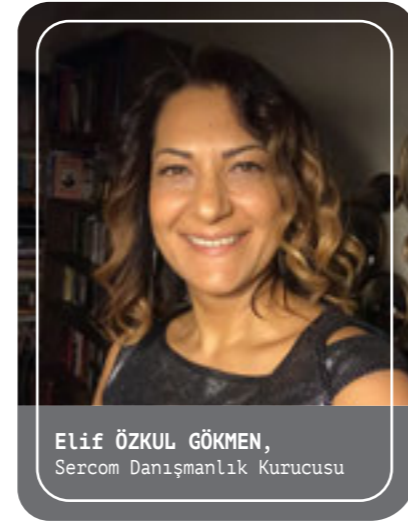
İlk kez 2013'te Londra'da katıldığım IIRC konferansına Türkiye'den katılan tek danışmandım. Konuşulanların elle tutulur bir yanı yok gibi hissetmişim. 2017 Amsterdam konferansında raporlama çerçevesi kullanılmaya başlanmıştı ama örnek alınabilecek raporlar sayılıydı. Son üç yılda adı 'entegre' olan rapor sayısı oldukça arttı fakat aklıma yatmayan bir taraf vardı.

Prof. Mervyn King'in "Entegre rapor, kuruluşun nasıl değer yarattığını kısa ve öz şekilde anlatmalıdır ve 10-15 sayfa geçmemelidir" sözleri kulaklarımda çınlarken önüme çıkan raporlar 150-250 sayfa arasında değişiyordu. Bu raporları sürdürülebilirlik raporlarından ayırt etmek de pek kolay değildi. İlk uygulamalar birleştirilmiş (combined / stapled) raporlar olarak çıktı ve çıkmaya devam ediyor. Bu sebeple, birkaç yeni haberin yanı sıra benzer konulara yine değineceğim. Diğer yandan en doğruya ulaşma yolculuğumuzda yaşadığımız süreci ve tecrübeyi de çok değerli buluyorum.

Sürdürülebilirlik mi? Entegre mi?

Çoklu paydaş gruplarına hitap eden GRI sürdürülebilirlik raporlaması ve yatırımcıları hedefleyen IIRC entegre raporlama birbirlerini tamamlayan raporlardır; birbirlerine rakip ya da alternatif olmadıkları gibi entegre rapor, bir finansal rapor ile sürdürülebilirlik raporunun tek kapak altında birleşmesi de değildir. GRI Standartları, halka açık olsun ya da olmasın her türlü şirket ve kurum tarafından kullanılabilir.

Diğer taraftan entegre raporlama çerçevesi, ağırlıklı olarak halka açık şirketlerin mevcut ve potansiyel yatırımcılarına, şirketin bugün ve gelecekte nasıl değer yarattığını ve yaratacağını aktara-

Elif ÖZKUL GÖKMEN,
Sercom Danışmanlık Kurucusu

cak bir rapor hazırlayabilmelerine rehberlik etmesi için geliştiriliyor. Finansal olmayan bilgi ve verileri toplamadan ve onları ölçülebilir hale getirmeden anlamlı bir entegre rapor hazırlanması pek mümkün görünmüyor. Bu kapsamda sürdürülebilirlik raporu tecrübesi entegre rapor için de iyi bir hazırlık süreci oluyor.

2020 IIRC Entegre Raporlama Konferansı

Bu yıl hangi oturumda kim ne dedi detaylarına hiç girmeyeceğim. Açıkça söylemem gerekirse konferans şahane network fırsatları sunmasına rağmen, içerik olarak beni biraz hayal kırıklığına uğrattı. Çok sayıda iyi örnek görmeyi ve dinlemeyi umut etmişim ama fazlasıyla teorik tartışmalar oldu.

En ilginç de 25 Kasım'da duyurusu yapılan IIRC (The International Integrated Reporting Council) ve SASB (Sustainability Accounting Standards Board) birleşme niyetine yönelik gelişmeden birkaç kez bahsedilmesi fakat net açıklamalar yapılmamasıydı. Sayfalarca uzayan açıklama bültenini herkesin okumuş olduğumu düşünmüş olabilirler.

Birleşme olacak ama yeni bir rehber ne zaman hazır olacak? Bu yeni rehber hazırlanana kadar şirketler hangi standar-

dı kullanacak? Bunca yıldır şirketlere rehberlik eden GRI'ne ne olacak soruları havada uçtu. Yeni oluşumun adı: **The Value Reporting Foundation**. Yatırımcılara yönelik hazırlanacak karşılaştırılabilir raporlar için tek bir standart/çerçeve geliştirilmesi adına çok umut verici bir gelişme bu. Birleşmenin altı ay içinde, yani 2021 ortalarında tamamlanması bekleniyor.

Birleşme öncesindeki gelişmeleri de dikkate almak gerekiyor. 2020 Eylül ayında, CDP (Carbon Disclosure Project), CDSB (Climate Disclosure Standards Board), GRI (Global Reporting Initiative), IIRC (International Integrated Reporting Council) ve SASB (Sustainability Accounting Standards Board) kapsamlı bir kurumsal raporlama için birlikte çalışacaklarına yönelik resmi bir beyanda bulunmuşlardı. Birleşme de bu çalışmaların meyvesi olarak ortaya çıkmış görünüyor.

Dynamic Materiality (Dinamik Önceliklendirme)

Özetle durum şu; IIRC, SASB ile yoluna devam ediyor, çünkü her iki kurumun hedef paydaş grubu ortak ve bu ortak grup finansal sermaye sağlayıcıları / yatırımcılar olarak tarif ediliyor. GRI ise çok daha geniş çaplı bir paydaş grubuna hitap ediyor. Raporlar birbirlerine alternatif değil, aksine tamamlayıcı

nitelikte; içerikleri hedef paydaşların bilgi ihtiyaçları ve şirketin öncelikleri kapsamında tasarlanıyor. Raporların içerik başlıklarını oluşturan öncelikli (material) konular her iki raporlamada da farklı detaylarla yer alabiliyor ya da raporlar arasında geçiş yapabiliyor.

Birleşme (merger) bülteninde raporların içerik anlamında farkları ve bağlantıları Dynamic Materiality isimli bir şemayla (Figür 1) açıklanmış:

● En dıştaki gri alan Sürdürülebilirlik Raporu (şirketin içli etkilerini nasıl yönettiği)

Hedef kitle: Müşteriler başta olmak üzere toplumdaki tüm diğer paydaşlar
Rehber: GRI (Global Reporting Initiative)

● Ortadaki alan Entegre Rapor (şirketin 6 sermaye ögesi ile nasıl değer yarattığı)

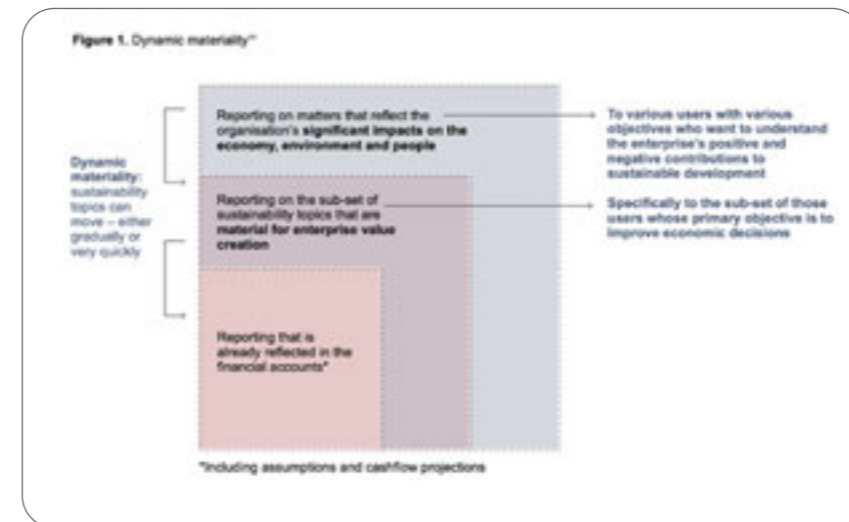
Hedef kitle: Ekonomik kararları alan yatırımcılar ve diğer finansal sermaye sağlayıcılar

Rehber: IIRC & SASB (CDP & CDSB de hedef kitle açısından bu gruba giriyor.)

● En içteki alan Faaliyet Raporu içindeki finansal tablolar (şirketin finansal sonuçları)

Hedef kitle: SPK, Hissedarlar, Yatırımcılar

Rehber: IFRS (International Financial Reporting Standards)

Tüm bu raporlama çerçevelerine ek olarak buraya bir de Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik Endeksi'nde olduğu gibi ESG derecelendirme kuruluşlarının beklentileri ve soru setleri girince kafaların iyice karışması normal. Bir yandan da BM Küresel İlkeler Sözleşmesine, BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve onların alt hedeflerine katkıda bulunma ihtiyacımız var. 2020'de Türkiye'de de önemli bir gelişme oldu ve Sermaye Piyasaları Kurumu, halka açık şirketlerin kısa, orta ve uzun vadede karar süreçlerine sürdürülebilirlik konularını entegre etmeleri ve bunu halka açıklamaları için kurumsal yönetim tebliğinde değişiklik yaptı. "Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi" ekim ayı itibarıyla yürürlüğe girdi. Uygulanması (şimdilik) gönüllülük esasına dayalı olan ilkeler, şirketlerin 2020 performansını kapsayacak şekilde 2021 yılı faaliyet raporlarında yer alacak. Raporlamaya kendi isteği ile başlamış olan ve tecrübelenen şirketlerin işi çok daha kolay olacak bu süreçte.

Asya Sürdürülebilirlik Raporlaması Zirvesi

Üç gün boyunca IIRC konferansında alamadığım yanıtlarla karışan zihnim, bu yazıyı yazmaya başladığım gün yine online olarak katıldığım ASRS'de beraklaştı. "Tek Bir Raporlama Standardı: Mümkün mü? Hayal mi?" temalı konferansa ev sahipliği yapan CSRWorks'ün kurucusu Rajesh Chhabara'nın şahane soruları ve açılış konuşmasını yapan Prof. Mervyn King'in yanıtları biraz olsun yolunuza ışık tuttu.

IIRC-SASB birleşmesi dönemi ve sonrasında devam edecek çalışmalar ile yeni bir rehberin 18 ay ile iki yıl arasında hazırlanması bekleniyor. Bu esnada şirketler hedef paydaş gruplarına göre mevcut standart ve çerçeveleri kullanmaya devam edecek. Bunun yanı sıra SASB ve GRI da birbirlerini nasıl tamamladıklarına dair bir açıklama dokümanı üzerinde çalışmaya devam ediyor: "Promoting Clarity and Compatibility in the Sustainability Landscape".

Zirvede ağırlıklı olarak Asya kıtasında faaliyet gösteren Singapur, Filipin ve Malezya merkezli şirketler konuşmacı oldu. Çoğunluğu paydaş beklentisine göre raporlama standartlarını harmanlayarak (blended) kullandıklarını ifade ettiler. 2017 yılında Singapur'da gerçekleşen konferansa İsrail'den katılan ve Mastering Materiality panelinde birlikte tecrübelerimizi paylaştığımız Elaine Cohen zirvenin ana moderatörlüğünü yaptı.

Zirvenin en ilginç paneli IIRC, SASB, CDP, GRI ve S&P Global temsilcilerinin konuştuğu oturumdur. Anladığım şu ki, 20 yıldır var olan CDP'nin ve GRI'nin pazardaki konumlarından taviz vermeye niyetleri yok. SASB standardı yeni ama önümüzdeki dönemde yatırımcı odaklı raporlama yapan şirketler tarafından daha fazla tercih edilecek gibi görünüyor. Standartları belirleyenler, bir çerçeveden çok 'raporlama sistemi' olması gerektiği konusunda hemfikir. Fakat nasıl bir sistem, bu sistemi kim kuracak sorularının yanıtlarını net olarak alamadık maalesef.

Sonuç

IIRC konferansı katılımcılarını incelediğimde konuşmacı kurumlar ve onların temsilcileri dışında Türkiye'den katılan tek danışman olduğumu gördüm. Bu sebeple de yazıyı herkesin mevcut durumu anlamasına fırsat verecek şekilde hazırlamaya çalıştım. Çok süslü sözler söylendi, aldığım sayfalarda notu buraya taşımam mümkün değil ama kendi bakış açımı özetlemeye çalışacağım.

Mevzu raporlama ile kısıtlanamayacak kadar kritik; hiç sürdürülebilir olmayan bir yüzyıl yaşıyoruz. Dünyanın çok büyük sorunları var ve şirketlerin de bu sorunların büyümesinde ya da küçülmesinde çok önemli rolleri var. Şirketler çevre ve toplum üzerindeki etkilerini ve kendi risklerini tanımlamadan, ölçmeden, bunlara yönelik aksiyon almadan, olumsuz etkilerini bertaraf edecek ve olumluya çevirecek çabayı göstermeden, gerektiğinde iş modeli-

“Şirketler çevre ve toplum üzerindeki etkilerini ve kendi risklerini tanımlamadan, ölçmeden, bunlara yönelik aksiyon almadan, gerektiğinde iş modelini değiştirmeden paydaşları ve toplum için nasıl değer yaratacak? Hangi değeri raporlayacak?”

ni değiştirmeden paydaşları ve toplum için nasıl değer yaratacak? Hangi değeri raporlayacak?

Raporlama çerçevesini seçmek çok kolay; şirketlerin odaklanması gereken paydaş önceliğini belirlemek, bu paydaşların beklentilerini iyi anlamak ve bunlara yönelik raporlama yapmak. Birçok şirketin farklı bir rapor yapmak amacıyla 'entegre' adını verdikleri raporlar yayınladıklarına şahit oluyorum. Entegre düşünceyi Yönetim Kurullarından itibaren baştan aşağı şirketin genlerine yerleştirmeden gerçek bir değer yaratma hikayesi anlatmak mümkün olmayacak.

Entegre rapora geçiş yapan örneklerle baktığımda uzun yıllar GRI temelli sürdürülebilirlik raporu yayınladıklarını görüyorum. Bunun bir sebebi başka bir rehber olmamasıydı. Standartlar çoğaldıkça raporlar da çeşitlendi ve karşıla-

tılabılır olmaktan çıktı. Varsın olmasın, yeter ki şirketler yasaların ötesinde hedefler koysun, aksiyon alsın. Hangi raporlama standardı onlara iyi geliyorsa, onların yoluna ışık tutuyorsa onu kullansınlar. Kendi içinde karşılaştırılabilir raporlar hazırlasınlar. Özleri sözleri bir olsun yeter ki. Zira uluslararası kabul gören karşılaştırılabilir ölçütler oluşturulması için biraz daha bekleyeceğiz gibi görünüyor.

Her iki konferansta da ahenk (harmonization), uyum (coherence), tutarlılık (consistency) ifadelerini bolca duyduk. Ama en sevdiğim birlikte çalışabilirlik (interoperability) ifadesi oldu. Danışman olarak benim için en heyecanlı kısım birçok standarda, çerçeveye veya girişime aynı anda ahenk içinde uyum gösteren ve hepsinin bir arada çalıştığı tutarlı raporlar hazırlamaya devam etmek. ○

Dünya'nın bütün halkları teyakkuz halinde. Bu ayaklanma şiddetsiz ve küresel bir direnme. Sivil itaatsizlik eylemleri Galler'den Filipinler'e kadar yayılıyor. Hükümetler dünyayı yönetebilirler ancak bu onların insanlığın ortak mirası olan dünyanın sahibi oldukları anlamına gelmez. Bu dünyanın gerçek sahibi; insanı, ağaçları ve bütün yaşayan canlıları ile hepimiziz, bir tekini bile dışarıda bırakmadan yaşamı savunan aktivistleriz.

Tünelin Ucunda Işık Görüldü: COVID-19 Sonrasına Hazır Olalım

COVID-19 pandemisi nedeni ile çok zor geçen bir yılın sonuna geldik. Aşı geliştirme çalışmalarından gelen olumlu haberler bizi 2021 yılı için umutlandırıyor. Ama pandeminin ikinci dalgasının Amerika, Avrupa ve ülkemizde bütün ağırlığıyla kendini hissettirdiği bugünlerde bir kez daha evlerimize çekiliyoruz ve işyerleri bir süre için kapanıyor veya çalışmaları kısıtlanıyor.

Pandemi tüm dünyada sağlığımızla birlikte ekonomiye de ağır bir darbe indirdi. 10 milyonlarca insan işini, geçim kaynağını kaybetti ve yoksullaştı. Sağlık, teknoloji ve perakende dışındaki hemen bütün sektörler pandeminin etkisini derinden hissettiler. Turizm, havacılık, danışmanlık, eğlence ve yeme-içme gibi sektörler en fazla etkilenen iş alanları oldu. IMF'nin Ekim ayında yayınladığı [Küresel Ekonomik Görünüm](#) raporuna göre 2020 sonunda küresel ekonominin %4,4 oranında küçülmesi bekleniyor.

COVID-19 herkesi etkiledi ama, hiç kuşkunuz olmasın kadınları erkeklerden daha fazla etkiledi. Genellikle en ağır darbe alan sektörlerde ve önemli ölçülerde kayıt dışı çalışan birçok kadın işlerini ilk kaybedenler arasında yer aldı. TÜİK'in Mayıs-Haziran-Temmuz aylarını kapsayan Haziran dönemi işgücü istatistiklerine göre bu dönemde kadın istihdamı 8 milyon 312 bin kişi olarak gerçekleşti. Geçen yılın aynı döneminde görülen 9 milyon 107 bin kişilik istihdamı kıyasla 795 bin kişilik bir kayıp gerçekleşti. Bu istihdam kaybının 359 bin kişininin çoğu tarımda olmak üzere ücretsiz aile işçisi, geriye kalan 436 bin kişininin 427 bininin ise

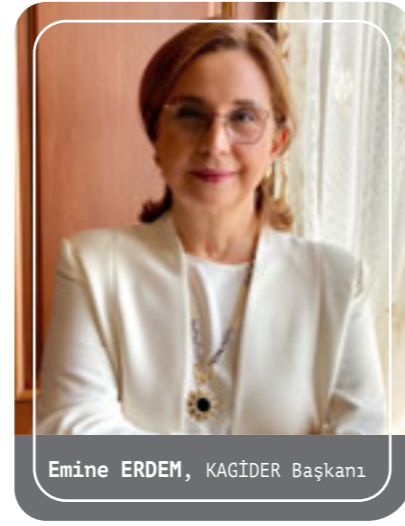
ücretli ve yevmiyeli çalışanlar olduğu görülüyor.

İşlerini kaybetmeyen kadınların hayatı da kolay olmadı. Uzaktan çalışma sistemine geçişle birlikte birçok kadın çalışmam yaptığı işi ikiye, üçe katlandı. Ev işleri, çocuk ve yaşlı bakımıyla birlikte şirket işlerinin yükü altında kaldılar.

TÜSİAD, TURKONFED ve UN Women sponsorluğunda Doç. Dr. Emel Memiş tarafından hazırlanan "[COVID-19 salgınının kadın çalışanlar açısından etkileri](#)" başlıklı çalışma bu konuda daha somut bir fikir veriyor. Farklı ölçeklerde 339 şirketin katıldığı bu çalışmada soruları yanıtlayan kadın çalışanların %99'u artan ev işleri ve bakım sorumluluğunu, %97'si evden çalışma ile artan iş yükünü, %95'i endişe, psikolojik stres ve tükenmişlik duygusunu ve %89'u artan ev içi şiddeti öncelikli sorunlar olarak sıralıyor. Çalışmada yer alan şirketlerin %76'sı çalışanların stresini azaltmak ve genel refahlarını desteklemek üzere önlem aldıklarını belirtirken, şirketlerin sadece %26'sı kadın çalışanlara yönelik özel önlemler aldığını söylüyor.

Dijitalleşme ve Esnek Çalışma Koşulları Kadınlar İçin Yeni Fırsatlar Sunacak

Buraya kadar COVID-19'un ekonomi ve kadınlar üzerindeki olumsuz etkilerinden bahsettik ama özellikle geleceğe yönelik olumlu etkilerini de vurgulamak gerekiyor. Pandemi döneminde sağlık risklerini azaltmak üzere uzaktan çalışma sistemine geçme zorunluluğu şirketlerin dijitalleşme süreçlerini hızlandırdı. Orta ve uzun vadeye yayılan

Emine ERDEM, KAGİDER Başkanı

yatırımlar, kısa vadeye çekildi ve dijital altyapılar güçlendi, gelişti. Güçlü dijital altyapılar sayesinde uzaktan / evden çalışma sistemleri başarıyla ve çoğunlukla güvenli bir şekilde hayata geçti. Şirketler bu sistem içinde de verimli ve yüksek performanslı çalışabileceklerini gördüler.

Bu gelişmeler kadınlar için avantaj oluşturuyor. Performansı yükselten teknoloji kullanımı her zaman kadınlar ve erkekler arasında koşulları eşitleyen bir etken olarak öne çıkıyor. Ayrıca bu dönemde yaygınlaşan evden çalışmanın COVID-19 sonrası dönemde bir anda yok olması beklenmiyor. Tam tersine şirketler hibrit sistemler, yani evden ve ofiste çalışmayı birleştiren çalışma sistemleri oluşturmayı planlıyor. Çalışma koşullarının esnekleşmesi ise bir yandan evdeki işler ve bakım gibi nedenlerle kadınların üstündeki yükü artıracak ancak bir yandan da kadınların evdeki sorunlulukları nedeniyle işi bırakma eğilimini azaltacaktır. Bu durumun nihai çözümü elbette ev işlerini kadının sorumluluğu olarak gören erkek egemen kültürün ortadan kalkması ve iş pratiklerinin buna göre şekillenmesi olacaktır. Ancak içinde bulunduğumuz koşullarda hibrit ve esnek çalışma sistemleri kadınların işten ayrılma eğilimini azaltacak bir uygulama olabilir.

KAGİDER Kadınların Bu Dönemi En Az Zararla Atlatması ve Geleceğe Hazır Olması İçin Çalışıyor

KAGİDER (Türkiye Kadın Girişimciler Derneği) olarak kadın girişimcileri ve kadın istihdamını destekleyen, onları COVID-19 sonrası döneme hazırlamaya yönelik birçok faaliyet sürdürüyoruz. Koşullar nedeni ile dijital ve online kanallara ağırlık verse de proje ve çalışmalarımız aksatmadan devam ediyor. Bu çalışmalarımızdan bazı örnekleri kısaca paylaşmak istiyorum.

Kadın girişimcilerin teknolojiye olan ilgisini artırmak, dijital dönüşümlerini desteklemek, pazara erişimlerini kolaylaştırmak, toplumsal ağ ve dayanışmalarını güçlendirmek için çaba gösteriyoruz. Bu kapsamda hayata geçirdiğimiz projeler var.

Bilim ve teknolojiyi kadınlara sevdirmek, farkındalık yaratmak için düzenlediğimiz etkinliklerin yanı sıra kadınların iş hayatında teknolojiden daha etkin bir şekilde yararlanmalarını

destekliyoruz. KAGİDER Dijital Sohbetler etkinliklerinde iş dünyasından, alanında uzman isimleri ağırlıyor, kadın girişimcilerle bir araya getiriyoruz. Koordinatörlüğümüzü yaptığımız, KAİS-DER ve BÜİKAD paydaşlığında Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilen **İş Dünyasında Kadın İletişim Ağı** (Women Business Network W-BUN) projesini yürütüyoruz. Proje katılımcı sivil toplum kuruluşlarımız ve kadınların hizmet ve danışmanlık almalarını, Ortaklıklar ve Ağlar Hibe Programı'nın küresel hedefine katkıda bulunmayı, politika ve karar alma süreçlerine daha aktif ve demokratik katılım yoluyla sivil toplum gelişimini hedefliyor. Bu projenin hayata geçirilmesinde ilk adım olarak [www.ticaretinkadınlari.com](#) adlı, teknik altyapısı güçlü, kapasitesi yüksek, işlevsel bir platform kurduk. Sektör bazlı arama yapılabilen bu platformda her sektörden kadın girişimci bir tıkla erişiliyor.

Anadolu'daki kadın girişimci networ-

künü genişletmek amacıyla düzenlediğimiz istişare toplantılarımızı pandemi döneminde il il sürdürmeye devam ediyoruz. Hatta istişareleri online olarak düzenlemek bir araya gelmeyi daha da kolaylaştırdı.

Özel sektör ve kamuda daha fazla kadın tedarikçiden alım yapılması için çaba gösteriyor, "**Kadımdan Almalı Memleket Kazanmalı**" kampanyamızı sürdürüyoruz. Bunun yanı sıra DFDS Akdeniz İş Birimi ile "**Kadın için Taşıyoruz**" adlı projeye imza attık. Bu proje ile kadın ihracatçılara ciddi destekler sunacağız.

KAGİDER Pusula ve **Dış Ortağım** portalları üzerinden kadın girişimcilere, girişimci adaylarımıza ve iş hayatına hazırlanan genç kadınlara online eğitimler vermeyi sürdürüyoruz. Bunlara ek olarak bu süreçte İşimi Kuruyorum eğitimlerimizi de online ortamda gerçekleştirdik.

Boyner Grup ve Bank of America işbirliğiyle "İyi İşler: Gıda ve Elektronik Dışı Perakendede Kadın Girişimcileri Güçlendirme Programı" eğitimlerini tamamlayıp, katılımcılara sertifikalarını teslim ettik. Kadın girişimciler, Morhipo'da kurulan İyi İşler Dükân mağazasında ürünlerini satışa sunma imkânı buldular.

Tarım alanındaki kadın girişimcileri desteklemek için önemli bir adım attık. Migros ev sahipliğinde "Tarımda Kadın Girişimci Geliştirme ve Hızlandırma Programı"nı gerçekleştirerek, tarım sektöründeki girişimleri en az bir, en çok üç yıldır süren 75 kadın girişimci için bir eğitim kampı düzenledik. Yine tarım sektöründeki kadın girişimciler ile KAGİDER networkünde yer alan işin uzmanlarını bir araya getirerek, üretimde akıllı tarım uygulamalarını, iyi tarım örneklerini, organik üretimin inceliklerini paylaştığımız buluşmalar düzenledik.

Kozmetik ve güzellik endüstrisinde kadın girişimcilerimize fırsat ve istihdam sunmak amacıyla dünyaca ünlü kozmetik markası Sephora ile işbirliğinde "Kadın Girişimcilerin Gücü" projesini

"COVID-19 herkesi etkiledi ama, hiç kuşkunuz olmasın kadınları erkeklerden daha fazla etkiledi. Genellikle en ağır darbe alan sektörlerde ve önemli ölçülerde kayıt dışı çalışan birçok kadın işlerini ilk kaybedenler arasında yer aldı"

hayata geçirdik. Kozmetik ve güzellik sektöründeki kadın girişimcileri geliştirmeye yönelik hızlandırılmış eğitim programımızın sonunda belirlenen kadın girişimcilerin ürünleri Sephora'nın online mağazasında tüketicilerle buluşacak.

Pandemi sürecinin başında Yeşil İş Komitemizi yeniden faaliyete geçirdik; sürdürülebilirlik, iyi tarım, akıllı tarım, organik üretim gibi pek çok konu gündemimizde bulunuyor ve iyi örnekleri çeşitli platformlarımız üzerinden kamuoyunun dikkatine sunuyoruz.

UPS ve Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV) ile daha fazla kadının ihracat yapmasını sağlama amacıyla yürüttüğümüz "Kadın İhracatçı Programı" kapsamında online buluşmalara devam ediyoruz. Bugüne kadar 37 şirketin almaya hak kazandığı Fırsat Eşitliği Modeli (FEM) sertifika programımızın özel sektörde daha fazla yaygınlaşmasını sağlayarak, işgücünde kadının varlığını ve üretkenliğini güçlendirmeye devam edeceğiz.

Garanti Bankası ile Türkiye'nin farklı illerinde düzenlediğimiz "Girişimci Kadın Buluşmaları"na dijitalde devam ediyoruz. Yine Garanti ile Ekonomist dergisinin de desteğiyle sürdürdüğümüz Türkiye'nin Kadın Girişimcisi Yarışması ile başarılı rol modelleri kamuoyuna sunmayı sürdürerek, kadın girişimcileri onurlandıracağız.

Turkish Women's International Network (TurkishWin) ve UPS Türkiye işbirliğiyle, özel sektörde kadın istihdamını ve liderliğini desteklemek için kurduğumuz "Kadın Liderlik Platformu"num 6. zirvesini düzenleyeceğiz.

2021 yılında dünyanın dört bir yanından yaklaşık 700 milyar avroluk sermayeyi temsil eden kadın girişimcileri Türkiye'de bir araya getireceğimiz FCEM Dünya Kongresi için çalışmalarımızı sürdürüyoruz ve kapsamda dijital ortamda kongremize katılacak ülke temsilcileriyle ilişkilerimizi sıcak tutuyoruz. Üyelerimizle farklı ülkelerdeki FCEM üyesi kadın girişimci demekle-

"Biz KAGİDER'de sürdürülebilir kalkınma için kadınların güçlenmesi, ekonomiye aktif katılımları için çalışıyoruz ama biliyoruz ki öncelikle sürdürülebilirlik, kendi ihtiyaçlarımızı, gelecek nesillerin ihtiyaçlarından ödün vermeden karşılayabilmemizdir"

rinin üyeleri arasında ticareti desteklemek amacıyla çalışmalar başlattık. Bu kapsamda planladığımız uluslararası dijital toplantıların ilkinin İtalyan Kadın Girişimciler Derneği AIDDA ile, ikincisini de Alman Kadın Girişimciler Derneği VDU ile gerçekleştirdik. Biz KAGİDER'de sürdürülebilir kalkınma için kadınların güçlenmesi, ekonomiye aktif katılımları için çalışıyoruz ama biliyoruz ki öncelikle sürdürülebilirlik, kendi ihtiyaçlarımızı, gelecek nesillerin ihtiyaçlarından ödün vermeden karşılayabilmemizdir. Sürdürülebilirlik deyince akla ilk çevre geliyor olsa da aslında bu konu ekolojik, ekonomik ve toplumsal boyutları da kapsayan bütünsel bir yaklaşımdır. Bir başka deyişle sürdürülebilirliğin üç temel bi-

leşeni çevre koruma, ekonomik büyüme ve sosyal gelişimdir. Bu bağlamda KAGİDER'de yeşil ekonomi, yeşil girişimcilik, çevre konularında farkındalık yaratmak ve projeler üretmek üzere bundan on yıl önce kurduğumuz Yeşil İş komitemizi tekrar aktif hale getirdik ve yeşil iş çalışmalarımıza başladık. Bu paralelde ÇEDBİK işbirliğiyle gerçekleştirdiğimiz 'Yeşil Check-Up' projesi ile KAGİDER üyesi kadın girişimciler 'Yeşil Bina' ve sürdürülebilirlik eğitimleri alacaklar. Proje kapsamında ayrıca, anketler aracılığıyla belirlenecek üç kadın girişimcinin işletmelerinde 'Yeşil Bina' dönüşüm sürecini başlatacağız. Dünya ve Türkiye olarak zor bir dönemden geçiyoruz; ama KAGİDER olarak bu dönemi zorlukların geride kalacağını bilerek, umutla ve şevkle COVID-19 sonrası hazırlanarak geçiyoruz. Türkiye ekonomisinde zaten kadınların lehine olmayan tablo pandemi ile biraz daha bozuldu. Ancak kamu, özel sektör ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının eşgüdümünde ve birlikte çalışmasıyla kadın girişimciliğini güçlendirmek, ekonomide kadınların varlığını artırmak mümkündür. KAGİDER sürdürülebilir kalkınma ve ekonomik büyümenin ancak ve ancak kadınların ekonomiye eşit katılımı ile olacağı inancıyla bu yöndeki faaliyetlerini kararlılıkla sürdürecektir. ○

KORONABAHAR

Yazar-akademisyen-aktivist Bill McKibben "Krizin Doğası"ni şöyle tarif ediyor: "Fizikî sorunlar esasen zamana iliskindir. Bu sorunların başlıca iki örneği, iklim değişikliği ve virüstür (Corona). Bu örneklerin birbiriyle benzerliği de çok çarpıcı" diyor. Ve devam ediyor: "... Varsayalım bir oyun oynuyoruz - ama denetleyebildiğimiz bir oyun olsun bu. Amaç kazanmak değil; zaman aksın diye uğraşalım ve mücadeleyi bir sonraki kuşağa aktarma şansını koruyalım yeter."

Yazar Sean Woods'a göre de öyle: "Koronavirüsü, iklim krizinin hızlandırılmış çekimi." Benzetmesi şöyle: "Bilimcileri dinleyen, denetçileri ipeleyen yok, şirket kârı her şeyin önüne geçmiş durumda" diyor. Sonra soruyor: "...Bunlar size bir yerden tanıdık geliyor mu?"

Nobel ödüllü büyük yazar Albert Camus, Açık Radyo'da her gün tefrika edilen Veba adlı başyapıtında şöyle yazıyor: "Gerçekten de felaketler ortak birşeydir; ancak, başınıza geldiğinde inanmakta güçlük çekersiniz... Vebalar da, savaşlar da insanı hazırlıksız yakalar..."

Yazar Chris Hedges, romanın kahramanı Dr Rieux'nün veba salgınına karşı cansiperane mücadelesinin kaynağını ideolojiden değil, empatiden, yani bedeli ne olursa olsun acı çekenlere hizmet etme dürtüsünden aldığını söylüyor. Ya da büyük Rus romancı Vasili Grossman'ın "basit insan iyiliği" diye adlandırdığı sevecenlik duygusundan.

Veba'da Doktor Rieux penceresinden veba salgınının kol gezdiği şehrine bakıp düşüncelere dalar. Sonunda silkinir: "Gerçek orada, günlük çalışmadaydı. Gerisi olayların akışına ve anlamsız hareketlere bağlıydı, buna takılıp kalınamazdı. Esas olan, işini iyi yapmak."

İşte Açık Radyo tam da böyle alarm çanlarının çin çin çalındığı anlar ve günler için var. Esas olan, işimizi iyi yapmak - hepsi bu.

Araştırmacı - yazar Bekir Ağır bu "işlev"imizi şu veciz cümleyle özetlemişti: "Açık Radyo, dinleyicisi için, yoldaş."

İşte biz de "vaziyetten vazife çıkarıyor", hakikatin ayak direyişini canlı tutmak için vargücümüzle mücadele veriyoruz.

Ya da, efsanevi radyocu Amy Goodman'ın radyomuz mikrofonuna söylediği: "Sessizlerin sesi olmak" için varız biz.

Özellikle bizden sonra gelecek nesiller için ahlaki bir yükümlülüğümüz var.

Ve son olarak: Hedges'in dediği gibi: "Ayağa kalkıp direnelim ki gelecek nesiller en azından 'onlar da çabaladı' desinler bizim için."

— "Açık Radyo."
YIRMİBEŞİNCİYİL 94.9

Ahlaki Bir Mesele Olarak Deprem

30 Ekim 2020 Cuma, Saat: 14:51 / İzmir. Yer bir kez daha yerinden oynadı. Kandilli'ye göre 6,9; yabancı kaynaklara göre 7,0 büyüklüğünde bir deprem İzmir'i vurdu. O anları, İzmir'de, bir hastanede tecrübe eden ve afetlerle ilgili naçizane hem akademik çalışmalar üretmeye çalışan, hem de sahaya yönelik çalışmalara katkı sağlamaya gayret eden biri olarak, afetler konusunda toplumsal farkındalığımızın ne kadar düşük, reflekslerimizin ne kadar zayıf ve tamamen hazırlıksız olduğumuzu bir kez daha gözlemleme şansım oldu. Yol uzun, zorlu ve sonunda ışık var mı, belli değil.

Son 10-15 yıllık zaman diliminde, pek çok şehirde, gelişmişlik göstergesi olarak kabul ettiğimiz yüksek katlı, ışıltılı cam ve çelik yığın devasa binalar durarak bilmeden her yeri kaplamaya devam ediyor. Zemin etüdü, depreme dayanıklılık, imar izni vb. pek çok konu her nasılsa halloluyor ve bu çirkin binalar her yerde yükselmeye devam ediyor. İzmir'de de ne yazık ki durum farklı değil. Özellikle Bayraklı'nın iş ve yaşam merkezi haline dönüşmesi ya bu binalar sayesinde oldu ya da bu binalar

bu dönüşümün sonucu. Değişmeyen tek sonuç, karşı karşıya olduğumuz hayati risklere karşı daha da korunmasız hale geliyor olmamız.

30 Ekim Ege Denizi Depremi, İzmir ve çevresine "ne kadar hazırsınız" diye bir hatırlatma niteliğinde idi. İzinizle bu yazıda, hacmi aşmadan birkaç gözlemi paylaşarak bir tespit ile sonuca varmayı planlıyorum.

İlk evvela, arama kurtarma ekiplerinin ve gönüllülerinin harekete geçme ve intikal etme kabiliyeti, ülkemiz için gurur verici derecede iyi. Haklarını teslim etmek gerek. Samırım afet tilkesi olduğumuzu, afetlerin sayı, etki ve şiddetinin her geçen yıl ile birlikte çok daha fazla artıyor olması arama kurtarma ekip ve gönüllülerinin reflekslerini geliştirmeye devam ediyor. Ancak burada şöyle temel iki sorun var. Birincisi arama kurtarma ekipleri ile sağlık ekipleri enkaz alanına mümkün olan en kısa zamanda ulaşabilirse, bu gelişmiş refleksler daha anlamlı oluyor. Deprem sonrasında İzmir'de büyük bir panik yaşandı ve insanlar hemen şehri terk etmek ve (şanslı olanlar) yazlıklarına gitmek üzere yollara döktü. Trafik

Doç.Dr. Murad TIRYAKIOĞLU
Afet Bilinci Derneği
Genel Koordinatörü,
tiryakioglum@gmail.com

bir anda o kadar yoğunlaştı ki, arama kurtarma ve sağlık ekipleri enkaz alanlarına ulaşmakta büyük zorluklarla karşılaştılar. Çevre yolunda emniyet şeridini büyük bir aymazlıkla işgal eden sürücüler de bu sürece tuz biber ekti. İkinci sorun, yıkım alanında, ekiplerin intikal edeceği zamana kadar geçen süre ayrı bir kritik konu. Bu durumda hep ve ilk aklıma gelen, ne yazık ki sürdürülemeyen **Mahalle Afet Destek Projesi** kapsamında, 1999 Marmara Depremi sonrasında oluşturulan **Mahalle Afet Gönüllülüğü** sistemi oluyor. Her mahallede temel düzeyde arama kurtarma, ilkyardım gibi eğitimleri almış gönüllülerin bulunmasını esas alan bu proje profesyonel ekipler gelene kadar olay yerinde güvenliği sağlama, yapılabilecek basit ve ilk müdahaleleri yapma gibi misyonlara sahip bir girişimdi. Yeniden ve yaygın bir biçimde hayata geçirilmesi çok önemli ve hâlâ aklımda o soru: AFAD bunu yapabilecek yetkinlik, kapasite ve mali güce sahipken neden yapmıyor?

Bireysel olarak, yaşam alanlarımızda herhangi bir afet anında risk teşkil edebilecek unsurları tespit etmek ve bu riskleri bertaraf etmek hem çok kolay hem de maliyetsiz iken neden bunu yapmıyoruz? Örneğin evdeki dolapları sabitlemek, yatakları camın önüne yerleştirmemek, bir afet ve acil durum

çantası hazırlamak, evin içinde yaşam üçgenleri oluşturabilecek basit düzenlemeler yapmak hiç zor olmadığı gibi hayati derecede önemli. Temel düzeyde afet farkındalık eğitimlerine, ilkyardım eğitimlerine katılmak bir derece daha fazla duyarlı olanlar için ihtimal dahilinde olan yapılabilecekler arasındadır. Bu liste uzayıp gider.

Kamu kurumlarının, yerel yönetimlerin ve diğer ilgili aktörlerin yapabileceği şeyleri yaptıkları ile mukayese edince ortaya çok da iyimser olmayan bir tablo çıkıyor. Sivil toplum kuruluşları ve gönüllü ağları ise umudumuzu artırıyor. Bir zamanlar Hayata Destek Derneği koordinasyonunda oluşumu sağlanan Sivil Toplum Afet Platformu (SİTAP) çok önemli bir şemsiye yapı sağlamıştı ki yeniden hayat geçirilebilmesi ve güçlendirilerek yaygınlaştırılabilmesi için gösterilen çabalara desteğim olduğumu söyleyebilirim. Elazığ Depremi, bu platformun revize edilmiş güncel bir versiyonun doğmasına vesile oldu: **Sivil Toplum Kuruluşları Afet Koordinasyon Platformu**. Bu platform Elazığ'dan sonra İzmir'de de aktif rol oynadı. İyi ki varlar...

"Depremlerle birlikte birlikte tüm afetler sonucunda kaybettiğimiz canlar, uğradığımız psikolojik ve ekonomik zarar, izleri silinmeyecek travmalar ahlaki bir sorunun sonucudur. Bu ahlaki problem ise toprağın ahını alarak doğanın dengesini altüst eden bir tercihler toplamı ile açıklanabilir"

Ahlak Meselesi...

İzmir Depremi ile ilgili, Belediyenin oluşturduğu çadır alanı ile Kızılay ve AFAD'ın oluşturduğu çadır alanı karşılaştırması ve rekabeti gibi üzücü konulara şahit olmaktan geri kalmamak da en üzücü durum depremi kişisel ve toplumsal ahlaki değerlere bağlayarak insani değerlerden uzak tespitlerin yapılması ve pek çok insanın da bunu kabul ederek onaylaması idi. Ben de altını çizerek söyleyeyim, dep-

remlerle birlikte tüm afetler sonucunda kaybettiğimiz canlar, uğradığımız psikolojik ve ekonomik zarar, izleri silinmeyecek travmalar ahlaki bir sorunun sonucudur. Bu ahlaki problem ise toprağın ahını alarak doğanın dengesini altüst eden bir tercihler toplamı ile açıklanabilir. Her bulduğumuz yeşil alanı betona boğmak, ormanlarda kazara (!) çıkan yangınların hemen ardından oralara birer lüks otel kurmak, sorumsuzca tüketerek çevre ve hava kirliliğine sebep olmak gibi ahlaki sorunlar...

Ve işte sonuç, 2020 yılı sonu itibarıyla (plastik, tuğla, beton ve diğerleri gibi) insan yapımı nesnelere ağırlığı dünyadaki tüm canlıların ağırlığını (toplam biyokütle) aştı ve tahmini olarak bir teratona (1 trilyon tona) ulaştı. Kendimizi kutlayalım... ○

Not: Bu yazı kaleme alınırken, 27 Aralık 2020 Pazar günü, saat 09:47'de Elazığ'da 5,3 büyüklüğünde bir deprem daha meydana geldi. İlk açıklamalar korkutucu bir tablonun olmadığını gösteriyorsa da, deprem her zaman hayatımızda...

Herkes için Daha Adil Bir Dünya Mümkün...

“Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar”

72 yıl önce kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin bu ilk maddesi, uluslararası insan hakları hukukunun da temel dayanağını oluşturur. Bu Beyanname, ırk, renk, din, cinsiyet, dil, siyasi veya diğer görüşler, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğum veya diğer statüler sebebiyle ayrımcı gözetimsiz herkesin doğal insan haklarına sahip olduğunu ilan eder.

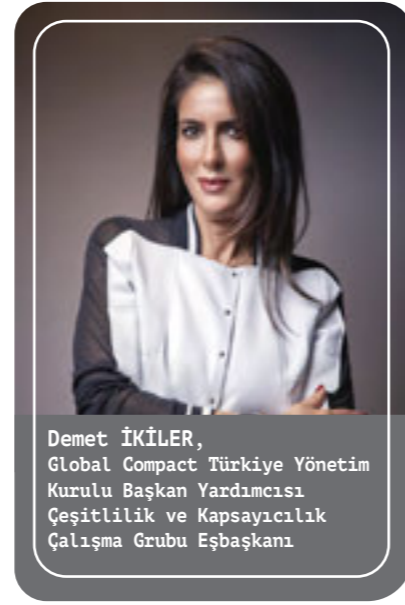
İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'ne göre bu hakların tesis edilmesi ve korunması için birincil sorumluluk devletlere aittir. Ancak ürün, istihdam ve hizmetleri aracılığıyla gün geçtikçe genişleyen etki alanı sebebiyle iş dünyası, kendi faaliyet alanı ve değer zincirinde insan haklarının tesisi için sorumlu sayılıyor. Çalışanların temel insan hakları içinde yer alan “adil ücret alma, sigortalı çalışma, iş sağlığı ve güvenliği, örgütlenme özgürlüğü, ayrımcılık ve şiddete karşı olma” gibi pek çok konu, iş dünyasının insan hakları konusunda sorumlu olduğu alanlar olarak ortaya çıkıyor.

İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si, ILO Çalışma Yaşamında Temel İlkeler ve Haklar Bildirgesi, UN Global Compact'ın On İlke'si hem de Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) iş dünyasına çalışma hayatında insan hakları konusunda yol gösteriyor.

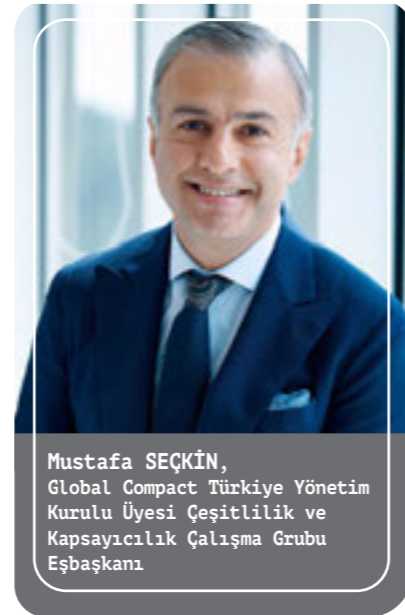
UN Global Compact'ın evrensel 10 ilke'sinin ilk ikisi doğrudan insan haklarına, ardından gelen üçü de yine çalışan standartları üzerinden insan haklarını odağına alıyor. UN Global Compact'a imza atan şirketler her yıl hazırladıkları İlerleme Bildirimi Raporlarında bu ilkelere olan bağlılıklarını yeniliyor; uygulamalarını, hedeflerini ve sonuçlarını tüm paydaşlar ile şeffaf olarak paylaşıyorlar. 2011 yılında Birleşmiş Milletler İnsan

Hakları Konseyi tarafından oybirliğiyle kabul edilen İnsan Hakları ve İş Dünyası Rehber İlkeleri ise (UNGPs), iş dünyası için yeni bir sorumluluk ve görev tanımlarını yapmadan, devletlerin ve şirketlerin yapması gerekenleri açıkça tanımlıyor. İlk bölümünde devletlerin koruma sorumluluğuna odaklanan ilkeler, ikinci bölümünde şirketlerin insan haklarına uygun iş yapış biçimlerini benimsemeleri ve bunları tüm değer zincirinde yaygınlaştırmaları, olumsuz uygulamalardan kaçınmaları ve iyi örneklerin çoğaltılması için bir rehber sunuyor. Üçüncü bölüm ise şikayet mekanizmalarını tanımlayarak adalet erişiminin önünü açıyor. Böylece UNGPs iş dünyası ve insan hakları konusunda yeni bir çağ başlatarak bizlere bir yol haritası sunuyor.

Önümüzdeki Haziran ayında 10. yılını tamamlayacak UNGPs, hükümetleri ve şirketleri gerek gönüllü gerek zorunlu gerekse ulusal ve uluslararası düzeyde tedbirlerden oluşan bir ilke setini uygulamaya davet ediyor. Aynı zamanda şirketlerin de tercihlerini eylemsizlikten yana kullanarak bu konuyu görmezden gelmelerinin önüne geçmeyi ve iş dünyasının insan hakları hassasiyetini artırmayı amaçlıyor. Bu Rehber İlkelerle tüm şirketler; uluslararası insan hakları normlarına saygı göstermek, insan hakları ihlallerinden kaçınmak, insan hakları ihlaline neden olacak yatırım ve operasyonların parçası olmamaya çağırıyor. Bu kurucu belgeler ve çerçeveden hareketle Global Compact Türkiye olarak 10 Aralık İnsan Hakları Günü'nü kutlamak ve bu yıl yayınladığımız İş Dünyası Çeşitlilik ve Kapsayıcılık Rehberi'ni tanıtmak için Birleşmiş Milletler ve iş dünyası liderlerini bir araya getirdik. Değerli

Demet İKİLER,
Global Compact Türkiye Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı
Çeşitlilik ve Kapsayıcılık Çalışma Grubu Eşbaşkanı

Mustafa SEÇKİN,
Global Compact Türkiye Yönetim Kurulu Üyesi, Çeşitlilik ve Kapsayıcılık Çalışma Grubu Eşbaşkanı

katılımcılarımızla SKA 10, İnsan Hakları ve On İlke çerçevesinde Rehberimizin daha adil bir dünya için nasıl katkı sunabileceğini değerlendirdik. Bu etkinlikten çıkardığımız ana mesaj; bireyler, çalışanlar ve liderler olarak şu sıralar kendimize sorageldiğimiz “Krizden insanı odağına alan çıkış yolumuz ne olacak? Hayal ettiğimiz geleceği nasıl yeniden inşa edeceğiz?” gibi sorulara vereceğimiz cevaplarda yattığı oldu.

Güçlü Kurumlar ve İşbirliği

BM İş Dünyası ve İnsan Hakları Çalışma Grubu Başkan Yardımcısı Dante Pesce, iş dünyasında tümit verici gelişmelerin altını çiziyor ancak uyarıyor: “Eşitsizliklerin derinleştiği ve yeni bir dünyanın eşliğinde olduğumuz bu dönemde güçlü kurumlara ve işbirliğini rarak şirketlerin İnsan Haklarını temel alan uygulamaları için yol gösterecek bir ortama ihtiyacımız var.” Pesce, Çalışma Grubu'nun bu ortamın oluşması için paydaşlarla yakın ilişkiler kurarak iki alana odaklandığını aktardı: “İlk olarak şimdiye kadar sonuca ulaştıran ve ulaştırmayan yaklaşımları belirlemek; zorlukları tespit etmek. İkinci olarak ise yeni bir on yıla hazırlanırken İlkelerin uygulanma alanlarını artıracak, zorluklarını üstesinden gelebilmek için paydaşlara yol gösterecek bir yol haritası hazırlamak” dedi.

Bu yol haritasını hazırlarken ırk, renk, cinsiyet, sınıf ve nesiller arası ayrımcılık ve eşitsizliğin karşımıza çıktığını belirten Dante Pesce, çeşitliliğin toplumlara dinamik bir yapı sunduğunu belirtti. Araştırmalar, Dante Pesce'nin bu görüşünü destekliyor. Örneğin Boston Consulting Group'un 2019 yılında yaptığı “How Diverse Leadership Teams Boost Innovation” araştırmasının sonucuna göre, çeşitlilik temelli oluşturulan yönetim kadroları, yenilikçi çözümleriyle şirketlerine yüzde 19 daha fazla gelir kazandırıyor. Benzer şekilde çeşitlilik ve kapsayıcılık temelli uygulamaların, şirketlerin yeni ürün ve hizmet tasarımı süreçlerinde de daha yenilikçi olmasına katkısı değerli.

Bunu sağlamak için ise öncelikle durum tespiti yapmamız gerekiyor. Önyargılarımızı bir kenara bırakarak, veri temelli bir yaklaşımla yol haritamızı belirlememiz gerekiyor.

Şirketlerde çeşitlilik ve kapsayıcılık alanında farkındalığın artması tümit verici bir gelişme. Öte yandan dönüşümün sağlanması için üst yönetimde taahhütlerin ve kararlılığın güçlü olması, yeterince temsil edilmeyen grupların en üst seviyede seslerinin duyulması,

sistemsel bir şekilde görüşlerin alınması gerekiyor. Aşlında böylece alacağımız aksiyonların temelini oluşturacak verileri toplayabilir, bugüne kadar fark etmediklerimizi görebiliriz. Yeni perspektifler edinerek bilmediklerimiz bilmeye başlayabiliriz. Liderlerimize bir içgörü vererek durumu aktarabilir, hedef odaklı yaklaşımı benimsemek için yolunuzu açabiliriz.

Tüm bu başlangıç noktaları düşünülürken çeşitlilik ve kapsayıcılık çaba gerektiren bir alan. İyi örnekleri yaygınlaştırarak, bu bakış açımızı tedarik zincirine yansıtarak ve işbirliklerimizi güçlendirerek tüm çabalarımızı görünür ve kalıcı kılabiliriz.

Bu yaklaşımla, Global Compact Türkiye'de 2018 ve 2019 yıllarında İnsan Hakları konusunda düzenlediğimiz CEO Yuvarlak Masa Toplantılarının bir çıktısı olarak Çeşitlilik ve Kapsayıcılık Çalışma Grubu'nu kurduk. Çalışma Grubumuz ile UN Global Compact tarafından sunulan kaynakları ve araçları iyelerimizle buluşturmada, iyi uygulama ve politikaların Türkiye'de ve küresel ölçekte yaygınlaşmasını sağlamaktayız. 2020 yılı Kasım ayında tüm çalışanları için daha adil ve eşit çalışma ortamları sunarak çalışanlarımızın tam potansiyelini ortaya çıkarmalarına imkan vermek isteyen tüm şirketlere yön göstermek, ilham vermek amacıyla İş Dünyası Çeşitlilik ve Kapsayıcılık Rehberi'ni yayınladık. Bütüncül bir yaklaşımla hazırlanan rehber, şirketlerin politika ve uygulamalarını kendi içlerinde değerlendirerek hangi alanlara odaklanabileceklerine dair açık, anlaşılabilir ve uygulanabilir bir ‘yapılacaklar listesi’ de içeriyor. Bu rehberi, yaşayan bir belge olarak ilerleyen dönemlerde iyi uygulama örnekleriyle geliştirmeyi amaçlıyoruz.

Kriz ve Krizden Çıkış Pusulamız

Olağan zamanlarda ve kriz zamanlarında şirketlere yol göstermesi için hazırladığımız bu Rehber'e ek olarak, özellikle COVID-19 döneminde de şirketlere destek olmak için çalıştık. Bilindiği üzere COVID-19 salgını,

ekonomik ve sosyal hayatımızı benzeri görülmemiş bir şekilde etkiledi. ILO ve WHO'ya göre yaklaşık 500 milyon kişi işini kaybetti. Dünyadaki 3,3 milyar işgücünün neredeyse yarısı geçim kaynaklarını kaybetme riski ile karşı karşıya. 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına giden yoldaki kazanımlarımızdan geri düştüğümüz alanlar oldu. Günlük operasyonlarımızda ise bireyler, çalışanlar ve liderler olarak bir yandan işimizin devamlılığını sağlamaya çalışırken diğer yandan insan hakları açısından kimi zorluklarla karşılaşmaktayız. Tüm çalışanlarımızın iş sağlığı ve güvenliğini sağlama; esnek ve uzaktan çalışma düzenlemeleri; çalışanlarımızın fiziksel, ruhsal ve psikolojik iyilik halinin korunması; ayrımcılık ve şiddetin önlenmesi gibi alanlarda hızlıca düzenlemeler yapmak durumunda kalıyoruz. Global Compact Türkiye olarak bu ihtiyaçlara cevap verebilmek için UNDP Türkiye, ILO Türkiye ve Hedefler için İş Dünyası Platformu işbirliğiyle “COVID-19 Hızlı Öz Değerlendirme” aracını Türkiye şartlarına uyarlayarak Türkçeye çevirdik. Araç, şirketlerin COVID-19 ile ilgili uygulamalarını insan hakları perspektifinden değerlendirebilmelerini sağlıyor. Şirketlerin anonim olarak da doldurabileceği, herkes için açık ve anlaşılabilir bir kontrol listesinden oluşan bu aracı tüm iş dünyasının kullanımına sunduk. Global Compact Türkiye Çeşitlilik ve Kapsayıcılık Çalışma Grubu olarak sunduğumuz araç ve kaynaklarla, birbirimizden alacağımız ilhamla şirketleri bu yolda desteklemeye devam edeceğiz. Bu çabamıza ortak olacak, sorumlu ve salıcı şirketleri bize katılmaya davet ediyoruz. SKA 10 (Eşitsizliklerin Azaltılması), SKA 16 (Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar) ve SKA 17'nin (Amaçlar için Ortaklıklar) ışığında; yeni bir dünyanın eşliğinde olduğumuz bu dönemde güçlü kurumlarla işbirliğini kolaylaştıran, şirketlerin İnsan Haklarını temel alan uygulamaları için yol gösterecek ortamı birlikte kurabiliriz. ○

Türkiye’de İklim Uyum Eyleminin Şifreleri

İklim krizinin etkilerini her alanda güçlü bir biçimde yaşamaya başlarken, “uyum”un önemi de giderek artıyor elbette. Bu konuda, 10 aydır devam eden ve önümüzdeki dört yıla yayılacak olan “AB/UNDP-Türkiye’de İklim Uyum Eyleminin Güçlendirilmesi Projesi” son derece önemli. Biz de projenin kıdemli danışmanı, Küresel Denge Derneği Başkanı sevgili Dr. Nuran Talu’yla, “Uyum Eylemi”ni enine boyuna konuştuk...

 Barış DOĞRU

İklim krizi ile mücadelede ‘uyum’un ağırlığını nerede görüyorsunuz?

En başta uyumu doğru anlamak lazım, çünkü hâlâ birçok kesimde iklim krizinin sadece seragazi emisyonlarının azaltılması ile önleneceği zihniyeti hakim. Başlangıçta böyle düşünülüyordu ve iklim değişikliğinin kabul gören bilindik kodu “emisyon azaltımı”ydı. Dolayısıyla uluslararası örgütler, ülkeler iklim politikalarını en çok bu yaklaşımla sürdürdüler.

Fosil yakıt kaynaklı emisyonları nedeniyle suçlu sektörleri de başta enerji olmak üzere, sanayi, ulaştırma, tarım, atık ve diğerleri olarak ele alıyoruz ve uygulamaları burada yoğunlaştırıyoruz. Fakat bugün geldiğimiz noktada krizi önlemeye tek odaklı sektörel bakışlar

yetmiyor. Sektörlerin emisyonlarını azaltmak için uygulamalara devam edilse dahi iklim değişikliğinin önümüzdeki yıllarda etkilerinin artarak devam edeceği bilimsel bir gerçeklik bugün. Halihazırda yaşanan ve gelecekte şiddetlenerek yaşanacak olan bu etkilerin topluma, doğaya ve ekonomiye olan maliyetlerinin katlanarak artacağını görmemek mümkün değil. İşte tam bu noktada uyumun kapsayıcı ve çok sektörlü karakteri ortaya çıkıyor. Uyum; iklim değişikliği risklerinin etkileriyle mücadele etmek ve bu etkileri yönetebilmek için bu alanda politikaların güçlendirilmesi ve uygulanması süreci olarak açıklanabilir, burada esas amaç, değişen iklime ayak uydurarak hem olumsuz etkilerini azaltmak hem

de etkileri gerektiğinde fırsata dönüştürebilmektir.

Biz iklim değişikliği çalışanlar, etkilere uyum adımlarını sırasıyla seçenekler, ihtiyaçlar ve sonrasında alacak önlemler olarak sınıflandırırız. Uyum seçenekleri (adaptation options) derken; dönüşümsel bir uyum (transformational adaptation/dönüşümsel uyum, iklim değişikliği ve etkilerine karşılık olarak bir sistemin temel özelliklerini değiştirmek anlamına gelir) politikasından, doğa tabanlı çözümlerden, gıda ve su güvenliğinin sağlanmasından, sosyal kırılganlıklar için adalet, eşitlik gibi temel prensiplerden bahsediyoruz. Uyum ihtiyaçlarımız da (adaptation needs); her sektör için etki ve etkilenebilirlik analizlerini, afet

risk yönetimini, bölgesel yaklaşımları, bilginin yönetilmesini, azaltım-uyum sinerjisinin kurulmasını, insan ve finansman kaynaklarının geliştirilmesini, ilerlemelerin izlenme /değerlendirilme süreçlerini ve tüm bu konularda paydaşların ortaklığını içerir. Uyum önlemleri (adaptation measures) ise; kıt su kaynaklarının verimli kullanılması, kent ısı adasına karşı inşaat sektöründe dönüşüm, kentlerde uyum planlama çözümleri (kent sellerinin yönetimi, erken uyarı sistemleri yeşil/mavi altyapı uygulamaları vb.), kuraklığa dayanıklı tarım ürünlerinin seçilmesi, sellere karşı bentlerin yükseltilmesi gibi doğrudan uygulamalardır.

Türkiye’de nereden başlamalıyız?

İklim krizi ile savaşmaya ilk önce bilime inanmakla başlamalıyız. Toplumların inanç ve kültürleri doğrultusunda sözelimi kuraklığı önlemek için su, hayat ve şifa kaynağımız konulu hutbelerle ruhani birlikler sağlayarak yağmur duasına çıkmak gibi önlemler bizi kurtaramaz. Yeryüzünün iklim sisteminin bozulmasına biz insanlar sebep olduk, bilim yeterli ve güvenilir kanıtlarla bu durumu ortaya koydu. Çareleri de bilimsel olarak bir bir sıralandı, sıralamaya da devam ediyor.

Türkiye’nin bu adımlara ayak uydurabilmesi için güçlendirilmiş bir uyum stratejisine hemen şimdi ihtiyaç var, çünkü görünen köy kılavuz istemiyor, Türkiye iklim değişikliğinin etkilerinden kaçamayacak. Yıllık ortalama sıcaklık artışları, kuraklıklar, sıcak hava dalgaları, yağış rejimindeki değişiklikler, mevsimsel kaymalar, taşkınlar, kent selleri, toprak kaymaları, fırtınalar ve orman yangınları gibi iklime bağlı olumsuz tüm koşullar ve afetler ne yazık ki ülke gündeminin baş sıralarında artık.

Sizce ülkelerin ‘yeşil büyüme’ tercihleri iklim değişikliğine uyum politikalarını kapsamalı mı?

Türkiye açısından bakalım, yeşil büyüme kavramı bizde resmi anlamda ilk kez 10. Kalkınma Planı’nda (2014-2018)

“Türkiye’de siyasa, iklim değişikliğine dayanıklı bir geleceğe yatırım yapmayı öncelikli gündemine almalı ve hatalarıyla da yüzleşmeli bir an önce. Bu ülkede doğaya vurulan darbeler devam ederken ‘iklim değişikliğine uyum sağlanacak’ beyanları vermek abesle iştigaldir”

zikredildi. Ülkemiz farklı bir kalkınma retoriğine başlangıç yapan bu tercih, bir anlamda düşük karbonlu kalkınma dinamiklerine de işaret eden önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Ülkelerin ekonomi politikalarında yeni bir dönüşümü çağrıştıran bu gibi inisiyatiflerin iklim değişikliğine uyum eylemini de merkezine alması gerekli diye düşünüyorum ben. Çünkü düşük karbonlu kalkınma modelini sadece “düşük emisyonlu kalkınma” olarak anlamamak lazım. Artık “düşük” sıfatı da kalktı esasen, bugün birçok ülke “karbonsuzlaşma” (sıfır karbonlu) yol haritalarını bir bir açıklıyor, başı da Avrupa Birliği çekiyor. Bu yola hem karbon emisyonlarını azaltmak hem de iklim değişikliğine dayanıklı/dirençli ekonomiler yaratmak için çıkıldı. Bu durum ekonomiyi besleyen sektörlerin etkilere karşı uyumunu sağlamayı gerekli kılıyor.

Yani sorumuzun cevabı: Evet. Çıkardığımız sonuç da iklim değişikliğinin et-

kilerine uyum sağlamanın bir kalkınma meselesi olduğudur.

Türkiye’de güçlendirilmiş bir iklime uyum politikasının ülke ekonomisine katma değer kazandırabileceğini düşünüyor musunuz?

Kesinlikle evet. Tarihsel perspektife baktığımızda iklim değişikliğine uyum politikalarının Türkiye’nin kalkınma hedeflerine entegre edilmesi için ilk adımlar resmen bu yüzyılın başında atıldı zaten. Devletin resmi belgesi olan ‘8. Beş Yıllık Kalkınma Planı İklim Değişikliği Özel İhtisas Komisyonu Raporu’nda (2000 yılı) bu entegrasyonun sağlanması için karar vericilerin mutlaka dikkate alması gereken adımlar tek tek sıralandı. En başta da iklim değişikliğinin etkilerinin sosyoekonomik analizlerinin yapılması, uyum politikalarının sektör politikaları açısından ele alınması gerekliliği vurgulanmıştı. Ancak görüyoruz ki, bu ihtiyaçlar hâlâ güncelliğini koruyor, 20 yıldır bir arpa boyu yol gitmişiz.

Güncel durumda, 11. Kalkınma Planı’nda (2019-2023) iklim değişikliğinin etkilerine uyum sağlamaya ilgili olarak bazı sektörlerin iklim değişikliğinden etkilenebilirlikleri üzerine hedefler var, tarım ve turizm sektöründe bunları görüyoruz, en çok da tarım sektörüne ağırlık verilmiş. Planda tarımda ürün deseni değişimi senaryoları oluşturulmasına, iklim değişikliği ile bağlantılı olarak istilacı türler ve tarımsal patojenlerle mücadeleye yönelik

eylem planlarının hazırlanmasına ve iklim değişikliği etkileri dikkate alınarak buharlaşma kaynaklı su kayıplarının önlenmesi için yeraltı su havzaları ve barajların oluşturulmasına yönelik bir dizi hedef yer alıyor. Yine 2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı'nda Türkiye'nin coğrafi konumu itibarıyla iklim değişikliğinden en çok etkilenecek ülkeler arasında yer aldığı ve bu nedenle Türkiye'nin iklim değişikliğine uyum kapasitesinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğu belirtiliyor.

Umutlu muyuz? Kağıt üstünde iklim değişikliği risklerini yönetme kapasitesinin makro politikalarla bağının kurulması resmi de olsa yetmiyor artık, zamanımız dar çünkü. Türkiye'de siyasa, iklim değişikliğine dayanıklı bir geleceğe yatırım yapmayı öncelikli gündemine almalı ve hatalarıyla da yüzleşmeli bir an önce. Bu ülkede doğaya vurulan darbeler devam ederken "iklim değişikliğine uyum sağlanacak" beyanları vermek abesle iştirgaldir.

Pandemi sürerken ve sonrasında dünyada ve özellikle Avrupa'da yeşil bir düzen söylemiyle ekonomide iyileştirme paketleri gündeme geliyor. Bu yeni büyüme hikayelerinde iklim değişikliğinin etkileri dikkate alınıyor mu/alınacak mı sizce?

İklim değişikliğinin etkilerine uyum sağlamak tam da bu nedenle önemli. Dünyanın ekolojik yıkıma sürüklenmesinin müsebbibi biz insanlarız. Yeşil iyileştirmenin bu tükenme döngüsüne dur diyebilmesinin tek çıkar yolu iklim değişikliğine uyum sağlamak ve hemen şimdi sağlamak. Çünkü ekonomi, ekoloji ve sosyal unsurların birbirleriyle arabağ oluşturduğu ve kalkınma paradigmalarında esası değişimlerin gerekli olduğu bir alan "uyum". Yeşil "yeni" dünya, iklim değişikliğine uyum sağlamamanın ağır maliyetini karşılayamaz artık. Dünya bu konunun önemini daha öncelerden beri farkında aslında. Örneğin, Paris Anlaşması'nın yönetim araçlarından olan ve 2018 yılında kurulan **Küresel Uyum Komisyonu**

"Sektör aktörleri iklim değişikliği ile mücadeleye sadece seragazi emisyonlarının azaltılması gözlüğünden bakıyorlar, yani daha çok suçlu oldukları bir alanda at koşturuyorlar, oysa onlar aynı zamanda kurban. Yani iklim değişikliğinin başat sektörlerin büyümelerine olan etkilerini sadece onların seragazi azaltmalarına kilitlemek eksik bir bakış"

(Global Commission on Adaptation) uyum ekonomisini ülkelerin ulusal gündemlerinde tutmak ve sosyoekonomi politikaları kapsamında ele almalarını sağlamak için epeydir çalışıyor. Bu Komisyon tarafından hazırlanan raporlarda ülkelerin uyum yatırımları için gereken finansal kaynaklarını, önlem alınmamasının ekonomik maliyetlerini de dikkate alarak, ulusal finansal sistemleri ile koordineli bir şekilde planlanması gerektiği belirtiliyor. Aslında Türkiye'de henüz az sayıda olsa da bu konuyu ele alan araştırmalar var. Bunlardan ilki 2017 tarihli bir grup sivil toplum kuruluşu tarafından hazırlanan "Ataletin Bedeli" raporuydu, hatırlarsınız, bu rapor tarım ve sağlık sektörlerinde iklim değişikliğine uyumu önceliklendiren finansman politikalarına ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymuş ve kapsamlı bir analizini yapmıştı. Bu konuda özel sektör camiasına ve devletin kurumlarına da önemli görevler düşüyor, çünkü iklim değişikliğine uyum eyleminde uzun vadede ekonomiye

külfet yüklememek için ilgili her sektörün para politikalarını yeniden tasarlaması ve buna göre de teşvik vb. gibi düzenleyici araçların devlet tarafından uygulamaya sokulması gerekiyor.

İklim değişikliğine uyum politikalarında doğanın korunması birleştirici bir üst değer olarak kabul görüyor, Türkiye'deki politikalar buna cevap veriyor mu sizce?

Bu konunun iki yönü var, birincisi iklim değişikliğinin doğal ekosistemler üzerindeki etkilerini bertaraf etme zorunluluğu, ikincisi ise doğanın korunması halinde kara ve deniz ekosistemlerinin karbon havuzu ve yutak olarak iklim krizini önleyici rolü. Dünya bu durumun da farkında; örneğin öteden beri yürürlükte olan **Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesine** taraf ülkeler Eylül 2020'de toplanıp, birlikte "Doğa ve İnsanlar için Liderler Tahahhüdü" belgesini imzalayarak 2030 yılına kadar küresel ölçekte biyolojik çeşitlilikte yaşanan kayıpları sonlandır-

manım, iklim krizini durdurmada en önemli çare olduğunu beyan ettiler. Paris Anlaşması'nda da iklim değişikliğine uyum sağlamak için okyanuslar dahil tüm ekosistemlerin bütünlüğünün güveneye alınması ve biyolojik çeşitliliğin korunması için ülkeler sorumluluklar aldı, çözümler de peş peşe geliyor. Ekosistemlerin insanlığa sunduğu faydalar çok geniş bir yelpazede değerlendirilmeye başlandı. Karbon tutma, mikro iklimi düzenleme, yağış suyunu tutma, su rejimini düzenleme gibi fonksiyonlarıyla da doğrudan iklim değişikliğinin etkilerine uyumla doğrudan ilgili faydalar bunlar. IPCC'nin 5. Değerlendirme Raporunda "doğa tabanlı çözümler" afet risklerinin azaltılması ve iklim değişikliğine uyum seçeneklerinden biri olarak özellikle vurgulandı ve doğa tabanlı yatırımlar yapılması için ülkelere yol gösterildi. Birçok ülkede bu gibi çözümlerle iklim değişikliğine uyum sağlanıyor. Akıl yolu bir, doğal sermayenin sürekliliğine yatırım yapılması, ekonominin gelişmesine katkı sağladığından ülkelerin sürdürülebilir kalkınmasının da anahtarı.

Türkiye'de iklim değişikliğine uyum maliyetlerini düşürmek istiyorsak bu gibi yenilikçi koruma yaklaşımlarına kulak vermeliyiz, doğa tabanlı çözümleri iklim değişikliğine uyum seçenekleri listemizin en başına koymalıyız. Stratejik bir yaklaşımla ekosistem hizmetlerini tüm planlama süreçlerinde dikkate almamız, doğa tabanlı çözümler gibi kabıcı uygulamalara yönelmemiz lazım. Ekosistem hizmetlerinin önemini yeterince anlayamazsak iklim değişikliğinin etkilerine uyum sağlamak imkanı değil. Örneğin tarım, ormancılık ve su ürünleri gibi birincil üretim alanlarının doğal sermayesinin ekosistemler ve sağlıklı biyolojik çeşitlilik olduğunu unutmamalıyız.

İklim değişikliğine uyumun sektör politikalarındaki yerini biraz daha açabilir miyiz?

İklime bağımlı ve ekonomileri iklim de-

"Türkiye'de iklime uyum ile ilgili sektörel politika belgelerinin dağılımına baktığımızda tarım sektörünün önde olması da şaşırtıcı değil, birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de iklim değişikliğinin tarımsal üretime etkileri en çok baş ağrıtan konulardan biri olmaya devam ediyor"

ğişikliğine duyarlı olan birçok sektörde (tarım, gıda, sanayi, turizm, sağlık, finans, altyapı, sigorta, enerji, ulaştırma, tekstil vb.) iklim değişikliği ile mücadelede daha çok emisyonların azaltılması faaliyetlerine öncelik veriliyor. Aslında sektörler nezdinde iklime uyum politikalarının yeterince geliştirilememesinin temel nedenlerinden biri gerek mal gerekse hizmet üreten sektörler üzerindeki etki ve etkilenebilirlik analizlerinin yapılmaması, geleceği görmek için ayrıntılı senaryoların oluşturulmaması ya da bu araştırmaların çok genel olması. Bir diğer boşluk ise bilinç ve bilgi eksikliği. Sektör aktörleri iklim değişikliği ile mücadeleye sadece seragazi emisyonlarının azaltılması gözlüğünden bakıyorlar, yani daha çok suçlu oldukları bir alanda at koşturuyorlar, oysa onlar aynı zamanda kurban. Yani iklim değişikliğinin başat sektörlerin büyümelerine

olan etkilerini sadece onların seragazi azaltma ya da kontrol etme sorumluluklarına kilitlemek eksik bir bakış. Sektörleri üretimlerinin sürdürülebilirliği açısından sorgulamaya başladığımızda, örneğin burada esas soru, "enerji sektörümüz iklime dayanıklı mı?" olmalı. Üstelik ister fosil yakıt ekonomisinin kurallarıyla beslensin, ister yenilenebilir enerji kaynaklarıyla. Bu alanda hemen her sektör için edinilmiş birçok tecrübe var. Örneğin termik santrallerin soğutma suyu olarak kullandıkları kaynakların sıcaklığının artış göstermesi veya hidroelektrik santrallerin üzerine kurulduğu su kaynaklarının debilerinin veya akış hızlarının azalması, bu tesislerin faaliyetlerini son derece olumsuz etkileyebiliyor. Yağış rejimindeki değişiklikler açısından bakıldığında da, daha yağışlı bir iklimde kömürün nem oranı daha yüksek oluyor, bu da kömürün taşınması ve kömürden elektrik enerjisi üretilmeden önce uygulanan kurutma işlemlerinin maliyetini önemli ölçüde artırıyor.

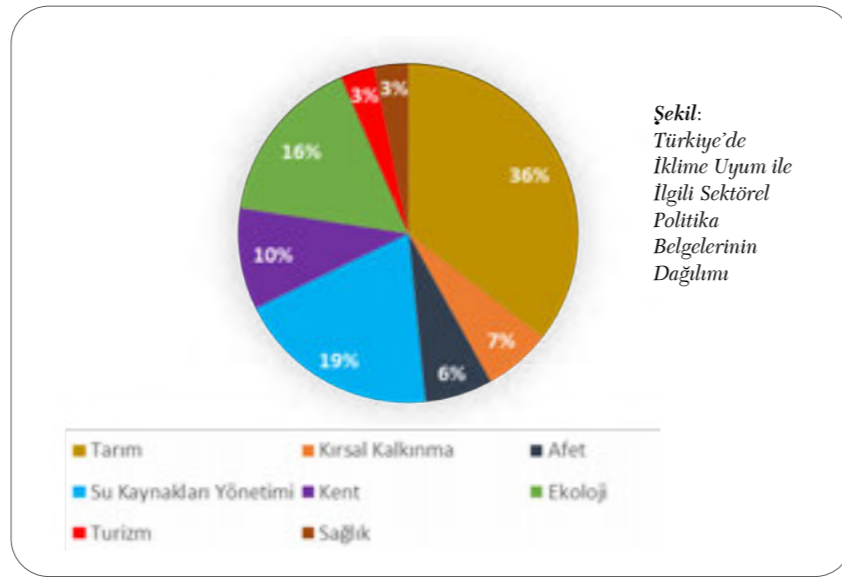
Yenilenebilir enerji sektörüne bakalım. Yağışlarda gözlenen dalgalanmalar, hidroelektrik santralleri de (HES) iklim değişikliğinin etkilerine karşı kırılgan yapıyor. Santrallerin üzerine kurulu olduğu su kaynağının akımının azalması elektrik üretimini doğrudan azaltıyor. Örneğin, iklim değişikliğinin etkilerine bağlı olarak Rusya'nın hidroelektrik potansiyelinin bilimsel tahminler ışığında 2070 yılıyla birlikte %15-20 oranında azalması bekleniyor. Spor sektörü de iklim krizinden etkilenen sektörlerden biri. İngilizlerin 30 yıl içerisinde İngiliz ligi futbol alanlarının dörtte birinin her sezon yükselen deniz seviyelerinden hasar görebileceği üzerine güncel araştırmaları var. **Kış Olimpiyatlarının artan sıcaklıklar sebebiyle iptal edilmesi de bu sektörün kırılganlıklarından biri.** Türkiye'de Doğu Anadolu'da halen devam eden "Yukarı Fırat Havzası Kar Erimeleri ve İklim Değişikliğine Uyum" başlıklı bir projede bir yandan havzada iklim değişikliğinin kar kütleleri ve erimesi

üzzerindeki etkileri ve buna bağlı olarak dere akışındaki değişiklikler değerlendirilirken, öte yandan karla kaplı alanların yüksek rakımlara kayması sonucu su hacminin ve karla kaplı alanların azalacağı, dolayısıyla bölgenin kış turizminin bu durumdan olumsuz etkileneceği hakkında önemli bulgular var.

Atıksu sektöründen bir örnek verelim. İzmir Çiğli Atıksu Arıtma Tesisi'nin iklim değişikliğine bağlı oluşacak deniz seviyesi yükselmesi ve fırtına kaynaklı kabarmaya bağlı olarak tesisin bu tehditlerden nasıl etkileneceğine dair akademik bir araştırmada CBS tabanlı analizler sonucunda, deniz seviyesinin 0,3 m yükselmesi ve 1,0 metrelik bir fırtına sebebiyle deniz kabarması (toplam 1,3 m mertebesindeki su yükselmesi) sonucu tesise su girmeye başlayacağı öngörülmüştür.

Sektörlere özgü bu gibi etkilenebilirlik değerlendirmeleri, bazı ülkelerin sektör-spesifik iklime uyum stratejileri hazırlamalarına neden olmuş, yani her sektörün kendine özgü iklim değişikliğine uyum stratejisi ve eylem planı var. Örneğin Slovenya'da tarım sektörüne özel uyum stratejisi var. Bizim 2011 tarihinde hazırlanmış olan "Ulusal İklim Değişikliği Uyum Stratejisi ve Eylem Planı" bu ayrıntıda bir yaklaşıma sahip değil. Stratejide sektörler tek tek ele alınıp, her biri için farklı iklime uyum adımları belirlenmemiş durumda.

Ancak Ulusal İklim Değişikliği Uyum Stratejisi ve Eylem Planı'nda, çok önemli ve ileri bir yaklaşım olarak iklim değişikliğinin etkilerine maruz kalacak sektörlerde uyum-azaltım sinerjisini dikkate alan bütünlük fayda-maliyet analizlerinin yapılması tavsiye edilmişti. Buradan anladığımız hangi sektörde olursa olsun, emisyon azaltım politikaları ile iklime dayanıklılık politikalarını birlikte belirlememiz, varsa kısıtlarını ve/veya ortak faydalarını çıkarmanın gerektiği. Türkiye'nin dönüşümsel uyum stratejisine kavuşması için 2021'de kaleme alınmaya başlanacak olan yeni ulusal iklim değişikliği uyum stratejisinde bu yaklaşımların eyleme

yañsıtılması umuyoruz. IPCC'nin 1,5°C Özel Raporu'nda dönüşümsel uyumun temelde iki unsur ile tanımlandığını da burada hatırlatalım: İlki, azaltım-uyum sinerjisinin yaratılması, ikincisi de iklim değişikliğinin etkilerinin faydaya dönüştürülmesidir.

Sektörlere özel iklime uyum stratejilerinin olmasının dışında bir başka yöntem, iklim değişikliğine uyumu mevcut sektör stratejilerinin yatay kesen bir unsuru olarak ele almak ve içselleştirmek. Yeterince sistemik olmasa da biz Türkiye'de bunu tarım sektörü için yapıyoruz.

Türkiye'de iklime uyum ile ilgili sektörel politika belgelerinin dağılımına baktığımızda tarım sektörünün önde olması da şaşırtıcı değil, birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de iklim değişikliğinin tarımsal üretime etkileri en çok baş ağrıtan konulardan biri olmaya devam ediyor.

Tarım ve Orman Bakanlığı, sektörün iklim değişikliğine uyum sağlaması amacıyla uzun süredir çeşitli araştırmalar yürütüyor, uygulamalar yapıyor. Kuraklığa dayanıklı çeşitlerin geliştirilmesi, meteorolojik faktörlerin bitki gelişimi üzerindeki etkilerinin belirlenmesi, su tasarrufu sağlayacak modern sulama yöntemlerini destekleme programları, minimum toprak işlemeli tarım yöntemleri, tarım sigortaları uygulamaları, mera ıslahı, tarım atıklarının sürdürülebilir yönetimi gibi konular bu kapsamda çalışılıyor. İdari açıdan bakıldığında mevcut kurumsallaşmanın güçlü ve yeterli olduğunu söylemek mümkün. Sektörün alt kırılımları için hazırlanmış bir dizi stratejide iklim değişikliğinin etkilerini ele alan yatay kesen hedefler, eylemler var; Ulusal Kuraklık Yönetimi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2017-2023) Çölleşme ile Mücadele Ulusal Stratejisi ve Eylem Planı (2015-2023) Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi Organik Tarım Strateji Planı Endüstriyel Ağaçlandırma Çalışmaları Eylem Planı (2013-2023) gibi. Özetle tarım sektörü iklim değişikliğine uyum eylemine mevzuatıyla, kurumlarıyla, üst politika belgeleriyle fazlasıyla hazırlıklı görülüyor. Proaktif uyum eylemlerinde Türkiye'de karar verme süreçlerinin işlevselliğine destek olacak en dinamik sektör tarım sektörü gibi görünüyor. Ancak uygulama açısından bakıldığında daha gidecek çok yol var. Bundan sonra, yerel bilgi ve deneyimlere dayanarak, **konum tabanlı** dediğimiz uyum yöntemlerini devreye sokmak lazım. Kırsal kalkınma unsurlarına ve tarımdan eknekiyi insanlar sosyal haklarına öncelik vermek lazım. Gıda pahalılığı ile iklim de-

ğişikliği arasında doğrudan bir bağ var çünkü, ya da kırsalda yaşayan insanların gelir seviyesi ile. İklim değişikliğinin etkilerine karşı Türkiye'nin gardımı alması gereken bir başka önemli sektör de **sağlık sektörü**. Yeni yeni filizlenen ve bazı üniversitelerin ve sivil toplum kuruluşlarının durumdan vazife çıkardığı -iyi ki çıkardığı- bir alan bu. İklim değişikliğinin halk

sağlığına etkilerini sistemli olarak çalışmamız gerektiğini başımızdaki küresel pandemi nedeniyle anlamış olmalıyız. Üstelik COVID-19 salgını nedeniyle iklim değişikliğinin sağlık etkilerini ele almak için önemli bir zemin ve zaman içindeyiz. Pandeminin toplumda yarattığı endişe ve beraberinde getirdiği farkındalığı değerlendirirsek bu durumun, ülkemizde sağlık sektöründe

ile ilgili kapsayıcı mevzuatı (birincil ve ikincil düzenlemeleri) olabildiğince yorumlayarak çalıştık. Sektörel alanlarda yürürlükte olan kanunlar iklim değişikliğine uyumu destekleyen anlamlı sayıda ilgili hükümler içeriyor. Yeter ki istisnai uygulamalar ve hak ihlalleri olmasın. Acımasız bir ifade ama, Türkiye'de iklim değişikliğine uyum eylemi için eksik olan yasalar değil, tüm canlıların (biz insanlar dahil) hayatını önceliğine almayan bir yönetim anlayışı. İklim değişikliğinin etkilerine konu olan temel ekonomik sektörlerin kırılganlıklarını sınırlı bilgiler de olsa, tek tek ele aldık. Türkiye'nin iklim değişikliğine uyum eylemine fayda sağlayabilecek uluslararası politikaları ve çeşitli ülkelerdeki sektör bazındaki uyum deneyimlerini inceledik, bizim ülkemizin koşullarıyla karşılaştırdık. Uygulamada uyumsuzluk (maladaptasyon) risklerini önlemek amacıyla sektörlerin iklim değişikliğinden karşılıklı etkilenme (altyapı sektörü ile afet risk yönetiminin örtüşmesi gibi) durumunu entegre bir bakış açısıyla değerlendirdik. Sırada ülke genelinde iklim değişikliğine etki analizlerinin yapılması bilimsel veri setlerinin oluşturulması var, üzerinde yoğun çalışılıyor, kentlerde etki analizleri ve kırılganlıklarının tespiti de öncelikli olarak ele alınıyor. Yine gördük ki, iklim değişikliğine uyum ile ilgili önemli odak alanlarında (su kaynaklarının yönetimi, tarım ve gıda güvenliği, kırsal kalkınma, ekosistem

hizmetleri, biyoçeşitlilik ve ormancılık ve diğer) birçok çalışma yapılıyor, veriler üretiliyor, ancak kullanıcı dostu olmayan bu bilgiler, edinilen deneyimler ve sonuçları ne yazık ki, başka çalışmalara yâr olamıyor. Çare olarak her paydaş tarafından üretilen her ölçekte bilgiyi buluşturacak ve karar vermede etkili araçlardan biri olan **İklim Portal'**ın kurulması da bu projenin ana faaliyetleri arasında ön sıralarda. İklim Portal aynı zamanda tüm kesimlerde kolektif çalışma alışkanlığının yerleştirilmesine vesile olacaktır diye düşünüyorum. Proje sürecinde birçok sektörde alanda uyumla ilgili konularda veri açığının kapatılmasına imkan verecek çeşitli akademik araştırmalar yapılacak, uygulama pratikleri gerçekleştirilecek. Ancak Türkiye'nin iklim değişikliğine uyum eylemi için siyasi iradenin sorumlu olduğu kökten bazı çözümlere ihtiyaç var; ekonomi politikalarında uyumun ağırlığını teslim etmek, sosyal kalkınma ve sosyal haklar açısından iklim değişikliğinin etkilerini mercek altına almak ve özellikle yerel düzeyde etkili yönetim ve çok aktörlü karar verme mekanizmalarını hayata geçirmek. Proje kapsamında bu hususlar detaylarıyla rapor edildi. Bu projede nihai hedefimiz net; Türkiye'de iklim değişikliğine uyum eyleminin ülkenin kalkınma politikalarını yatay kesen bir unsur olmasını sağlamak"

iklim değişikliği risk yönetimi mekanizmalarının geliştirilmesinde uyarıcı bir rol oynayabileceğini ümit edenlerdenim ben.

Gelinen noktada Türkiye'nin uyum bariyerleri neler? Aşabilir miyiz? Türkiye'nin iklim değişikliğine dayanıklı olmasının önündeki en temel kısıt etki, etkilenebilirlik ve risk analizleri

"Türkiye'de Uyum için Eksik olan Yasalar Değil, Hayatı Önceleyen Bir Yönetim Anlayışı"

"Proje aktif olarak yaklaşık 10 aydır sürüyor, uzun soluklu ve çok bileşenli bir program, tamamlanması 2023'ü bulur. Proje Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) aracılığı ile yürütülüyor ve Avrupa Birliği (AB) ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse ediliyor. Projede ilk olarak Türkiye'de iklim değişikliğine uyum alanındaki çalışmaları inceleyerek mevcut durumun resmini çektik. Sektör alanları iklim değişikliği ile uyum konularıyla ilgili her paydaşın (bakanlıkların merkezi ve yerel/ bölgesel taşra teşkilatları, belediyeler, üniversiteler, özel sektör, STK'lar, meslek kurumları vb.) iklime uyum açısından bağımlı araştırdık. İlk göze çarpan kısıt, genelde paydaşların, kendi faaliyet alanları ile iklim değişikliğine uyumun konuları arasındaki ilişkileri kuramamaları. Oysa mevcut kesişmeleri tespit etmek, bize zaman ve kaynak kazandıracak ve geleceği doğru planlamamızı sağlayacak. Kurumsal yapılanmada birçok bakanlığın (ve bağlılarının/enstitülere kadar), merkezi üst düzey merkezi kurumların ve kurumların iklim değişikliğine uyum konularında doğrudan ya da dolaylı olan görevlerini ve yetki alanlarını inceledik. Gördük ki, karar kurumları genelde tekil çalışıyor. Oysa bu devasa süreçte rol paylaşımı son derece önemli. Uyum bariyerlerinden biri bu durum çünkü yürürlükte olan iklim değişikliğine uyum

hizmetleri, biyoçeşitlilik ve ormancılık ve diğer) birçok çalışma yapılıyor, veriler üretiliyor, ancak kullanıcı dostu olmayan bu bilgiler, edinilen deneyimler ve sonuçları ne yazık ki, başka çalışmalara yâr olamıyor. Çare olarak her paydaş tarafından üretilen her ölçekte bilgiyi buluşturacak ve karar vermede etkili araçlardan biri olan **İklim Portal'**ın kurulması da bu projenin ana faaliyetleri arasında ön sıralarda. İklim Portal aynı zamanda tüm kesimlerde kolektif çalışma alışkanlığının yerleştirilmesine vesile olacaktır diye düşünüyorum. Proje sürecinde birçok sektörde alanda uyumla ilgili konularda veri açığının kapatılmasına imkan verecek çeşitli akademik araştırmalar yapılacak, uygulama pratikleri gerçekleştirilecek. Ancak Türkiye'nin iklim değişikliğine uyum eylemi için siyasi iradenin sorumlu olduğu kökten bazı çözümlere ihtiyaç var; ekonomi politikalarında uyumun ağırlığını teslim etmek, sosyal kalkınma ve sosyal haklar açısından iklim değişikliğinin etkilerini mercek altına almak ve özellikle yerel düzeyde etkili yönetim ve çok aktörlü karar verme mekanizmalarını hayata geçirmek. Proje kapsamında bu hususlar detaylarıyla rapor edildi. Bu projede nihai hedefimiz net; Türkiye'de iklim değişikliğine uyum eyleminin ülkenin kalkınma politikalarını yatay kesen bir unsur olmasını sağlamak"

hizmetleri, biyoçeşitlilik ve ormancılık ve diğer) birçok çalışma yapılıyor, veriler üretiliyor, ancak kullanıcı dostu olmayan bu bilgiler, edinilen deneyimler ve sonuçları ne yazık ki, başka çalışmalara yâr olamıyor. Çare olarak her paydaş tarafından üretilen her ölçekte bilgiyi buluşturacak ve karar vermede etkili araçlardan biri olan **İklim Portal'**ın kurulması da bu projenin ana faaliyetleri arasında ön sıralarda. İklim Portal aynı zamanda tüm kesimlerde kolektif çalışma alışkanlığının yerleştirilmesine vesile olacaktır diye düşünüyorum. Proje sürecinde birçok sektörde alanda uyumla ilgili konularda veri açığının kapatılmasına imkan verecek çeşitli akademik araştırmalar yapılacak, uygulama pratikleri gerçekleştirilecek. Ancak Türkiye'nin iklim değişikliğine uyum eylemi için siyasi iradenin sorumlu olduğu kökten bazı çözümlere ihtiyaç var; ekonomi politikalarında uyumun ağırlığını teslim etmek, sosyal kalkınma ve sosyal haklar açısından iklim değişikliğinin etkilerini mercek altına almak ve özellikle yerel düzeyde etkili yönetim ve çok aktörlü karar verme mekanizmalarını hayata geçirmek. Proje kapsamında bu hususlar detaylarıyla rapor edildi. Bu projede nihai hedefimiz net; Türkiye'de iklim değişikliğine uyum eyleminin ülkenin kalkınma politikalarını yatay kesen bir unsur olmasını sağlamak"

için bilimsel altlığın yetersizliği, öncelikle bu açığı bir an önce kapatmalıyız. Her ne kadar son dönemlerde ulusal ve bölgesel düzeyde iklimbilim çalışmaları artsa da sektörler için tek tek ya da kombine olarak etki analizlerinin yapılmasına olan ihtiyaç halen sürüyor. Akademi camiasına burada çok iş düşüyor.

İklim değişikliğinin etkilerinin bölgesel düzeyde farklılıklar gösterdiğini biliyoruz. Türkiye'nin bölgesel planlama ve kırsal kalkınma dinamiklerinde henüz iklim değişikliğinin etkilerine uyum sağlamakla ilgili yaklaşımlar zayıf. Aslında yöneticiler bu boşluğun farkında, yedi coğrafi bölgede iklim değişikliği eylem planlaması yapılmış diye adımlar da atıyor. Örneğin yakın dönemde Trakya'da iklim değişikliğine uyum eylemi bölgesel bütünlük kapsamında ele alındı, iklim etkilerinin analizleri yapıldı, bölgede faaliyet gösteren sektörlerin kırılganlıkları raporlandı. Bu gibi deneyimlerin çoğaltılması lazım.

Kırsal kalkınma politikalarında iklim değişikliğine uyum nasıl ele alınıyor diye dünyadaki uygulamalara baktığımızda bazı ülkelerde iklime uyumun doğrudan makro-ekonomilere yön veren temel politikalarla kaynaştırıldığını görüyoruz. Örneğin Latin Amerika'da karar verenler, iklim değişikliğine uyumu kırsal kalkınma politikalarının içine derç etmişler. Bizim ülkemizde kırsal kalkınma politikaları özellikle bölgesel eşitsizlikleri azaltmak amaçlı olarak öteden beri uygulanır, AB fonlarıyla sürekli desteklenir. Çalışmalarımızda son dönemlerdeki kırsal kalkınma uygulamalarına baktığımızda iklim değişikliğinin etkilerinin dolaylı olsa da ele alındığını gördük. Bu sevindirici bir durum çünkü akılcı bir planlama ile bu gibi uygulamalardan yararlanabiliriz.

Stratejik planlama açısından bakıldığında; Türkiye'de epeydir uygulamada olan doğrudan ilgili bazı üst politika belgelerinin yanı sıra (Ulusal İklim Değişikliği Uyum Stratejisi ve Eylem Planı; Ulusal İklim Değişikliği Stratejisi/İDES; İklim Değişikliği Eylem

“Kent afetlerinin çözümüne de dar bakıyoruz. Zannediyoruz ki kentlerde gri altyapıyı güçlendirirsek işi çözeceğiz. Oysa kent ekonomilerini besleyen bir dizi sektör var; inşaat, ulaştırma, turizm gibi. Bu sektörlerin etkilenebilirliğini hesaplamadan kentleri iklime dayanıklı yapamayız”

Planı/İDEP), tarım, turizm, ulaştırma, enerji vb. sektörlerinin stratejilerinde iklim değişikliğinin etkilerinin ele alındığını biliyoruz. Bakanlıklar bu stratejilerde, dolaylı da olsa iklim değişikliği ile kendi çalışma alanlarıyla örtüşen çok sayıda hedefler koymuşlar, eylemler belirtmişler. Ancak bu hedefler ve eylemler gerçekleşti mi, ne ölçüde hayata geçirildi, bunları değerlendirmek çok zor. Çünkü stratejilere yazdığımız hedeflerin gerçekleşip gerçekleşmediğini nümerik göstergelerle takip edebileceğimiz sürekli bir izleme/değerlendirme sistemine sahip değiliz.

Ulusal düzeydeki üst politika belgelerinin (ilgili bakanlıkların stratejik planları da dahil) yanı sıra yerel ölçekte iklim değişikliğine uyum eylemi için ele almamız gereken yine çok sayıda politika dokümanı ve planlar var; İllerin kuraklık eylem planları, illerin sulak alan planları, nehir havza koruma yönetim planları, havza yönetim planları, sektörel su tahsis planları, mekânsal strateji planları, bütünlük kıyı alanları yönetimi planları, kentsel ulaşım master planları, kentsel yeşil altyapı strateji ve eylem planları, bazı özel koruma bölgelerine has iklim değişikliğine uyum planları gibi.

İklim değişikliğine uyum eylemi ile ilgili her düzeyde hazırlanmış stratejileri, politika belgelerini, eylem planlarını say say bitiremiyoruz. Bu kadar kalabalık ve birbirinden kopuk süreçlerin, ülkenin iklim değişikliğine uyum eylemine itici güç sağlamasını kabul etmek zor; karar vermeyi işlevselleştirmeye ne ölçüde destek oldukları da biraz şüpheli.

Kent afetlerinin çözümüne de dar bakıyoruz. Zannediyoruz ki kentlerde gri

altyapıyı güçlendirirsek işi çözeceğiz. Oysa kent ekonomilerini besleyen bir dizi sektör var; inşaat, ulaştırma, turizm gibi. Bu sektörlerin etkilenebilirliğini hesaplamadan kentleri iklime dayanıklı yapamayız. Kıyı kentlerini özellikle mercek altına almalıyız. Ülke nüfusunun ve ekonomik faaliyetlerin önemli bir kısmının büyüyen kentlerin ve turizm sektörünün iklim değişikliğine kırılganlığı artırdığı kıyı bölgelerinde yoğunlaştığı gerçeğine odaklanmalıyız. Üstelik kıyı kentlerinin iklim değişikliğine uyumuna destek sağlayacak yasa ile belirlenmiş önemli yönetim araçlarımız var, bunlardan biri de “bütünlük kıyı alanları yönetim planları”. Yapmamız gereken, bu planlara iklim değişikliğinin etkilerini ele alan parametreleri yerleştirmek ve uygulamalarda dikkate almak.

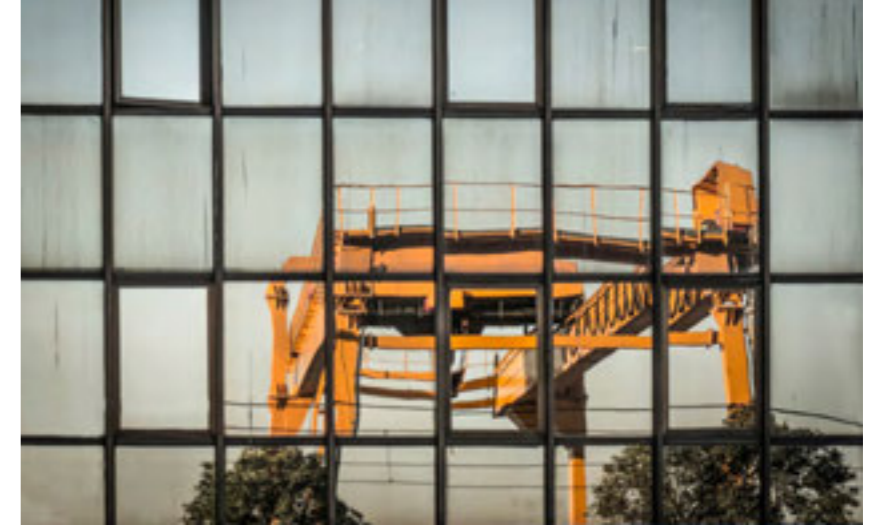
İklim değişikliğine uyumu destekleyen çok sayıda yasamız, stratejimiz, planlarımız ve bakanlıklarımız, üst kurullarımız var ama anladık ki bunlar yetmiyor. Esas olan siyasi iradeyi de rahatlatacak işlevsel karar araçlarını uygulamaya sokmak, yani sert uyum önlemleri almak; erken uyarı sistemlerini, yeşil altyapı uygulamalarını, meteorolojik istasyon sayılarını ve daha birçok başka eylemi de çoğaltmak gerek.

Ayrıca, bu alanda bilgi paylaşımının şeffaf olması da önemli, çok disiplinli ve kolektif çalışmaya ihtiyaç olan böyle bir alanda tüm paydaşların bilgilere/verilere kolayca erişebileceği bir sisteme son derece ihtiyaç var bu ülkede. Mevcut bilgiler dahi bir araya getirilemiyor, buluşturulamıyor. Uyum eylemi için karar verme süreçlerini zorlayan en önemli darboğazlardan biri de bu. ○

Ulusal Uyum Platformları: Uyum Eyleminin Ana Bilgi Kaynağı

Avrupa Çevre Ajansı (AÇA) üye ülkelerinde iklim uyum eyleminin kalbinde yer alan ve ana bilgi kaynağı olan uyum platformları hayata geçirilmeye başlandı. Tüm Avrupa'yı kapsayan Climate-ADAPT'ın özelliklerini ve hayata geçirilecek olan Türkiye'nin Ulusal Uyum Platformu “İklim Portal”ın iklim krizi ile mücadelede alacağı rolü ve taşıyacağı önemi Ali Cem Deniz kaleme aldı.

Ali Cem DENİZ, Çevre Mühendisi

eylem planlarını geliştirmek ve uygulamak için internet tabanlı uyum platformlarını destekliyor ve geliştiriyor. Bu platformların öncelikli amacı iklim değişikliğinin etkilerine karşı tedbir alan ve uyum stratejileri geliştiren karar vericiler ve onları destekleyen kurum ve kuruluşlara tek bir içerik kaynağı (one-stop repository) olarak hizmet vermek. Türkiye'de ise “Türkiye'de İklim Uyum Eyleminin Güçlendirilmesi Projesi” kapsamında “İklim Portal” adıyla bir ulusal uyum platformu hayata geçirilecek olup platformu geliştirme çalışmalarının önümüzdeki yılın ilk çeyreğinde başlaması hedefleniyor.

Platformların İklim Kriziyle Mücadeledeki Yeri

İklim değişikliğine uyum ile ilgili konuların genişliği ve iç içe olması karar vericiler, özel sektör, üniversite, sivil toplum, araştırmacılar ve halkın doğru bilgiye erişimi ile ilgili birçok soruna sebep oluyor. Bu doğrultuda düzenli olarak güncellenen ve bilimsel olarak doğrulanmış bilgi ve verilere geniş bir kullanıcı kitlesinin erişebilmesi, pay-

daşların bilgi paylaşımı yapabilmesi ve uyum stratejileri konusunda karar vericilere kolaylık sağlanabilmesi için internet tabanlı platformlar hayata geçiriliyor (AÇA, 2015).

Ulusal uyum platformlarını hayata geçiren ülkeler incelendiğinde, platformların ülke genelinde tek bir bilgi kaynağı (one-stop shop) olarak hizmet ederek iklim değişikliğine uyum eyleminin merkezinde yer aldığı görülebilir. Yani ulusal ölçekte üretilmiş oldukları veri ve bilgileri tek bir platformda paylaşarak ve merkezi yönetim, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, bilim camiası gibi farklı paydaşlar sürekli olarak etkileşim içinde bulunarak, birbirlerinin yaptıkları çalışmalardan beslenebiliyorlar. İlgili devlet kurum ve kuruluşları da platformların birer bilgi sağlayıcısı olduklarından kurumlar, diğer kurumların ürettiği bilgi ve verilerden faydalanabiliyor; bu sayede aynı verinin birden çok kurum tarafından üretilmesinin önüne geçilebiliyor. Avrupa Çevre Ajansı, bahsedilen tüm bu web tabanlı platformların bilgi paylaşımını ve ülkelerin edindiği tec-

rübeleri paylaşarak, uyum eylemlerini güçlendirdiğini ve böylece iklim değişikliğine uyum konusunun görünürlüğüne ve tüm kesimler tarafından anlaşılabilirliğini artırdığını belirtiyor.

Climate-ADAPT ise AÇA üyesi ülkelerin diğer uyum platformlarını tamamlayıcı olacak şekilde geliştirilmiş (AÇA, 2013). Platform, Avrupa ülkelerine iklim değişikliğinin beklenen etkileri, iklim değişikliğinden en fazla etkilenen veya etkilenecek bölgeler, sektörler ve kentler ile ilgili bilgi akışı sağlarken aynı zamanda kullanıcıların birbirleriyle ulusal ve ulus-ötesi uyum stratejileri, örnek çalışmalar, iklim değişikliğine potansiyel uyum yöntemleri ve farklı coğrafi ölçeklerde iklim değişikliğine uyum planları geliştirme metodları konularında etkileşime geçme imkânı sağlıyor (EEA, 2019).

Tüm bu ihtiyaçlar doğrultusunda, AÇA üyesi 18 ülke ulusal uyum platformla-

rını hayata geçirmiş durumda; iki Avrupa ülkesinde (İtalya ve Yunanistan) ise platform geliştirme çalışmalarına devam ediliyor. Ülkemizde ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın İklim Değişikliği ve Uyum Dairesi Başkanlığı ve Yazılım Teknolojileri Dairesi Genel Müdürlüğü yardım ve danışmanlığıyla yazılım geliştirme aşaması sürüyor.

Uyum Araçları: Platformların Fonksiyonel Yönü

Platformlarda yerel ve ulusal politika eylemleri, bilimsel araştırmalar ve yayınlar, proje çıktıları, örnek vaka çalışmaları gibi içeriklerin yansın interaktif uyum araçları da yer alıyor. İklim değişikliğine uyum eylemini tabana indirgeyen bu interaktif araçlar, özellikle karar vericilere rehberlik ediyor ve uygulayacakları eylemlerin sonuçlarını projekte etmelerine imkân sağlıyor. Araçların sayısı, hitap ettiği paydaş

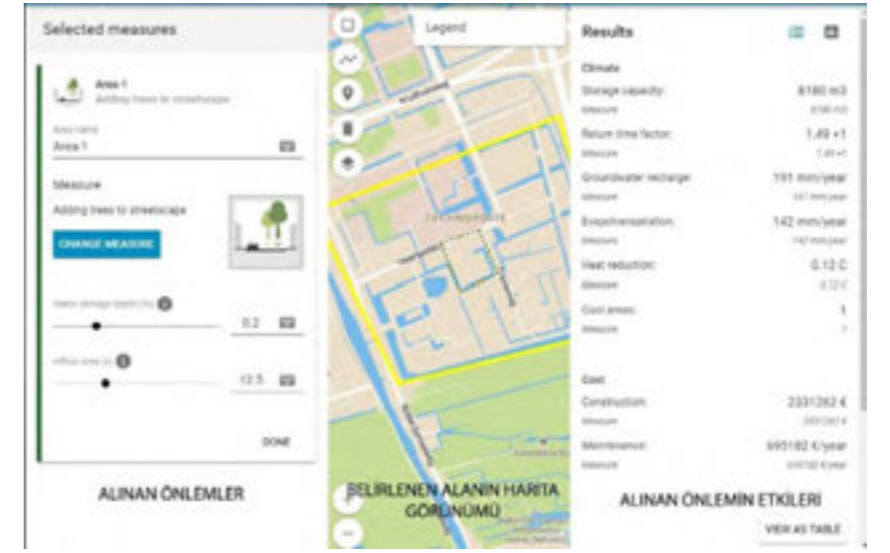
kitlesi ve etkinliği platformların fonksiyonelliğini belirleyen en önemli etmenlerden birisi. Örneğin Hollanda Mekânsal Uyum Bilgi Platformu (Kennisportaal Ruimtelijke Adaptatie) farklı hedef kitlelere (halk, karar alıcılar, özel sektör, tarım vb.) hitap eden **90 farklı araç** barındırıyor. Araçlar geliştirilirken özellikle karar vericilerin strateji geliştirme ve uyum eylemlerini belirleme aşamalarının desteklenmesi amaçlanmış. Platformdaki en yetkin araçlardan birisi olan İklim-Korunaklı Şehir Aracı ([Climate Resilient City Toolbox](#)), karar vericilere bir bölgenin iklim değişikliğinin sel, kuraklık, aşırı hava olayları ve ısı adaları gibi olumsuz etkilerine karşı hangi uyum eyleminin daha etkin olacağı konusunda rehberlik ediyor. Kullanıcılar, çalışma alanlarını harita üzerinden seçip ulaşmak istediği hedefleri belirleyebilir; son olarak ise bölgeye uygulanması düşünülen uyum

eylemlerini (binalarda yeşil çatı uygulaması, yeşil altyapı bileşenleri vb.) seçilebiliyor. Bu işlemlerin ardından araç, kullanıcılara belirlenen uyum eylemlerinin aylık, yıllık ve ilk yatırım masrafları, belirlenen uyum eylemlerinin ne ölçüde etkili olacağı ve kullanımın modellenmenin başında belirlenmiş olduğu hedefe ne kadar yaklaştığı gibi bilgileri çıktı olarak sunuyor. Yani araç, özellikle yerel karar vericilerin bir uyum eylemini hayata geçirmeden eylemin fayda ve maliyetini tespit edip en optimal eylemi seçebilmelerine imkân sağlıyor.

Bazı araçlar ise hedef kitle olarak doğrudan halkı seçerek tabanda iklim uyum eyleminin harekete geçmesini amaçlıyor. Örneğin Danimarka'nın uyum platformu Klimatilpasning'de yer alan [AgriWizard](#), doğrudan çiftçileri hedef almakta ve bir çiftliğin aşırı hava olaylarından nasıl korunabileceğini gösteren interaktif bir kılavuz olarak konumlandırılmış. Araç, çiftçilere arazi ve binalarının aşırı hava olaylarından nasıl etkileneceğini ve bu etkilere çiftçilerin nasıl uyum sağlayabileceklerini interaktif üçboyutlu bir model üzerinden gösteriyor. Bu sayede araç, çiftçilerin iklim değişikliğinin ürün verimini etkileyebilecek herhangi bir etkisini maddi kayıp yaşamadan görebilmesini ve etkin iklim değişikliğine uyum eylemlerini hayata geçirmesini sağlıyor.

Türkiye'nin Ulusal Uyum Platformu: İklim Portal

Türkiye özelinde incelendiğinde iklim değişikliğine uyum ile ilgili çalışmalar birçok farklı paydaş (devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler vb.) tarafından yürütülüyor. Özellikle Paris Anlaşması'nda sivil toplum kuruluşları iklim mücadelesinde ön plana çıkmaya ve bu mücadelede gözlemci, danışman ve öncü olarak rol almaya başladı. Bu doğrultuda ülkemizde de sivil toplum kuruluşları çeşitli yurtiçi ve yurtdışı kaynaklı hibe programlarından yararlanıyor ve iklim değişikliğine uyum eylemine katkı sunan içerikler üretiyor.

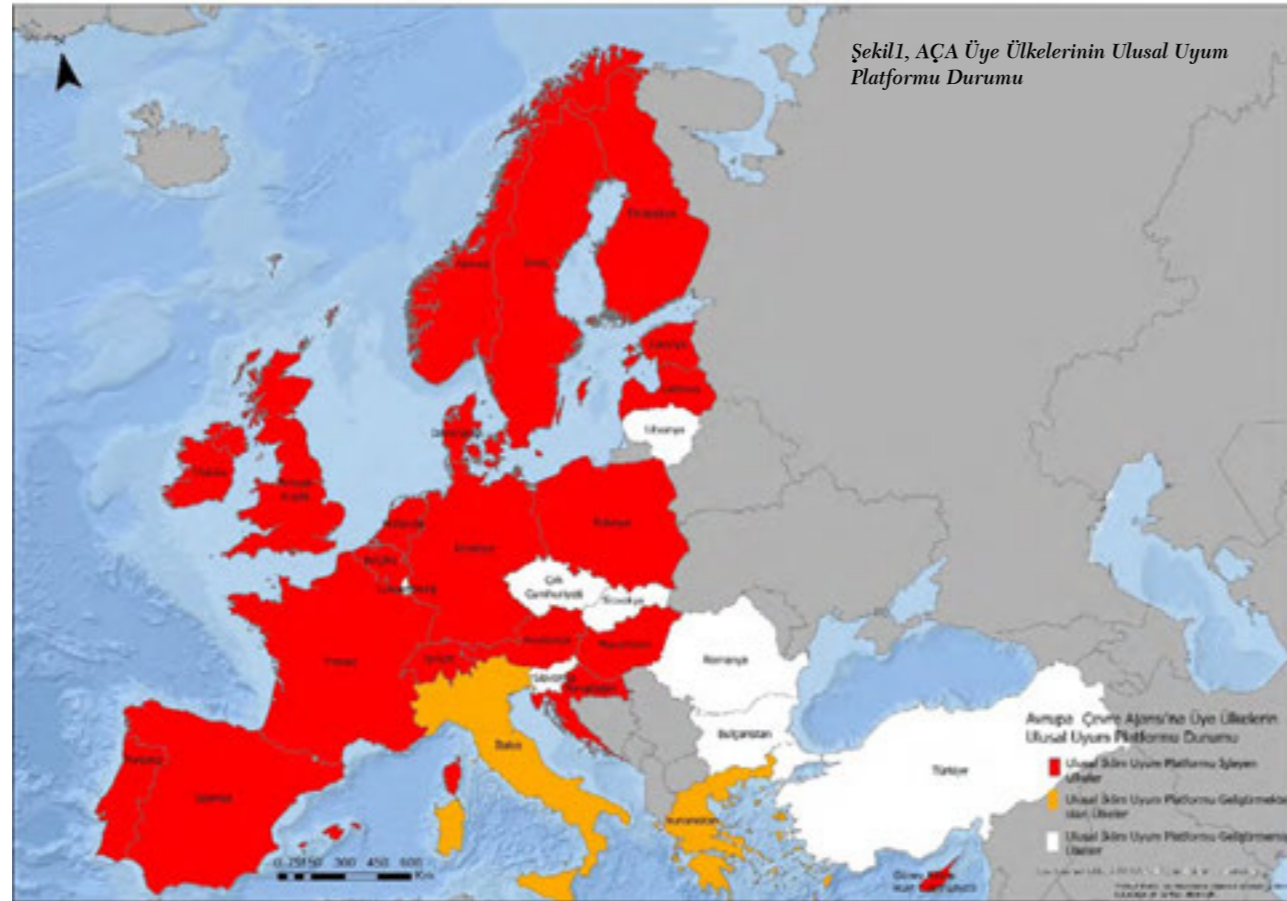
Şekil 2, İklim-Koruma Şehir Aracı

Aynı şekilde üniversiteler, iklim değişikliği araştırma ve uygulama merkezleri aracılığıyla araştırma projeleri hazırlıyor ve içerik geliştiriyorlar. Türkiye özelinde birçok farklı paydaş tarafından üretilen iklim değişikliğine uyum ile ilgili bilgi ve verilerin toplandığı, iklim değişikliğine uyum mücadelesinin *tek durak noktası (one-stop shop)* olacak bir veri tabanı olarak hizmet edecek olan **Ulusal Uyum Platformu (İklim Portal)**, öncelikle ulusal düzeyde bir bilgi alışverişine imkân sağlayacak.

Böyle bir platformun yaratılmasının temel faydası, iklim değişikliğinin etkileri, etkilenebilirlik ve uyum hakkında bilgi toplanmasını, paylaşılmasını ve kullanılmasını kolaylaştırmak, tutarlı ve güncel bir bilgi tabanı oluşturmak olarak karşımıza çıkıyor. İklim Portal, Türkiye'nin iklim değişikliğine uyum politikalarını geliştirecek ve karar vericiler ile devlet ve devlet-dışı paydaşlar arasındaki diyalog boşluğunu doldururken iklim uyum eyleminin tabana indirgenmesine ve sağlıklı bir şekilde uygulanmasına zemin hazırlayabilir.

Ülkemizde birçok farklı kurum ve kuruluş ulusal veya uluslararası kaynaklar kullanarak çalışmalar gerçekleştiriyor. Çalışma sonuçları genellikle proje kapsamında kurulan internet sitelerinde

yayınlanmakta olup proje süresi tamamlanma bu sitelerin büyük çoğunluğu kullanım dışı kalıyor ve üretilen bilgilere erişimde sıkıntı yaşanıyor. Böyle bir platformun Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesindeki kurumlar himayesinde hayata geçirilmesi özellikle sürekli güncellenen ve veri kaybının yaşanmadığı bir veri tabanı yaratılmasına imkân sağlayacaktır. Bu sayede tüm paydaşların ürettiği içerikler tek bir kaynaktan toplanacak ve aynı içeriğin birden çok kurum tarafından üretilmesinin önüne geçilecektir. Aynı zamanda paydaşlar birbirlerinin çalışmalarından faydalanmalarına imkân tammacaktır. Kurulacak olan İklim Portal, iklim değişikliğine uyum eylemi için *tek bilgi durağı* olarak hizmet edecek olmasının yanı sıra içerebileceği araçlar ile karar verme mekanizmasının geliştireceği uyum stratejilerine de rehberlik edecektir. Özellikle iklim değişikliğine uyum eylemini tabana indirgeyecek olan platform; her bir bireyin aktif olarak uyum eylemine katkı sağlamasına ve bilgiye erişimine olanak sağlayacaktır. İklim Portal, işlevselliği sayesinde karar verme süreçlerinin doğru yönetilmesini sağlayacak ve Türkiye'nin iklim krizi ile mücadelesini çağdaş normlara yükselterek güçlendirecektir. ○

İklim Krizi ve Sanayiler: Katil mi Maktul mü?

Enerji, imalat, ulaşım, konut, tarım ve atık yönetimi gibi sektörel faaliyetlerin tarihsel emisyonlardaki ve referans senaryo emisyonlarındaki paylarının büyüklüğü, sanayileri “iklim katili” olarak ele almamız için yeterli olacaktır. Öte yandan, iklim krizi paradigması kapsamında “katil” olarak ele alınan sanayiler aslında iklim krizinin ekonomik etkileri göz önünde bulundurulduğunda bir “maktul” olarak da karşımıza çıkmaktadır.

— Oğuz TOSUN,
Karbon Piyasaları Uzmanı

Sanayiler, 2017 verilerine göre gayri safi küresel hasılda sahip olduğu [%25.44'lük](#), 2016 verilerine göre ise küresel seragazi emisyonlarında sahip olduğu [%5,6'lık](#) payla iklim muhasebesi çerçevesinde dikkatleri düzenli olarak üzerine çeken bir ekonomik bileşendir. Bir başka deyişle küresel ekonomik işleyişin hayati bir parçası olan sanayiler (sektörler) çağın en ciddi çevresel ve ekonomik trajedilerinden iklim krizinin en büyük sebeplerinden biridir. Özellikle enerji, imalat, ulaşım, konut, tarım ve atık yönetimi gibi sektörel faaliyetlerin tarihsel emisyonlardaki ve referans senaryo emisyonlarındaki paylarının büyüklüğü, sanayileri “iklim katili” olarak ele almamız için yeterli olacaktır. Öte yandan, iklim krizi paradigması kapsamında “katil” olarak ele alınan sanayiler aslında iklim krizinin ekonomik etkileri göz önünde bulundurulduğunda bir “maktul” olarak da karşımıza çıkmaktadır. Küresel ekonominin lokomotifleri sanayiler için duymaya pek de alışık olmadığımız bu son derece doğru yakıştırmayı kullanmamın arkasındaki temel neden iklim krizinin artık sınıflar, sektör, ülke, bölge demeden ekonominin her bileşenini doğrudan risk altında bırakmasıdır. İklim krizi sanayiler için tedarik zincirlerinden paydaşlarıyla olan etkile-

şimlerine, kaynak bağımlılıklarından piyasadaki fiyat dalgalanmalarına kadar büyük bir yelpazede çeşitlenen birtakım riskler teşkil etmektedir. Gelin iklim krizinin küresel ekonomiyi sektörler üzerinden nasıl vurduğuna, yani ekonomiyi günbegün nasıl öldürdüğüne bir göz atalım... İklim değişikliği bütün ekonomik sektörler için son derece ürkütücü senaryolar ortaya koyuyor. Küresel sıcaklık ortalamalarında, yağış rejimlerinde ve aşırı hava olaylarında gözlenen ve öngörülemeyen radikal değişikliklerin ve diğer başka etkilerin yön verdiği bu senaryolar, krizin bir sebebi olan ekonomik sektörleri de artık çözümün bir parçası olmaya zorluyor. Öyle ki, küresel karbon emisyonlarının yaklaşık %20'sinden sorumlu olan enerji sektörünün en kırılgan sektörlerden biri olduğu da söylenebilir. Örneğin, hava sıcaklıklarının ortalamasının yükselmesi, termik santrallarda soğutma suyu olarak kullanılan doğal su kaynaklarının sıcaklığının yükselmesi, termal çevrim katsayısını düşürmekte ve bu da termik santralların veriminin düşmesine neden olmaktadır. Daha sıcak soğutma suyunun kullanılmasının ve santral veriminin düşmesinin bir sonucu olarak, termik santrallar, her 1 derece santigratlık artışta kurulu kapasitelerinin %1

ila 2'sini kaybetmektedirler. Ayrıca, doğalgazla çalışan termik santrallar, 5,5 °C'lik bir sıcaklık artışında enerji üretimlerinin %3 ila 4'ünü kaybetmektedir.

İklim değişikliği ve etkilerinin tartışıldığı bir zeminde kolaylıkla akla gelemeyen sektörlerdeki bilançonun bile artık oldukça yıkıcı olduğu görülebiliyor. Örneğin, dünyanın en büyük ekonomisi ABD'nin başkanı Donald Trump ülkesini Paris Anlaşması'ndan çekmiş olsa da değişen iklim koşulları nedeniyle Savunma Bakanlığı'nın görevlerini güvenle ifa edebilmesi için savunma sanayisinde alınması gereken yapıcı önlemleri içeren “2019 Mali Yılı Ulusal Savunma Yetki Kanunu Tasarısı” (Fiscal Year 2019 National Defense Authorization Act) onaylamıştı. Buna ek olarak, spor sektörünün de iklim krizinden etkilenen sektörlerden biri olduğu tespit edilmiştir. Rapid Transition Alliance tarafından yapılan [güncel bir çalışmaya](#) göre önümüzdeki 30 yıl içerisinde İngiliz ligi futbol alanlarının dörtte birinin her sezon yükselen deniz seviyelerinden hasar görmesi ve Kış Olimpiyatları'nın artan sıcaklıklar sebebiyle gerçekleştirilmesinin son derece zorlayıcı olması öngörülmüyor.

İklim Krizinin Sektörel Etkileri Nasıl Tespit Edilir?

McKinsey & Company (2018) tarafından hazırlanan “Şirketler İklim Değişikliğine Nasıl Uyum Sağlar?” başlıklı makalede de analiz edildiği üzere iklim

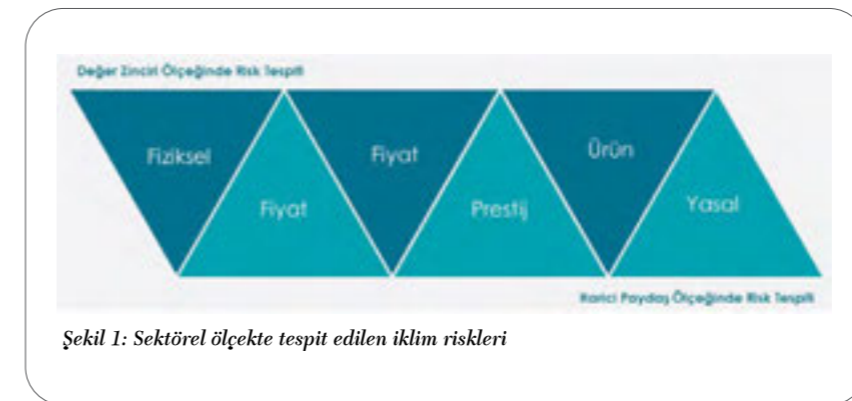
değişikliğinin sanayiler üzerinde altı farklı risk yoluyla tehdit oluşturduğu tespit edilmiştir. Şekil 1'de gösterildiği gibi “Değer Zinciri Riskleri” ve “Harici Paydaş Riskleri” olarak değerlendirilen ve birbirinden tamamen bağımsız olmayan bu risklerin tespiti sektörlerin ekonomik ihtiyaçları çerçevesinde iklim uyum pratiklerinin hayata geçirilmesinde önem arz etmektedir.

Değer Zinciri Ölçeğinde Risk Tespiti, fiziksel riskleri, fiyatlar ve ürünler/hizmetler üzerinde gözlenen riskleri kapsamaktadır. **Fiziksel riskler** ise, her geçen gün gözlenme sıklığı ve yoğunluğu artan orman yangınları, sel veya kasırgalar gibi iklim olaylarının altyapı ve diğer varlıklar (fabrika veya tedarik zinciri işletmeleri gibi) üzerinde sebep olduğu tahribatlarla ilgili risklerdir. Bahsi geçen bu radikal iklim olaylarının yaşanma sıklığı 1970'lerden bu yana önemli ölçüde artış göstermiştir. İklim değişikliğinin sebep olduğu bu fiziksel stresler küresel ölçekte sanayilerin (sektörlerin) verimlerini ve performanslarını hammadde veya operasyon türü gözetmeksizin artık hissedilebilir seviyede olumsuz olarak etkilemektedir. Örneğin, dünyanın en büyük çok uluslu küresel tarım ve gıda şirketlerinden Cargill, 2012 yılında ABD'de yaşanan kuraklığı bağli olarak son 20 yıldaki en kötü üç aylık kazancını raporladığını açıklamıştır. Buna ek olarak, üretim operasyonlarının çoğunu Tayland'da yürütmekte olan **Western Digital Companies**'in üretimleri 2011 yılında

Tayland'da yaşanan seller sebebiyle keskin bir düşüş yaşamıştır. Doğrudan Western Digital Companies firmasını etkileyen bu ekonomik çalkantı, küresel ölçekte de hammadde ve donanım parçası tedariki bu firmaya bağlı olan birçok bilgisayar üreticisi firmayı da olumsuz etkilemiştir.

Bu gibi risklerin kontrolü, gerekli tespitlerin ve planlamaların yapılmadığı senaryoda son derece zor ve mali açıdan zorlayıcıdır. Sanayiler bu kapsamda yıllar ve on yıllar içinde gerçekleşmesi muhtemel olan risklerin tespiti ve planlaması için gerekli adımları atmalıdır. İklim riski tespitleri, özellikle hedef kitlenin sanayiler olduğu senaryolarda, iklim modelcileri tarafından yapılması gereken sel, deniz seviyesi yükselmeleri, sıcaklık veya yağış rejimi gibi bütün iklimsel parametrelerin hesaba katıldığı bütüncül bir uyum planı çalışması çatısı altında yürütülmelidir. Öyle ki böylesi çalışmalar, ilgili sanayilerin iklim kırılganlıklarının tespit edilebilmesi için en önemli yürütücü güçlerden biridir. Ancak bu risk tespitlerinden sonra, sanayiler için risk azaltımı, teknik standart artırımı veya iklim değişikliğine uyuma yönelik kurumsal kapasite kurulmasından bahsedilebilir. **Fiyat riskleri**, hammaddenin ve diğer ilişkili varlıkların fiyatlarında görülen radikal dalgalanmalardan kaynaklı risklerdir. Örneğin, belirli bir coğrafyada yaşanan kuraklık nedeniyle su fiyatlarının belirli bir ülkede/bölgede politik ve yasal düzenlemelerle enerji fiyatlarının yükselmesine sebep olabilir. Bu hammaddeye bağımlı sanayiler üzerinde yıkıcı bir ekonomik tahribatı tetikleyebilir. Bu da günümüzde şirketleri kısa vadede “üretim, enerji ve sigorta” üçgeninde iklim değişikliği kaynaklı belirsizliklerle mücadele etmek zorunda bırakmaktadır. Bu belirsizliklere karşı hazırlıklı olmanın yolu orta ve uzun vadeyi kapsayacak şekilde fiyat risklerini tespit etmekten geçmektedir.

Öte yandan fiyatlardaki belirsizliklere karşı rasyonel uyum stratejileri geliştiren ve uygulayan şirketlerde mev-

Şekil 1: Sektörel ölçekte tespit edilen iklim riskleri

cuttur. Örneğin, dünyanın en büyük mobilya sanayilerinden birine sahip olan **IKEA** birçok tesisini kapsayacak şekilde kısa, orta ve uzun dönem enerji fiyatlarını modellemekte ve bu modelleme sonuçlarına göre üretiminin çoğunu elektrik şebekesine bağımlılığını azaltacak tesis içi yenilenebilir enerji santralleriyle sağlamaktadır. Benzer bir strateji izleyen **Volkswagen** de fosil yakıt fiyatlarının yükseliş göstereceği öngörüsüyle, tesis içi yenilenebilir enerji üretimine 1 milyar euro yatırım yapmıştır.

Ürün riski ise iklim değişikliğinin etkisine bağlı olarak bir ürünün veya hizmetin ticari popülaritesini yitirmesine veya ticari aktivitesini kaybetmesine sebep olan risklerdir. Alternatif soğutma teknolojileri (akıllı iklimlendirme sistemleri) sıcak hava dalgaları ve aşırı sıcakların yaşanma sıklığı artış gösterdikçe, geleneksel iklimlendirme sistemlerinin (örneğin klimaların) yerini almaktadır. Ya da karbon fiyatlandırma mekanizmaları uyarınca bazı enerji piyasalarında kömür fiyatlarında radikal bir yükseliş olmakta ve bu durum da kömürün maden sanayisinde ekonomik dalgalanma etkilerini tetiklemektedir.

Harici Paydaş Ölçeğinde Risk Tespiti ise fiyat risklerini, yasal riskleri ve prestij risklerini kapsar.

Bütün bu riskler sanayilerin operasyonlarına ve hedef kitlelerine göre önemli ölçüde değişkenlik gösterse de günümüzde sayıları 4.000'i geçen bazı sanayiler/şirketler **Karbon Saydamlık Projesi**'ne (CDP) verdikleri yanıtlarla bu risklerin tespitlerinde başarılı performans göstermektedir. Buna paralel olarak, orta vadede karbon fiyatının sektör için risk oluşturması senaryosuna karşı bazı petrol firmaları **gölge karbon fiyatlandırması** uygulamaya başlamışlardır.

Yasal riskler, hükümetlerin iklim değişikliği ile mücadele kapsamında almış olduğu tedbirlerin bir yansıması olarak literatürde yer almaktadır. Bu sektörel riskler, yeni iklim kanunlarının veya vergilendirme şemalarının uygulan-

Avrupa Komisyonu tarafından tasarlanan Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamında uygulanacak Avrupa Birliği Karbon Sınır Düzenlemesi ile herhangi bir zorunlu karbon fiyatlandırması yürütmeyen ülkelerle yapmış olduğu ticari faaliyetleri etkileyecek karbon vergilendirmesi uygulayacaktır.

masına, sanayilerin bazı operasyonlarının yasaklanmasına veya bazı sektörlerde tanımlı olan belli sübvansiyonlar kaldırılırken bazı sektörlerde ise yeni sübvansiyonlar tanımlanmasına bağlı olarak gözlenebilir. Örneğin, Çin'de uygulanmaya başlayan ulusal emisyon ticareti sistemi emisyon yoğun sektörlerde ciddi bir stres oluştururken benzer minvalde ABD'deki bazı eyaletlerde uygulanmaya başlayan yenilenebilir enerji kotası zorunluluğu, elektrik tedarik ve iletim şirketlerinin portföylerini oluşturmaları konusunda daha önce kısa vadede öngörülemeyen riskler oluşturmuştur.

Avrupa Komisyonu tarafından tasarlanan Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamında uygulanacak Avrupa Birliği **Karbon Sınır Düzenlemesi** (AB SKD) ile herhangi bir zorunlu karbon fiyatlandırması (ör: ETS, Karbon Vergisi gibi) yürütmeyen ülkelerle yapmış olduğu ticari faaliyetleri etkileyecek

karbon vergilendirmesi uygulayacaktır. Bir ülkede/bölgede yürütülen karbon fiyatlandırma pratiğinin bir yan etkisi olarak, ilgili ülkede/bölgedeki fiyatlandırmanın hedef kitesindeki seragazi emisyonlarının, eşdeğer bir fiyatlandırma politikası bulundurmeyen başka ülkelere/bölgeye taşınması anlamına gelen **Karbon kaçağı** riskine karşı ekonomisinin rekabetçiliği koruma ve küresel iklim eylemini teşvik etmek üzere AB tarafından tasarlanan bu çağdaş karbon fiyatlandırma mekanizması AB'ye ihracat yapan ve bir karbon fiyatıyla düzenlenmeyen sanayiler için yasal riskin ve fiyat riskinin hibrit bir uygulaması anlamına gelmektedir.

Bir başka risk kategorisi olan **Prestij riski** doğrudan ve dolaylı olmak üzere ortaya çıkmaktadır. Bir şirketin yürüttüğü bir politika veya yaptığı bir eylemden kaynaklı olarak maruz kalacağı riskler doğrudan risklere, bir sektörün algısal ve operasyonel olarak maruz ka-

laçağı riskler ise dolaylı risklere örnek verilebilir. Bu bağlamda iklim değişikliği ile mücadelede durum karnesi kötü olan sektörler ve şirketler, iklim değişikliğinin etkileri arttıkça iklim krizine karşı daha kırılgan hale geleceklerdir.

Sektörler İklim Krizine Nasıl Uyum Göstermeli?

Birleşmiş Milletler'in 2030 Sürdürülebilirlik Ajandası'nda ekonomik sektörlerin rolü oldukça nettir. 9. Sürdürülebilir Kalkınma Amacı, "Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı" doğrultusunda ülkelere sanayilerini kapsayıcı ve dayanıklı planlamaları öğütlenmiştir. Sanayilerin iklime dirençli olarak planlanması, başta 9.1 ve 9.2 olmak üzere 9. Sürdürülebilir Kalkınma Amacı'nın hemen hemen bütün hedeflerine ve 13. Sürdürülebilir Kalkınma Amacı olan **İklim Eylemi**'nin de bütününe doğrudan ve dolaylı yollarla katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda, sektörlerin odakta olduğu iklime uyum eylemlerinin holistik bir yaklaşımla yürütülmesi esastır. Sektörler özelinde yürütülecek bu holistik yaklaşım teknoloji, inovasyon ve işbirliği üçgeninde Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Teşkilatı tarafından yayımlanan **"İklim Dirençli Endüst-**

rinin Desteklenmesi" başlıklı raporda analiz edilmiştir. Peki bu analizin sonuçlarına göre, sanayileri üç temel adımda nasıl iklime dirençli kılabiliriz?

1) **Teknolojik Entegrasyon ve İklim Uyum:** İklim etkilerinin en aza indirilmesi, çevreye duyarlı teknolojilerin aktarılmasını ve uygulanmasını gerektirir. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin (UNFCCC) Cancun Anlaşmaları, gelişmekte olan ülkelere iklim sorununu çözmeye yardımcı olacak teknolojilerin transferini teşvik etmenin ve geliştirmenin önemini altını çizmiştir. Bu bağlamda bahsi geçen bu tür teknolojilerin geniş bir yelpazeden paydaşlarla ortaklaşa geliştirilmesi ve iklim değişikliğine uyum eylemine teşvik edilmesi kritik bir önem sahiptir.

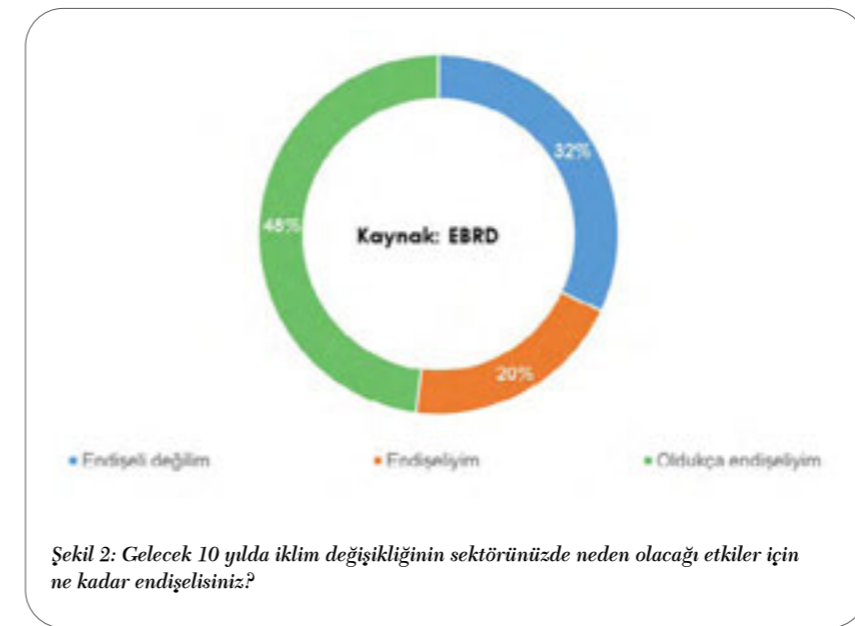
Sanayileşmesini tamamlamış birçok ülkenin önceden izlediği çevresel etkilere neden olan geleneksel kalkınma yolları, gelişmekte olan ülkelerin izlemesi için uygun olmayan bir model sunmuştur. Bununla birlikte, gelişmekte olan ülkeler güncel senaryoda iklim dostu kalkınma yollarına girmeleri için birtakım fırsatlara sahiptir. Örneğin, bu ülkeler kalkınma planlarını çevresel performansını yetersiz teknolojilere henüz

doğrudan bağlanamıştır. Bu da temiz teknolojilerin entegrasyonu ile kordine edilebilecek bir dönüşüme sinyal vermektedir.

Sanayileşmiş ülkeler gelişmekte olan ülkelere teknoloji transferi yoluyla iklime dayanıklı sınai kalkınmayı destekleyen sosyo-teknik yapıları tasarlamaları ve uygulamaları hususlarında destek olmalıdır. Bu bağlamda, gelişmekte olan ülkelere sanayileşmiş ülkelerde gözlenen başarılı iklim-akıllı teknolojileri ve deneyimleri entegre etmek yeniliği beslemekte ve iklime dayanıklı endüstri teknolojilerinin konuşlandırılmasındaki engellerin aşılmasına önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. Buna paralel olarak, donör ülke ve bağış alan ülke tanımlamalarının adil ve rasyonel olarak yapılması da önem arz etmektedir.

2) **İnovasyon ve İklim Uyum:** KOBİ'ler özel sektörün işgücünün çoğunu istihdam etmesi itibarıyla küresel ekonomide önemli bir temsilciye sahiptir. KOBİ'lerin iklim dostu faaliyetler yürütmeye yaşadığı en büyük zorluklar, finansal sermaye ve teknik kapasitelerinin olmaması ve temiz, iklime dayanıklı teknolojilerin benimsenmesi önündeki engellerin üstesinden gelmek için gerekli olan teşviklerin bulunmamasıdır. Yeniliğin ve girişimciliğin desteklenmesi, bu engellerin üstesinden gelmek için hem bireyleri hem de KOBİ'leri cezbetmeye yardımcı olabilir. Ayrıca, bu durum iklime dayanıklı sanayiler için aktif olarak yeni çözümler anlamına da gelebilir. Bu kapsamda, KOBİ'leri iklim değişikliğine uyumun aktif bir itici gücü yapmak için yenilikçiliğin ve girişimciliğin desteklenmesi şarttır. Bunun yolu da iklim değişikliğine uyum finansman araçlarının KOBİ'lerin özel sektör için planlanan paydan yeterince yararlanmasını sağlayacak şekilde geliştirilmesidir.

3) **İklim Uyum için İşbirliği:** IPCC tarafından yayımlanan 1,5 Derece Özel Raporu ile ve Beşinci Değerlendirme Raporunda iklimsel parametrelerde

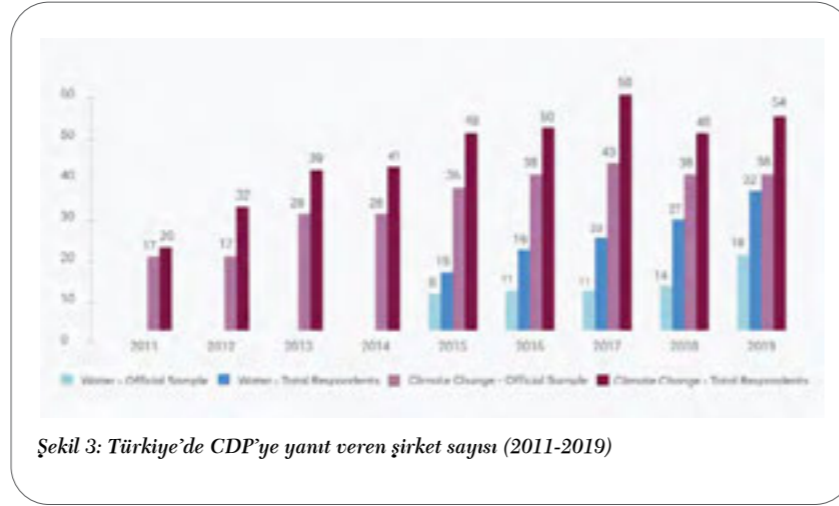

Bazı sanayilerde gerek sektörel, gerekse şirket ölçeğinde emisyonların azaltımına yönelik çalışmalar yapılmaya başlandığı gözlenirse de, sanayilerde iklim değişikliğine uyuma yönelik alınan stratejik kararlar ve tedbirler henüz gelişmekte olan ülkelerin çoğunda uygulama aşamasına bile geçememiştir.

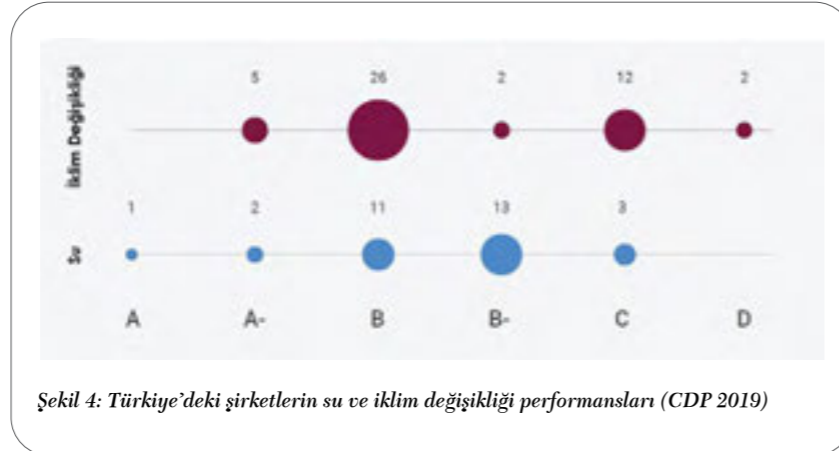
yaşanan değişimlerin, sistemlerin iklim değişikliğine karşı verdikleri/verecekleri tepkileri de etkilediği belirtilmektedir. Yani, sistem bazında iklim değişikliğine uyuma yönelik geliştirilecek pratiklerin harmonize edilmesi, başka sistemlerin orta ve uzun ve hatta kısa vadede ihtiyaç duyabileceği farklı pratikleri destekleyebilir.

Türkiye Sanayisinin İklim Uyum Karnesi

Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) tarafından 2012 ve 2013 yıllarında Türkiye'nin sanayi başkentleri İstanbul, Ankara, Bursa ve Gaziantep başta olmak üzere Anadolu çeşitli illerinde özel sektörün iklim değişikliğine uyum performansının değerlendirildiği bir çalışma yürütülmüştür. Bu çalışmaya katılan sektör temsilcilerine sorulan "Gelecek 10 yılda iklim değişikliğinin sektörünüzde neden olacağı etkiler için ne kadar endişelisiniz?" sorusuna alınan yanıtlar oldukça ilgi çekici olmuştur. Şekil 2'de gösterildiği üzere çalışmaya katılan sektör temsilcilerinin yaklaşık %80'i iklim değişikliğinin olumsuz sonuçlarından ötürü ekonomik endişeler duyduklarını ifade etmiştir. Şekil 3'te ise Türkiye'de CDP'ye iklim değişikliği yanıtı veren şirket sayısının 2011-2019 yılları arasında %170'lik bir artış gösterdiğini görmekteyiz. Özetle Türkiye sanayi-

Şekil 3: Türkiye'de CDP'ye yanıt veren şirket sayısı (2011-2019)

Şekil 4: Türkiye'deki şirketlerin su ve iklim değişikliği performansları (CDP 2019)

sinde iklim krizi kaynaklı etkilerin artık yaşamır hale geldiği çıkarımını yapmak yanlış olmayacaktır. Her ne kadar bazı sanayilerde gerek sektörel gerekse şirket ölçeğinde emisyonların azaltımına yönelik çalışmalar yapılmaya başlandığı gözlenirse de sanayilerde iklim değişikliğine uyuma yönelik alınan stratejik kararlar ve tedbirler henüz Türkiye'nin aralarında bulunduğu gelişmekte olan ülkelerin çoğunda uygulama aşamasına bile geçmemektedir. Örneğin, CDP'ye 2019 yılında yanıt veren şirketlerin iklim ve su performansları göz önünde bulundurulduğunda bu şirketlerden hiçbirinin en yüksek skor olan A+ alamadığı göze çarpmaktadır (Şekil 4). İklim krizinin IPCC'nin 1,5 Derece

Raporu'nda öngördüğü 12 yıllık iklim eylemini zaman takviminde çözülebilmeleri için sanayilerde yürütülecek iklim eylemlerinin de uyum ve azaltım çalışmalarının harmonize edildiği bütüncül ve holistik bir yaklaşımla tasarlanması hayati önem taşımaktadır. Öte yandan, Türkiye'de özellikle enerji, imalat, ulaştırma ve inşaat gibi iklim krizi başlığı altında sadece seragazi azaltım tartışmalarında yer almaktadır. Bu noktadan hareketle Türkiye ekonomisinin (1) iklim krizinin şiddeti her geçen gün artan etkilerine ve (2) yeni iklim rejiminin gerekliliklerine uyum sağlaması için sektörel uyum planlarının aciliyetle hayata geçirilmesi gerekmektedir. ○

Yerel, Ulusal ve Küresel Yeşil Plan için...

IRENEC 2021

11. ULUSLARARASI %100 YENİLENEBİLİR ENERJİ KONFERANSI

20-22 MAYIS 2021

Topluluk Enerjisiyle gerçekleşecek Yenilenebilir Enerji Devrimi tüm paydaşların aktif katkısını ve çözüm tarafında yer alan Karar Vericilerin desteğini gerektiriyor.

Tüm dünya için temiz ve istikrarlı %100 yenilenebilir enerji sağlayan rüzgar, biyo-enerji, jeotermal ve güneş ile beraber artık dünyanın hiçbir yerinde enerji kesintisi yaşanmayacak

Eşitlik, Özgürlük, Barış ve Yerel İstihdam için dünyanın bütün şehirleri 2050 itibarıyla %100 Yenilenebilir Enerjiye geçecek.

Bize katılın ve mutluluğunuzu enerji demokrasisi üzerine kurun.

**YENİLENEBİLİR
ENERJİ BİRLİĞİ**

**EUROSOLAR
Türkiye**

res **Vestas**
powering change

Sıfır Kıyafet Atığı Bir Ütopya mı?

Pandemi etkisine rağmen dünya üzerinde birçok insanın yeni yıl alışverişleri peşinde olduğu bu Aralık ayında, tüketim dürtülerimizin ihtiyaç değil alışkanlık bazlı olduğunu bir kere daha görüyoruz.

Aylardır ev civarında olmamız ve sadece birkaç parça kıyafet ile yaşamımıza devam edebildiğimizi görmemiz, bize yıllardır “öğretilen gerçeklik” yani “her an yeni bir parça kıyafete ihtiyacımız olabileceği” dürtüsü ile baş edebilmemizi maalesef sağlayamadı.

Değişen ne? Kıyafetlere nasıl ulaştığımız, nasıl satın aldığımız. Sanal gerçeklik uygulamalarında kıyafetleri deneme noktasına gelemesek de -en azından dünyamın bu yakasmda şimdilik- e-ticaret uygulamalarının oldukça gelişmiş olduğunu; istediğimiz her ürüne ulaşabildiğimizi gördük.

Değişmeyen ne? Kıyafet üretmeye, satmaya, almaya ve sonunda atmaya doymayan iştahımız...

Son dönem üzerinde çalıştığımız ve yakın bir dönemde sonuçları açıklanacak olan araştırmamız kapsamında gördük ki içinde bulunduğumuz Avrupa tekstil pazarında tüketim ve üretim 2019 seviyesini yakalamış durumda. Bu bize pandemi gibi tüm dünyayı eve kapatan sebepler de olsa, alışkanlıklarımızın kolay kolay değişmeyeceğini gösteriyor. Hızlı moda ile geldiğimiz nokta sadece bir üretim problemi değil, aynı zamanda tüketim problemi, yani perakendecilerin ve markaların yönlendirdiği bir problemdir. Bu üretim ve tüketim modelinin doğru anlaşılması, bizleri daha sorumlu, daha dögüsel modellerin yaratılmasına yönlendirecektir.

Neredeyiz?

Hem üretim hem de tüketim döngülerinde aynı bölgede bulunduğumuz Avrupa'dan bazı rakamlara bakmakta fayda var.

Tekstil üretimi hammadde ve su tale-

binde dördüncü, seragazları emisyonunda ise beşinci büyük sorumluluğu olan sektör. Bununla birlikte dünyada geri dönüştürülme oranı %1'in altında. Hammadde kullanımı konusunda geridönüşüm bir çözüm olanamış durumda. Olsa bile, geridönüşümün de enerjiye dayalı bir süreç olduğunu düşünürsek, seragazı emisyonlarını daha da artırması kaçınılmaz.

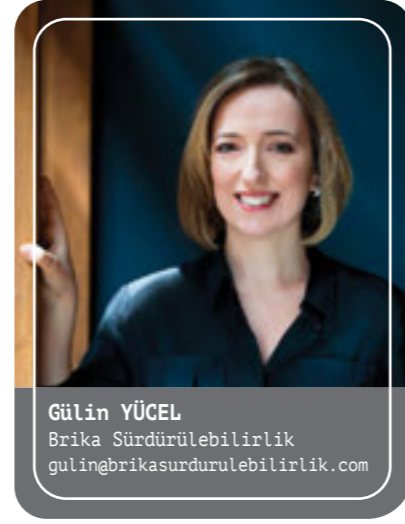
Gıysilerinin %60'ını ithal eden Avrupa için, Yeşil Düzen hedeflerinin gerçekleşmesi, tekstilin kendi kendine yetebilmesi, tekstilin yeniden kullanım düzenlemelerinin yapılması ve inovasyonun güçlendirilmesine bağlı. Mevcut kullanım oranlarına bakarak söyleyebileceğimiz, AB Yeşil Düzeni kapsamında hedeflenen yeniden kullanım düzenlemeleri oldukça zorlayıcı bir hedef.

Mevcut tekstil atığı oranı İtalya ve Almanya'da yıllık 400 bin ton civarında. İngiltere, Hollanda, Fransa, Belçika ise yılda 200 bin ton ile onu takip ediyor. Kişi başına düşen tekstil atığı, örneğin Hollanda'da yaklaşık 6 kilo iken, bunun içerisinde yeniden kullanılabilir tekstil oranı sadece 200 gram... Bu bize gidecek yolun ne kadar uzun olduğunu gösteriyor.

Nereden başlanmalı, nelere bakılmalı? Problemlerin kaynaklarına bakarak üst seviyede birkaç noktaya dikkat çekmekte fayda görüyoruz:

1. Tüketici Desteği Olmaz Olmaz

Hollanda üzerinden devam edersek, ortalama bir tüketici yılda 46 parça yeni kıyafet satın alıyor. Giysi dolabında ortalama 173 parça kıyafet olan bu tüketici, kıyafetlerinin %30'unu sene boyunca hiç giymiyor ve yaklaşık 40 parça eşyayı ise her sene çöpe atıyor (Tedarik zincirinde çöpe giden kişi başı 3 kıyafete ise ayrıca dikkat çekmek gerekir).

Elimizdeki araştırma, tüketicilerin genel olarak sürdürülebilir tekstil konusunda, özellikle tekstil çalışanlarının hakları konularında duyarlı olmalarına rağmen, satınalma tercihlerinde bu duyarlılığı gösteremediklerini ortaya koyuyor. Örneğin satın alınan bir ürünün malzemesinin ve tasarımının geridönüşüme uygunluğu, hangi tip malzemelerden üretildiği, ekolojik ayakizi gibi başlıklar doğrudan satınalma tercihleri içerisinde sorguladıkları ve buna bağlı satın aldıkları konular olma yolunda oldukça yetersiz. Büyük şehirlerdeki genç tüketiciler daha duyarlı olsa bile, genel tüketici içerisindeki oran yetersiz. Dolayısıyla tüketicilerin bu dönüşüm içerisinde çekilmesi, yaratılacak modellerin başarılı olması için şart.

2. Kıyafetlerimi Kim ve Nasıl Yapıyor?

Üretimin şekli ve yöntemleri kuşkusuz ayakizinin önemli bir kısmı. Dögüsel tekstil üretimi yöntemlerine dönüş ise tasarımdan başlamak zorunda ve katmanlı uygulama ve bakış açıları gerektiriyor. Üst seviyede değinmek gerekirse;

Tasarım

■ Ürün tasarımları uzun dönemli kullanım, tekrar kullanım özelliklerine sahip mi?

■ Tasarımlarda doğadan esinlenerek (biyomimetik) kullanılan yöntemler ile kaynak ve enerji tasarrufu nasıl yapılabilir, farklı fonksiyonlar nasıl kazandırılır?

■ Ürünler, en son çare olarak geri dönüştürülmesini mümkün ve verimli kılmak için baştan nasıl tasarlanmalı?

Üretim

■ Ne tip iplik ile üretim yapılacak? Geri dönüştürülmüş iplik mi veya doğadan elde edilmiş iplik mi?

■ Enerji kullanımı verimli mi? Yeniden kullanılabilir enerji ile mi üretim yapılıyor?

■ Üretim için gerekli coğrafi kümelemeler mevcut mu? Tüm üretim yaklaşık 300 kilometrelik bir alanda gerçekleşiyor ve atıklar diğer üretim girdilerinin içerisinde girebiliyor mu?

■ Çalışma koşulları ve yöntemleri şeffaf mı? Kalite ve güvenlik öncelikli mi?

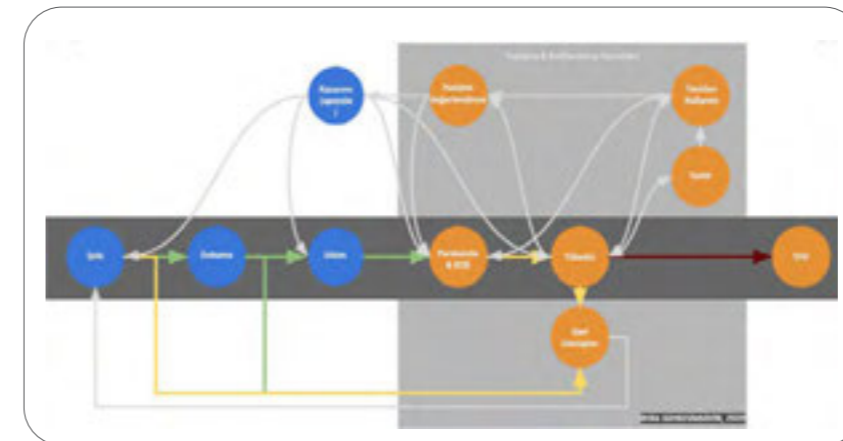
■ Dijital beceriler var mı? Tasarımdan kaynak kullanıma, etiketten tüketiciye tüm zincirde dijital izler bırakmak mümkün mü?

Tedarik

■ Ürünler nereden nasıl sağlıyor? Malzeme boyutundan kullanım boyutuna ne kadar yol kat ediyor?

■ Bu yol nasıl alınıyor? Ne tip ulaşım ve paketleme kullanılıyor?

Üretimin yöntemlerinin dögüsel olması, kıyafetlerin tekrar kullanılması ve malzemelerinin asla atığa dönüşmesi açısından zincirin en sorumluluk gerektiren aşamalarından.

Ülke	Yıllık Toplam Tekstil Atığı (ton)	Yıllık Kişi Başına Düşen Tekstil Atığı (kg)	Yıllık Kişi Başına Düşen Dönüştürülmüş Tekstil Atığı (kg)	Yıllık Kişi Başına Tekrar Kullanılabilir Tekstil Atığı (kg)	Yıllık Kişi Başına Yakılan Tekstil Atığı (kg cinsinden)	Yıllık Kişi Başına Toprağa Gömülen Tekstil Atığı (kg)	Kişi Başına Pound Cinsinden Harcanan Para (2018)	Gayri Safi Milli Hasıla Oran (GDP)	Yıllık Kişi Başına Kullanılmış Giysi İhracatı (kg)	Nihai Skor (100-0, En Kötü Puan 100 olmak üzere)
İtalya	466,925	7.7	0.8	0.8	1.9	4.4	€900	3.7%	2.6	100.0
Portekiz	51,715	8.0	0.8	0.6	2.0	4.6	€980	4.1%	2.1	96.9
Avusturya	62,486	7.0	0.7	0.6	1.7	4.0	€1,080	2.9%	4.6	84.9
Birleşik Krallık	206,456	3.1	0.3	0.2	0.8	1.7	€980	3.2%	5.9	59.1
Belçika	160,940	14.8	1.5	1.2	3.7	8.4	€820	2.3%	16.7	51.7
Çek Cumhuriyeti	108,273	10.2	1.0	0.8	2.5	5.8	€300	1.8%	3.4	49.7
Danimarka	18,134	3.1	0.3	0.3	0.8	1.8	€840	1.9%	2.6	47.0
İspanya	98,881	2.1	0.2	0.2	0.5	1.2	€580	2.7%	1.3	45.7
Finlandiya	14,934	2.7	0.3	0.2	0.7	1.5	€750	2.1%	2.3	44.4
Almanya	391,752	4.7	0.5	0.4	1.2	2.7	€780	2.3%	6.0	43.5
Hollanda	192,261	5.9	0.6	0.5	1.5	3.4	€920	2.3%	9.0	41.6
Fransa	210,001	3.1	0.3	0.3	0.8	1.8	€570	1.9%	1.2	39.0
İrlanda	22,944	4.7	0.5	0.4	1.2	2.7	€800	1.1%	2.4	34.1
Polonya	193,683	2.7	0.3	0.2	0.7	1.6	€340	3.1%	4.8	28.3
Macaristan	23,190	2.4	0.2	0.2	0.6	1.4	€220	1.8%	5.0	0.0

Şekil1, Labfresh, "Fashion Waste Index" 2018.

<https://labfresh.eu/pages/fashion-waste-index?locale=en>

Peki hem tüketim hem de üretim boyutunu birleştirecek alan ne... ona da bakmak gerek.

Kullandıktan Sonra Ne Olacak?

Dögüsel tekstile ulaşmak yolunda en eksik nokta kuşkusuz tüketim sonrası başka değer zincirlerine bağlayacak ve sonunda tüketime yönlendirecek yapıların bulunmaması. Yani toplama ve yeniden sınıflandırmaya yönelik yapıların bulunmaması.

Mevcut yapı, Şekil2'de koyu gri ile

işaretili kısımda görülebildiği gibi, lineer al-üret-tüket düzlemi üzerinde yer almaktadır. Oysa olması gereken yapı, yani dögüsel tekstile taşıyacak yapı, şu an akışları altında elimizde veri olmayan yapılar.

Yaptığımız araştırmalar, üretim sonrası tamir, yeniden kullanım platformları, yeniden değerlendirme ve hayata kazandırma süreçlerinin son derece yetersiz olduğunu, hatta hiç olmadığını gösteriyor. Yukarıda değinilen tekstil atığı rakamlarının da büyümesine dikkat çekici olmasının sebebi bu yapıların eksikliğidir.

Türkiye'nin de önemli bir halkası olduğu bu üretim-tüketim sürecinin sıfır atığa dönmesi bir ütopya değildir. AB Yeşil Düzen hedefleri de zorlayıcı ama başarılabılır hedeflerdir.

Burada yukarıda bahsedilen bakış açılarını içerisinde alacak bir stratejinin kurgulanması, başlangıç noktalarının tespiti ve yeni yapısal düzenlemelerin planlanması gerekmektedir. Kaybı engellemenin ötesinde, ekonomik olarak bu yeni yapılar önemli fırsatlar yaratacaktır. ○

Sürdürülebilir İş Ödülleri 2020 Sahiplerini Buldu

7. Yılında Değişime Yön Veren Lider Projelerin Ödüllendirildiği Sürdürülebilir İş Ödüllerinde Gecenin Mottosu “Değişim Birlikte Mümkün” oldu

Sürdürülebilirlik Akademisi'nin önemli çalışması olan; sosyal, ekonomik ve çevresel konularda önemli etkiler yaratan ve ortak geleceğimize sahip çıkan iş modellerini, projeleri vurgulayarak, iş dünyası için rol modelleri paylaşmak amacıyla, bu yıl yedincisi düzenlenen Sürdürülebilir İş Ödüllerinde kazananlar, canlı gerçekleşen ödül töreninde açıklandı.

Türkiye'de sürdürülebilir iş alanındaki lider akademisyenlerden oluşan 39 kişilik jürinin de canlı olarak görüşlerini aktardığı ve daha iyi gelecek için birçok projenin ödüllendirildiği iş ödülleri bu yıl pandemi şartları nedeniyle 'online' gerçekleşti. Törende 14 kategoride finale kalan projeler arasından sürdürülebilir iş ödülleri kazanan kurum ve projeler ilan edildi.

Ödül kategorilerine ve kazananların listesini buradan [ulaşabilirsiniz.](#)

Sürdürülebilir Gıda Platformu
daha iyi gıda için
WEBİNAR
GIDANIN İZLENEBİLİRLİĞİ
28 OCAK 2021

SAMİM SANER
BAŞKAN
GIDA GÜVENLİĞİ DERNEĞİ

AYŞEGÜL ÖZKAVUKÇU
AR-GE MERKEZİ İŞ GELİŞTİRME MÜDÜRÜ
MIGROS

SABAHNUR DEMİRCİ
GENEL MÜDÜRÜ
KALİTE SİSTEM MEBRUR NUTRISCIENCES

TULAY ÖZEL
KALİTE GÜVENÇE GRUP MÜDÜRÜ
METRO TÜRKİYE

TUĞBA ŞİMŞEK
KALİTE VE AR-GE MÜDÜRÜ
ULUDAĞ İÇECEK

Gelecek Webinarlar için Takipte Kalın!
28 OCAK 2021
14:30 - 16:00
Katılım Ücretsizdir

Sürdürülebilir Gıda Platformu Webinarları Başlıyor!

Sağlıklı, güvenilir ve daha iyi gıdayı erişilebilir kılabilecek gıda sistemlerinde değişimi hızlandırmak üzere Türkiye Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası (TÜGİS) ve Sürdürülebilirlik Akademisi öncülüğünde kurulan, “Sürdürülebilir Gıda Platformu” 28 Ocak'ta webinar serisinin ikincisi olan; Gıdanın İzlenebilirliği konusundaki webinarı gerçekleştiriyor.

Sürdürülebilir Gıda Platformu'na üye markalar arasında Aromsa, Balparmak, Chép Türkiye, Danfoss, Eker, G&T Enerji, Hayat, İntertek, La Lorraine, Lesaffre Leroy, Kalite Sistem Mérieux NutriSciences, Metro, Migros, Murat Bey, Pınar, Reis, Sittaş, Uludağ İçecek ve Ülker gibi güçlü değişim lideri markalar yer alıyor.

Gıdanın İzlenebilirliği konusunda gerçekleşecek webinar da Gıda Güvenliği Derneği Başkanı Samim Saner, Kalite Sistem Mérieux NutriSciences Genel Müdürü Sabahnur Demirci, Metro Kalite Güvence Grup Müdürü Tulay Özel, Migros Ar-Ge Merkezi İş Geliştirme Müdürü Ayşegül Özkavukçu, Uludağ İçecek Kalite ve Arge Müdürü Tuğba Şimşek yer alacak.

28 Ocak saat 14.30-15.30 saatleri arasında gerçekleşecek webinarı <https://network.surdurulebilirlik.com.tr> adresinden hemen kaydolabilirsiniz.

YENİ PLASTİK EKONOMİSİ
"Döngüsel Ekonomiye Doğru"

10 ŞUBAT 2021 | ONLINE KONFERANS

YA HER ŞEYİ YENİDEN TASARLAYABİLSEYDİNİZ?

Yeni Plastik Ekonomisi için tüm paydaşlar buluşuyor!

NELER KONUŞULACAK?

Yeni Plastik Ekonomisi ve Yeni İş Modelleri

İnovasyon ile Plastik Ekonomisini Dönüştürmek

Tüketici Deneyimini Değiştirmek

Döngüsel Düşünmeye Geçiş

Ambalajları Yeniden Düşünmek: Daha Az Plastik, Daha İyi Plastik

'Reuse' ve 'Refill' Devrimi

Okyanusları ve Denizleri Plastikten Kurtarmak

Markalar Neler Yapıyor: İyi Uygulama Örnekleri

VE DAHA FAZLASI...

Katılım herkese açıktır
network.surdurulebilirlik.com.tr

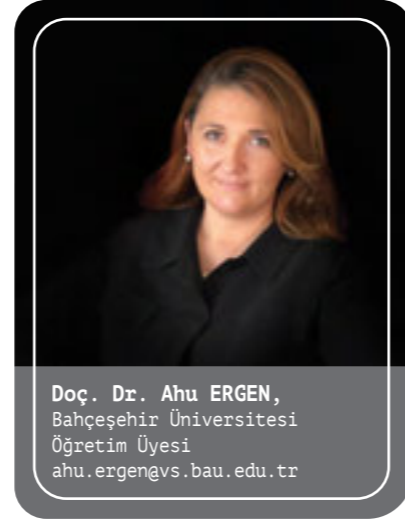
Antroposen Çağında Sürdürülebilir Tüketim: Engeller ve Çözüm Önerileri

Dünya üzerinde 689 milyon insan, günlük 1.9 doların altında gelire sahip. Her yıl 1.3 milyar ton yiyecek ise çöpe gidiyor. Bu yıl, 22 Ağustos Dünya Limit Aşım Günü'dü. Yani, insanlığın doğa üzerindeki yıllık talebinin, dünyanın bir yılda sağlayabileceği kapasiteyi aştığı gün. *Hürriyet* gazetesinin 16 Aralık 2020 tarihli haberine göre, yeryüzündeki tüm plastik, tuğla, beton ve diğer insan yapımı nesnelere, ilk kez gezegendeki bitki ve hayvanların ağırlığını aşmak üzere. İnsan yapımı nesnelere tahmini ağırlığı bir teratona (1 trilyon ton) ulaştı. Yeryüzündeki her insan, her hafta kendi vücut ağırlığı kadar nesne üretiyor. Bu rakamlar, insanın dünya üzerindeki etkisini göstermek amacıyla İsrail'deki Weizmann Bilim Enstitüsü'nden bir ekip tarafından hesaplandı. İnsanlığın dünyaya olan etkisinin en üst seviyede olduğu, yeni bir jeolojik dönemdeyiz. Bu çağın adı ise Antroposen (İnsan Çağı). Hepimizin bir şekilde parçası olduğumuz, son yüzyıldaki ekonomik büyümenin, bugün tüm canlıların yaşamını tehdit ettiği artık bir gerçek. Diğer yandan gezegenin geleceğini tehlikeye atan ekonomik büyüme modelinin sürdürülebilir kalkınmaya doğru evrilmesi için 80'li yıllardan beri çaba sarf ediliyor. Sürdürülebilir kalkınma, çağımızın önemli bir kavramı. Sadece ekonomik büyüme değil, bununla birlikte sosyal ve çevresel gelişme, yani gelecek nesillerin kaynaklarını ve yaşamlarını tehlikeye atmayacak bir kalkınma hedefleniyor. Bu noktada, Birleşmiş Milletler (BM) Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) yol gösterici rol oynuyor. 17 SKA içinde, yoksulluğa son, açlığa son, toplumsal cinsiyet eşitliği,

iklim değişikliği, biyoçeşitlilik, sağlık ve kaliteli yaşam, temiz su ve sanitasyon, erişilebilir ve temiz enerji gibi başlıklar var. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarından 12'ncisi ise sorumlu üretim ve tüketim.

BM tahminlerine göre bugün olduğu gibi üretip tüketirsek ve 2050 yılında dünya nüfusunun 9.6 milyara ulaşması halinde, neredeyse üç gezegenlik doğal kaynağa ihtiyacımız olacak. Belki esas sorun da bu cümlede gizli. Yaşam tarzımızdan ödün vermemek için gezegeni bir doğal kaynak üreticisi, bir fabrika gibi görmek... Onun tıpkı bizler gibi canlılardan oluştuğunu unutmak... Limnoloji Profesörü Meryem Beklioğlu, antroposen çağında olduğumuz için belki 100 bin yılda olacak tür kayıplarının artık neredeyse 10 yıl gibi kısa sürelerde gerçekleştiğini söylüyor.

Bugün mevcut kapitalist düzenin devamı için, "ekonomilerin, şirketlerin büyümesi, kâr elde edebilmeleri için üretmek ve tüketmekten vazgeçilemez" anlayışı hakim. İnsanlık elbette mevcut sistemle birlikte sağlık, beslenme, temiz suya erişim gibi pek çok alanda ilerleme kaydetti. Ne var ki "ne pahasma" diye baktığımızda sonuç ortada. Gelir adaletsizliğindeki artış ve gezegenin doğal kaynaklarının hor kullanılma pahasma bu ilerlemeler gerçekleşti. Diğer yandan, dünya nüfusunun büyük bir kısmı ise halen kendi temel ihtiyaçlarını karşılamaya yetmeyecek düzeyde düşük tüketime sahiptir. O halde şirketlerin, devletlerin ve biz bireylerin, yani tüm paydaşların sürdürülebilir kalkınmada rolü çok büyük. Sürdürülebilir tüketime geri dönecek olursak, gezegen üzerinde biz bireyle-

rin tüketim davranışlarının ve tercih ettiğimiz yaşam tarzlarının etkisi tahmin edilenden de fazladır.

Sürdürülebilir Tüketim Ne Anlama Geliyor?

Sürdürülebilir tüketmek, sadece yeşil ürünler satın almak anlamına gelmiyor. Çok daha fazlasını kapsıyor. Atığımızı ve israfı azaltmak, düşünerek satın almak yani sürdürülebilir seçeneği tercih etmek, plastik kullanmamak, daha az et tüketmek, alışveriş için bez çantamızı yanımızda taşımak, organik ve yerel ürünler satın almak, geridönüşüm ve yeniden kullanım yapmak, enerji tasarruflu cihazlar satın almak, düşüncemizi kısa tutmak, yakın yerlere giderken araç kullanmak yerine yürümek, gereksiz yere su ve elektrik harcamamak gibi daha pek çok sorumlu davranış içeriyor. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ise sürdürülebilir tüketimi "temel ihtiyaçları karşılayan ürünlerin kullanımını ve daha iyi yaşam kalitesini sağlarken, doğal kaynakların ve zehirli malzemelerin kullanımını minimize eden, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını tehlikeye atmayan tüketimdir" şeklinde tanımlıyor.

Bizi Neler Engelliyor?

Bugün üzerinde çokça araştırma yapılan ve aslında çoğumuzun belki de

farkında olduğu ve aşmaya çalıştığı bir problem var. Sürdürülebilir davranma konusundaki tutum-davranış boşluğu meselesi. Yani, istekli olsak, farkında olsak ve niyetimiz olsa da bunu sürdürülebilir davranışa dönüştüremem. Ya da yeterince dönüştüremem. Araştırmalara göre, insanları sürdürülebilir davranıştan alıkoyan pek çok faktör var. Bunları şöyle sıralamak mümkün: Yeşil ürüne erişimin zor olması ya da pahalı olması, yeşil davranışların çoğu zaman fedakarlık gerektirmesi, zahmetli olduğuna yönelik inanç, alışkanlıkların kolay değişmeyişi, algılanan bireysel faydanın düşük olması, çevre sorunlarının algılanan ciddiyetinin düşük olması ("o kadar da değil canım, İstanbul'a kuraklık mı gelecekmiz?"), sürdürülebilirlik hakkında bilgi sahibi olmamak, bazı yeşil ürünlerin fonksiyonelliğine dair sorunlar (iyi temizlemeyen bazı organik deterjanlar gibi), atadan kalma bazı eğilimlerimiz ve yeşil gösterme. Yeşil gösterme, gerçekten yeşil uygulamalar için çaba sarf etmek yerine, yeşil olmanın iletişimini yapmaya daha fazla zaman ve para harcayan kurumlara atıfta bulunularak kullanılan bir kavram. Bunların yanı sıra, popüler kültürün ya da farklı değerlerin, psikolojik unsurların etkisiyle tüketerek mutlu olmak, maddi varlıkları yaşamda başarının sembolü olarak görmek ve doğadan uzaklaşmak da sürdürülebilir davranışın önündeki engeller arasında.

Sürdürülebilir Davranış Kolaylaştırmak Mümkün mü?

Bahsi geçen engellerin altında yatan nedenleri, farklı gruplar bazında araştırmak ve ortadan kaldırmak için neler yapılabilir? Neler yapılıyor? Sürdürülebilir tüketim üzerine yaptığım araştırmaları kısaca toparladığımda; çözüm için ilk adım engellerin tespiti. Ardından da basitleştirme yolu ile o davranış yapılabilir kılmak. Örneğin, Danimarka uzun yıllar başkentinde çöp sorunu yaşamış bir ülke. İnsanların çöp atma davranışının nedeni ise şehir merke-

zindeki çöp kutularının farkına varmalarını. Bunun üzerine, yaya trafiğinin fazla olduğu caddelerde, yerlere yeşil renkli ayak izi görselleri yapıştırılarak çöp kutularına yönlendirmeleri sağlanmış. Bir başka çözüm yolu ise küçük yaşlardan itibaren doğayla bağı güçlü kurabilmek. Araştırmalar gösteriyor ki, doğayla bağı güçlü olan, biyosferik değerleri yüksek insanlar daha sürdürülebilir davranıyorlar. Bir başka çözüm ise, sürdürülebilir davranış; bir şeylerden feragat etmek, zorlanmak ya da Taş Devrine dönüş gibi sunmak yerine, "kaliteli ve mutlu yaşama geçiş" şeklinde, bir ödül gibi sunmaktan geçiyor. Bundan 50 yıl önce birine, "Haydi bakalım bugünkü 10 bin adımımızı atmadık. Yürütişeye gidelim" deseydik, sizce nasıl bir cevap alırdık? Bugün sağlıklı yaşam için bunu yapmanın anlamlı olduğunu öğrendik ama o yıllarda böyle bir bilginin iletişimi yapılmadığından, büyük bir zahmet ve anlamsız bir iş olarak algılanabilirdi.

İnsanların eğitim, sosyal sorumluluk kampanyaları, pazarlama iletişimi gibi yollarla sürdürülebilirlik hakkındaki farkındalığını artırmak, kişisel sorumluluklarının altını çizmek, sağlıklı ve iyi yaşama vurgu yapmak faydalı olabilir. Diğer yandan, sürdürülebilir tüketimin kişisel faydasının ve hedonik boyutlarının vurgulanması da önemli. Yeşil ürünlere güven sorununun önüne geçmek için ise sertifikaların ve logoların ne olduğunu, nasıl verildiğini açık, basit ve şeffaf şekilde anlatmak gerekli. Değerlerimizin de tüketim alışkanlıklarımızı etkilediğini biliyoruz. Egoizm, rekabetçi düşünme ve yüksek tüketim odaklı değerler de sürdürülebilir tüketime olumsuz etki ediyor. Elbette bu değerlerin oluşumunda çocukluk dönemi, eğitim, aile ve sosyal çevre gibi pek çok etken söz konusu. Biyosferik değerlerin yani insanın doğanın bir parçası olduğuna, ona hükmeden ve ondan daha üstün bir varlık olmadığına yönelik anlayışın çevre dostu davranışla yakın ilişkili olduğuna dair araştırmalar mevcut.

Sürdürülebilirlik Farkındalığının Davranışa Dönüşümünde Eğitimin Rolü

Bireylerin yıllar boyunca oluşmuş değerleri, anlayışları, farkındalıkları ve davranışlarını değiştirmek kolay değil, ama imkansız da değil. Bunun için gerekli olan en önemli araç eğitim. Küçük yaşlardan başlayarak eğitim sisteminin hem içerik hem de metodoloji olarak sürdürülebilirlik anlayışı ve biyosferik değerlere uygun olarak yeniden tasarlanması gerekiyor. Ancak bu şekilde bireyler gezegeni koruyacak davranış değişikliklerini sahiplenebilmek için gerekli farkındalık ve yetkinliği kazanabilir.

Sürdürülebilirlik eğitimi birçok ülkede müfredata girmeye başladı. Türkiye'de bu konunun yaygınlaşması için çalışan kurumlardan biri de Yönetici ve Liderler için Uluslararası Eğitim Merkezi CIFAL İstanbul. Birleşmiş Milletler Eğitim ve Araştırma Enstitüsü (UNITAR) ve Bahçeşehir Üniversitesi ortaklığında kurulan bu merkez, öncelikli olarak k12 ve üniversite öğrencileri olmak üzere sürdürülebilirlik farkındalığı ve anlayışını eğitim içerik ve sistemlerine entegre etmek için projeler ve etkinlikler yapıyor. Elbette burada arzulanan, farkındalığın aşamalı olarak davranışa geçmesi ve bireylerin dünyanın güncel sorunlarını çözmek için gerekli sorumluluk ve yetkinliğe sahip olmaları. Merkez, 18 ülkedeki 20 merkezden biri olarak faaliyetlerini, ulusal ve uluslararası özel sektör, sivil toplum, akademi ve kamu kurumlarını bir araya getirerek geliştirmeyi ve sürdürülebilir kılmayı planlıyor.

2020 yılında sürdürülebilir kalkınma için küresel çalışmalar hızlanması amacıyla BM tarafından ilan edilen Eylem On Yılı pandemi sebebiyle sektöre uğradı. Bu duraksamayı bitirmek ve amaçlar için harekete geçmek 2021'den itibaren birey ve kurumların en önemli önceliği olmalı. Unutmayalım ki hayatlarımızın sürdürülebilirliği için önce gezegenin sürdürülebilirliğini sağlamamız gerekiyor. ○

Türkiye Su Zengini Bir Ülke midir? Türkiye'nin Su İklimi, İklim Değişikliği ve 2019-2020 Kuraklığı

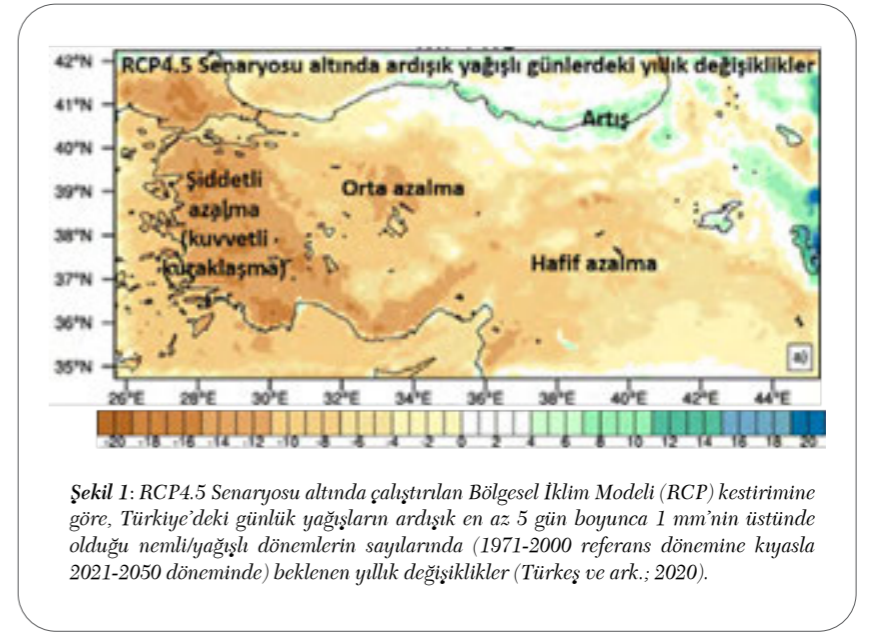
Türkiye bir su krizine doğru koşar adım gidiyor. Büyükşehirlerin barajlarının su seviyelerinin rekor oranlarda düştüğü haberlerinin arkasına, Edirne'den yeraltı sularının da önemli oranda azaldığı bilgisi ulaştı. Türkiye'nin iklim değişikliği konusundaki en önemli uzmanlarından sevgili Prof. Dr. Murat Türkeş'in yazısı tam da bu haberlerin üzerine geldi. Türkeş, "Önümüzdeki 20 yıllık dönemde, Türkiye'de su hazne ve akiferlerinde biriken suyun akılcı/dikkatli ve etkili/verimli kullanımı ile neden sonuç ilişkilerini de dikkate alan bütüncül bir kuraklık risk yönetimi sistemi yaklaşımıyla yüzey suyu ve yeraltı suyu kaynaklarının yönetimi, su yöneticilerinin ve uzmanlarının su varlığını optimize etmekle görevli oldukları başlıca stratejiler arasında yer almalıdır" diyor.

 Prof. Dr. Murat TÜRKES, Boğaziçi Üniversitesi İklim Değişikliği ve Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi

Bu makalenin ana amacı, Türkiye'de yaşamakta olan uzun süreli, geniş alanlı ve şiddetli kuraklık ve su sıkıntısı konusundaki tartışmalara özgün ve güncel bir bilimsel katkı sağlamaktır. Çalışmada, bu kapsamda; dünyanın ve Türkiye'nin bugünkü su kaynakları ve su iklimi, iklim değişikliği, su ve kuraklık ilişkisi, 2019-2020 kuraklığının ve son durumunun kuraklık indisi haritalarından yararlanarak teknik bir değerlendirme ile mevsimlik iklim öngörülerine göre yakın gelecekte (2021 yılının ilk aylarında) Türkiye ve bölgesinde beklenen yağış/kuraklık koşulları ana çizgileri ile ortaya konulacaktır.

Dünyanın Su Varlığı

Yerkürenin sahip olduğu su kaynağının onun asal bileşenleri içerisindeki ve arasındaki, okyanuslardan atmosfere, atmosfere karalara ve karalardan tekrar okyanuslara doğru küresel ölçekli sürekli dolaşım, "hidrolojik döngü" olarak adlandırılır. Su, dünya üzerinde her yerde, okyanuslarda, buzullarda, göllerde, havada, toprakta ve canlılarda bulunur. Tüm bu su rezervuarları (hazneleri), Yerkürenin su küresini (hidrosferini) oluşturur. Hidrosferin içerdiği su, yaklaşık 1.36 milyar kilometre küptür. Hidrosferdeki suyun çok büyük bölümü, %97.2'si küresel okyanuslarda birikir. Suyun %2.15'lik bölümü buz olarak (buzullar, kar örtüsü ve buz kalkanları) tutulur; %1'den küçük bölümü ise, tatlı su göllerinde, akarsularda ve yeraltı suyu olarak bulunur. Suyun %1'den küçük bu bölümünün göz ardı edilebilir bir kısmı da, atmosferde su buharı olarak varlığını sürdürür. Konu insanın kullanabildiği (tatlı) suyun Yerkürenin tüm su hazne ve kaynakları içindeki ve kendi içindeki dağılımları açısından incelendiğinde, karşımıza bir başka önemli gerçek çıkar: Yerkürenin tüm su kaynakları ve haznelerini oluşturan suyun yaklaşık %99'u insanın kullanamadığı suyu içerir. Yerkürenin tüm suyunun insan tarafından kullanılabilen kısmı ancak %1 gibi küçük bir düzeydedir. İnsanın kullanabildiği

suyun yaklaşık %99'luk çok büyük bir bölümünü de yeraltı suları oluşturur. Kalan %0.86'lık büyük bölümü göllere, %0.02'lik çok küçük bir kısmı ise akarsulara dağılmış durumdadır.

Türkiye'nin Bugünkü Su İklimi ve Su Potansiyeli

Genel olarak subtropikal kuşak ana-karalarının batısında egemen olan Akdeniz büyük iklim bölgesinin doğal bir parçası olan Türkiye iklimi, Kuzeydoğu Atlantik ve Akdeniz kaynaklı cephesel depresyonların, subtropikal antisiklonların ve muson alçak basıncının Ortadoğu'ya doğru uzantısını oluşturan Basra alçak basınç alanının mevsimsel yer değiştirmelerinin bir ürünüdür. Türkiye'nin hidroklimatolojisi (su iklimi) fiziki coğrafya etmenlerinin zenginliği, özellikle yeryüzü şekillerinin çeşitliliği ve kısa mesafelerde önemli düzeyde değişiminin doğal bir sonucu olarak belirgin bir çeşitlilik sergilemektedir. Türkiye iklimi, kuraklık/nemlilik indislerinden biri, örneğin bir Aridite İndisi (AI) kullanılarak incelendiğinde, Türkiye'de çölleşmeye eğilimli yarıkurak ve kurakça-yarınemli arazilerin, ülke topraklarının yaklaşık %30'unu kapladığı bulunur. Nemli-

ce-yarınemli kuraklık sınıfı ile birlikte bu oran %60'a ulaşır. Genel olarak, Türkiye'nin İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri, Doğu Anadolu'nun doğu ve batısı ile Doğu Akdeniz'in bir bölümü, yarıkurak iklim sınıfına girer. Türkiye'nin Batı ve Doğu Karadeniz ile Doğu Marmara bölümleri nemli; Marmara (Trakya ve Güney Marmara), Ege ve Akdeniz bölgeleri ile Doğu Anadolu Bölgesi'nin orta ve kuzeydoğu bölümleri ve buraları çevreleyen araziler ise kurakça- ve nemlice-yarınemli iklim sınıfında yer alır. Türkiye'nin su iklimindeki mevsimsellik ve yıllarası değişkenlik de dikkat çekici derecede yüksektir.

Türkiye'de toplam kullanılabilir su tutarı, 112 milyar m³ (112 km³) olarak hesaplanmıştır. Türkiye nüfusunun 2019 yılına göre toplam yaklaşık 83 milyon (83,154,997) [1] ve toplam kullanılabilir su tutarının 112 milyar m³ olduğu (Kalkınma Bakanlığı, 2014; DSİ, 2020) dikkate alındığında, Türkiye'de kişi başına yıllık ortalama yaklaşık 1350 m³ kadar su düştüğü bulunur. Nüfusun hâlâ artmakta olduğu Türkiye'de, dünya ortalamasının yaklaşık %18'ine karşılık gelen (Dünya ortalaması 7600 m³/t) bu tutar, bize, Türkiye'nin hem

kurak dönemlerde hem de iklim değişikliği sonucunda gelecekte iklimin daha sıcak ve kurak, değişkenliğin daha yüksek olacağı dönemlerde yeterli su açısından ciddi sorunlarla karşılaşabileceğini açıkça gösterir.

Türkiye'nin Gelecekteki Su İklimi ve Kuraklıklar

İnsan kaynaklı (başta fosil yakıtların yakılması, ormansızlaştırma, sanayi süreçleri vb. gelmek üzere çeşitli insan etkinlikleri sonucunda atmosfere salınan seragazlarının birikimlerinin artmasının fiziksel, kimyasal ve klimatolojik bir sonucu olan kuvvetlenen sera etkisine bağlı) iklim değişikliği, sadece yağış ve sıcaklık gibi iklim öğelerinin ortalamalarındaki artış ya da azalış eğilimleri şeklinde ortaya çıkmaz. Dünyanın herhangi bir yerindeki iklimin kendi değişkenliğinde ve aşırı olaylarında da değişiklikler olur. Bu durum Türkiye için de geçerlidir. Dahası, kuvvetlenen sera etkisine bağlı olarak gelişen iklim değişikliği sonucunda, günümüzde olduğu gibi gelecekte de büyük olasılıkla daha sıcak günler ve daha şiddetli (daha geniş alanlı ve uzun süreli sıcak) sıcak hava dalgaları ve daha az yağışlı/nemli gün oluşumu (Şekil 1) ile daha az soğuk ve daha az don olaylı günler hemen tüm kara alanlarında oluşabilecektir. Dünyanın önemli bir bölümünde gözlenen ortalama (günlük ortalama, günlük maksimum ve minimum hava sıcaklıklarının ortalamaları) hava sıcaklıklarındaki artışlar, daha sıcak hava koşullarında ve rekor düzeydeki sıcak günlerde (sıcak hava dalgaları), daha şiddetli, daha sık ve uzun süreli geniş alanlı kuraklık olaylarında ve daha az don olaylı günlerde ya da daha az etkili ve daha kısa süreli soğuk hava dalgalarında artışlara neden olabilecektir. Türkiye’de, kentsel ve endüstriyel su kullanımı, sulama, hidrolik enerji ve çevresel/ekolojik akışlar (ör. sulak alan ve akarsu ekosistemleri) için gerekli olan su varlığı, önemli bir konudur. Su varlığını (toprak nemi, yer altı ve yer üstü haznelere, akarsular, göller, vb.)

“Yerkürenin tüm su kaynakları ve haznelerini oluşturan suyun yaklaşık %99’u insanın kullanmadığı suyu içerir. İnsan tarafından kullanılabilen kısmı ancak %1 gibi küçük bir düzeydedir. İnsanın kullanabildiği suyun yaklaşık %99’luk çok büyük bir bölümünü de yeraltı suları oluşturur. Kalanının %0.86’lık büyük bölümü göllere, %0.02’lik çok küçük bir kısmı ise akarsulara dağılmış durumdadır”

etkileyen potansiyel iklim değişikliği etkileri, yağış tutarı, şiddeti, zamanlanması ve türü ya da biçimi (ör. kar, yağmur, sağanak yağmur, çisenti, vb.), kar erimesinin zamanlanması ve buharlaşma-terleme (evapotranspirasyon, ET) ile yağış-akış oranlarındaki değişiklikleri içermektedir. Örneğin, çeşitli iklim modellerine göre, günümüze (1971-2000) göre gelecekte (2070-2100) Türkiye’de ortalama hava sıcaklıklarında 3 °C ile 7 °C arasında değişen artışlar olacaktır. Sıcaklık artışı, sıcak mevsimlerde soğuk mevsimlere göre daha fazla olacaktır. Çeşitli iklim senaryolarına göre çalıştırılan iklim modellerine göre, gelecek on yıllarda Türkiye’nin de içinde yer aldığı coğrafi bölgenin daha az yağışlı ve daha sıcak bir iklim etkisi altına girme olasılığı oldukça yüksektir;

buharlaşmanın artması, yağışların sıklığında ve şiddetinde olası değişimlerin olabileceği ve kar örtüsünün azalabileceği beklenmektedir. Kuşkusuz Türkiye ikliminde beklenen bu değişikliklerin, ET’nin artması ve toprak nemi (su içeriği) ile akış oranının azalmasına, başka bir deyişle tarımsal ve kuraklık olaylarında artışa ve şiddetlenmeye neden olacağı da beklenmelidir.

Bu nedenle, olasılıkla gelecek 20 yıllık dönemde, Türkiye’de su hazne ve akiferlerinde biriken suyun akılcı/dikkatli ve etkili/verimli kullanımı ile neden sonuç ilişkilerini de dikkate alan bütüncül bir kuraklık risk yönetimi sistemi (ölçme + izleme + değerlendirme + belirleme + analiz + değerlendirme + planlama + erken uyarı + strateji hazırlama, vb.) yaklaşımıyla yüzey suyu ve yeraltı suyu kaynaklarının yönetimi, su yöneticilerinin ve uzmanlarının su varlığını optimize etmekle görevli oldukları başlıca stratejiler arasında yer almalıdır.

Var olan su altyapısı, akarsu akışlarının, yeraltı ve yerüstü su haznelerinin sağladığı su tutarlarının alansal ve zamansal desenlerini düzenleyebilsin ya da düzenleyemesin, bu sistemler yakın (ör. 10 yıl) ve orta vadede (10-20 yıl) bu amaçlarla kullanılabilir. İklimsel değişkenliğin artması, artan kuraklıklar, daha yüksek hava sıcaklıkları ve daha uzun ve şiddetli sıcak hava dalgaları gibi aşırı hava olayları ve iklim afetleri, su varlığında azalma yaşayabilecek alanlardaysa, kullanıcılar arasındaki -zaten var olan ve kurak dönemler ile sulama dönemlerinde yinelenen ve şiddetlenen- su rekabeti ve anlaşmazlıkları ya da çatışmaları olasılıkla artabilecektir.

Tüm bu sonuçlar dikkate alındığında, yakın-orta erimde Türkiye’de -artan nüfus ve yüksek kentleşme oranlarının da katkısıyla- su yetersizliğinin başlayacağı, buna bağlı olarak da genel bir su sıkıntısı yaşanabileceği söylenebilir. Bu nedenle, kuraklık ya da su ile ilgili kriz yönetimlerinin yerine, risk temelli kuraklık ya da su yönetimi ve planlama politikalarının geliştirilmesi zorunludur.

2019-2020 Kuraklığının Bilimsel Bir Değerlendirmesi

2020 yılı Türkiye’de kurak geçmiştir. 2019 Eylül-Ekim aylarından beri aylık ve mevsimlik olarak birçok kere yinelenen meteorolojik kuraklık olayları, Türkiye’nin büyük bölümünde tarımsal ve hidrolojik kuraklıklara dönmüştür. Kuraklıktan tarımsal etkinlikler ve su kaynakları ciddi düzeyde etkilenmektedir.

Copernicus (Kopernik) İklim Değişikliği Kurumu’nun yıllık ve mevsimlik iklim ve kuraklık çözümlemelerine göre, Türkiye ve yakın çevresinde 1981-2010 dönemi normallerinden sapmalara göre, son 1 yıllık dönemde (2019 Ekim-2020 Kasım) (harita burada verilmedi) ve son 3 aylık (Eylül-Kasım 2020) dönemde, Türkiye ve bölgesinde

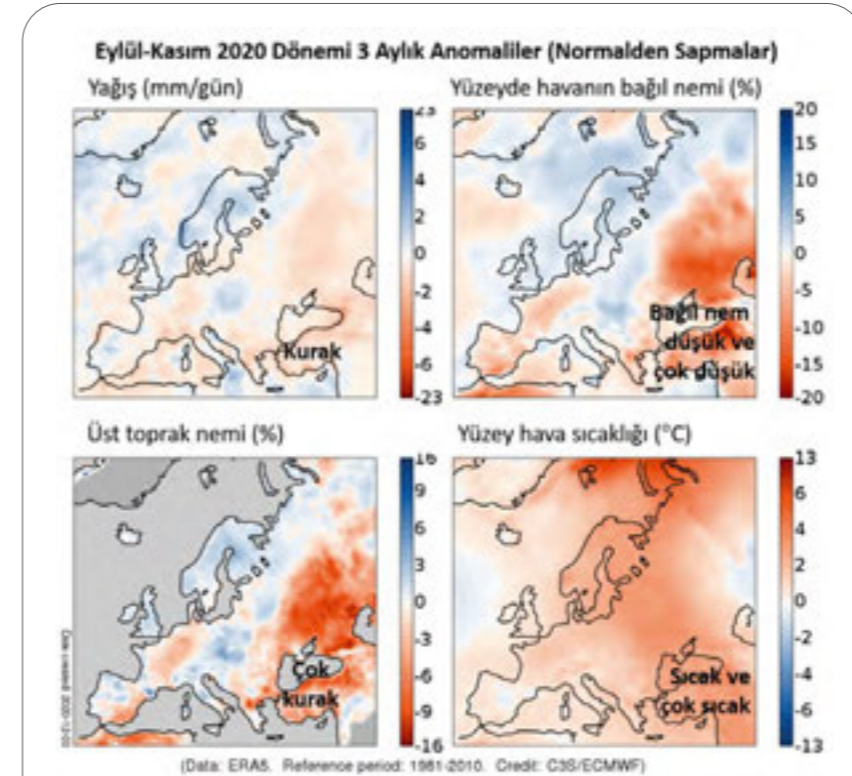
yağışlarda genel bir azalma (normalden daha kurak), yüzey hava sıcaklıklarında belirgin bir artış (hava normalinden daha sıcak ve çok sıcak), yüzey hava bağıl neminde önemli azalma (hava normalinden daha kuru) ve üst toprak (0-7 cm) neminde azalma (normalden daha kurak ve çok kurak) gerçekleşmiştir (Şekil 2).

Türkiye’de özellikle Eylül ayından başlayarak etkisi hissedilmeye başlanan kuraklık olayı, Meteoroloji Genel Müdürlüğü’nün (MGM) 3 aylık Ekim 2020 Standartlaşmış Yağış İndisi (SPI) haritasında da kendisini net biçimde göstermiştir (harita verilmedi). Bu haritada, Türkiye’nin özellikle geniş orta ve doğu yarısı ile kuzeybatısındaki yerlerde orta, şiddetli ve çok şiddetli

meteorolojik kuraklık olaylarının ege men olduğu görülmüştü. Dahası, 12 aylık Ekim 2020 SPI çözümlemesi de Türkiye’nin özellikle Trakya, Güneybatı Marmara (Çanakkale ve Biga Yarımadası yöreleri vb.) ve Kuzey Ege bölümleri ile Orta Karadeniz bölümünde orta ve şiddetli tarımsal ve hidrolojik kuraklık olaylarının etkili olduğunu göstermekteydi. Bu kapsamda, kurak geçmekte olan 2020 Kasım ayının özellikle bu bölümlerdeki kuraklık olaylarının daha şiddetli hissedilmesine, Çanakkale ve İstanbul’a su sağlayan barajların su seviyelerinin daha da düşmesine yol açacağı henüz Kasım ayı tamamlanmadan kendini göstermişti. Bu konuda kendi sosyal medya hesaplarımızdan ve Boğaziçi Üniversitesi İklim Değişikliği ve Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi resmi sayfasında birçok kısa yazı ve açıklamayı paylaşmıştık.

Öte yandan, MGM’nin son yayımladığı 3 (Eylül 2020 – Kasım 2020), 6, 12 ve 24 aylık (Aralık 2018 - Kasım 2020) SPI haritaları (Şekil 3a, 3b, 3c, 3d), genel olarak Türkiye’nin batı bölgelerinde kurak geçen 2020 Kasım ayının da hesaplamalara girmesiyle, daha uzun süreli (9 ay ve daha uzun) tarımsal ve hidrolojik kuraklıkların (Şekil 3c ve 3d) ve meteorolojik kuraklığın (6 aya kadar) (Şekil 3a ve 3b) bazı yerlerde alanını genişleterek, bazı yerlerdeyse şiddetini artırarak etkisini sürdürdüğünü açıkça gösteriyor. MGM’nin bir önceki 3 aylık (Ağustos 2020-Ekim 2020) analizi ile karşılaştırıldığında (harita verilmedi), Marmara ve Ege bölgelerinin büyük bölümünü içerecek biçimde kuzeybatı ve Batı Anadolu ile Orta ve Batı Karadeniz Bölümleri, İç Anadolu’nun büyük bölümü, Batı Akdeniz ile Doğu Anadolu’nun büyük bölümünde şiddetli olağanüstü kurağa kadar değişen geniş alanlı ve kuvvetli meteorolojik kuraklık olayları egemenliğini sürdürmektedir (Şekil 3).

Bu makalede kullanılan ve yukarıda sonuçları değerlendirilen kuraklık çözümleme teknik ve yaklaşımlarına

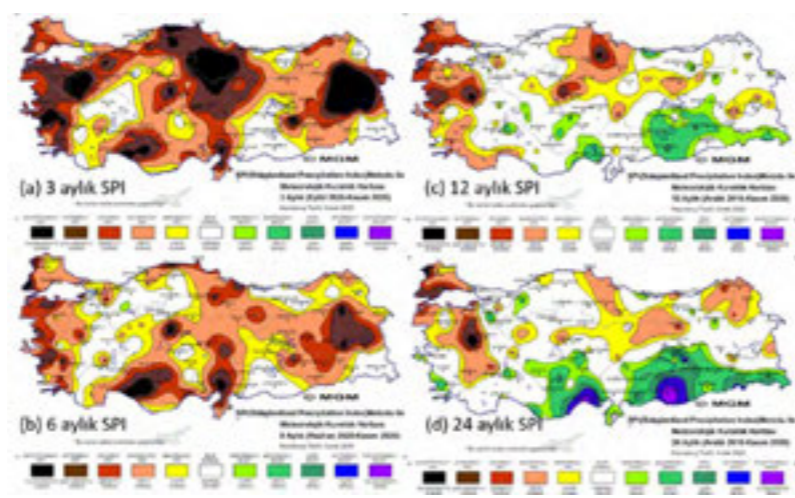

Şekil 2: Kopernik İklim Değişikliği Kurumu’nun Avrupa için ürettiği yıllık ve mevsimlik iklim çözümlemelerinden yararlanarak düzenlenen, Türkiye ve yakın çevresinde 1981-2010 dönemi normallerinden sapmalara göre, son 3 aylık (Eylül-Kasım 2020) dönemde oluşan toplam yağış, yüzey hava sıcaklığı, yüzey hava bağıl nemi ve üst toprak nemi anomalilerinin coğrafi dağılım desenleri ve bunlara ilişkin olarak haritaların üstünde yapılan hidroklimatolojik değerlendirmeler. [2]’ye göre yeniden düzenlendi ve yorumlandı.

“Büyük olasılıkla Ocak, Şubat, hatta Mart ayına kadar gerçekleşebilecek yağışlar, özellikle ülkenin batı yarısında, İç Anadolu, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde, 2020 kuraklığının etkisini azaltacak ya da sona erdirecek kadar yeterli ve bereketli olamayabilecektir”

ilişkin olarak kısa bir bilimsel açıklama yapmak gerekirse, MGM'nin her ay yayımladığı -3 aydan 24 aya kadar değişen çeşitli zaman adımları için hesaplanmış olan- Standartlaştırılmış Yağış İndisi (SPI) analiz haritaları, bir istatistiksel yöntem ve sadece yağış değişkenine dayalı olarak hesaplanan, asıl olarak uzun süreli ortalamaya göre normalleştirilmiş yağış anomalilerini kuraklık belirleme, izleme ve değerlendirme amacıyla inceleme yöntemidir. SPI, dünyada evapotranspirasyon (ET) bilgisi içeren Palmer Kuraklık İndisi (örneğin, Palmer Kuraklık Şiddet İndisi, PDSI) ve Standartlaştırılmış Yağış Evapotranspirasyon İndisi (SPEI) vb. bazı başka kuraklık çözümleme teknikleriyle birlikte yaygın olarak kullanılır. Şekil 2'de verilen MGM SPI haritalarının lejanti, hafif kuraklıktan (hafif nemliden) olağanüstü kuraklıklar (olağanüstü nemliye) kadar değişen bir izgede kuraklık (nemlilik) şiddet sınıflarını gösterir.

Toplam yağışın yanı sıra, iklim değişikliği ve değişkenliğine özellikle hava sıcaklıklarındaki değişimlere (örneğin hava sıcaklıklarındaki artışlara ya da küresel ısınmaya, vb.) karşı daha hassas değişkenler olan, hava sıcaklığı ve ET bilgilerini de içeren Standartlaştırılmış Yağış Evapotranspirasyon İndisi (SPEI) tekniği ile hesaplanan kuraklık çözümlemelerine göre, Türkiye ve bölgesinde yaşanan kuraklık olayları çok

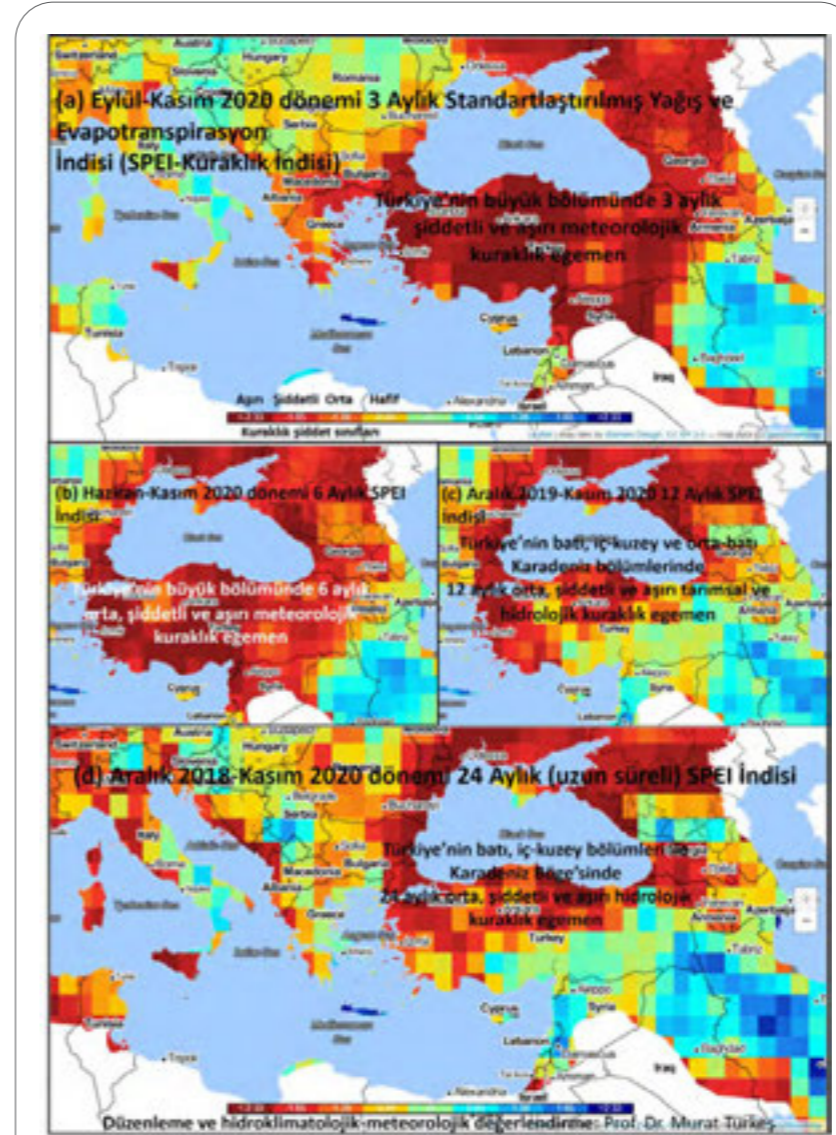

Şekil 3: Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün (MGM) Aralık 2018-Kasım 2020 dönemi için (a) 3 aylık, (b) 6 aylık, (c) 12 aylık ve (d) 24 aylık zaman devreleri için ürettiği Standartlaştırılmış Yağış İndisi (SPI) haritalarına göre Türkiye'de nemlilik-kuraklık koşullarının coğrafi dağılışı desenleri. [3]'e göre yeniden düzenlendi ve yorumlandı.

daha ciddi boyutlara ulaşmış durumdadır (Şekil 4). Önceki yağış anomali ve SPI haritalarından daha şiddetli kuraklık koşullarının SPEI haritalarında belirmiş olmasının başlıca nedeni, yukarıda açıkladığımız gibi SPEI tekniğinde toplam yağışın yanı sıra hava sıcaklığı ve evapotranspirasyon değişkenlerinin de kullanılmasıdır.

Şekil 4'te verilen SPEI haritaları, özetle aşağıdaki gibi yorumlanabilir: Eylül-Kasım 2020 dönemi 3 Aylık SPEI çözümlemesine göre, bu dönemde Türkiye'nin büyük bölümünde 3 aylık şiddetli ve aşırı meteorolojik kurak-

lık egemen olmuştur (Şekil 4a). Haziran - Kasım 2020 dönemi 6 Aylık SPEI çözümlemesine göre, meteorolojik kuraklığın daha da kuvvetlenerek Türkiye'nin hemen tamamında egemen olduğu gözlenir (Şekil 4b). Gözlenen bu durum, önceki aylarda gelişmeye başlayan daha uzun süreli tarımsal ve hidrolojik kuraklık olaylarının yaz kuraklığının da etkisiyle kuvvetlenmesine yol açmış olmalıdır. Aralık 2019-Kasım 2020 12 aylık SPEI çözümlemesi (Şekil 4c), Türkiye'nin batı ve iç-kuzey bölümleri ile orta-batı Karadeniz bölümlerinde 12 aylık orta, şiddetli ve aşırı derecede tarımsal ve

Şekil 4: SPEI tekniğine dayalı çözümlemeye göre, Türkiye ve bölgesinde Aralık 2018 - Kasım 2020 döneminde beliren 3, 6, 12 ve 24 aylık (sırasıyla meteorolojik, tarımsal ve hidrolojik) nemlilik-kuraklık koşullarının coğrafi dağılışı desenleri ve haritaların üstüne eklenen hidroklimatolojik ve meteorolojik değerlendirmeleri. [4]'e göre yeniden düzenlendi ve yorumlandı.

hidrolojik kuraklık olaylarının egemen olduğunu gösteriyor.

Aralık 2018-Kasım 2020 dönemi 24 aylık (uzun süreli) SPEI çözümlemesi dağılışı haritasında ise, 12 aylık SPEI haritasındaki dağılışı ve kuraklık şiddet desenine çok benzeyen kuraklık koşulları egemendir (Şekil 4d). 24 aylık SPEI haritasındaki bu durum, “12 aylık SPEI haritasında Türkiye'nin batı ve iç-kuzey bölümleri ile Karadeniz Bölgesi'nde gözlenen orta, şiddetli ve aşırı derecedeki hidrolojik kuraklık gerçekte çok daha uzun süreli, en azından Türkiye'nin bu alanlarında iki yıldan beri etkili olmaktadır” şeklindeki bir ön savı öne sürmemize olanak verebilir. Kuşkusuz bu durum, 12 ve 24 aylık SPEI haritalarında görülen ortak kuraklık alanlarındaki, başta klimatolojik koşullar gelmek koşuluyla fiziki coğrafya özelliklerine göre farklılık göstermiş olabilir.

Buraya kadar ayrıntılı bir biçimde açıklanan kuraklık olaylarının etkisi ile pek çok kentimizde ve büyük kentimizde (örneğin İstanbul) içme ve kullanma suyu amaçlı su kaynaklarının ve barajların doluluk oranları %25'in hatta %20'lerin altına inmiş durumdadır. Örneğin, DSİ 252. Şube Müdürlüğüne bağlı barajların kot-hacim durumları verilerine göre, Çanakkale il merkezinin biricik su kaynağı olan Atıkhisar Barajının ve diğer önemli bir su hazinesi özelliğindeki Bayramiç Barajı'nın 23 Aralık 2020 tarihli doluluk oranı sırasıyla %21.52 ve %22.37 düzeyindedir. Çanakkale için başka bir önemli bir su kaynağı olan Ayvacık Barajı'nın doluluk oranı ise %17.92 oranı ile ciddi derecede düşüktür. İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) verilerine göre, İstanbul'a su sağlayan barajlardaki ortalama doluluk oranı 18 Aralık 2020 tarihinde %21.97'dir.

Yakın Gelecekteki Yağış-Kuraklık Koşulları

Bu makalenin yazıldığı günlerde hâlâ tüm şiddetle etkili olmayı sürdüren

kuraklık koşullarına ek olarak, çeşitli ulusal meteoroloji kuruluşlarının ve hava tahmin merkezlerinin uzun vadeli hava tahmin model ürünleri ve mevsimlik tahminlerine dayalı değerlendirilmemize göre, hem Aralık ayının kalan günlerinde hem de önümüzdeki birkaç ayın Türkiye’de -bazı bölgeler dışında- az yağışlı, kurak ya da çok kurak geçme olasılığı vardır. Hazırladığımız ayrıntılı haritadan da anlaşılacağı gibi (Şekil 5), olasılıkla Ocak, Şubat hatta Mart aya kadar gerçekleşebilecek yağışlar, özellikle ülkenin batı yarısında, İç Anadolu, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde, 2020 kuraklığının etkisini azaltacak ya da sona erdirecek kadar yeterli ve bereketli olamayabilecektir. Başka bir deyişle bu bölgelerde önümüzdeki 3 ay boyunca da kuraklık olayları etkili olabilecek gibi görünmektedir (Şekil 5). Bu noktada sözlerim yanlış anlaşılmasını istemem. Önümüzdeki birkaç aylık dönemde Türkiye’de hiç yağış olmayacak diye bir açıklama yapmıyorum. Olası yağışların Türkiye’de yaşamakta olduğumuz bu kurak dönemin etkisini giderebilecek ya da kuraklığı tümiyle sonlandırabilecek bir düzeyde olmayacağını vurgulamaya çalışıyorum.

Bunun başlıca meteorolojik ve atmosferik nedeni, söz konusu dönemde, Türkiye, Türkiye’nin doğu ve kuzeydoğu bölgeleri ile Karadeniz ve Hazar havzalarında kuvvetlenebilecek olan yüksek basınç koşullarının (zamanla gelişebilecek kuvvetli bir Sibiryaya yüksek basınçının batı uzantısı şeklinde etkili olma olasılığı bulunan, kuvvetlenen kararlı antisiklonik dolaşım anomalisi, vb.) klimatolojik olarak Türkiye’de yağış oluşturmaya beklenen/gereken cephesel orta enlem ve Akdeniz siklonları (cephesal alçak basınç denetimli yağışlı, fırtınalı, görece serin ya da soğuk, vb. hava tipleri) için bir set (atmosferik blok etkinliği deseni) oluşturularak Türkiye’de sinoptik ya da bölgesel ölçekli bereketli (yeterli, yararlı) yağış oluşumuna engel olabilecek olmasıdır. Böyle bir kuvvetlenen yüksek basınç ve

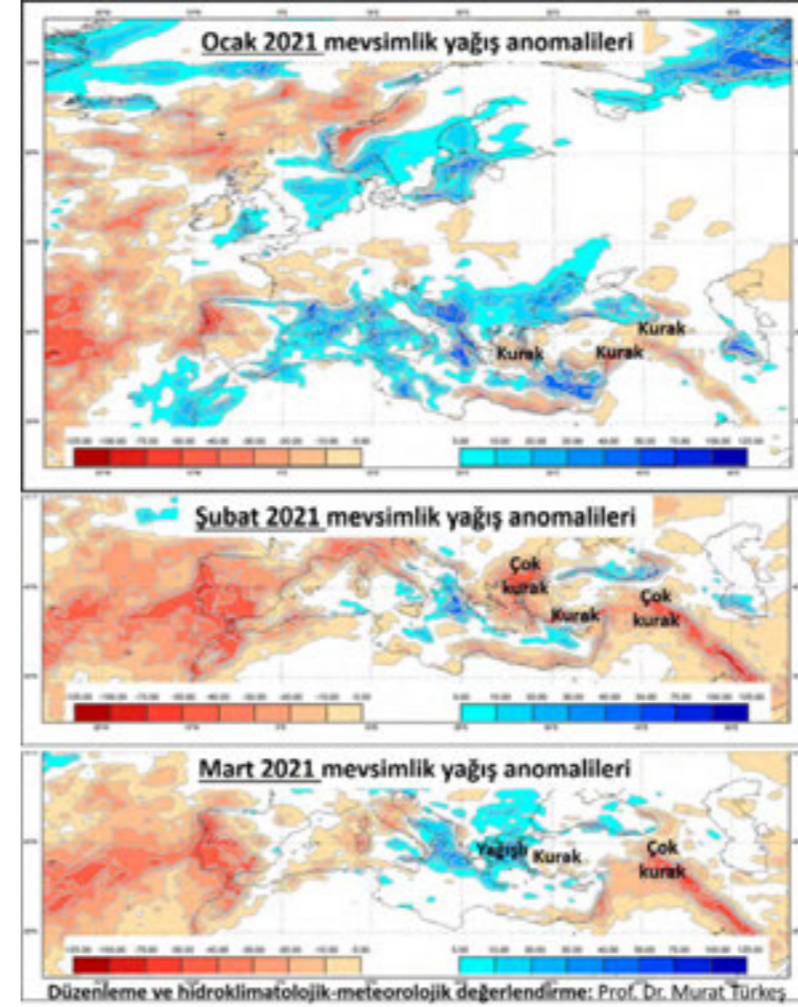

“Türkiye iklimi, kuraklık/nemlilik indislerinden biri, örneğin bir Aridite İndisi (AI) kullanılarak incelendiğinde, Türkiye’de çölleşmeye eğilimli yarıkurak ve kurakça-yarınemli arazilerin, ülke topraklarının yaklaşık %30’unu kapladığı bulunur. Nemlice-yarınemli kuraklık sınıfı ile birlikte bu oran %60’a ulaşır”

antisiklonik dolaşım deseni, olasılıkla Türkiye’nin büyük bölümünde uzun süreli ortalamalardan görece daha sıcak koşulların ve kuraklık olaylarının etkili olmasını yönlendirecek ya da denetleyecektir. Öte yandan, çeşitli zaman ölçeklerinde aylık ya da mevsimlik olarak üretilen model öngörülerinin tutarlılıkları (başarı düzeyleri) henüz yüksek değildir. Mevsimlik ya da aylık model öngörülerini, “belirli olasılırlık ya da sapma sınıflarının olasılık düzeylerine göre” değerlendirilir. Öngörü için temel alınacak dönemdeki küresel, yarıküresel ve bölgesel basınç ve rüzgâr sistemleri ile hava ve iklim öğelerinin nasıl bir karşılıklı etkileşim içinde bulunabilecekleri bilinmesine karşın, çoğu kez hava ve iklimin karmaşık doğası ve doğrusal olmayan süreç ve ilişkilerin varlığı yüzünden, atmosfer ve iklim bilimciler de sonucu yüksek bir olasılık düzeyinde doğru bir biçimde öngöremeyebilir.

Sonuç Yerine

Türkiye su zengini bir ülke değildir, öyleymiş gibi yaşayan bir ülkedir. Evet, bir küresel su döngüsü vardır, ancak dünya genelindeki tatlı su varlığı çok değildir! Sınırlıdır... Dünyadaki ve Türkiye’deki içilebilir-kullanılabilir suyun kesin sınırları vardır! Bugünkü iklim koşullarında Türkiye arazisinin yaklaşık %60’ı çeşitli dereceden kurak iklim (%5.77’si yarıkurak, %24.75’i kurakça-yarınemli ve %28.54’ü nemlice-yarınemli) sınıfındadır. Başka bir deyişle, Türkiye arazisinin önemli bir bölümü, ortadan şiddetliye değişen derecelerde yıllık su açığının yaşandığı ve çölleşmeye açık hidroklimatolojik koşullar ile nitelenir. Türkiye’de kişi başına kullanılabilir yıllık ortalama su tutarı 1350 m³ kadardır. Bu, dünya ortalamasının yaklaşık %18’ine, Batı Avrupa’nın %27’sine karşılık gelir.

Şekil 5: 2021 yılı Ocak, Şubat ve Mart ayları için yapılan bir mevsimlik yağış anomalisi öngörüsüne göre, mevsimlik yağış anomalilerinin Kuzey Atlantik, Avrupa, Kuzey Afrika Ortadoğu ve Türkiye bölgesinde coğrafi dağılışı deseni. Haritalar, ECMWF Mevsimlik Tahmin Sistemi’nin (S5) ürettiği model klimatolojisinden sapma (mm) model kestirimlerini gösterir. [5]’e göre yeniden düzenlendi ve yorumlandı.

Su ‘bizim’ için yaşamdır, yaşam kaynağımızdır; ama sudan insanın dışındaki öteki canlılar da yararlanmaktadır. Ayrıntısıyla aktardığımız üzere, kurak bir 2020 yılı geçirdik. 2019 Eylül-Ekim aylarından beri meteorolojik kuraklık olayları aylık ve mevsimlik olarak birçok kere tekrarlandı ve ülkenin büyük bölümünde tarımsal ve hidrolojik kuraklıklara dönüştü. Aynı şekilde 2021’in ilk aylarının da kurak geçmesi

büyük olasılık gibi görünüyor.

Türkiye genelindeki durum ve olası gelecek hava koşulları (hava sistemleri ve bağlantılı yağış, sıcaklık, nemlilik vb.) çok açıktır: Artık, bir yurttaş, kamu ve özel kurum ve kuruluşlar, üniversiteler, küçük büyük tüm yerel yönetimler vb. olarak, içme suyunu ve içilebilir nitelikteki her türlü suyu insafsızca tonlarca kullanarak, araç ve halı yıkamayı, bahçe sulama-

yı, apartman içi ve dışını, ev önlerini ve balkonları yıkamayı, tonlarca su ile banyo yapmayı, hangi neden ve amaçla olursa olsun sokakları yıkama vb. tüm yanlış ve kötü alışkanlık ve uygulamalar ile tüketim kalıplarımızı ivedilikle terk etmeliyiz. Her türlü tatlı suyu, yaşamın tüm alanlarında, enerji ve hizmet sektöründen tarım ve sanayiye kadar tüm sektörlerde akılcı, tasarruflu, yeterli ve etkili bir biçimde kullanmayı ve tüketmeyi bir an önce öğrenmeliyiz. ○

Kaynaklar

T.C. KALKINMA BAKANLIĞI. 2014. T. C. KALKINMA BAKANLIĞI Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) Su Kaynakları Yönetimi ve Güvenliği Özel İhtisas Komisyonu Raporu. ISBN 978-605-4667-82-6, Yayın No: KB: 2886 - ÖİK: 730, Ankara.

Türkeş, M. 2010. Klimatoloji ve Meteoroloji. Birinci Baskı, Kriter Yayınevi - Yayın No. 63, Fiziki Coğrafya Serisi No. 1, ISBN: 978-605-4613-26-7, 650 + XXII sayfa: İstanbul.

Turkes, M. 2020. Climate and Drought in Turkey, Chapter 4. In Harmancioglu, N. B., Altinbilek, D. (Eds.), *Water Resources of Turkey*. World Water Resources, vol 2. Springer, Cham, pp 85-125. https://doi.org/10.1007/978-3-030-11729-0_4
Turkes, M., Turp, M. T., An, N., Ozturk, T., and Kumaz, M. L., 2020. Impacts of Climate Change on Precipitation Climatology and Variability in Turkey, Chapter 14. In Harmancioglu, N. B., Altinbilek, D. (Eds.), *Water Resources of Turkey*. World Water Resources, vol 2. Springer, Cham, pp 467-491. https://doi.org/10.1007/978-3-030-11729-0_14

İnternet Kaynakları

- [1] <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayal%C4%B1-N%C3%BCfus-Kay%C4%B1-Sistemi-Sonu%C3%A7lar%C4%B1-2019-33705&dil=1>
- [2] <https://climate.copernicus.eu/precipitation-relative-humidity-and-soil-moisture-november-2020>
- [3] <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/kuraklik-analizi.aspx>, Ekim ve Kasım 2020
- [4] <https://spei.csic.es/index.html>, Ekim ve Kasım 2020
- [5] <https://effis.jrc.ec.europa.eu/applications/seasonal-forecast/>

Şimdi O Çikolatayı Yavaşça Yere Bırak!

Bilgisayarı başma oturmuş “sürdürülebilirlik ve sivil toplum” üzerine bu yazıyı kaleme alıyordum. Masamın üzerinde konuyla ilgili kalmca üç kitap, eski defterlerim, bazı raporlar, aldığım notlar ve ekranında çok sayıda internet sitesi ve makalenin aynı anda açık olduğu ikinci bir bilgisayar duruyordu. Bu kaosun ortasında birkaç saat harcıyıp nihayet yazıyı tamamlamak üzereydim ki, beş yaşındaki yeğenim meraklı gözlerle yanıma gelip ne yaptığımı sordu. Ve o andan sonra bütün yazdıklarımı çöpe atıp bambaşka bir yazı yazmaya karar verdim.

Büyük bir iştahla çikolatasını yerken kocaman gözlerini suratıma dikmiş benden bir cevap beklemekte olan yeğenime göz ucuyla baktım, sonra çok önemli bir işle meşgul olduğumu anlaması için yüzümü çevirip yazı yazdığım ekrana döndüm ve suratına bakmadan “yazı yazıyorum” dedim. Sessiz bir kedi gibi yaklaştı, elindeki çikolatadan kocaman bir ısırık daha alıp hiç umursamadan, gürlütiyle yiyerek sordu: “Ne hakkında?” Önce elindeki çikolataya, sonra suratına baktım, “Sürdürülebilirlik” dedim. Birkaç saniye konuşmadan bakıştık. Biraz daha sokulup ekranıma, beyaz zemin üzerine doldurduğum siyah yazılara baktı, okuma yazma bilmemesine rağmen sanki okuyor gibi yaparak. Halen ağzındaki çikolatayı şapırdatarak yemeye devam ediyordu. Yeniden göz göze geldik, küçümseyen gözlerle yüzüme bakıp “çok sıkıcı” dedi ve çekip gitti.

O gittikten sonra kuşkuyla düşüp yazdığım yazıya baktım, gerçekten bu kadar sıkıcı mıdır acaba, diye düşünerek: “Sürdürülebilirlik, sistemlerin daimi olma yeteneğidir ve bir

sistemin kendi kendini devam ettirebilmesi, değişen koşullara uyum sağlayarak varlığını sürdürülebilirliği bla bla....”

Neydi Bu Sivil Toplum?

İtiraf edeyim, gerçekten de çok sıkıcıydı. Masamın üzerine baktım. Her taraf “sivil toplum ve sürdürülebilirlik” konusundaki yazıma kaynak teşkil edecek mevzuatlarla, yönetmeliklerle, raporlar ve sempozyum bildirimleriyle doluydu. 1960’lardan bu yana ekonomik sistemin gelişimini, bu gelişimin ekosistem üzerinde yarattığı baskıyı, tükenen ve sürdürülemez hale gelen kaynakları konu alan raporlar, önce küresel ısınmayla hayatımıza girip sonra iklim değişikliğine evrilen, bugün artık iklim krizi diye nitelendirdiğimiz ve bu krize çözüm olacağını ileri sürdüğümüz sürdürülebilirlik kavramıyla ilgili rakamlar, istatistikler, grafikler ve makalelerle dolu bir evrenin ortasında sıkışıp kalmıştım. O anda yazmayı bıraktım.

Yazmakta olduğum konu, sürdürülebilirlik konusundaki sivil toplum özelinde ele alınmasıydı. Sivil toplum; tanımını bakış açısına göre değişebilir de, aslında kamu ve özel sektörü çıkardığımızda geriye kalan “şey” diye ifade edebileceğimiz ve ekonomik düzenin en önemli bileşenine verilen isimdi. Evinde oturmuş “reality show’da şiddete uğrayan diğer kadınları” seyreden kadından sokağa çıkabilmek için kendisine izin verilen saati bekleyen ve COVID-19 kısıtlamalarının neden hep yaşlıları vurduğuna söylenen yaşlı amcalara; saatlerdir ayakta başvuru sırası bekleyen işsiz gençlerden aynı caddeden arabasıyla geçerken aldığı pahalı benzinin

Arif ERGİN
TuREEFF Pazarlama ve İş
Geliştirme Başdanışmanı
arif.ergin@turseff.org

fişini incelemekte olduğu için sıraya girmiş işsiz gençlerin farkına bile varmayan direksiyon başındaki adama kadar uzanan ve evet, nihayetinde kocaman bir çikolatayı gözümün önünde mideye indiren beş yaşındaki yeğenimi de içine alan genişçe bir evrendi sivil toplum. Aslında mevcut ekonomik düzenin en önemli ayağı oluşturan ve çoğu kez farkında bile olmadan ekosistemin kaderini tayin eden gruptu.

Küresel ekonominin ve ekosistemin sonuçlarından doğrudan etkilenen, olumlu ve olumsuz tüm çıktılarının baş müşterisiydi. Yazın ortasında bastırılan sel onu vuruyor ve fosil yakıtların sebep olduğu zehirli havayı o soluyordu. Daha geçen yıl aldığı akıllı telefon kısa sürede aklını yitirince onunla birlikte aklını yitirip hemen yenisini alan da oydu, çocuk bayramında çalışmak zorunda olan ayakkabı boyacısı çocuğa hüznülenen de. Salma sulamayla tarlasını sulayan da oydu, bu yıl elma vermeyen ağacını hüznünlü gözlerle seyreden de. Litrelerce suyla yıkattığı arabasında açtığı radyodan, yaşadığı şehrin barajlarında sadece iki haftalık su kaldığını söyleyen bülteni endişeyle dinleyen de oydu, orman yangınında yanan yavru koala haberine ağlayan da. Ve hep şöyle düşünüyordu: “İyi de ben ne yapabilirim ki?”

Bir anda o haberin arasına girip şöyle

deseniz; “Seragazi emisyonları mevcut şekilde devam ederse, küresel ısınma 2030 ile 2052 yılları arasında 1,5°C sınırı geçecek. 1,5°C sınırı, sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için, açlığı ve yoksulluğu önlemek için, dünya barışı ve geleceğimiz için kritik öneme sahip. Küresel ısınmayı 1,5°C ile sınırlandırmak, gezegenimizin kaynakları üzerindeki birçok kalıcı olumsuz etkinin önlenmesi anlamına geliyor! Bunu ancak sen durdurabilirsin. Bilinçlenerek, bu konuyu içselleştirerek, yerelde ve genelde politika yapımcılardan bunu talep ederek ve taleplerini kabul ettirebilecek çoğunluğa erişerek durdurabilirsin! Yarın çok geç olabilir!” evet, yanan koala haberinin arasına bu reklamı girsek, muhtemelen bir sonraki habere veya başka bir kanala geçerdi. Oysa biz o insana ulaşmak zorundaydık. Onu rahatsız eden, tedirgin eden, üzen her şeyin aslında kendi eylemlerinin bir sonucu olduğunu ona anlatmak zorundaydık. Gel gör ki bizler bu konuların uzmanları olarak, sadece konunun uzmanlarımızın anlayabileceği argümanlarla meseleyi adeta kendi içimizde tartışıyor, yapmış olduğumuz müthiş tespitler ve çıkarımlarla birbirimizi “iklimin değiştiğine” her seferinde yeniden ikna ediyorduk. Gerçekten iç sıkıcı, duygulara dokunmaktan uzak, insan denen varlığı harekete geçiren temel motivasyonun açlık gibi, aşk gibi, korku gibi, vicdan gibi duygular olduğunu unutarak, matematiksel olarak yerden göğe kadar haklı olduğumuzu kanıtlayan rakam ve grafiklerle konuşup, sonunda pek de kimseyi ikna edemeyince “Bu insanların nesi var böyle!” diye kendi kendimize havıflanıyorduk.

Çikolata Yiyemeyebilirsin!

Beş on dakika sonra yeğenim yeniden yanıma geldi. Yüzünde az önce yediği çikolatanın izleri vardı. Aklıma sürdürülebilir tarımla ilgili geçmişte okuduğum bir makalede verilen örnek geldi. İklim krizini yavaşlatmayı başaramazsak, küresel ısınmanın 2050 yılında 2°C’yi kolaylıkla aşmış olacağı ve çikolatanın hammaddesi olan kakao bitkisinin neslinin tükeneneceğini okumuştum. Bütün makaleden aklımda kalmış çikolata olmasının üzerinde düşündüm. Yeğenime, onu üzmeden “Bir gün gelecek, kimse çikolata yiyemeyecek, sen de yiyemeyeceksin” demenin bir yolunu aradım ama bulamadım.

Evet, sürdürülebilirlik aslında hayatın ta kendisi. Hayatı oluşturan en temel elementten en karmaşık yapılara, küçükçük bir organizmadan mega kentlere ve medeniyetlere kadar her şeyin devamını ve devamlılığını sağlayan sihirli sözcük. İnsanlığın beka sorununun tek kelime özetidir. Bu konuda yediden yetmişe bütün toplumun bir an önce bilinçlenmesi ve harekete geçmesi gerekiyor. Sürdürülebilirliğin hayatın kendisi olduğunu insanlara, onların anlayacağı dilden anlatabilen, geniş kitlelere ulaşip insana dokunabilen toplum arasındaki bağı sağlayacak, adına Sivil Toplum Kuruluşu-STK denen yapılara ihtiyaç var. Bugün ülkemizde pek çok STK, özellikle iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik üzerine çok değerli çalışmalar ve işbirlikleri yürütmeye başladı. Bu süreci desteklemek ve sivil inisiyatifleri güçlendirecek katkıyı sağlamak artık hepimizin en temel görevi haline dönüşmüş durumda. Zira bir

toplum ne kadar çok ve ne kadar nitelikli STK’ya sahipse o kadar bilinçli bir toplum oluyor, aksi halde kalabalıklardan oluşan, neden sonuç ilişkilerini kurmaktan ve inisiyatif almaktan aciz bir topluluk olmaktan öteye gidemiyor. STK’ların bir diğer önemli avantajı da tarafsız ve şeffaf olma ilkelerine sahip oldukları için yerel ve uluslararası fonlara doğrudan erişim imkanları olması. Çoğu kez bu fonlarla birlikte verilen know-how havuzuna da kolaylıkla erişerek içinde buldukları sektörleri ve toplumları dönüştürecek katalizör görevini üstlenebiliyorlar. Üstelik bizim kadar sıkıcı da değil!

Dünyada en çok STK sayısına sahip ülkelerin AB gibi gelişmiş ülkeler olması elbette bir tesadüf değil. Son zamanlarda üzerine pek çok yazı yazılan ve 2050 yılına kadar AB üyesi ülkelerde karbon salınımı sınırlamayı hedefleyen AB Yeşil Anlaşması, bu doğrultuda çalışmakta olan STK’lara da önemli destekler ve fırsatlar sunuyor. LIFE Programı gibi özel çerçeve programlarıyla Avrupa Yeşil Anlaşması’nın uygulanmasında sivil toplum katılımını harekete geçirmek, yani sokaktaki adamdan beş yaşındaki çocuğa kadar insanları bilinçlendirmek ve dönüşümü güçlendirmek için özellikle üye devletlerde faaliyet gösteren STK’ların kapasitesini artıracak özel hibe ve teşvik programları başladı bile. Ülkemizdeki STK’lar da bu başlıklarla dikkatle takip etmeliler ve uluslararası bağlar kurmalılar.

Dünyanın her yerinden STK’lar bugün aralarında kurdukları ulusal ve uluslararası bağlarla, sanki el ele tutuşarak dünyanın çevresinde bir insan zinciri oluşturuyorlar ve gezegenin etrafında onu sarmalayan ikinci bir atmosfer gibi dünyayı korumaya almaya başlamış durumdadır. Ama her şeyden önce, henüz hiçbir STK şemsiyesi altında toplanmamış olan ve ezici çoğunluğu oluşturan dışardaki ‘sivil topluma’ ulaşabilmek ve onları da oyuna dahil etmek gerekiyor. Çünkü bu bağ ne kadar büyüyüp güçlenirse gezegendeki hayatın devam etme şansı da o kadar artacak. ○

İngiltere’de 2013 yılında hayatını kaybeden **Ella Kissi-Debrah**, ölüm nedenleri arasında resmen hava kirliliği yer alan ilk kişi oldu.

Bayer tarafından satın alınan Monsanto şirketine ait özellikle yabancı otların öldürülmesi için kullanılan Roundup içinde bulunan “glifosat” maddesinin kansere yol açtığı iddiasıyla, şirket hakkında Türkiye’den de bir tazminat davası açıldı.

Zonguldak’ta bulunan Türkiye’nin en yaşlı porsuk ağacının 4 bin 115 yıllık olduğu ve Bronz Çağı’nda filizlendiği saptanmıştı. Bakanlık, ağacın bulunduğu bölgeyi “tabiat anıtı alanı” ilan ederek koruma altına aldı.

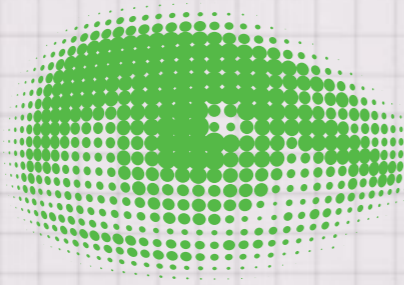
Artvin’de yapılan bir araştırmaya göre, maden sahasından alınan topraklara dikilen ayçiçeği, yabancı hintyağı, huş ve titrek kavak bitkilerinin toprak içerisindeki bakır, çinko ve kurşunda %17 ile 79 arasında azalma sağladığı belirlendi.

Yetersiz emisyon azaltımının bir insan hakkı ihlali olduğunu belirten altı Portekizli gencin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne açtığı dava kabul edildi. AİHM’e yöneltilen ilk iklim davasında Türkiye’nin de aralarında olduğu 33 ülke hakkında şikayette bulunuldu.

TEMA Vakfı’nın açtığı dava sonucunda, Ankara’nın Nallihan İlçesi’nin Uluköy ve Karaköy Mahalleleri sınırları içerisinde yaklaşık 740 hektar büyüklüğündeki sulak alanda kurulması planlanan Çayırhan-B Kömürlü Termik Santrali’nin imar planı iptal edildi.

İstanbul başta olmak üzere Türkiye’yi etkisi altına alan kuraklık sorununa ilişkin, Su Politikaları Derneği tarafından hazırlanan “İstanbul Yağışları ve Türkiye’de Kuraklık” başlıklı rapor yayımlandı. Rapora göre Eylül, Ekim ve Kasım aylarında İstanbul’a düşen yağışlar 90 yıllık aylık ortalamasının en düşük seviyesinde kaldı.

GÖZÜMÜZDEN

KAÇMAYANLAR

Ella Kissi-Debrah hava kirliliğinden öldü; her bir balon balığı kuyruğu için 5 TL ödenecek; televizyon programlarını yüksek çözünürlükte (HD) izlemek, sekiz kat daha fazla karbon emisyonuna neden oluyor; Ekim ayı bitti, Laptev Denizi donmaya başlamadı; Cengiz Holding şimdi de İkizdere’ye göz dikti...

Gözde İVGIN

Ekvador’daki Amazon ormanlarında yaşayan yerli lider **Nemonte Nenquimo**, Goldman Çevre Ödülü’ne layık görülen altı kişiden biri oldu ve “Çevre Kahramanı” ilan edildi.

Denizlerdeki biyolojik çeşitliliğe ve balıkçıların av araçlarına zarar veren **balon balığı** ekosistemini azaltmak için avcılık teşvikine başlandı. Akdeniz ve Ege Denizi’nde avcılık yapan balık-

çılara destekleme ödemesi yapılacak. Her bir balon balığı kuyruğu için 5 TL ödenecek.

Hayatının tamamını Pakistan’da esaret altında, büyük bölümünü de tek başına geçiren 36 yaşındaki fil Kamboçya’da doğal hayat sığınağına yerleştirildi. File yolculuğunda ABD’li şarkıcı-oyuncu Cher eşlik etti.

20 doğa savunucusu, yürütmek istediği madencilik faaliyeti nedeniyle Kazdağları’nda büyük bir yıkıma yol açan ruhsatsız **Alamos Gold**’u “öldürme” ve “soykırım” suçlamasıyla Uluslararası Ceza Mahkemesi’ne şikayet etti.

Bu yıl ilk defa, ülkelerin doğaya uyguladığı baskıyı ortaya koyan yeni bir endeks eklenen **İnsani Gelişme Raporu**, dünyada hiçbir ülkenin gezegenimiz üzerinde ağır baskı yaratmadan çok yüksek insani gelişmeyi başaramadığını gösterdi. İnsani Gelişme Endeksi’nde 189 ülke arasında Türkiye ikinci kez “çok yüksek insani gelişme” kategorisinde ve 54. sırada yer alıyor.

Burdur’un Yeşilova ilçesinde kumsalı ve rengi ile “Türkiye’nin Maldivleri” olarak bilinen Saldı Gölü’nün su seviyesinde çekilmeler yaşanıyor. Yaklaşık 30 metreye ulaşan çekilmelerle gölün bazı bölgelerinde küçük adaçıklar ortaya çıktı.

İngiltere Kraliyet Bilimler Akademisi Royal Society, televizyon programlarını yüksek çözünürlükte (HD) izlemenin, küresel ısınmaya yol açan karbon emisyonlarını sekiz kata kadar artırdığı uyarısında bulundu.

Konda Araştırma ve İklim Haber, “Türkiye’de İklim Değişikliği ve Çevre Sorunları Algısı” araştırmasının sonuçlarını açıkladı. Pandemi sürecinde yeni soruların eklendiği araştırmanın bulgularına göre, iklim krizinden endişe duyan çoğunluk, iklim

değişikliğini COVID-19 virüsünden daha büyük bir tehlike olarak görüyor.

İzmir-Çanakkale karayolu Nikita mevkiinde faaliyet gösteren **pirina** fabrikasında atık depolama havuzunun duvarının yıkılmasıyla yaklaşık 4 ton atık çevreye yayıldı.

AB’nin son raporuna göre, dünya 2020’de “en sıcak Kasım ayı”nı yaşadı. Avrupa Birliği Kopernik İklim Değişikliği Servisi’nin analiz ettiği rapor, Kasım 2020’nin, 1981-2010 arasındaki ortalamadan 0,8 derece daha sıcak geçtiğini ortaya koydu.

Türkiye’de kuruyan ve tehlike altındaki göllerle ilgili yeni bir rapor hazırlayan göl uzmanı Dr. Erol Kesici, Türkiye’de son 60 yılda, Marmara Denizi’nin yüz ölçümünden daha büyük, neredeyse üç Van Gölü büyüklüğünde 70’e yakın doğal gölün kuruduğunu açıkladı.

Birleşmiş Milletler’in hazırladığı bir rapora göre, zengin ülkelerdeki çevreyi çok fazla kirlüten milyonlarca araç, kalkınmakta olan ülkelere satılıyor. Rapora göre 2015-2018 arasında 14 milyon eski, düşük kaliteli araç Avrupa, Japonya ve Çin’den ihraç edildi.

Dünya Doğayı Koruma Vakfı’nın gerçekleştirdiği araştırmada insanların yediği gıda ürünlerinden vücutlarına giren plastik miktarı hesaplandı. Araştırmaya göre, bir kişi ortalama yılda 250 gramlık itfaiyeciler kadar plastik tüketiyor.

Rusya Dışişleri Bakanlığı Özel Yetkili Elçisi ve Arktik Konseyi Kıdemli Üyesi Nikolay Korçunov, Kuzey Kutbu’ndaki sürekli donmuş toprakların erimesinin binlerce veya milyonlarca yıllık mikrop ve bakterilerin “canlanmasına” yol açtığını belirterek, bu konuya özel ilgi gösterilmesi gerektiğini söyledi.

Ankara Büyükşehir Belediyesi Başkanı Mansur Yavaş, iklim değişikli-

yenisi Tarsus’ta açıldı. Tarsus, Slow Food Yeryüzü Pazarlarının Foça, Şile ve Gökçeada’dan sonra Türkiye’de dördüncü, dünyada ise 70’inci olma özelliğini taşıyor.

Arktik Okyanusu’ndaki Laptev Denizi, gözlemlenen tarih boyunca ilk kez, Ekim ayı sonunda donmaya başlamadı. İklimbilimciler buz miktarının şu ana kadar kaydedilen en düşük ikinci seviyede olduğunu söylüyor.

ğıyla mücadele kapsamında Ankara İklim Değişikliği ve Uyum Şube Müdürlüğü’nün kurulduğunu duyurdu.

Ulusal Okyanus ve Atmosfer Dairesi tarafından yapılan araştırmaya göre okyanus diplerindeki sıcaklık 10 yılda 0,02 ile 0,04 santigrat derece arttı.

Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkeler, iklim değişikliğiyle mücadele için 2030’a kadar seragazı salımını %55 düşürme kararı aldı.

AB’nin en büyük petrol üreticisi olan ve günde yaklaşık 100 bin varil petrol üreten Danimarka, petrol ve doğalgaz üretimine ve aramalarına 2050 itibarıyla son vereceğini duyurdu.

Slow Food Hareketi tarafından iyi, temiz ve adil gıdaya erişimin daha sağlıklı bir yapıya kavuşturulması amacıyla faaliyete geçen Yeryüzü Pazarları’nın

Amerika Birleşik Devletleri’nde ağaçlar üzerinde yapılan yeni bir çalışma, daha büyük çaplı yaşlı ağaçların küçük ağaçlara kıyasla çok daha büyük miktarda karbon depolayabildiğini ortaya koydu.

Coca-Cola, PepsiCo ve Nestle üç yıl üst üste en çok plastik kirliliğine neden olan şirketler olarak belirlendi. Üç şirket de plastik atıkları azaltma konusunda geçen yıllarda herhangi bir gelişme kaydetmedi.

Rize İkizdere’de 26 HES projesinden altısının aktif çalıştığı ve iki taş ocağı bulunduğu koruma altındaki vadiye bu kez de Cengiz Holding göz dikti. Trabzon 11. Bölge Müdürlüğü şirketin taş ocağı için ruhsat aldığını açıkladı.

Kaynaklar: Milliyet, Sivil Sayfalar, Sputnik news, Hürriyet, CNN Türk, T24, BBC, İklim Haber, Yeşil Gazete, Açık Radyo

Yaşanmaz Bir Dünya; Isınma Sonrasında Hayat

Yazar: David Wallace-Wells
Çevirmen: Ebru Kılıç
Yayınevi: Domingo Yayınevi, 2020

David Wallace-Wells, Guardian gazetesinin "çağı tanımlayan kitap" olarak nitelediği Yaşanmaz Bir Dünya'da son bilimsel çalışmalardan faydalanarak bizleri yakın geleceğimizle tanıştırıyor. O geleceğin, içinde yaşayanlara nasıl görüneceği;

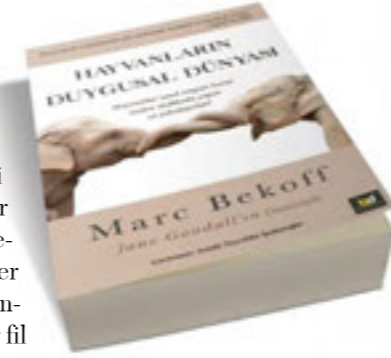
ısınmanın küresel politikayı nasıl dönüştüreceği, böyle bir dünyada teknolojinin ve doğanın ne anlama geleceği, kapitalizmin sürdürülebilirliği ve insanın ilerleyişinin tuttuğu yol üzerine kafa yoruyor.

Yaşanmaz Bir Dünya aynı zamanda bir harekete geçme çağrısı. Dünya tarihi boyunca salmış toplam karbon miktarının yarısından fazlasını son otuz yılda atmosfere bıraktığımızı düşünürsek, sadece bir kuşak içinde gezegeni bu hale getirmişiz demektir. Ve tüm bu felaketleri önleme sorumluluğu yine tek bir kuşağın omuzlarında. O kuşak, bizim kuşağımız. Satın almak için buraya [tıklayınız](#).

Hayvanların Duygusal Dünyası

Yazar: Marc Bekoff
Çevirmen: Asude Taçyıldız İpekçioğlu
Yayınevi: Beyaz Baykuş, 2000

Sahip olduğumuz duygular bize atalarımızdan armağandır. Hayvanlar da benzer duygulara sahiptir. Peki tüm hayvanlar aynı şeyleri mi hissederler? Araştırmalar gösteriyor ki fareler sadece empatik kemirgenler değil, aynı zamanda eğlenmeyi seven canlılardır. Bir fil kalm derisinin altında hassas bir kalp taşır. Zevk düşkünlü iguanalar, mizah duygusu olan atlar, âşık balinalar, travma sonrası stres bozukluğu yaşayan filler, yas tutan susamurları, acı çekmekte olan eşekler, kızgın babunlar, duygusal balıklara dair hikâyeler okumaya hazır mısınız? 30 yılı aşkın bir süredir hayvanların tutkularını ve erdemlerini inceleyen ödüllü bilim insanı Marc Bekoff'un, çeşitli türlerin sosyal iletişimini incelediği bu önemli kitap, hayvanların zengin bir duygusal dünyası olduğunun ispatı niteliğinde. Destek Dükkan'dan satın almak için buraya [tıklayınız](#).

Standing Up for a Sustainable World: Voices of Change (Sürdürülebilir Bir Dünya için Ayağa Kalkmak: Değişimin Sesleri)

Yazarlar: Claude Henry, Johan Rockström, Nicholas Stern
Yayınevi: Edward Elgar Pub

İnsanlık, 2. Dünya Savaşı'ndan bu yana ekonomik büyüme, yoksulluğun azaltılması ve yaşam süresinin uzaması konusunda son derece önemli gelişmeler yaşadı ama bunun bir karşılığı olduğunu yeni yeni fark ediyor. Gezegenin yaşam destek sistemleri ve ekolojik kaynaklarındaki büyük gerileme, gelecek kuşakların hayatını çalıyor. Aralarında Nicholas Stern'in de olduğu yazarlar

kitapta bu devasa çevresel borçları ve halihazırdaki riskleri tüm ayrıntılarıyla ele alıyorlar. Kitap, sadece acil eyleme geçmenin ne büyük bir zorunluluk olduğunu değil, sürdürülebilir, dirençli, ve eşitlikçi bir dünya için gerekli değişimlerin ne olduğunu da göstermeye çalışıyor. Değişimin nasıl gerçekleşebileceğine, bu doğrultudaki siyasi eylemin dinamiklerine dair bir içgörü sunan çalışma, ayrıca bu değişim için ihtiyaç duyulan etkili iletişim konusuna da eğiliyor. Kitabı buradan inceleyebilirsiniz.

Sürdürülebilir Gıda
platformu

daha iyi gıda için

WEBINAR

GIDANIN İZLENEBİLİRLİĞİ

28 OCAK 2021

Gelecek Webinarlar için Takipte Kalın!

network.surdurulebilirlik.com.tr

28 OCAK 2021

14:30 - 16:00

Katılım Ücretsizdir